This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

RIES
78 8

176
NT

MARCI ACCII PLAUTI COMOEDIAE.

EX EDITIONE

JOH. FREDERICI GRONOVII.

TOM. II.

ASTOR LIBRARY NEW-YORK

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
MDCCLXIII.

MARCI

ACCII PLAUTI

BACCHIDES.

PERSONAE.

PISTOCLERUS, adolescens.

LYDUS, paedagogus.

BACCHIDES, meretrices.

CHRYSALUS, servos.

NICOBULUS, senex.

MNESILOCHUS, adolescens.

PARASITUS.

MILITIS puer.

PHILOXENUS, senex.

CLEOMACHUS, miles.

GREX.

PROLOGUS.

SILENUS.

M hodie 'st, ni spectatores in subsellíis
os strepunt, tussiant, ronchos cient,
ant frontem et ore concrepario
ater fremunt, atque male mussitant,
juventa locum obtineant
bri histriones, aut pervolsi ludii.
ternosus prodit internuncius
ui dorso fertur asinario?
te quaeso atque animum advortite,
omen hujus eloquor statariae.
n est vos deo facere silentium.
oris non decet illos utier,
ı ut clament, sed ut spectent, veniunt.
date otiosas; at non in manum,
lo volans vox vacuas feriat.
eremini, ictus an sint minus noxii,
etunt laxa, aut hiulca obstruunt?
nigni, merito vos amant caelites.
st silentium, tacent pueri.
ad rem jam novom spectate nuncium.
ı, cur ad vos veniam, paucis eloquar,
ujus nomen proferam Comoediae.
bor jam vobis quod expetitis,
vos mihi facite audientiam.
Deus sum, Bromii altor maxumi,
eo qui peperit rem exercitu,
id hujusce gentes ferunt inclytae,
il nostro gesta sunt consilio.
m quod mihi placet, illi displicet.
ı 'st, si pater obsequitur patri.
m Ionii me vocitant greges,

Quod vecturio senex vehar asinario.
Qui sim tenetis, si tenetis, sinite,
Ut nomen hujus eloquar statariae,
Simul sciatis ad vos cur venerim.
Philemon Graecam olim dedit fabulam,
Hanc qui Graecissant, Evantides nuncupant.
Plotus, qui Latinissat, vocat Bacchides.
Quare non est mirum, si huc advenerim,
Bacchus bacchanteis Bacchas mittit Bacchides:
Ego ad vos porto. quid, dixi mendacium?
Non decet mentiri deum. at vera fabulor:
Non ego eas porto, verum salsus asinus
Via defessus, tres, si rite memorem,
Fert: unum videtis. ore quid feram, specite,
Duas sorores debacchanteis Samias,
Meretrices lepidas, uno prognatas tempore,
Iisdem parentibus foetu gemellitico,
Non minus simileis, quam lacti lac, si conferas,
Aut aquam aquae, dimidiatas imputes,
Has si videres, ita confundas oculos,
Utra ut sit, non queas internoscere.
Quod restat expetitis. jam date silentium;
Hujus argumentum eloquar Comoediae.
Samos quae terra sit, nota est omnibus.
Nam maria, terras, monteis, atque insulas
Vostrae legiones reddidere pervias.
Hac Pyrgoteli Sostrata Pyrocle viro
Uno edidit gnatas nisu geminas.
Placuitque initiatis Trieteride
Quas ederent, Bacchi vocitare nomine.
Parentes, ut fit crebro, fata occupant.
Alteram miles secum in Cretam vexerat,
Altera geminis adnatat Cecropias.
Hanc, ut Nicoboli inspicit MNESILOCHUS,

Amare occipit, itat ad eam frequentius.
Interea juvenem pater mittit Ephesum,
Ut inde referat aurum, quod posuerat
Ipse jampridem apud Archidemidem,
Veterem amicum, senem Phoenicarium.
Is quom biennio desideret Ephesi,
Bacchidem abijsse, durum accepit nuncium:
Nam nautae noti navigasse nunciant:
Ut fugitivam cura et corde quaereret,
Ad Philoxenis Pistoclerum filium
Sodalem unicum sulcat epistolium.
Dum Pistoclerus amico impartit operam,
Athenas dudum quae redierant geminae,
Conquisitorem in amorem conciunt.
Altera Pistoclerum ad sese allicit:
Altera venienti desidet Mnesilocho.
Geminae Bacchae duos Bacchanteis pullulos
Quid mirum si ad sese traxerint blandulae,
Facetae, pulcrae incurvos libitinarios,
Veterrumos senes illorum traherent patres.
Sed eccum Pistoclerum, qui ad Bacchides
Nuper inventas redit, et secum insolens
Novos amoris dispuit igniculos,
Nunc prodeo, audite.

ACTUS PRIMUS.

PISTOCLERUS. LYDUS.

Di immortales, ut sentio quod sentio, quid? nescio.
Stans fugio. nullus est ignis, et totus ardeo.
Quid id, nisi navim? novom profecto malum
Video et sentio, potisne est terra ut terat hominem
Atque prosternat? hodie nil praeter
Terram et Baccham tetigi,
Si Baccha est haec, non nutrit Baccha, verum jugulat,

E terra quoque obrepere olim dixerunt homines.
Qui dum norant, quom esse cuperent, erant nihil.
Quid mali hoc? an terra, an Baccha, fecimus naufragium?
L. Amat hic quem video, nimirum si id est: quod emissicius
Fora, templa, theatra, porticus, omneis fornices,
Lustra, et Lustraleis cellulas quaesierit sedulo.
P. Naufragus sum, fateor. Bacchus, haud Neptunus celocem
Hanc impellit, agit, quassat, immo frangit, distrahit.
L. Bacchis hinc procellam concitat.
actu 'st. perdidimus remigium.
P. Referam me ad scopulum, ut istic
cum aetate rem perduam.
Instabilis est sors rerum. pro lubidine fata agunt homines.
Ego dum amico Mnesilocho operam impertio,
Illi amicam repperi, ubi pereat cum re assiduo.
Et mihi, meaeque aetati, reique meae peperi infortunium.
Si volt Cupido, adolescens sum. aetati licet plusculum
Jacturae facere: melius, ut id nunc fiat, quam senio.
Sapientum profecto 'st illud dictum, quod Lydus increpat:
Si Astartan * on Bromium, deosque voluptarios
Contempsit juvenis, is aut insanibit, aut amabit senex.
Referam me ad scopulum ex naufragio. pater leget fragmina.
Sequere me, Lyde. video sorores
geminas. Bacchanal meum.

FINIS SUPPOSITORUM.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA.

BACCHIDES. PISTOCLERUS.

QUID si hoc potis est, ut taceas, ego
loquar? B. lepide: licet.
B. Ubi me fugiet memoria, ibi tu
facito, ut subvenias, soror.

B. Pol magis metuo, mihi in monendo defuerit oratio.
B. Pol ego quoque metuo, lusciniolae ne defuerit cantio.
Sequere hac. P. quid agunt duae
germanae meretrices cognomines?
Quid in concilio consuluistis? B, bene. P. pol
haud meretricium est.
B. Miserius nihil est quam mulier. P. quid
esse dicis dignius?
B. Haec ita me orat, sibi qui caveat,
aliquem ut hominem reperiam,
Ab istoc milite: ut, ubi emeritum
sibi sit, se ut revehat domum.
Id, amabo te, huic caveas. P. quid isti
caveam? B. ut revehatur domum,
Ubi ei dediderit operas: ne hanc ille habeat pro ancillâ sibi.
Nam haec si habeat aurum, quod
illi renumeret, faciat lubens.
P. Ubi nunc is homo est? B. jam hic credo
aderit. sed hoc idem apud nos rectius
Poteris agere: atque is dum veniat, sedens ibi operibere.
Eâdem biberis, eâdem dedero tibi, ubi biberis, savium.
P. Viscus merus vestra est blanditia. B. quid
jam? P. quia enim intellego,
Duae unum expetitis palumbem. perii, arundo alas verberat.
Non ego istuc facinus mihi, mulier,
conducibile esse arbitror.
B. Quî, amabo? P. quia, Bacchis, Bacchas
metuo et Bacchanal tuum.
B. Quid est, quod metuis? ne tibi lectus
malitiam apud me suadeat?
P. Magis illectum tuum quam lectum
metuo. mala tu es bestia.
Nam huic aetati non conducit, mulier, latebrosus locus.
B. Egomet, apud me si quid stulte facere cupias, prohibeam.

Sed ego apud me te esse ob eam rem, miles cum veniat, volo:
Quia, cum tu aderis, huic mihique
haud faciet quisquam injuriam.
Tu prohibebis, et eâdem operâ tuo sodali operam dabis.
Et ille adveniens tuam med esse amicam suspicabitur.
Quid, amabo, obticuisti? P. quia
istaec lepida sunt memoratui.
Eadem in usu, atque ubi periculum facias, aculeata sunt,
Animum fodicant, bona destimulant,
facta et famam sauciant.
Apage a me, apage. B. ah, nimium ferus
es. P. mihi sum. B. malacissandus es.
Et quid ab hac metuis? P. quid ego
metuam, rogitas? homo adolescentulus
Penetrare hujusmodi in palaestram,
ubi damnis desudascitur,
Ubi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus?
B. Lepide memoras. P. ubi ego
capiam pro machaera turturem,
Ubique imponat in manum alius mihi pro caestu cantharum:
Pro galea scaphium, pro insigni sit corolla plectilis,
Pro hasta talus: pro lorica malacum capiam pallium:
Ubi mihi pro equo lectus detur, scortum pro scuto accubet.
Apage a me, apage. B. ah, nimium ferus
es. P. mihi sum. B. malacissandus es.
Equidem tibi do hanc operam. P. at
nimium pretiosa es operaria.
B. Simulato me amare. P. utrum ego
istuc jocon' assimulem, an serio?
B. Heja! hoc agere meliu 'st: miles
quom huc adveniat, te volo
Me amplexari. P. quid eo mihi opus
est? B. ut ille te videat volo.
Scio, quid ago. Pr. et pol ego scio, quid

metuo. sed quid ais? B. quid est?
P. Quid? si apud te veniat de subito prandium, aut potatio
Forte, aut coena, ut solet in istis fieri conciliabulis.
Ubi ego tum accubem? B. apud me, mi
anime: ut lepidus cum lepida accubet.
Locus hìc apud nos, quamvis subito venias, semper liber est.
Ubi tu lepide voles esse tibi, mea rosa, mihi dicito:
Dato, quî bene sit: ego, ubi bene
sit, tibi locum lepidum dabo.
P. Rapidus fluvius est hìc, non hac temere transiri potest.
B. Atque ecastor apud hunc fluvium
aliquid perdundum est tibi.
Manum da, et sequere. P. aha,
minime! B. quid ita? P. Quia istoc illecebrosius
Fieri nihil potest, Nox, Mulier, Vinum,
homini adolescentulo.
B. Age igitur. equidem pol nihili facio, nisi caussa tua.
Ille quidem hanc abducet. tu nullus affueris, si non lubet.
P. Sumne autem nihili, qui nequeam
ingenio moderari meo!
B. Quid est quod metuas? P. nihil est. nunc
ego, mulier, tibi me emancupo:
Tuus sum, tibi dedo operam. B. lepidus.
nunc ego te facere hoc volo.
Ego sorori meae coenam hodie dare volo viaticam:
Ego tibi argentum jubeo jam intus efferri foras;
Tu facito obsonatum nobis sit opulentum obsonium.
P. Ego obsonabo. nam id flagitium
sit meum, meâ te gratiâ,
Et operam dare mihi, et ad eam
operam facere sumptum de tuo.
B. At ego nolo dare te quicquam. P. sine. B. sine
equidem, si lubet.
Propera, amabo. P1. prius hìc

adero, quam te amare desinam.
B. Bene me accipis advenientem,
mea soror. B. quid ita, obsecro?
B. Quia piscatus, meo quidem
animo, hic tibi hodie evenit bonus.
B. Meus ille quidem est. tibi nunc
operam dabo de Mnesilocho, soror,
Ut hic accipias potius aurum, quam hinc eas cum Milite.
B. Cupio. B. dabitur opera, aqua
calet. eamus hinc intro, ut laves.
Nam ut in navi vecta es, credo timida es. B. aliquantum, soror,
Simul hinc nescio qui turbat, qui huc it. decedamus,
B. Sequere hac igitur me intro in
lectum, ut sedes lassitudinem.

SCENA SECUNDA.

LYDUS. PISTOCLERUS.

Jamdudum, Pistoclere, tacitus te sequor,
Spectans, quas tu res hoc ornatu geras.
Nam, ita me dii ament, ut Lycurgus mihi quidem
Videtur posse hic ad nequitiam adducier.
Quo nunc capessis te hinc advorsa via,
Cum tanta pompa? P. huc. L. quid huc? quis istic habet?
P. Amor, Voluptas, Venus, Venustas, Gaudium,
Jocus, Ludus, Sermo, suavis Suaviatio.
L. Quid tibi commercii est cum diis damnosissumis?
P. Mali sunt homines, qui bonis dicunt male.
Tu dis nec recte dicis: non aequom facis.
L. An deus est ullus suavis Suaviatio?
P. An non putasti esse? nimium
quam, ô Lyde, es barbarus!
Quem ego sapere nimio censui plus quam Thalem,
I, stultior es barbaro Poticio,
Qui tantus natu deorum nescis nomina.

L. Non hic placet mihi ornatus. P. nemo ergo tibi
Hoc apparavit: mihi paratum est, quoi placet.
L. Etiam me advorsus exordire argutias?
Qui si decem habeas linguas, mutum esse addecet.
P. Non omnis aetas, Lyde, ludo convenit.
Magis unum in mente est mihi nunc, satis ut commode
Pro dignitate obsonii haec concuret cocus.
L. Jam perdidisti te, atque me, atque operam meam,
Qui tibi nequicquam saepe monstravi bene.
P. Ibidem ego meam operam perdidi, ubi tu tuam:
Tua disciplina nec mihi prodest, nec tibi.
L. O praeligatum pectus! P. odiosus mihi es.
Tace, atque sequere, Lyde, me. L. illuc sis vide,
Non paedagogum jam me, sed Lydum vocat.
P. Non par videtur, neque sit consentaneum,
Cum *herus* hic intus sit, et cum amicâ accubet,
Cumque osculetur, et convivae alii accubent,
Praesentibus illis paedagogus una ut siet.
L. An hoc ad eas res obsonatum est obsecro?
P. Sperat quidem animus: quo eveniat, diis in manu est.
L. Tu amicam habebis? P. cum videbis, tum scies.
L. Immo neque habebis, nec sinam: iturus sum domum.
P. Omitte, Lyde, ac cave malo. L. quid? cave malo?
P. Jam excessit mihi aetas ex magisterio tuo.
L. O barathrum ubi nunc es? ut ego te usurpem lubens.
Video nimio jam multo plus quam volueram.
Vixisse nimio satiu' st jam, quam vivere.
Magistron' quenquam discipulum ministarier?
Nihil moror discipulos mihi esse jam plenos sanguinis:
Valens afflictet me vacivom virium.
P. Fiam, ut ego opinor, Hercules, tu autem Linus.
L. Pol metuo magis, ne Phoenix tuis factis fiam,
Teque ad patrem esse mortuum renunciem.
P. Satis historiarum est. L. hic veteri perdidit.

Compendium edepol haud aetati optabile
Fecisti, cum istanc nactus impudentiam.
Occisus hic homo est. ecquid in mentem est tibi,
Patrem tibi esse? P. tibi ego, aut tu mihi servos es?
L. Pejor magister te istaec docuit, non ego.
Nimio es tu ad istas res discipulus docilior,
Quam ad illa, quae te docui, ubi operam perdidi.
P. Istactenus tibi, Lyde, libertas data est.
Orationis satis est. sequere me, ac tace.
L. Edepol fecisti furtum in aetatem malum,
Quom istaec flagitia me celavisti, et patrem.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

CHRYSALUS.

Herilis patria salve: quam ego biennio,
Postquam hinc in Ephesum abii, conspicio lubens,
Saluto te vicine Apollo, qui aedibus
Propinquus nostris accolis, veneroque te,
Ne Nicobulum me sinas, nostrum senem
Prius convenire, quam sodalem viderim
Mnesilochi Pistoclerum, quem ad epistolam
Mnesilochus misit super amicâ Bacchide.

SCENA SECUNDA.

PISTOCLERUS. CHRYSALUS.

Mirum est, me, ut redeam, te opere tanto quaesere,
Qui abire hinc nullo pacto possim, si velim:
Ita me vadatum amore vinctumque attines.
C. Pro dii immortales, Pistoclerum conspicor.
O Pistoclere, salve. PI. salve, Chrysale.
C. Compendii verba multa jam faciam tibi.
Venire tu me gaudes, ego credo tibi.

Hospitium et coenam pollicere, ut convenit
Peregre advenienti: ego autem venturum annuo.
Salutem tibi ab sodali solidam nuncio.
Rogabis me ubi sit. P. vivit. nempe recte valet?
C. Istuc volebam ego ex te percunctarier.
P. Quî scire possum? C. nullus
plus. P1. quemnam ad modum?
C. Quia si illa inventa est, quam
ille amat, vivit recte et valet:
Si non inventa est, minus valet, moribundus est.
Anima est amica amanti: si abest, nullus est:
Si adest, res nulla 'st: ipsus est nequam et miser.
Sed tu quid factitasti mandatis super?
P. Egon' ut quod ab illo attigisset nuncius,
Non impetratum id advenienti ei redderem?
Regiones colere mavellem Acherunticas.
C. Eho, an invenisti Bacchidem? P. Samiam quidem.
C. Vide quaeso, nequis tractet illam indiligens.
Scis tu, ut confringi vas cito Samium solet.
P. Jamne, ut soles? C. dic ubi ea nunc est, obsecro?
P. Hîc, exeuntem me unde aspexisti modo.
C. Ut istuc est lepidum: proxumae vicinae
Habitat. et quidnam meminit Mnesilochi? P. rogas?
Immo unice unum plurimi pendit. C. papae!
P. Immo ut eum credis? misera amans desiderat.
C. Scitum istuc. P. imo Chrysale, hem non tantulum
Unquam intermittit tempus, quin eum nominet.
C. Tanto hercle melior Bacchis. P. immo. C. immo
hercle abiero
Potius, P. num invitus rem bene gestam audis heri?
C. Non herus, sed actor mihi cor odio sauciat.
Etiam Epidicum, quam ego Fabulam
aeque ac me ipsum amo,
Nullam aeque invitus specto, si agit Pellio.

Sed Bacchis etiam fortis tibi visa est? P. rogas?
Ni nactus Venerem essem, hanc Junonem dicerem.
C. Edepol, Mnesiloche, ut rem hanc natam esse intellego,
Quod ames, paratum est. quod des, invento est opus.
Nam istoc fortasse aurum est opus. P. Philippeo quidem.
C. Atque eo fortasse jam opus est. P. immo etiam prius.
Nam jam huc adveniet Miles. C. et miles quidem!
P. Qui de amittenda Bacchide aurum hìc exigit.
C. Veniat quando volt, atque ità ne mihi sit morae.
Domi est: non metuo, nec cuiquam supplico,
Dum quidem hoc valebit pectus perfidia meum.
Abi intro, ego hìc curabo. tu intus dicito
Mnesilochum adesse Bacchidi. P. faciam ut jubes.
C. Negotium hoc ad me attinet aurarium.
Mille et ducentos Philippos attulimus aureos
Epheso, quos hospes debuit nostro seni.
Inde ego hodie aliquam machinabor machinam,
Unde aurum efficiam amanti herili filio.
Sed foris concrepuit nostra: quinam exit foras?

SCENA TERTIA.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

Ibo in Piraeeum. visam, eoquae advenerit
In portum ex Epheso navis mercatoria.
Nam meus formidat animus, nostrum tam diu
Ibi desidere, neque redire filium.
C. Extexam ego illum pulchre jam, si dii volunt.
Haud dormitandum est. est opus chryso Chrysalo.
Adibo hunc, quem quidem ego hodie faciam hìc arietem
Phryxi, itaque tondebo auro usque ad vivam cutem.
Servos salutat Nicobulum Chrysalus.
N. Pro di immortales! Chrysale, ubi mihi est filius?
C. Quin tu primum salutem reddis quam dedi!
N. Salve. sed ubinam est Mnesilochus? C. vivit, valet.

N. Venitne? C. venit. N. evax! aspersisti aquam.
Benene usque valuit? C. pancratice atque athletice.
N. Quid hoc? qua caussa eum hinc in Ephesum miseram,
Accepitne aurum ab hospite Archidemide?
C. Heu cor meum et cerebrum, Nicobule, finditur,
Istius hominis ubi sit quaque mentio.
Tun' hospitem illum nominas hostem tuum?
N. Quid ita obsecro hercle? C. quia edepol certe scio,
Vulcanus, Sol, Luna, Dies, Dei quatuor,
Scelestiorem nullum illuxere alterum.
N. Quamne Archidemidem? C. quam, inquam, Archidemidem.
N. Quid fecit? C. quid non fecit? quin tu id me rogas.
Primum dum inficias ire coepit filio:
Negare se debere tibi triobulum.
Continuo antiquom hospitem nostrum sibi
Mnesilochus advocavit, Pelagonem senem:
Eo praesente homini extemplo ostendit symbolum,
Quem tute dederas ad eum, ut ferret, filio.
N. Quid, ubi ei ostendit symbolum? C. infit dicere:
Adulterinum, et non eum esse symbolum:
Quotque innocenti ei dixit contumelias!
Adulterare eum ajebat rebus caeteris.
N. Habetin' aurum? id mihi primum dici volo.
C. Postquam quidem Praetor recuperatores dedit,
Damnatus demum, vi coactus reddidit
Ducentos et mille Philippûm. N. tantum debuit.
C. Porro etiam ausculta pugnam, quam voluit dare.
N. Etiamne est quid porro? C. hem
accipe: trina haec nunc erit.
N. Deceptus sum. Autolyco hospiti aurum credidi.
C. Quin tu audi. N. immo ingenium
avidi haud pernoram hospitis.
C. Postquam aurum abstulimus, in navem conscendimus,
Domum cupientes. forte ut assedi in stega,

Dum circumspecto, atque ego lembum conspicor:
Longum est rigorem maleficum exornarier.
N. Perii hercle. lembus ille mihi laedit latus.
C. Is erat communis cum hospite et praedonibus.
N. Adeon' me fuisse fungum, ut qui illi crederem!
Cum mihi ipsum nomen ejus Archidemidis
Clamaret, dempturum esse, si quid crederem.
C. Is lembus nostrae navi insidias dabat.
Occoepi ego observare eos, quam rem gerant.
Interea e portu nostra navis solvitur.
Ubi portu exiimus, homines remigio sequi,
Neque aves, neque venti citius. quoniam sentio
Quae res gereretur, navem extemplo statuimus.
Quoniam vident nos stare, occeperunt ratem
Turbare in portu. N. edepol mortales malos!
Quid denique agitis? C. rursum in portum recipimus.
N. Sapienter factum a vobis. quid illi postea?
C. Revorsionem ad terram faciunt vesperi.
N. Aurum hercle auferre volnere, ei rei operam dabant.
C. Non me fefellit, sensi: eo exanimatus fui.
Quoniam videmus auro insidias fieri,
Capimus consilium continuo, postridie
Auferimus inde aurum omne illis praesentibus,
Palam atque aperte, ut illi id factum sciscerent.
N. Scite hercle. cedo, quid illi? C. tristes ilico,
Quom extemplo a portu ire nos cum auro vident.
Subducunt lembum capitibus quassantibus.
Nos apud Theotimum omne aurum deposuimus,
Qui illic sacerdos est Dianae Ephesiae.
N. Qui istic Theotimus est? C. Megalobuli filius,
Qui nunc in Epheso est, Ephesiis carissumus.
N. Nae ille, hercle, mihi sit multo tanto carior,
Si me illoc auro tanto circumduxerit.
C. Quin in ipsa aede Dianae conditum est.

Ibidem publicitus servant. N. occidistis me.
Nimio hic privatim servaretur rectius.
Sed vos nihilne attulistis inde auri domum?
C. Immo etiam. verum, quantum attulerit, nescio.
N. Quid, nescis? C. quia Mnesilochus noctu clanculum
Devenit ad Theotimum: nec mihi credere,
Nec quoiquam in navi voluit. eo ego nescio
Quantulum attulerit; verum haud permultum attulit.
N. Etiam dimidium censes? C. non edepol scio.
Verum haud opinor. N. fert ne partem tertiam?
C. Non hercle opinor. verum verum nescio.
Profecto de auro nihil scio, nisi nescio.
Nunc tibimet illuc navi capiundum est iter,
Ut illud reportes aurum ab Theotimo domum.
Atque heus tu. N. quid vis? C. annulum gnati tui
Facito ut memineris ferre. N. quid opu' st annulo?
C. Quia id signum est cum Theotimo, qui eum illi afferet,
Ei aurum ut reddat. N. meminero, et recte mones.
Sed divesne est istic Theotimus? C. etiam rogas?
Qui auro habeat soccis subpactum solum.
N. Cur ita fastidit? C tantas divitias habet;
Nescit quid faciat auro. N. mihi dederit velim.
Sed quî praesente id aurum Theotimo datum est?
C. Populo praesente. nullu' st Ephesi, quin sciat.
N. Istuc sapienter saltem fecit filius,
Cum diviti homini id aurum servandum dedit:
Ab eo licebit quamvis subito sumere.
C. Immo hem tantisper nunquam te morabitur,
Quin habeas illud quo die illuc veneris.
N. Censebam me effugisse à vita marituma,
Ne navigarem tandem hoc aetatis senex,
Id mihi haud utrum velim licere intellego;
Ita bellus hospes fecit Archidemides.
Ubi nunc est ergo meus Mnesilochus filius?

C. Deos atque amicos iit salutatum ad forum.
N. At ego hinc ad illum, ut conveniam quantum potest.
C. Ille est oneratus recte, et plus justo vehit.
Exorsa haec tela non male omnino mihi est,
Ut amantem herilem copem facerem filium:
Ita feci, ut auri quantum vellet sumeret.
Quantum autem libeat reddere, ut reddat patri.
Senex in Ephesum ibit aurum arcessere:
Hic nostra agetur aetas in malacum modum,
Siquidem hic relinquet, nec secum abducet senex
Me et Mnesilochum, quas ego hic turbas dabo!
Sed quid futurum est, cum hoc senex resciverit?
Cum se excucurrisse illuc frustra sciverit,
Nosque aurum abusos? quid mihi fiet postea?
Credo hercle adveniens nomen mutabit mihi,
Facietque extemplo Crucisalum me ex Chrysalo.
Aufugero hercle, si magis usus venerit.
Si ero reprehensus, macto ego illum infortunio:
Si illi sunt virgae ruri, at mihi tergum domi est.
Nunc ibo, herili filio hanc fabricam dabo,
Super auro, amicaque ejus inventa Bacchide.

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

LYDUS.

Pandite atque aperite propere januam hanc Orci, obsecro:
Nam equidem haud aliter esse
duco. quippe quo nemo advenit,
Nisi quem spes reliquere omnes, esse ut frugi possiet.
Bacchides, non Bacchides, sed Bacchae sunt acerrumae.
Apage istas a me sorores, quae hominum sorbent sanguinem.
Omnis ad perniciem instructa domus opime atque opipare.
Quae ut aspexi, me continuo contuli protinam in pedes.

Egone ut haec conclusa gestem
clanculum? ut celem patrem,
Pistoclere, tua flagitia, aut damna, aut desidiabula?
Quibus patrem, et me, teque, amicosque omnes affectas tuos
Ad probrum, damnum, flagitium appellere una et perdere.
Neque mei, neque tui intus puditum est factis quae facis:
Quibus tuum patrem, mèque unâ, amicos, affines tuos,
Tuâ infamiâ fecisti gerulifigulos flagitii.
Nunc priusquam malum istoc addis,
certum est jam dicam patri.
De me hanc culpam demolibor jam, et seni faciam palam,
Ut eum ex lutulento coeno propere hinc eliciat foras.

SCENA SECUNDA.

MNESILOCHUS.

Multis modis meditatus egomet mecum
sum, et ita esse arbitror:
Homini amico, qui est amicus, ita uti nomen possidet,
Nisi deos, ei nihil praestare. id opera expertus sum esse ita.
Nam ut in Ephesum hinc abii, (hoc factum
est ferme abhinc biennium)
Ex Epheso huc ad Pistoclerum meum sodalem literas
Misi, amicam ut mihi inveniret Bacchidem. illum intellego
Invenisse, ut servos meus mihi nunciavit Chrysalus.
Condigne is quam technam de auro
advorsum meum fecit patrem.
Ut mihi amanti copia esset! sed aequom id ei reddere.
Nam pol quidem, meo animo, ingrato
homine nihil impensiu' st,
Malefactorem amitti satius, quam relinqui beneficum.
Nimio praestat impendiosum te, quam ingratum dicier.
Illum laudabunt boni; hoc etiam ipsi culpabunt mali.
Quâ me caussâ magis cum curâ esse
eâ quam obvigilato est opus.

Nunc, Mnesiloche, specimen specitur,
nunc certamen cernitur.
Sisne nec ne, ut esse oportet; malus bonus, cujusmodi;
Justus, injustus; malignus, largus, commodus, incommodus.
Cave sis te superare servom siris faciundo bene.
Utut eris, moneo, haud celabis. sed eccos video incedere,
Patrem sodalis, et magistrum. hinc
auscultabo quam rem agant.

SCENA TERTIA.

LYDUS. PHILOXENUS. MNESILOCHUS.

Nunc experiar, sitne acetum tibi cor acre in pectore.
Sequere. P. quo sequar? quo ducis
nunc me? L. ad illam, quae tuum
Perdidit, pessundedit tibi filium uni unicum.
P. Eja, Lyde: leniter qui saeviunt, sapiunt magis.
Minus mirandum est, illaec aetas si quid illorum facit,
Quam si non faciat. feci ego istaec itidem in adolescentiâ.
L. Hei mihi, hei mihi! istaec illum perdidit assentatio.
Nam absque te esset, ego illum haberem
rectum ad ingenium bonum:
Nunc propter te tuamque pravos factus est fiduciam
Pistoclerus. M. dii immortales, meum sodalem hic nominat.
Quid hoc negotii est, Pistoclerum Lydus
quod herum tam ciet?
P. Paulisper, Lyde, est libido homini suo animo obsequi:
Jam aderit tempus, cum sese etiam
ipse oderit: morem geras:
Dum caveatur, praeter aequom ne quid delinquat: sine.
L. Non sino, neque equidem illum
me vivo corrumpi sinam.
Sed tu, qui tam pro corrupto dicis caussam filio,
Eademne erat haec disciplina tibi, cum tu adolescens eras?
Nego tibi hoc annis viginti fuisse primis copiae,

Digitum longe a paedagogo pedem ut efferres aedibus.
Ante Solem exorientem nisi in palaestram veneras,
Gymnasii praefecto haud mediocris poenas penderes.
Id quoi obtigerat, hoc etiam ad
malum arcessebatur malum,
Et discipulus et magister perhibebantur improbi.
Ibi cursu, luctando, hastâ, disco, pugillatu, pila,
Saliendo sese exercebant magis, quam scorto, aut saviis:
Ibi suam aetatem extendebant, non in latebrosis locis.
Inde de hippodromo et palaestra ubi revenisses domum,
Cincticulo praecinctus in sella apud magistrum assideres:
Cum librum legeres, si unam peccavisses syllabam,
Fieret corium tam maculosum, quam est nutricis pallium.
M. Propter me haec nunc meo sodali dici discrucior miser.
Innocens suspicionem hanc sustinet caussa mea.
P. Alii, Lyde, nunc sunt mores. L. id
equidem ego certo scio.
Nam olim populi prius honorem capiebat suffragio,
Quam magistro desinebat esse dicto obediens.
At nunc priusquam septuennis est, si attingas eum manu,
Extemplo puer paedagogo tabula dirumpit caput.
Cum patrem adeas postulatum, puero sic dicit pater:
Noster esto, dum te poteris defensare injuria.
Provocatur paedagogus: eho senex minimi pretii,
Ne adtingas puerum istac caussâ, quando fecit strenue.
It magister quasi lucerna uncto expretus linteo.
Itur illinc jure dicto. hoccine hic pacto potest
Inhibere imperium magister, si ipsus primus vapulet?
M. Acris postulatio haec est, cum hujus dicta intellego.
Mira sunt, ni Pistoclerus Lydum pugnis contudit.
P. Sed quis hic est, quem astantem
video ante ostium. L. ô Philoxene.
M. Deos propitios me videre, quam illum mavellem mihi.
P. Quis illic est? L. Mnesilochus,

gnati tui sodalis Pistocleri:
Haud consimili ingenio atque ille
est, qui in lupanari accubat.
Fortunatum Nicobulum, qui illum produxit sibi.
P. Salvos sis, Mnesiloche: salvom te advenire gaudeo.
M. Dii te ament Philoxene. L. hic
enim rite productu' est patri,
In mare it, rem familiarem curat, custodit domum:
Obsequens obediensque est mori atque imperiis patris,
Hic sodalis Pistoclero jam puer puero fuit.
Triduum non interest aetatis uter major siet:
Verum ingenium plus triginta annis majus est, quam alteri.
P. Cave malum, et compesce in
illum dicere injuste. L. tace:
Stultus es, qui illi male aegre patere dici, qui facit.
Nam illum meum malum promptare
malim, quam peculium.
P. Qui dum? L. quia, malum si
promptet, indies faciat minus.
M. Quid sodalem meum castigas, Lyde, discipulum tuum?
L. Periit tibi sodalis. M. ne Di
sirint. L. sic est, ut loquor.
Quin ego cum peribat vidi, non ex audito arguo.
M. Quid factum est? L. meretricem
indigne deperit. M. non tu taces?
At quae acerrume atque aestuose
absorbet, ubi quemque attigit.
M. Ubi ea mulier habitat? L. hic. M. unde
eam esse ajunt? L. ex Samo.
M. Quae vocatur? L. Bacchis. M. erras, Lyde: ego
omnem rem scio
Quemadmodum est. tu Pistoclerum
falso atque insontem arguis.
Nam ille amico et benevolenti suo sodali sedulo

Rem mandatam exsequitur. ipsus nec amat: nec tu creduas.
L. Itane oportet rem mandatam gerere amici sedulo,
Ut ipsus in gremio osculantem mulierem teneat sedens?
Nullon' pacto res mandata potest agi, nisi identidem
Manus ferat ad papillas, labra a labris nusquam auferat?
Nam alia memorare, quae illum facere vidi, dispudet:
Cum manum sub vestimenta ad corpus detulit Bacchidi,
Me praesente, neque pudere quicquam.
quid verbis opus est?
Mihi discipulus, tibi sodalis periit, huic filius.
Nam ego illum periisse duco, cui quidem periit pudor.
Quid opu ' st verbis? si opperiri vellem paulisper modo,
Ut opinor, illius inspectandi mihi esset major copia:
Plus vidissem quam deceret, quam
me atque illo aequom foret.
M. Perdidisti me sodalis. egone illam mulierem
Capitis non perdam? perire me malis malim modis.
Satin ut quem tu habeas fidelem tibi,
aut quoi credas, nescias?
L. Viden', ut aegre patitur gnatum esse corruptum tuum,
Suum sodalem! ut ipsus sese cruciat aegritudine!
P. Mnesiloche, hoc tecum oro, ut illius
animum atque ingenium regas.
Serva tibi sodalem, et mihi filium. M. factum volo.
P. In te ergo hoc onus omne
impono. Lyde, sequere hac me. L. sequor.
Melius esset, me quoque una si cum illo relinqueres.
P. Affatim est, Mnesiloche: cura,
et concastiga hominem probe,
Qui dedecorat te, me, amicos atque alios flagitiis suis.

SCENA QUARTA.

MNESILOCHUS.

Immitiorem nunc utrum credam magis
Sodalemne esse, an Bacchidem, incertum admodum est.
Illum exoptavit potius? habeat. optume est:
Nae illa illud hercle cum malo fecit suo, meo.
Nam mihi divini nunquam quisquam creduat,
Ni ego illam exemplis plurimis planeque amo.
Ego faxo haud dicet nactam, quem derideat.
Nam jam domum ibo, atque aliquid surripiam patri,
Id isti dabo. ego istanc multis ulciscar modis:
Adeo ego illam cogam usque, ut mendicet meus pater.
Sed satin' ego animum mente sincera gero?
Qui ad hunc modum haec hic, quae futura, fabulor?
Amo hercle, opinor, utpote quod pro certo sciam.
Verum quam illa unquam de mea pecunia
Ramentâ fiat plumeâ propensior,
Mendicum malim mendicando vincere.
Nunquam edepol viva me irridebit. nam mihi
Decretum est renumerare jam omne aurum patri.
Igitur mihi inani atque inopi subblandibitur:
Tum, cum *mea illud* nihilo pluris referet,
Quam si ad sepulcrum mortuo dicat jocum.
Sed antequam illa unquam meis opulentiis
Ramenta fiat gravior, aut propensior,
Mori me malim excruciatum inopia.
Profecto stabile est me patri aurum reddere.
Eâdem exorabo, Chrysalo caussâ meâ
Pater ne noceat: neu quid ei succenseat
Meâ caussâ de auro, quod eum ludificatus est.
Nam illi aequom est me consulere, qui caussâ meâ
Mendacium dixit. vos me sequimini.

SCENA QUINTA.

PISTOCLERUS.

Rebus aliis antevortar, Bacchis, quae mandas mihi;
Mnesilochum ut requiram, atque ut eum
mecum ad te adducam simul.
Nam illud animus meus miratur, si a me tetigit nuncius,
Quid remoratur. ibo, et visam
huc ad eum, si forte est domi.

SCENA SEXTA.

MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

Reddidi patri omne aurum. nunc ego illam me velim
Convenire, postquam inanis sum, contemptricem meam.
Sed veniam mihi quam gravate pater dedit de Chrysalo!
Verum postremo impetravi, ut ne quid ei succenseat.
P. Estne hic meus sodalis? M. estne
hic hostis, quem aspicio, meus?
P. Certe is est. M. is est. adibo
contra, et tollam gradum.
P. Salvos sis, Mnesiloche. M. salve. P. salvos
cum peregre advenis,
Coena detur. M. non placet mihi
coena, quae bilem movet.
P. Num quae advenienti aegritudo
objecta est? M. atque acerruma.
P. Unde? M. ab homine, quem mihi
amicum esse arbitratus sum antidhac.
P. Multi more isto atque exemplo
vivunt, quos cum censeas
Esse amicos, reperiuntur falsi falsimoniis,
Lingua factiosi, inertes operâ, sublestâ fide.
Nullus est, quoi non invideant rem secundam obtingere,
Sibi ne invideatur, ipsi ignavi recte cavent.

M. Edepol nae tu illorum mores perquam meditate tenes.
Sed etiam unum hoc ex ingenio malo malum inveniunt suo:
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnes habent.
Atque ii se cum frustrantur, frustrari
alios stolidi existumant.
Sicut est hic, quem esse amicum ratus
sum, atque ipsus sum mihi.
Ille, quod in se fuit, accuratum habuit, quod posset mali
Facere, et in me inconciliare copias omnes meas.
P. Improbum istunc esse oportet
hominem. M. ego ita esse arbitror.
P. Obsecro hercle loquere, quis is
est? M. benevolens vivit tibi.
Nam ni ita esset, tecum orarem, ut ei, quod posses mali
Facere, faceres. P. dic modo hominem,
qui sit: si non fecero
Ei male aliquo pacto, me esse dicito ignavissumum.
M. Nequam homo est, verum hercle
amicus est tibi. P. tanto magis
Dic, quis est? nequam hominis ego parvi pendo gratiam.
M. Video non potesse, quin tibi ejus nomen eloquar:
Pistoclere, perdidisti me sodalem funditus.
P. Quid istuc est? M. quid est? misine
ego ad te ex Epheso epistolam
Super amica, ut mihi invenires? P. fateor
factum et repperi.
M. Qui, tibi non erat meretricum aliarum Athenis copia,
Quibuscum haberes rem, nisi cum
illâ, quam ego mandassem tibi?
Occiperes tute amare et me ires consultum male?
P. Sanun' es? M. rem repperi omnem
ex tuo magistro, ne nega.
Perdidisti me. P. etiamne ultro tuis me prolectas probris?
M. Quid, amas Bacchidem? P. duas

ergo hic intus eccas Bacchides.
M. Quid duae? P. atque ambas
sorores. M. loqueris nunc magis sciens.
P. postremo, si pergis parum mihi fidem arbitrarier,
Tollam ego ted in collum, atque intro
hinc auferam. M. immo ibo: mane.
P. Non maneo, neque tu me habebis
falso suspectum. M. sequor.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

PARASITUS. PUER.

Parasitus ego sum hominis nequam atque improbi
Militis, qui amicam secum avexit ex Samo.
Nunc me ire jussit ad eam, et percunctarier,
Utrum aurum reddat, anne eat secum simul.
Tu dudum, Puer, cum illa usque isti simul,
Quae harum sunt aedes, pulta: adi actutum ad fores,
Recede hinc dierecte. ut pulsat propudium!
Comesse panem tris pedes latum potes,
Fores pultare nescis! ecquis his in aedibus est?
Heus ecquis hic est? ecquis hoc aperit ostium?
Ecquis exit?

SCENA SECUNDA.

PISTOCLERUS. PARASITUS.

Quid istuc? quae istaec est pulsatio?
Quae te mala crux agitat? ad istunc qui modum
Alieno vires tuas extentes ostio?
Fores pene effregisti. quid nunc vis tibi?
PA. Adolescens, salve. PI. salve. sed quem quaeritas?
PA. Bacchidem. PI. utram ergo? PA. nihil
scio, nisi Bacchidem.

Paucis me misit miles ad eam Cleomachus,
Vel ut ducentos Philippos reddat aureos,
Vel ut hinc in Elatiam hodie eat secum simul.
PI. Non it, negato esse ituram. abi, et renuncia.
Alium illa amat, non illum. duc te ab aedibus.
PA. Nimis iracunde. PI. at scin' quam iracundus siem?
Nae tibi hercle haud longe est os ab infortunio,
Ita dentifrangibula haec meis manibus gestiunt.
PA. Cum ego hujus verba interpretor, mihi cautio est,
Ne nucifrangibula excussit ex malis meis.
Tuo ego istaec igitur dicam illi periculo.
PI. Quid ais tu? PA. ego istuc illi dicam. PI. dic mihi,
Quis tu es? PA. illius sum integumentum corporis.
PI. Nequam esse oportet, quoi tu
integumentum improbus es.
PA. Sufflatus ille huc veniet. PI. diruptum velim.
PA. Num quid vis? PI. abeas celeriter. facto est opus.
PA. Vale dentifrangibule. PI. et tu, integumentum, vale.
In eum nunc haec revenit res locum, ut quid consilii
Dem meo sodali super amica, nesciam,
Qui iratus renumeravit omne aurum patri,
Neque nummus ullu 'st, qui reddatur militi.
Sed huc concedam. nam concrepuerunt fores:
Mnesilochus eccum moestus progreditur foras.

SCENA TERTIA.

MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

Petulans protervo, iracundo animo, indomito, incogitato,
Sine modo et modestiâ sum, sine bono jure atque honore,
Incredibilis, imposque animi, inamabilis, illepidus vivo,
Malevolente ingenio natus. postremo id mihi est, quod nolo
Ego esse aliis, credibile hoc est? nequior
nemo est, neque indignior,
Quoi Dii benefaciant, neque quem

quisquam homo aut amet, aut adeat.
Inimicos quam amicos aequius est me
habere: malos quam bonos
Par magis me juvare. omnibus probris, quae improbis viris
Digna sunt, dignior nullus est homo: qui patri reddidi
Omne aurum amans, quod fuit prae
manu. sumne ego homo miser!
Perdidi me, atque operam Chrysali.
P. Consolandus hic mihi est. ibo ad
eum. Mnesiloche quid fit? M. perii!
P. Dii melius faciant. M. perii! P. non
taces insipiens? M. taceám?
P. Sanus satis non es. M. perii!
multa mala mihi in pectore
Nunc acria atque acerba eveniunt.
criminin' me habuisse fidem?
Immerito tibi iratus fui. P. eja bonum habe animum.
M. Unde habeam? mortuus pluris
pretii 'st, quam ego sum. P. militis
Parasitus modo venerat aurum petere: hinc eum ego meis
Dictis malis, his foribus atque hac repuli, rejeci hominem.
M. Quid mihi id prodest? quid faciam?
nihil habeo, miser. ille quidem.
Hanc abducet, scio. P. si mihi sit,
non pollicear. M. scio, dares.
Novi, sed nisi ames, non habeam tibi fidem tantam.
Nunc agitas sat tute tuarum rerum: egone ut opem mihi
Ferre putem posse inopem te? P. tace
modo: Deus respiciet nos aliquis.
M. Nugae. P. mane. M. quid est? P. tuam
copiam eccam Chrysalum video.

SCENA QUARTA.

CHRYSALUS. MNESILOCHUS. PISTOCLERUS.

Hunc hominem decet auro expendi:
huic decet statuam statui ex auro.
Nam duplex hodie facinus feci,
duplicibus spoliis sum affectus.
Herum majorem meum ut ego hodie
lusi lepide! ut ludificatus est!
Callidum senem callidis dolis compuli, et
perpuli, mihi omnia ut crederet.
Nunc amanti hero filio senis, quîcum
ego bibo, quîcum edo et amo,
Regias copias aureasque obtuli, ut
domo sumeret, neu foris quaereret.
Non mihi placent Parmenones, Syri, qui duas aut tres minas
Auferunt heris. nequius nihil est, quam
egens consilii servos, nisi habet
Multipotens pectus: ubicunque usus
siet, pectore expromat suo.
Nullus frugi esse potest homo, nisi qui
et bene et male facere tenet.
Improbis cum improbus sit, harpaget:
furibus furetur quod queat:
Versipellem frugi convenit esse hominem, pectus quoi sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis.
utcunque res sit, ita animum habeat.
Sed lubet scire, quantum aurum herus sibi
demsit: et quid suo reddidit patri.
Si frugi est, Herculem fecit ex patre: decumam partem ei
Dedit, sibi novem abstulit. sed quem
quaero, optume ecce obviam
Mihi est. num qui nummi exciderunt,
here, tibi, quod sic terram

Obtuere? quid vos moestos tam tristesque esse conspicor?
Non placet, nec est temere etiam. quin mihi respondetis?
M. Chrysale, occidi. C. fortassis tu auri demsisti parum.
M. Quî, malum, parum? immo vero
nimio minus multo parum.
C. Quid igitur, stulte? quoniam occasio ad eam rem fuit
Mea virtute parta, ut quantum velles, tantum sumeres.
Sic hoc digitalis duobus sumebas primoribus?
An nesciebas, quam ejusmodi homini raro tempus se daret?
M. Erras. C. At quidem tute errasti,
tum parum immersti ampliter.
M. Pol tu quam nunc me accuses
magis, si magis rem noveris.
Occidi! C. animus jam istoc dicto plus praesagitur mali.
M. Perii! C. quid ita? M quia patri
omne cum ramento reddidi.
C. Reddidisti? M. reddidi. C. omnene? M. oppido. C. occisi sumus!
Quì in mentem venit tibi istuc facinus facere tam malum?
M. Bacchidem atque hunc suspicabar
propter crimen, Chrysale,
Me male consuluisse: ob eam rem
omne aurum iratus reddidi
Meo patri. C. quid, ubi reddebas aurum, dixisti patri?
M. Id aurum accepisse extemplo ab
hospite Archidemide. C. hem!
Istoc dicto dedisti hodie in cruciatum Chrysalum:
Nam ubi me aspiciet, ad carnificem rapiet continuo senex.
M. Ego patrem exoravi. C. nempe
ergo hoc ut faceret, quod loquor?
M. Immo tibi ne noceat, neu quid ob eam rem succenseat,
Atque aegre impetravi. nunc hoc
tibi curandum est, Chrysale.
C. Quid vis curem? M. ut ad senem

etiam alteram facias viam:
Compara, fabricare, finge quod lubet, conglutina,
Ut senem hodie doctum docte fallas, aurumque auferas.
C. Vix videtur fieri posse. M. perge, ac facile haec feceris.
C. Quam, malum, facile? quem
mendacii prehendit manifesto modo:
Quem si orem, ut mihi nihil credat, id non ausit credere.
M. Immo si audias, quae dicta dixit me advorsum tibi.
C. Quid dixit? M. si tu illum Solem sibi Solem esse dixeris,
Se illum Lunam credere esse, et noctem qui nunc est dies.
C. Emungam hercle hominem probe
hodie: ne id nequicquam dixerit.
M. Nunc quid nos vis facere? C. enim
nihil, nisi ut ametis, impero.
Caeterum quantum lubet me poscitote aurum, ego dabo.
Quid mihi refert Chrysalo esse nomen, nisi factis probo?
Sed nunc quantulum usu' st auri tibi Mnesiloche? dic mihi.
M. Militi nummis ducentis jam usus est pro Bacchide.
C. Ego dabo. M. tum nobis opus
est sumptu. C. ah placide volo
Unumquidque agamus. hoc ubi egero, tum istuc agam.
De ducentis nummis primum
intendebam balistam in senem:
Eâ balistâ si pervortam turrim et propugnacula,
Rectâ portâ invadam extemplo in
oppidum antiquom et vetus:
Si id capso, geritote amicis vostris aurum corbibus,
Sed quoi animus sperat. P. apud te
est animus noster, Chrysale.
C. Nunc tu abi intro, Pistoclere,
ad Bacchidem, atque effer cito.
P. Quid? C. stilum, ceram, et tabellas,
et linum. P. jam faxo hic erunt.
M. Quid nunc es facturus? id mihi

dice, coctum est prandium.
C. Vos duo eritis, atque amica tua erit tecum tertia.
M. Sicut dicis. C. Pistoclero nulla
amica est. M. immo adest.
Alteram ille amat sororem, ego alteram, ambas Bacchides.
C. Quid tu loqueris? M. hoc ut
futuri sumus. C. ubi est biclinium
Vobis stratum? M. quid id
exquiris? C. res ita est: dici volo.
Nescis quid ego acturus sim, neque
facinus quantum exordiar.
M. Cedo manum, ac subsequere
propius me ad fores, intro inspice.
C. Evax nimis bellus, atque ut esse
maxume optabam, locus.
P. Quae imperasti, imperatum bene bonis factum ilico est.
C. Quid parasti? P. quae parari tu jussisti omnia.
C. Cape stilum propere et tabellas tu
has tibi. M. quid postea?
C. Quod jubebo, scribito istic. nam propterea *te* volo
Scribere, ut pater cognoscat literas, quando legat.
Scribe. M. quid scribam? C. salutem tuo patri verbis tuis.
P. Quid si potius morbum et mortem
scribat? id erit rectius.
M. Ne interturba. jam imperatum in
cera inest. C dic quemadmodum?
M. Mnesilochus salutem dicit suo
patri. C. adscribe hoc cito,
Chrysalus mihi usque quaque loquitur nec recte, pater,
Quia tibi aurum reddidi, et quia non te defraudaverim.
P. Mane, dum scribit. C. celerem
oportet esse amatoris manum.
P. Atque idem hercle est ad perdundum
magis, quam ad scribendum citus.

M. Loquere: hoc scriptum est. C. nunc,
pater mi, proin' tu ab eo ut caveas tibi,
Sycophantias componit, aurum ut abs te auferat:
Et profecto se ablaturum dixit. plane adscribito.
M. Dic modo. C. atque id pollicetur
se daturum aurum mihi,
Quod dem scortis, quodque in lustris
comedim, et congraecem, pater.
Sed pater vide ne tibi hodie verba det: quaeso cave.
M. Loquere porro. C. adscribe dum. M. etiam
loquere, quid scribam, modo.
C. Sed pater, quod promisisti mihi,
te quaeso ut memineris,
Ne illum verberes, verum apud te vinctum asservato domi:
Cedo tu ceram ac linum actutum. age obliga, obsigna cito.
M. Obsecro, quid istis ad istunc usu' st conscriptis modum?
Ut tibi ne quid credat, atque ut vinctum te asservet domi?
C. Quia mihi ita lubet. potin' ut
cures te, atque ne parcas mihi?
Meâ fiduciâ opus conduxi, et meo periculo rem gero.
M. Aequom dicis. C. cedo
tabellas. M. accipe. C. animum advortite.
Mnesiloche et tu Pistoclere, jam facite in biclinio
Cum amica sua uterque accubitum eatis. ita negotium est.
Atque ibidem, ubi nunc sunt lecti strati, poteris cito.
P. Nunquid aliud? C. hoc, atque etiam
ubi erit accubitum semel,
Ne quoquam exsurgatis, donec a me erit signum datum.
P. O Imperatorem probum! C. jam bis bibisse oportuit.
M. Fugiamus. C. vos vostrum curate
officium, ego efficiam meum.

SCENA QUINTA.

CHRYSALUS.

Insanum magnum molior negotium,
Metuoque ut hodie possiem emolirier.
Sed nunc truculento mihi atque saevo usus sene est.
Nam non conducit huic sycophantiae
Senem tranquillum esse, ubi me aspexerit.
Vorsabo ego illum hodie, si vivo, probe.
Tam frictum ego illum reddam, quam frictum est cicer:
Adambulabo ad ostium, ut quando exeat,
Extemplo advenienti ei tabellas dem in manum.

SCENA SEXTA.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

Nimio illaec res est magnae dividiae mihi,
Subterfugisse sic mihi hodie Chrysalum.
C. Salvos sum, iratus est senex. nunc est mihi
Adeundi ad hominem tempus. N. quis loquitur prope?
Atque hic quidem opinor Chrysalu' st. C. accessero.
N. Bone serve salve. quid fit? quam mox navigo
In Ephesum, ut aurum repetam ab Theotimo domum?
Taces? per omnes deos adjuro, ut ni meum
Gnatum tam amem, atque ei facta cupiam quae is velit,
Ut tua jam virgis latera lacerentur probe,
Ferratusque in pistrino aetatem conteras.
Omnia rescivi scelera ex Mnesilocho tua.
C. Men' criminatus est? optume est: ego sum malus,
Ego sum sacer, scelestus: specta rem modo.
Ego verbum faciam. N. etiam carnufex
Minitare? C. nosces tu illum actutum qualis sit.
Nunc hasce tabellas ferre me jussit tibi.
Orabat, ut, quod istic esset scriptum, ut fieret.
N. Cedo. C. nosce signum. N. novi.

ubi ipse est? C. nescio.
Nihil jam me oportet scire: oblitus sum omnia.
Scio me esse servom, nescio etiam id quod scio.
Nunc ab transenna hìc turdus lumbricum petit:
Pendebit hodie pulchre, ita intendi tenus.
N. Mane dum parumper: jam ad te exeo, Chrysale.
C. Ut verba mihi dat! ut nescio quam rem gerat!
Servos arcessit intus, qui me vinciant.
Bene navis agitatur, pulchre haec confertur ratis.
Sed conticiscam: nam audio aperiri fores.

SCENA SEPTIMA.

NICOBULUS. CHRYSALUS.

Constringe tu illi, Artamo, actutum manus.
C. Quid feci? N. impinge pugnum, si muttiverit.
Quid hae loquuntur literae? C. quid me rogas?
Ut ab illo accepi, ad te obsignatas attuli.
N. Eho tu, loquitatusne es gnato meo male
Per sermonem, quia mihi id aurum reddidit?
Et te dixisti id aurum ablaturum tamen
Per sycophantias? C. egone istuc dixi? N. ita.
C. Quis homo est, qui dicat me dixisse istuc? N. tace.
Nullus homo dicit: hae tabellae te arguunt,
Quas tu attulisti: hem hae te vinciri jubent. C. aha!
Bellerophontem jam tuus me fecit filius.
Egomet tabellas detuli, ut vincirer? sine!
N. Propterea hoc facio, ut suadeas gnato meo
Ut pergraecetur tecum, tervenefice.
C. O stulte, stulte nescis nunc vaenire te:
Atque in eo ipso astas lapide, ubi praeco praedicat.
N. Responde: quis me vendit? C. quem di diligunt:
Adolescens moritur, dum valet, sentit, sapit.
Hunc si ullus deus amaret, plus annis decem,
Plus jam viginti mortuum esse oportuit:

Terrae odium ambulat. jam nihil sapit,
Nec sentit. tanti est, quanti est fungus putidus.
N. Tun' terrae me odium esse autumas? abducite hunc
Intro, atque astringite ad columnam fortiter.
Nunquam auferes hinc aurum. C. atqui jam dabis.
N. Dabo? C. atque orabis me quidem ultro, ut auferam;
Cum illum rescises criminatorem meum
Quanto in periculo, et quantâ in pernicie siet:
Tum libertatem Chrysalo largibere:
Ego adeo nunquam accipiam. N. dic, scelerum caput,
Dic, quo in periculo est meus Mnesilochus filius?
C. Sequere hac me, faxo jam scies. N. quo gentium?
C. Tres unos passus. N. vel decem. C. agedum, tu Artamo,
Forem hanc pauxillum aperi, placide, ne crepa:
Sat est. accede huc tu. viden' convivium?
N. Video exadvorsum Pistoclerum et Bacchidem.
C. Qui sunt in lecto illo altero? N. interii miser!
C. Novistine hominem? N. novi. C. dic sodes mihi,
Bellan' videtur specie mulier? N. admodum.
C. Quid illam, meretricemne esse censes? N. quippini?
C. Frustra es. N. quis igitur obsecro est? C. inveneris.
Ex me quidem hodie nunquam fies certior.

SCENA OCTAVA.

CLEOMACHUS. NICOBULUS. CHRYSALUS.

Meamne hic Mnesilochus, Nicobuli filius,
Per vim ut retineat mulierem? quae haec factio est?
N. Quis ille est? CH. per tempus hic venit miles mihi.
CL. Non me arbitratur militem, sed mulierem,
Qui me meosque non queam defendere.
Nam neque Bellona mihi unquam, neque Mars creduat
Ni illum exanimalem faxo, si convenero,
Nive exhaeredem fecero vitae suae.
N. Chrysale, quis ille est, qui minitatur filio?

CH. Vir hic est illius mulieris, quâ cum accubat.
N. Quid, vir? CH. vir, inquam. N. nupta est illan' obsecro?
CH. Scies haud multo post. N. oppido interii miser!
CH. Quid? nunc scelestus tibi videtur Chrysalus?
Age nunc, vincito me, auscultato filio.
Dixin' tibi ego illum inventurum te qualis sit?
N. Quid nunc ego faciam? CH. jube sis me exsolvi cito:
Nam nisi ego exsolvor, jam manifesto hominem opprimet.
CL. Nihil est lucri, quod me hodie facere mavelim,
Quam illum cubantem cum illa opprimere, ambo ut necem,
CH. Audin' quae loquitur? quin tu me exsolvi jubes?
N. Exsolvite istum. perii, pertimui miser!
CL. Tum illam, quae corpus publicat volgo suum,
Faxo, se haud dicat nactam, quem derideat.
CH. Pacisci cum illo paullula pecunia
Potes. N. Paciscere ergo obsecro, quid tibi lubet;
Dum ne manifesto hominem opprimat, neve enicet.
CL. Nunc nisi ducenti Philippi redduntur mihi,
Jam illorum ego animam amborum exsorbebo oppido.
N. Hem illoc paciscere, si potes. perge obsecro.
Paciscere quidvis. CH. ibo et faciam sedulo.
Quid clamas? CL. ubi herus tuus
est? CH. nusquam, nescio.
Vis tibi ducentos nummos jam promittier,
Ut ne clamorem hic facias, neu convicium?
CL. Nihil est, quod malim. CH. atque
ut tibi mala multa ingeram?
CL. Tuo arbitratu. CH. ut subblanditur carnufex.
Pater hic Mnesilochi est: sequere. is promittet tibi.
Tu aurum rogato: caeterum verbum sat est.
N. Quid fit? CH. ducentis Philippis
rem pepigi. N. vah, salus
Mea, servavisti me, quam mox dico? dabo.
CH. Roga hunc tu, tu promitte huic. N. promitto: roga.

CL. Ducentos nummos aureos Philippos probos
Dabin'? dabuntur, inque: responde. N. dabo.
CH. Quid nunc, impure, nunquid debetur tibi?
Quid illi molestus? quid illum morte territas?
Et ego te et ille mactamus infortunio.
Si tibi est machaera, et nobis veruina est domi:
Quâ quidem te faciam, si tu me irritaveris,
Confossiorem soricina nenia.
Jamdudum hercle equidem sentio, suspicio
Quae te solicitet, eum esse cum illa muliere.
CL. Immo est quoque. CH. ita me Juppiter, Juno, Ceres,
Minerva, Latona, Spes, Opis, Virtus, Venus,
Castor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules,
Submanus, Sol, Saturnus, diique omnes ament:
Ut ille cum illa neque cubat, neque ambulat,
Neque osculatur, neque illud quod dici solet.
N. Ut jurat! servat me ille suis perjuriis.
CL. Ubi nunc Mnesilochus ergo est? CH. rus misit pater.
Illa autem in arcem abivit aedem visere
Minervae. nunc aperta est. i vise, estne ibi.
CL. Abeo ad forum igitur. CH. vel hercle in malam crucem.
CL. Hodie exigam aurum hoc? CH. exige, ac suspende te:
Ne supplicare censeas, nihili homo.
Ille est amotus. sine me, per te, here, obsecro
Deos immortales, ire huc intro ad filium.
N. Quid eo introibis? CH. ut eum dictis plurimis
Castigem, cum haec sic facta ad hunc faciat modum.
N. Immo oro ut facias, Chrysale, et ted obsecro,
Cave parsis in eum dicere. CH. etiam me mones?
Satin' est, si plura ex me audiet hodie mala,
Quam audivit unquam Clinia ex Demetrio?
N. Lippi illic oculi servos est simillimus:
Si non est, nolis esse, neque desideres:
Si est, abstinere, quin attingas, non queas.

Nam nî illic hodie forte fortuna hîc foret,
Miles Mnesilochum cum uxore opprimeret sua,
Atque obtruncaret moechum manifestarium.
Nunc quasi ducentis Philippis emi filium,
Quos dare promisi militi: quos non dabo
Temere etiam, priusquam filium convenero.
Nunquam edepol quicquam temere credam Chrysalo.
Verum libet etiam mihi has perlegere denuo:
Aequom est tabellis consignatis credere.

SCENA NONA.

CHRYSALUS. NICOBULUS.

Atridae duo fratres cluent fecisse facinus maxumum:
Cum Priami patriam Pergamum, divina moenitum manu,
Armis, equis, exercitu, atque eximiis bellatoribus,
Millenum numero navium, decumo anno post subegerunt.
Non Pelides termento fuit, praeut
ego herum expugnabo meum,
Sine classe, sineque exercitu, et tanto numero militum.
Cepi, expugnavi amanti herili filio aurum ab suo patre.
Nunc priusquam huc senex venit,
libet lamentari, dum exeat:
O Troja! ô patria! ô Pergamum! ô Priame! periisti senex,
Qui misere male mulcabere quadringentis Philippis aureis.
Nam ego has tabellas obsignatas, consignatas quas fero,
Non sunt tabellae, sed equus, quem misêre Achivi ligneum,
Epius est Pistoclerus: ab eo haec
sumpta. Mnesilochus Sinon est
Relictus. elhum, non in busto Achilli, sed in lecto accubat;
Bacchidem habet secum. ille olim
habuit ignem, qui signum daret:
Haec ipsum exurit. ego sum Ulysses,
cujus consilio haec geruntur.
Tum quae hîc sunt scriptae literae,

hoc in equo insunt milites
Armati atque animati probe. ita res
successit, meliusque adhuc.
Atque hic equus non in arcem, verum
in arcam faciet impetum.
Excidium, exitium, exlecebra fiet hic equus hodie auro senis.
Nostro seni huic stolido, ei profecto nomen facio ego Ilio.
Miles Menelau 'st: ego Agamemnon,
idem Ulysses Laërtius,
Mnesilochus est Alexander, qui erit exitium rei patriae suae:
Is Helenam abduxit, cuja caussa nunc facio obsidium Ilio.
Nam illic eidem audivi Ulyssem, ut
ego sum, fuisse et audacem et malum.
Dolis ego deprensus sum: ille mendicans
pene inventus interiit,
Dum sibi exquirit fata Iliorum.
assimiliter mihi hodie obtigit.
Vinctus sum, sed dolis exemi. item se ille servavit dolis.
Ilio tria fuisse audivi fata, quae illi forent exitio:
Signum ex arce si perisset: alterum etiam est Troili mors:
Tertium cum portae Scaeae limen superum scinderetur.
Paria item tria eis tribus sunt fata nostro huic Ilio;
Nam dudum primo, ut dixeram nostro seni mendacium
Et de hospite, et de auro, et de lembo;
ibi signum ex arce jam abstuli.
Jam duo restabant fata tum, nec magis id ceperam oppidum.
Post ubi tabellas ad senem detuli, ibi occidi Troilum.
Cum censuit Mnesilochum cum uxore esse dudum militis,
Ibi vix me exsolvi. atque id periclum
assimulo, Ulyssem ut praedicant
Cognitum ab Helena, esse
proditum Hecubae. sed ut olim ille se
Blanditiis exemit et persuasit, se ut amitteret:
Item ego dolis me illo expuli periculo, et decepi senem.

Postea cum magnifico milite,
urbes verbis qui inermus capit,
Conflixi, atque hominem repuli:
dein' pugnam conserui seni:
Ego eum adeo uno mendacio devici, uno ictu extempulo
Cepi spolia. is nunc ducentos nummos Philippos militi,
Quos dare se promisit, dabit.
Nunc alteris etiam ducentis usus est, qui dispensentur
Ilio capto: ut sit mulsum, qui triumphent milites.
Sed Priamus hic multo illi praestat. non quinquaginta mo
Quadringentos filios habet; atque
equidem omnes lectos sine probro:
Eos ego hodie omnes contruncabo duobus solis ictibus.
Nunc Priamo nostro si est quis
emptor, coëmtionalem senem
Vendam ego, venalem quem habeo,
extemplo ubi oppidum expugnavero.
Sed Priamum astantem eccum ante portam
video. adibo, atque alloquar.
N. Cujanam vox prope me
sonat? C. ô Nicobule. N. quid fit? quid,
Quod te misi, esquid egisti? C. rogas?
congredere. N. congredior.
C. Optumus sum orator. ad lacrumas
coëgi hominem castigando,
Maleque dictis, quae quidem quivi
comminisci. N. quid ait? C. verbum
Nullum fecit: lacrumans tacitus
auscultabat, quae ego loquebar:
Tacitus conscripsit tabellas: obsignatas mihi has dedit,
Tibi me jussit dare. sed metuo, ne
idem cantent quod priores.
Nosce signum, estne ejus? N. novi,
libet perlegere has. C. perlege.

Nunc superum limen scinditur, nunc adest exitium illo.
Turbat equus lepide ligneus. N. Chrysale
ades, dum ego has perlego.
C. Quid me tibi adesse opus est? N. volo,
ut quod jubebo facias,
Ut scias quae hic scripta sient. C. nihil
moror, neque scire volo.
N. tamen ades. C. quid opus est? N. taceas:
quod jubeo, id facias. C. adero.
N. Euge literas minutas. C. qui quidem videat parum:
Verum, qui satis videat, grandes satis
sunt. N. animum advortito igitur.
C. Nolo, inquam. N. at volo, inquam. C. quid
opus est? N. at enim id, quod te jubeo facias.
C. Justum est, tuus tibi servos tuo arbitratu serviat.
N. Hoc age sis jam nunc. C. ubi lubet,
recita: aurium operam tibi dico.
N. Cerae quidem haud parsit, neque stilo;
sed quicquid est, perlegere certum est.
Pater ducentos Philippos quaeso Chrysalo
Da, si esse salvom vis me, aut vitalem tibi.
C. Malum quidem hercle magnum, tibi dico. N. quid est?
C. Non prius salutem scripsit? N. nusquam sentio.
C. Non dabis, si sapies; verum si das maxume,
Nae ille alium gerulum quaerat, si sapiet, sibi:
Nam ego non laturus sum, si jubeas maxume.
Sat sic suspectus sum, cum careo noxiâ.
N. Ausculta porro, dum hoc quod scriptum est, pellego.
C. Inde a principio jam impudens epistola est.
N. Pudet prodire me ad te in conspectum, pater.
Tantum flagitium te scire audivi meum,
Quod cum peregrini cubui uxore militis,
Pol haud derides. nam ducentis aureis
Philippis redemi vitam ex flagitio tuam.

C. Nihil est illorum, quin ego illi dixerim.
N. Stulte fecisse fateor, sed quaeso, pater,
Ne me in stultitiâ, si deliqui, deseras.
Ego animo cupido, atque oculis indomitis fui:
Persuasum est facere, cujus nunc me facti pudet.
Prius te cavisse ergo quam pudere, aequom fuit.
C. Eadem istaec verba dudum illi dixi omnia.
N. Quaeso, ut sat habeas id, pater. quod Chrysalus
Me objurgavit plurimis verbis malis,
Et me meliorem fecit praeceptis suis,
Ut te ei habere gratiam aequom sit bonam.
C. Estne istuc istîc scriptum? N. hem specta, tum scies.
C. Ut qui deliquit, supplex est ultro omnibus!
N. Nunc si me fas est obsecrare abs te, pater,
Da mihi ducentos nummos Philippos, te obsecro.
C. Ne unum quidem hercle, si sapis. N. sine pellegam:
Ego jusjurandum verbis conceptis dedi,
Daturum id me hodie mulieri ante vesperum,
Priusquam a me abiret. nunc, pater, ne pejerem,
Cura, atque abduce me hinc ab hac quantum potest,
Quam propter tantum damni feci et flagitii.
Cave tibi ducenti nummi dividiae fuant.
Sexcenta tanta reddam, si vivo, tibi.
Vale, atque haec cura. Quid nunc censes, Chrysale?
C. Nihil ego tibi hodie consilii quicquam dabo:
Neque ego haud committam, ut si quid peccatum siet,
Fecisse dicas de mea sententia.
Verum ut ego opinor, si ego in istoc siem loco,
Dem potius aurum, quam illum corrumpi sinam.
Duae conditiones sunt: utram tu accipias, vide.
Vel ut aurum perdas, vel ut amator pejeret.
Ego neque te jubeo, neque veto, neque suadeo.
N. Miseret me illius. C. tuus est, non mirum facis.
Si plus perdundum sit, periisse suavius est,

Quam illud flagitium volgo dispalescere.
N. Nae ille edepol Ephesi multo mavellem foret,
Dum salvos esset, quam revenisset domum.
Quin ergo istic, quod perdundum est, propero perdere?
Binos ducentos Philippos jam intus efferam:
Et militi quos dudum promisi miser,
Et istos. mane istîc: jam exeo ad te, Chrysale.
C. Fit vasta Troja, scindunt proceres Pergamum.
Scivi ego jam dudum fore me exitium Pergamo.
Edepol qui me esse dicat cruciatu malo
Dignum, nae ego cum illo pignus haud ausim dare,
Tantas turbellas facio. sed crepuit foris:
Effertur praeda ex Troja. taceam nunc jam.
N. Cape hoc tibi aurum, Chrysale. i, fer filio.
Ego ad forum autem hinc ibo, ut solvam militem.
C. Non equidem accipiam. proin' tu quaeras qui ferat.
Nolo ego mihi credi. N. cape vero: odiose facis.
C. Non equidem capiam. N. at
quaeso. C. dico, ut res se habet.
N. Morare. C. nolo inquam aurum concredi mihi.
Vel da aliquem, qui me servet. N. ohe, odiose facis.
C. Cedo, si necesse est. N. cura hoc. jam ego huc revenero.
C. Curatum est, esse te senem miserrumum.
Hoc est incepta efficere pulchre, veluti mihi
Evenit, ut ovans praeda onustus incederem.
Salute nostra atque urbe capta per dolum,
Domum reduco integrum omnem exercitum.
Sed, spectatores, vos nunc ne miremini,
Quod non triumpho pervulgatum est, nihil moror.
Veruntamen accipientur mulso milites,
Nunc hanc praedam omnem jam ad quaestorem deferam.

SCENA DECIMA.

PHILOXENUS.

Quam magis in pectore meo foveo,
quas meus filius turbas turbet,
Quam se ad vitam, et quos ad mores
praecipitem inscitus capessat,
Magis curae est, magisque afflorrnido,
ne is pereat, neu corrumpatur.
Scio. ego fui illa aetate, et feci illa omnia, sed more modesto.
Neque placitant mores, quibus video
volgo gnatis esse parentes.
Duxi, habui scortum: potavi, edi, donavi. et enim id raro.
Ego dare me ludum meo gnato institui. ut animo obsequium
Sumere possit, sequom esse puto: sed nimis nolo desidiae
Ei dare ludum. nunc Mnesilochum, quod mandavi, viso:
Ecquid eum ad virtutem aut ad frugem opera sua compulerit:
Sicut eum, si convenit, scio fecisse: eo est ingenio natus.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

NICOBULUS. PHILOXENUS.

Quicunque ubique sunt, qui fuere,
quique futuri sunt posthac
Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones,
Solus ego omnes longe antedeo stultitia, et moribus indoctis.
Perii! pudet hoccine me aetatis ludum
bis factum esse indigne?
Magis quam id reputo, tam magis
uror, quas meus filius turbavit.
Perditus sum, atque etiam eradicatus
sum: omnibus exemplis crucior.
Omnia me mala consectantur, omnibus exitiis interii:

Chrysalus me hodie laceravit, Chrysalus
me miserum spoliavit:
Is me scelus usque attondit dolis doctis
indoctum, ut lubitum est.
Ita miles memorat meretricem esse,
quam ille uxorem esse ajebat.
Omniaque, ut quicquid actum est, memoravit.
eam sibi hunc annum conductam.
Reliquum id auri factum, quod ego ei
stultissumus homo promisissem.
Hoc, hoc est, quod peracescit, hoc est
demum quod pererucior,
Me hoc aetatis ludificari: immo edepol sic ludos factum
Cano capite, atque alba barba! miserum
me auro esse emunctum!
Perii! hoc servom meum non nauci
facere esse ausum! atque ego, si alibi
Plus perdiderim, minus aegre habeam,
minusque id mihi damno ducam.
P. Certo hic prope me mihi nescio
quis loqui visus est: sed quem video?
Hic quidem pater Mnesilochi. N. euge,
socium aerumnae et mei mali video.
Philoxene salve. P, et tu. unde agis? N. unde
homo miser atque infortunatus.
P. At pol ego ibi sum, esse ubi miserum
hominem decet atque infortunatum.
N. Igitur pari fortuna, aetate ut sumus,
utimur. P. sic est: sed, tu,
Quid tibi est? N. pol mihi par idem
est quod tibi. P. nunquid nam ad filium
Haec aegritudo attinet? N. admodum. P. idem
mihi morbus in pectore est.
N. At mihi Chrysalus optumus homo

Perdidit filium, me, atque rem omnem
Meam. P. quid tibi ex filio nam, obsecro,
aegre est? N. scies id: periit
Cum tuo: atque ambo aeque amicas habent. P. quî
scis? N. vidi. P. hei mihi, disperii!
N. Quid dubitamus pultare, atque huc evocare ambos foras?
P. Haud moror. N. heus Bacchis,
jube sis actutum aperiri fores,
Nisi mavoltis fores et postes comminui securibus.

SCENA SECUNDA.

BACCHIDES duae Sorores.
NICOBULUS. PHILOXENUS.

Quis sonitu ac tumultu tanto, nomine nominat
Me, atque pultat aedes? N. ego atque hic. B. quid hoc est
Negotii? nam, amabo, quis has huc oves adegit?
N. Oves nos vocant pessumae. S. pastor harum
Dormit, cum hae eunt sic a pecu palitantes.
B. At pol nitent, haud sordidae videntur ambae.
S. Attonsae hae quidem ambae usque sunt. P. ut videntur
Deridere nos! N. sine, suo usque arbitratu.
B. Rerin' ter in anno tu has tonsitari? S. pol hodie
Altera jam bis detonsa certo est. B. vetulae
Sunt thymiamae. S. at bonas fuisse credo.
B. Viden' limulis, obsecro, ut intuentur?
S. Ecastor sine omni arbitror malitia esse.
P. Merito hoc nobis fit: qui quidem huc venerimus.
B. Cogantur quidem intro. S. haud scio quid eo opus sit,
Quae nec lactem, nec lanam ullam habent. sic sine astent.
Exoluêre, quanti fuêre. omnis fructus
Jam illis decidit. non vides, ut palantes
Solae libere grassentur? quin aetate credo esse mutas:
Ne balant quidem, cum a pecu caetero
absunt. S. stultae atque haud malae videntur.

B. Revortamur intro soror. N. illas
ambae manete: hae oves volunt vos.
B. Prodigium hoc quidem est:
humana nos voce appellant oves.
P. Hae oves vobis malum rem magnam,
quam debent, dabunt.
B. Si quam debes, te condona, tibi
habe, nunquam abs te petam.
Sed quid est, quapropter nobis vos malum minitamini?
P. Quia nostros agnos concluxistis intro esse ajunt domi.
N. Et, praeter eos agnos, meus est istic dum mortuus venis.
Qui nisi nobis producuntur jam, atque emittuntur huc,
Arietes truces nos erimus, jam in vos incurrimus.
B. Soror, est quod te volo secreto. S. dic,
amabo. N. quo illae abeunt? B. senem illum
Tibi dedo ulteriorem, lepide ut lenitum reddas: ego id hunc
Iratum aggredior. possumus nos hos
intro illicere huc. S. meum
Pensum ego lepide accurabo, quanquam
odiosum est mortem amplexari.
B. Facito ut facias. S. tacere te tamen
facito, ego quod dixi hand mutabo.
N. Quid illaec illic in consilio duae secreto commiscent?
P. Quid ais tu homo? N. quid me vis? P. quiet
dicere me tibi quiddam.
N. Quid est, quod pudeat? P. st! amico
homini tibi quid volo credere certum est,
Nihili sum. N. istuc jampridem scio.
sed, quid nihili sis, memora.
P. Tactus sum vehementer visco: cor
stimulo foditur. N. pol tibi
Multo aequius est corendiocem.
Sed quid istuc est? etsi jam ego ipse,
quid sit, prope scire puto me,

Verum audire etiam ex te studeo. P. viden'
hanc? N. video. P. haud mala est mulier.
N. Pol vero ista mala, et tu nihili. P. quid
multa? ego amo. N. an amas? P. necas.
N. Tu homo putide, amator istac
fieri aetate audes? P quî non?
N. Quia flagitium est. P. quid opus
verbis est? meo filio non sum iratus.
Neque te tuo est aequom esse iratum:
si amant, sapienter faciunt.
B. Sequere hac. N. eunt. eccas tandem!
probri perlecebrae et persuastrices,
Quid nunc? etiam redditis nobis filios et servom? an ego
Experior tecum vim majorem? P. abin' hinc?
Non homo tu quidem es, qui istoc
pacto tam lepidam illepide appelles.
B. Senex optume, quantum est in terra,
sine hoc exorare abs te,
Ut istuc delictum desistas tanto opere ire oppugnatum.
N. Nisi abeas, quanquam tu bella es,
malum tibi magnum dabo jam. B. patiar.
Non metuo, ne quid mihi doleat,
quod ferias. N. ut blandiloqua est!
Hei mihi, metuo! S. hic magis tranquillu' st.
I, i hac mecum intro, atque ibi, si
quid vis, filium concastigato.
N. Abin' a me scelus? B. sine, mea
pietas, exorem. N. exores tu me?
B. Ego quidem ab hoc certe exorabo. P. immo
ego te oro, ut me intro abducas.
S. Lepidum te! P. at scin', quo pacto me
ad te intro abducas? S. mecum ut sis.
P. Omnia quae cupio, commemoras. N. vidi ego nequam
Homines, verum te neminem deteriorem. P. ita sum.

i hac mecum intro, ubi fili: ac
victibus, vino atque magnatis.
tis, satis jam vestri est consilii:
hil pœnitet, ac non acceptus.
ringentis Philippis filius ac
ryadas circumdederunt.
i quidem ego ac non cognovisse.
ion tantum auri non sumsisse.
id tandem, si dissolvam aut.
ur? iane ut hac mecum
atque ut eis delicta ignoscas · I. dane.
imine. nolo, nihil: mavis. ne
nolo illos ulcisci omnes.
iam ut hanc nihili, quae Pl.
uni, cave caipe tua omnia.
hanc auri dator, accipias, gaudeque
etiam accusatus.
pon', ubi filius corrumpitur mane.
tem? P. potandum est.
ge jam id, mea est, sed est
mum, patior: hanc mamam
ium. ergo', cum hac mea Ba. amabo.
tem? B. immo equidem, qui meum
illum: ac amant. C. ac
nolunt. K. ergo quam quidem
quito. I. nam filii vestri a
ra, amant, si non vera
ne facias, jam pol is quidem

meum, amabo, istaec fiunt.
Tuus est. unde illum censes sumere,
nisi quod tute illi dederis?
Hanc veniam illis sine te exorem. N. ut
terebrat! satin' offirmatum
Quod mihi erat, id me exorat? tua
sum opera et propter te improbior.
B. Nusquam me a te avelles. satin' ego
istuc habeo offirmatum?
N. Quod semel dixi, haud mutabo. B. it
dies, ite intro accubitum.
Filii vos exspectant intus. N. Quam
quidem actutum emoriamur.
B. Vesper hic est, sequimini. P. ducite
nos quo lubet, tanquam quidem addictos.
B. Lepide ipsi hi sunt capti, suis qui filiis fecêre insidias. ite.

GREX.

Hi senes, nisi fuissent nihili jam inde ab adolescentia,
Non hodie hoc tantum flagitium facerent canis capitibus:
Neque adeo haec faceremus: ni antehac vidissemus fieri,
Ut apud lenones rivales filiis fierent patres.
Spectatores vos valere volumus, et clare applaudere.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

MOSTELLARIA.

PERSONAE.

TRANIO, } servi.
GRUMIO, }

PHILOLACHES, adolescens.

PHILEMATIUM, meretrix.

SCAPHA, ancilla.

CALLIDAMATES, adolescens.

DELPHIUM, meretrix.

THEUROPIDES, } senes.
SIMO, }

DANISTA.

PHANISCUS, advorsitor.

SERVOS alius.

PUER.

SCENA PRIMA.

GRUMIO. TRANIO.

Exi e culina, sis, foras mastigia,
Qui mihi inter patinas exhibes argutias.
Egredere, herilis pernicies, ex aedibus.
Ego pol te ruri, si vivam, ulciscar probe.
Exi, inquam, nidor e culinâ. quid lates?
T. Quid tibi, malum, hìc ante aedes clamitatio est?
An ruri censes te esse? abscede ab aedibus.
Abi rus, abi dierecte, abscede ab janua.
Hem, hoccine volebas? G. perii! cur me verberas?
T. Quia tu vis. G. patiar. sine modo adveniat senex.
Sine modo venire salvom, quem absentem comes.
T. Nec verisimile loquere, nec verum, frutex,
Comesse quenquam ut quisquam absentem possiet.
G. Tu urbanus vero scurra, deliciae popli,
Rus mihi tu objectas? sane credo, Tranio,
Quod te in pistrinum scis actutum tradier,
Cis, hercle, paucas tempestates, Tranio.
Augebis ruri numerum, genus ferratile.
Nunc, dum tibi lubet licetque, pota, perde rem,
Corrumpe herilem *filium*, adolescentem optumum.
Dies noctesque bibite, pergraecamini,
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter.
Haeccine mandavit tibi, cum peregre hinc iit, senex?
Hoccine modo hìc rem curatam offendet suam?
Hoccine boni esse officium servi existimas,
Ut heri sui corrumpat et rem et filium?
Nam ego illum corruptum duco, quom his factis studet,
Quo nemo adaeque juventute ex omni Atticâ
Antehac est habitus parcus, nec magis continens:
Is nunc in aliam partem palmam possidet.

Virtute id factum tuâ et magisterio tuo.
T. Quid tibi, malum, me aut quid ego agam, curatio 'st?
An ruri quaeso non sunt, quos cures, boves?
Lubet potare, amare, scorta ducere.
Mei tergi facio haec, non tui, fiduciâ.
G. Quam confidenter loquitur! fue. T. at te Juppiter
Diique omnes perdant, oboluisti allium.
Germana illuvies, rusticus, hircus, hara suis.
Canes capro commista. G. quid tu vis fieri?
Non omnes possunt olere unguenta exotica,
Si tu oles: neque superior accumbere,
Neque tam facetis, quam tu vivis, victibus:
Tu tibi istos habeas turtures, pisces, aves.
Sine me alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus, ego miser: patiunda sunt.
Meum bonum me, te tuum maneat malum.
T. Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio.
Quia mihi bene est, et tibi male est; dignissimum est.
Decet me amare et te bubulcitarier:
Me victitare pulchre, te miseris modis.
G. O carnificum cribrum, quod credo fore:
Ita te forabunt patibulatum per vias
Stimulis, si hùc reveniat senex.
T. Quî scis an tibi istuc prius eveniat quam mihi?
G. Quia nunquam merui: tu meruisti, et nunc meres.
T. Orationis operam compendiface,
Nisi te malâ re magnâ mactari cupis.
G. Ervom daturin' estis, bubus quod feram?
Date aes, si non estis. agite porro, pergite
Quomodo occoepistis: bibite, pergraecamini,
Este, effercite vos, saginam caedite.
T. Tace, atque rus abi: ego ire in Piraeeum volo,
In vesperum parare piscatum mihi.
Ervom tibi aliquis cras faxo ad villam afferat.

Quid est? quid tu me nunc obtuere, furcifer?
G. Pol tibi istuc credo nomen actutum fore.
T. Dum interea sic sit, istuc actutum sino.
G. Ita est. sed unum hoc scito, nimio celerius
Venire quod molestum est, quam id quod cupide petas.
T. Molestus ne sis: nunc jam i rus, teque amove.
Ne tu erres, hercle praeterhac mihi non facies moram.
G. Satin' abiit, neque quod dixi flocci existumat!
Pro Dî immortales! obsecro vostram fidem.
Facite huc ut redeat noster quam primum senex,
Triennium qui jam hinc abest: prinsquam omnia
Perière, et aedis, et ager: qui nisi huc redit,
Paucorum mensium sunt relictae reliquiae.
Nunc rus abibo. nam eccum herilem filium
Video corruptum hic ex adolescente optumo.

SCENA SECUNDA.

PHILOLACHES.

Recordatus multum et diu cogitavi,
Argumentaque in pectus multa institui
Ego: atque in meo corde, si est quod mihi cor,
Eam rem voluitavi et diu disputavi,
Hominem quojus rei, quando natus est,
Similem esse arbitrarer simulacrumque habere.
Id repperi jam exemplum.
Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem,
Quando hic natus est. ei rei argumenta dicam,
Atque hoc haud videtur verisimile vobis:
At ego id faciam esse ita ut credatis.
Profecto ita esse, ut praedico, vero vincam.
Atque hoc vosmetipsi scio,
Proinde uti nunc ego esse autumo, quando
Dicta audietis mea, haud aliter id dicetis.
Auscultate argumenta dum dico ad hanc rem:

Simul gnarures vos volo esse hanc rem mecum.
Aedes quom extemplo sunt paratae, expolitae,
Factae probe, examussim,
Laudant fabrum, atque aedes probant. sibi quisque
Inde exemplum expetunt: sibi quisque simile,
Suo usque sumptu: operae ne parcunt suae.
Atque ubi illo immigrat nequam homo indiligensque,
Cum pigrâ familiâ, immundus, instrenuus,
Hic jam aedibus vitium additur,
Bonae cum curantur male.
Atque illud saepe fit, tempestas venit,
Confringit tegulas, imbricesque: ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt.
Venit imber, lavit parietes, perpluunt
Tigna, putrefacit aër operam fabri.
Nequior factus jam est usus aedium:
Atque haud est fabri culpa. sed magna pars
Moram hanc induxerunt, si quid nummo sarciri potest,
Usque mantant: neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt. aedificantur aedes totae denuo.
Haec argumenta ego aedificiis dixi. nunc etiam volo
Dicere, ut homines aedium esse similes arbitremini.
Primum dum parentes fabri liberûm sunt,
Et fundamentum substruunt liberorum,
Extollunt, parant sedulo in firmitatem,
Ut et in usum boni, et in speciem populo
Sint: sibique aut materiae ne parcunt.
Nec sumptus sibi sumptui esse ducunt:
Expoliunt, docent literas, jura, leges,
Sumptu suo et labore nituntur; ut
Alii sibi esse illorum similes expetant.
Ad legionem quom itant, adminiculum eis dannunt
Tum jam aliquem cognatum suum.
Eatenus abeunt a fabris.

Unum ubi emeritum est stipendium, igitur tum
Specimen cernitur, quo eveniat aedificatio.
Nam ego ad illud frugi usque et probus fui,
In fabrorum potestate dum fui.
Posteaquam immigravi in ingenium meum,
Perdidi operam fabrorum ilico oppido.
Venit ignavia, ea mihi tempestas fuit,
Ea mihi adventu suo grandinem imbremque attulit;
Haec verecundiam mihi et virtutis modum
Deturbavit, texit detexitque a me ilico.
Post illa obtigere eam neglegens fui:
Continuo pro imbre amor advenit in cor meum.
Is usque in pectus permanavit, permadefecit
Cor meum. nunc simul res, fides, fama, virtus,
Decusque deserueruut: ego sum in usu
Factus nimio nequior. atque edepol ita
Haec tigna humide putent. non videor mihi
Sarcire posse aedeis meas, quin totae
Perpetuae ruant, quin cum fundamento
Perierint, nec quisquam esse auxilio queat.
Cor dolet, cum scio ut nunc sum, atque ut fui:
Quo neque industrior de juventute erat
Arte gymnastica, disco, hastis, pila,
Cursu, armis, equo. victitabam volupe:
Parsimonia et duritia disciplinae aliis eram:
Optumi quique expetebant a me doctrinam sibi.
Nunc postquam nihili sum, id vero meopte ingenio repperi.

SCENA TERTIA.

PHILEMATIUM. SCAPHA. PHILOLACHES.

Jampridem ecastor frigidâ non lavi magis lubenter,
Nec quom me melius, mea Scapha, rear esse defoecatam.
S. Eventus rebus omnibus, velut horno messis magna
Fuit. PHILE. quid ea messis attinet ad meam lavationem?

S. Nihilo plus, quam lavatio tua ad
messim? PHILO. oh, Venus venusta!
Haec illa est tempestas mea, mihi quae modestiam omnem
Detexit, tectus quâ fui: quam mihi amor et Cupido
In pectus perpluit meum: neque
jam unquam obtigere possum.
Madent jam in corde parietes. perière hae oppido aedes.
PHILE. Contempla, amabo, mea Scapha,
satin' haec me vestis deceat?
Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo patrono.
S. Quin tu te exornas moribus lepidis,
quom lepida tota es?
Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis fartum.
PHILO. Ita me dî ament, lepida
est Scapha! sapit scelesta multum!
Ut lepide res omnes tenet, sententiasque amantum!
PHILE. Quid nunc? S. quid est? PHILE. quin
me aspice et contempla, ut haec me decet.
S. Virtute formae id evenit, te ut deceat, quicquid habeas.
PHILO. Ergo hoc ob verbum te, Scapha, donabo
ego profecto hodie aliquî:
Neque patiar te istanc gratis laudasse, quae placet mihi.
PHILE. Nolo ego te assentari mihi. S. nimis
tu quidem stulta es mulier.
Eho mavis vituperari falso, quam vero extolli?
Equidem pol vel falso tamen laudari multo malo,
Quam vero culpari, aut alios meam speciem irridere.
PHILE. Ego verum amo: verum volo
dici mihi: mendacem odi.
S. Ita tu me ames, ita Philolaches
tuus te amet, ut venusta es!
PHILO. Quid ais scelesta? quomodo
adjurasti? ita ego istam amarem?
Quid? istaec me; id cur non

additum est? infecta dona facio.
Periisti! quod promiseram tibi donum, perdidisti.
S. Equidem pol miror tam catam,
tam doctam te, et bene eductam;
Non stultam stulte facere. PHLE. quin
mone quaeso, si quid erro.
S. Tu ecastor erras, quae quidem
illum exspectes unum, atque illi
Morem praecipue sic geras, atque alios asperneris.
Matronae, non meretricium est,
unum inservire amantem.
PHILO. Pro Juppiter! nam quod malum
vorsatur meae domi illud?
Dii deaeque omnes me pessumis exemplis interficiant,
Nisi ego illam anum interfecero siti, fameque, atque algu.
PHILE. Nolo ego mihi male te, Scapha,
praecipere. S. stulta es plane, quae
Illum tibi aeternum putes fore amicum et benevolentem.
Moneo ego te: te deseret ille aetate et satietate.
PHILE. Non spero. S. insperata accidunt
magis saepe quam quae speres.
Postremo, si dictis nequis perduci, ut vera haec credas,
Mea dicta ex factis nosce: rem vides,
quae sim, et quae fui ante.
Nihilo ego, quam nunc tu, amata sum,
atque uni modo gessi morem,
Qui pol me, ubi aetate hoc caput colorem commutavit,
Reliquit, deseruitque me. tibi idem futurum crede.
PHILO. Vix comprimor, quin involem
illi in oculos stimulatrici.
PHILE. Solam illi meo soli censeo
esse oportere obsequentem.
Solam ille me soli sibi suo liberavit.
PHILO. Pro dî immortales, mulierem

lepidam, et pudico ingenio!
Bene hercle factum, et gaudeo mihi nihil esse hujus causâ.
S. Inscita ecastor tu quidem
es. PHILE. quapropter? S. quae istuc cures,
Ut te ille amet. PHILE. cur obsecro
non curem? S. libera es jam.
Tu jam quod quaerebas habes: ille, te nisi amabit ultro,
Id pro capite tuo quod dedit, perdiderit tantum argenti.
PHILO. Perii hercle, nî ego illam
pessumis exemplis enicasso.
Illa hanc corrumpit mulierem malesuada vitilena.
PHILE. Nunquam ego illi possum
gratiam referre, ut meritu' st de me.
Scapha, id tu mihi ne suadeas, ut illum minoris pendam.
S. At hoc unum facito cogites, si illum inservibis solum,
Dum tibi nunc haec aetatula est, in senecta male querêre.
PHILO. In anginam ego nunc velim vorti, ut veneficae illi
Fauces prehendam, atque enicem scelestam stimulatricem.
PHILE. Eundem animum oportet
nunc mihi esse gratum, ut impetravi,
Atque olim, priusquam id extudi,
quom illi subblandiebar.
PHILO. Dii me faciant quod volunt, ni ob istam orationem
Te liberasso denuo, et nisi Scapham enicasso.
S. Si tibi sat acceptum est, fore victum tibi sempiternum,
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita,
Soli gerendum censeo morem, et capiundos crines.
PHILE. Ut fama est homini, exin solet pecuniam invenire,
Ego si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.
PHILO. Siquidem hercle vendundum est,
pater vaenibit multo potius,
Quam te, me vivo, unquam sinam egere, aut mendicare.
S. Quid illis futurum est caeteris,
qui te amant? PHILE. magis amabunt,

Quom videbunt gratiam referri.
PHILO. Utinam meus nunc mortuus pater ad me nuncietur!
Ut ego exhaeredem meis bonis me faciam,
atque haec sit haeres.
S. Jam ista quidem absumpta res erit:
diesque noctesque estur,
Bibitur, neque quisquam parsimoniam
adhibet: sagina plane est.
PHILO. In te hercle certum 'st
principium, ut sim parcus, experiri.
Nam neque edes quicquam, neque
bides apud me hisce diebus.
PHILE. Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit:
Nec recte si illi dixeris, jam ecastor vapulabis.
PHILO. Edepol si summo Jovi vivo argento sacruficassem,
Pro illius capite quod dedi, nunquam
aeque id bene collocassem.
Ut videas eam medullitus me amare! oh! probus homo sum.
Quae pro me caussam diceret, patronum liberavi.
S. Video te nihili pendere prae Philolache omnes homines.
Nunc, ne ejus caussa vapulem, tibi potius assentabor,
Si acceptum sat habes, tibi fore
illum amicum sempiternum.
PHILE. Cedo mihi speculum, et cum
ornamentis arculam actutum, Scapha:
Ornata ut sim, quom huc veniat Philolaches, voluptas mea.
S. Mulier quae se suamque aetatem
spernit, speculo ei usus est.
Quid opu 'st speculo tibi, quae tute
speculo speculum es maxumum?
PHILO. Ob istuc verbum, ne
nequicquam, Scapha, tam lepide dixeris,
Dabo aliquid hodie tibi peculi, Philematium mea.
PHILE. Suo quique loco viden' capillus

satis compositu 'st commode?
S. Ubi tu commoda es, capillum commodum esse credito.
PHILO. Vah, quid illa pote pejus
quicquam muliere memorarier?
Nunc assentatrix scelestæ est, dudum advorsatrix erat.
PHILE. Cedo cerussam. S. quid
cerussa opus nam? PHILE. quî malas oblinam.
S. Unâ operâ ebur atramento candefacere postules.
PHILO. Lepide dictum de atramento atque
ebore: euge plaudo Scaphae.
PHILE. Tum tu igitur cedo purpurissum. S. non
do: scita es tu quidem:
Nova pictura interpolare vis opus lepidissumum,
Non istanc aetatem oportet pigmentum ullum attingere:
Neque cerussam, neque melinum,
neque ullam aliam offuciam.
Cape igitur speculum. PHILO. hei
mihi misero, savium speculo dedit.
Nimis velim lapidem, quî ego illi speculo diminuam caput.
S. Linteum cape, atque exterge tibi
manus. PHILE. quid ita, obsecro?
S. Ut speculum tenuisti, metuo ne oleant argentum manus:
Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Philolaches.
PHILO. Non videor vidisse lenam
callidiorem ullam alteram.
Ut lepide atque astute in mentem venit de speculo malae!
PHILE. Etiamne unguentis unguendam
censes? S. minime feceris.
PHILE. Quapropter? S. quia ecastor
mulier recte olet, ubi nihil olet.
Nam istaec veteres, quae se unguentis
unctitant, interpoles,
Vetulae, edentulae, quae vitia corporis fuco occulunt,
Ubi sese sudor cum unguentis consociavit, ilico

Itidem olent, quas cum una multa jura confudit cocus.
Quid oleant, nescias, nisi id unum, ut male olere intellegas.
PHILO. Ut perdocte cuncta callet! nihil hac docta doctius.
Verum illud est, maxumaque adeo
pars vostrorum intellegit,
Quibus anus domi sunt uxores, quae vos dote meruerunt.
PHILE. Agedum contempla aurum
et pallam, satin' haec me deceat, Scapha?
S. Non me curare istuc oportet. PHILE. quem
obsecro igitur? S. eloquar:
Philolachem, is ne quid emat, nisi quod tibi placere censeat.
Nam amator meretricis mores sibi emit auro et purpurâ.
Quid opus est, quod suum esse nolit, ei ultro ostentarier?
Purpurâ aetas occultanda est: aurum turpe mulieri.
Pulcra mulier nuda erit, quam purpurata pulcrior:
Postea nequicquam exornata est bene, si morata est male:
Pulcrum ornatum turpes mores pejus coeno collinunt.
Nam si pulcra est, nimis ornata
est. PHILO. nimis diu abstineo manum.
Quid hic vos duae agitis? PHILE. tibi me
exorno ut placeam. PHILO. ornata es satis.
Abi hinc tu intro, atque ornamenta
haec aufer. sed voluptas mea,
Mea Philematium, potare tecum collibitum est mihi.
PHILE. Libet et edepol mihi tecum,
nam quod tibi libet, idem mihi libet,
Mea voluptas. PHILO. hem, istuc
verbum vile est viginti minis.
PHILE. Cedo, amabo, decem: bene
emptum tibi dare hoc verbum volo.
PHILO. Etiam nunc decem minae apud
te sunt: vel rationem puta.
Triginta minas pro capite tuo dedi, PHILE. cur exprobras?
PHILO. Egone id exprobrem, quin

mihimet cupio id opprobrarier?
Nec quicquam argenti locavi jam diu usquam aeque bene.
PHILE. Certe ego, quod te amo,
operam nusquam melius potui ponere.
PHILO. Bene igitur ratio accepti
atque expensi inter nos convenit.
Tu me amas, ego te amo; merito id fieri uterque existumat.
Haec qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono.
Qui invident, ne unquam eorum quisquam
invideat prorsus commodis.
PHILE. Age accumbe igitur. cedo
aquam manibus, puer appone hic mensulam.
Vide tali ubi sint. vin' unguenta? PHILO. quid
opus est? cum stacta accubo.
Sed estne hic meus sodalis, qui huc incedit cum amica sua?
Is est. Callidamates cum amica eccum
incedit. euge, oculus meus:
Conveniunt manuplares, eccos: praedam participes petunt.

SCENA QUARTA.

CALLIDAMATES.

DELPHIUM. PHILOLACHES. PHILEMATIUM.

Advorsum venire mihi ad Philolachem
Volo tempori. audi: hem, tibi imperatum est.
Nam illic ubi fui, inde effugi foras.
Ita me ibi male convivii sermonisque
Taesum est: nunc comissatum ibo ad Philolachetem,
Ubi nos hilari ingenio et lepide accipiet.
Ecquid tibi videor, mamma, madere? D. semper
Istoc modo moratus vivere debebas.
C. Visne ego te, ac tute me amplexare?
D. Si tibi cordi est facere, licet. C. lepida es.
Duce me amabo. D. cave ne cadas, asta.
C. Oh! oecellus es meus, tuus sum alumnus, mel meum.

D. Cave modo, ne prius in via accumbas,
Quam illhe, ubi lectus est stratus, coimus.
C. Sine sine cadere me. D. sino: sed
et hoc quod mihi in manu est:
Si cades, non cades quin cadam tecum.
Jacentes tollet postea nos ambos aliquis.
Madet homo. C. tun' me ais, mamma, madere?
D. Cedo manum, nolo equidem te affligi.
C. Hem tene, age, i simul quo 'd ego eam, an scis?
D. Scio. C. in mentem venit modo: nempe domum eo
Comissatum. D. immo. C. istuc quidem jam memini.
PHILO. Num non vis obviam me hisce ire, anime mi?
Illi ego ex omnibus optume volo: jam
Revortar. PHILE. diu est jam id mihi. C. ecquis hic est?
PHILO. Adest. C. eu, Philolaches, salve amicissume
Mihi hominum omnium. PHILO. dii te ament. accuba,
Callidamates. unde agis te? C. unde homo ebrius.
PHILO. Probe quin amabo accubas, Delphium mea.
C. Date illi quod bibat: dormiam ego jam.
PHILO. Num mirum aut novom quippiam facit? quid ego
Hoc faciam postea, mea? D. sic
sine eumpse. PHILO. age tu,
Interim da ab Delphio cito cantharum circum.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

TRANIO. PHILOLACHES. CALLIDAMATES.
DELPHIUM. PHILEMATIUM. PUER.

Juppiter supremus summis opibus atque industriis
Me perîsse, et Philolachetem cupit herilem filium.
Occidit spes nostra, nusquam stabulum est confidentiae,
Nec salus nobis saluti jam esse, si cupiat, potest:

Ita mali moeroris montem maxumum ad portum modo
Conspicatus sum: herus advenit peregre. periit Tranio.
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Ubi sunt isti plagipatidae, ferritribaces viri,
Vel isti qui hastis trium nummorum
caussa subeunt sub falas?
Ubi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent.
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excucurrerit.
Sed ea lege, ut affigantur bis pedes, bis brachia.
Ubi id erit factum, a me argentum petito praesentarium.
Sed ego sumne ille infelix, qui
non curro curriculo domum?
PHILO. Adest obsonium. eccum Tranio a portu redit.
T. Philolaches. PHILO. quid est? T. et ego
et tu. PHILO. quid et ego et tu? T. periimus.
PHILO. Quid ita? T. pater adest. PHILO. quid
ego ex te audio? T. absumpti sumus.
Pater, inquam, tuus venit. PHILO. ubi
est is, obsecro te? T. adest.
PHILO. Quis id ait? quis vidit? T. egomet,
inquam, vidi. PHILO. vae mihi.
Quid ego ago? T. nam quid tu, malum, me
rogitas, quid agas? accubas.
PHILO. Tun' vidisti? T. egomet,
inquam. PHILO. certe? T. certe, inquam. PHILO. occidi
Si tu vera memoras. T. quid mihi sit boni, si mentiar?
PHILO. Quid ego nunc faciam? T. jube
haec hinc omnia amolirier.
Quis istic dormit? PHILO. Callidamates. T. suscita
istum, Delphium.
D. Callidamates, Callidamates, vigila. C. vigilo:
cedo ut bibam.
D. Vigila: pater advenit

peregre Philolachae. C. valeat pater.
PHILO. Valet ille quidem, atque ego
disperii. C. disperisti? qui pote 'st?
PHILO. Quaeso edepol exurge: pater
advenit. C. tuus venit pater?
Jube abire rursum. quid illi reditio etiam huc fuit?
PHILO. Quid ego agam? pater jam
hic me offendet miserum adveniens ebrium,
Aedes plenas convivarum, et mulierum. Miserum est opus,
Igitur demum fodere puteum, ubi sitis fauces tenet.
Sicut ego adventu patris nunc quaero, quid faciam miser.
T. Ecce autem hic deposuit caput, et dormit. suscita.
PHILO. Etiam vigilas? pater, inquam, aderit
jam hic meus. C. ain' tu, pater?
Cedo soleas mihi, ut arma capiam.
jam pol ego occidam patrem.
PHILO. Perdis rem, tace. amabo, abripite
hunc intro actutum inter manus.
C. Jam, hercle, ego vos pro matula
habebo, nisi mihi matulam datis.
PHILO. Perii! T. habe bonum animum:
ego istum lepide medicabor metum.
PHILO. Nullus sum. T. taceas: ego,
qui istaec sedem, meditabor, tibi.
Satin' habes, si ego advenientem ita patrem faciam tuum,
Non modo ne introeat, verum etiam
ut fugiat longe ab aedibus:
Vos modo hinc abite intro, atque
haec hinc propere amolimini.
PHILO. Ubi ego ero? T. ubi maxume
esse vis, cum hac, cum istac eris.
D. Quid est igitur? abeamus hinc
nos. T. non hoc longe, Delphium.
Namque intus potate haud tantillo

hac quidem caussa minus.
PHILO. Hei mihi, quam istaec blanda
dicta quo eveniant, madeo metu!
T. Potin' animo ut sies quieto, et
facias quod jubeo? PHILO. pote 'st.
T. Omnium primum, Philematium,
intro abi, et tu Delphium.
D. Morigerae tibi erimus ambae. T. ita ille faxit Juppiter.
Animum advorte nunc tu jam, quae volo accurarier.
Omnium primum dum aedes jam fac occlusae sient:
Intus cave muttire quenquam siveris. PHILE. curabitur.
T. Tanquam si intus natus nemo
in aedibus habitet. PHILO. licet.
T. Neu quisquam responset, quando
hasce aedes pultabit senex.
PHILO. Nunqvid aliud? T. clavem
mihi harunce aedium Laconicam
Jam jube efferri intus: hasce ego aedes occludam hinc foris.
PHILO. In tuam custodiam meque
et meas spes trado, Tranio.
T. Pluma haud interest, patronus, an cliens probior siet
Homini, quoi nulla in pectore est audacia.
Nam quoivis homini, vel optumo, vel pessumo,
Quamvis desubito facile est facere nequiter:
(Clavem cedo, atque abi intro, atque occlude ostium)
Verum id videndum 'st, id viri docti est opus,
Quae designata sint et facta nequitiâ,
Ne quid patiatur, quamobrem pigeat vivere:
Tranquille cuncta, et ut proveniant sine malo.
Sicut ego efficiam, quae facta hic turbabimus.
Profecto ut liqueant omnia et tranquilla sint,
Neque quicquam nobis pariant ex se incommodi.
Sed quid tu egrederis? perii! ô! jam jam optumo
Praeceptis paruisti! PU. jussit maxumo

re orare, ut patrem aliquo absterreres modo,
introiret. adest. T. quin etiam illi hoc dicito,
turum me, ut ne etiam aspicere aedes audeat,
ite obvoluto ut fugiat cum summo metu:
rim cedo, atque abi hinc intro, atque occlude ostium,
:go hinc occludam. jube venire nunc jam.
los ego hodie vivo praesenti hic seni
iam, quod credo mortuo nunquam fore.
ıcedam a foribus huc, hinc speculabor procul,
le advenienti sarcinam imponam seni.

SCENA SECUNDA.

THEUROPIDES. TRANIO.

ıeo, Neptune, gratiam magnam tibi,
ɔm me amisisti a te vix vivum modo.
ıum si posthac me pedem latum modo
s impofisse in undam, haud causa ilico 'st,
ıd nunc voluisti facere, quin facias mihi.
ge, apage te a me. nunc jam post hunc diem,
ıd crediturus tibi fui, omne credidi.
. Edepol, Neptune, peccavisti largiter,
occafionem hanc amisisti tam bonam.
. Triennio post Aegypto advenio domum,
lo, exspectatus veniam familiaribus.
. Nimio edepol ille potuit exspectatior
ire, qui te nunciaret mortuum.
. Sed quid hoc? occlusa janua est interdius?
abo, heus, ecquis istas aperit mî fores?
. Quis homo est, qui nostras aedes accessit prope?
. Meus servos hic quidem
Tranio. TR. ô Theuropides
e, salve: salvom te advenisse gaudeo,
uene valuisti? TH. usque, ut
s. TR. factum optume.

TH. Quid vos, insanine estis? TR. quî
dum? TH. sic, quia
Foris ambulatis. natus nemo in aedibus
Servat, neque qui recludat, neque qui respondeat.
Pultando pedibus paene confregi hasce ambas. TR. eho,
An tu tetigisti has aedes? TH. cur non tangerem?
Quin pultando, inquam, paene confregi fores.
TR. Tetigistin'? TH. tetigi, inquam,
et pultavi. TR. vah! TH. quid est?
TR. Male hercle factum. TH. quid
est negotii? TR. non potest
Dici, quam indignum facinus fecisti et malum.
TH. Quid jam? TR. fuge obsecro,
atque abscede ab aedibus.
Fuge huc, fuge ad me propius, tetigistin' foreis?
TH. Quomodo pultare potui, si non tangerem?
TR. Occidisti, hercle. TH. quem
mortalem? TR. omnes tuos.
TH. Dî te Deaeque omnes faxint cum isto omine!
TR. Metuo, te atque istos expiare ut possies.
TH. Quamobrem? aut quam subito
rem mihi apportas novam?
TR. Et heus, jube illos illinc, amabo, abscedere.
TH. Abscedite. TR. aedes ne attingite. tangite
Vos quoque terram. TH. obsecro, hercle, quin eloquere.
TR. Quia septem menses sunt, cum in hasce aedes pedem
Nemo intro tetulit, semel ut emigravimus.
TH. Eloquere, quid ita? TR. circumspice dum, nunquis est
Sermonem nostrum qui aucupet. TH. tutum probe est.
TR. Circumspice etiam. TH. nemo est, loquere nunc jam.
TR. Capitalis caedis facta est. TH. quid est? non intellego.
TR. Scelus, inquam, factum 'st jam diu antiquom et vetus.
Antiquom. id adeo nos nunc factum invenimus.
TH. Quid istuc est, sceleste? aut quis id fecit? cedo.

TR. Hospes necavit hospitem captum manu;
Iste, ut ego opinor, qui has tibi aedeis vendidit.
TH. Necavit? TR, aurumque eji ademit hospiti,
Eumque hic defodit hospitem ibidem in aedibus.
TH. Quapropter id vos factum suspicamini?
TR. Ego dicam, ausculta. Ut foris coenaverat
Tuus gnatus, postquam rediit a coena domum,
Abimus omnes cubitum, condormivimus:
Lucernam fortè oblitus fueram extinguere
Atque ille exclamat derepente maximum.
TH. Quis homo? an gnatus meus? TR. st,
tace: ausculta modo.
Ait venisse illum in somnis ad se mortuum.
TH. Nempe ergo in somnis. TR. ita. sed ausculta modo;
Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuum.
TH. In somnis? TR. mirum quin vigilanti diceret,
Qui ab hinc sexaginta annis occisus foret.
Interdum inepte sultus es.
TH. Taceo. TR. sed ecce quae ille inquit:
Ego transmarinus hospes sum Diapontius.
Hîc habito. haec mihi dedita est habitatio.
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit.
Quia praemature vita careo. per fidem
Deceptus sum, hospes hîc me necavit, isque me
Defodit insepultum clam ibidem in hisce aedibus,
Scelestus auri caussa. nunc tu hinc emigra:
Scelestae hae sunt aedes, impia est habitatio.
Quae hîc monstra fiunt, anno vix possum eloqui.
St, st! TH. quid obsecro hercle factum
est? TR. concrepuit foris.
Hiccine percussit? TH. guttam haud habeo sanguinis,
Vivom me arcessunt ad Acheruntem mortui.
TR. Perii! illisce hodie hanc conturbabunt fabulam:
Nimis quam formido, ne manifesto hic me opprimat.

TH. Quid tute tecum loquere? TR. abscede ab janua.
Fuge, obsecro hercle! TH. quo fugiam? etiam tu fugis?
TR. Nihil ego formido: pax mihi est cum mortuis.
TH. Heus Tranio. TR. non me appellabis, si sapis.
Nihil ego commerui, neque istas percussi foreis.
TH. Quaeso quid aegre est? quae res te agitat Tranio?
Quîcum istaec loquere? TR. an quaeso tu appellaveras?
Ita me Dî amabunt, mortuum illum credidi
Expostulare, quia percussisses foreis.
Sed tu etiamne astas, nec quae dico obtemperas?
TH. Quid faciam? TR. cave respexis: fuge,
atque operi caput.
TH. Cur non fugis tu? TR. pax mihi est cum mortuis,
TH. Scio. quid modo igitur? cur tantopere extimueras?
TR. Nihil me curassis, inquam: ego mihi providero:
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis, fugies,
Atque Herculem invocabis. TH. Hercules, te invoco.
TR. Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malum.
Pro Dii immortales, obsecro vostram fidem,
Quid ego hodie negotii confeci malum!

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

DANISTA. THEUROPIDES. TRANIO.

Scelestiorem ego annum argento foenori
Nunquam ullum vidi, quam hic mihi annus obtigit.
A mane ad noctem usque in foro dego diem,
Locare argenti nemini nummum queo.
TR. Nunc pol ego perii plane in perpetuum modum.
Danista adest, qui dedit *argentum foenori*,
Quî amica est empta, quoque *opus in sumptus fuit*.
Manifesta res est, nisi quod occurro prius,
Ne hoc senex resciscat. ibo huic obviam.

Sed quidnam hîc sese tam cito recipit domum?
Metuo ne de hac re quippiam inaudiverit.
Accedam atque appellabo. hei quam timeo miser!
Nihil est miserius, quam animus hominis conscius,
Sicut me habet. verum utut res haec sese habet,
Pergam turbare porro. ita haec res postulat.
Unde is? TH. conveni illum, unde hasce aedes emeram.
TR. Nunquid dixisti de illo, quod dixi tibi?
TH. Dixi hercule vero omnia. TR. vae misero mihi!
Etiam fatetur de hospite? TH. immo pernegat.
TR. Cape hercle, obsecro, cum eo una judicem.
Sed eum videto ut capias qui credat mihi.
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
Metuo ne technae meae perpetuo pericrint.
TH. Quid tute tecum? TR. nihil enim. sed dic mihi,
Dixtin'quaeso? TH. dixi, inquam, ordine omnia.
TR. Etiam fatetur de hospite? TH. immo pernegat.
TR. Negat? TH. negat, inquam. TR. perii
oppido, cum cogito!
Non confitetur? TH. dicam, si confessus sit.
Quid nunc faciundum censes? TR. egon', quid censeam?
Cape, obsecro hercule, cum eo una judicem:
Sed eum videto ut capias, qui credat mihi:
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.
D. Sed Philolachetis eccum servom Tranium,
Qui mihi neque foenus, neque sortem argenti danunt.
TH. Quo te agis? TR. nec quoquam abeo.
nae ego sum miser,
Scelestus; natus Diis inimicis omnibus!
Jam illo praesente adibit. nae ego homo sum miser!
Ita et hinc et illinc mihi exhibent negotium.
Sed occupabo adire. D. hic ad me it, salvos sum,
Spes est de argento. TR. hilarus est frustra istic homo.
Salvere jubeo te, Mysargyrides, bene.

D. Salve et tu. quid de argento? TR. abi sis belua,
Continuo adveniens pilum injecisti mihi.
D. Hic homo est inanis. TR. hic homo est certe ariolus.
D. Quin tu istas mittis tricas? TR. quin quid vis cedo.
D. Ubi Philolaches est? TR. nunquam potuisti mihi
Magis opportunus advenire quam advenis.
D. Quid est? TR. concede huc. D. quin
mihi argentum redditur?
TR. Scio te bonâ esse voce, ne clama nimis.
D. Ego hercle vero clamo. TR. ah, gere morem mihi.
D. Quid tibi ego morem vis geram? TR. abi
quaeso hinc domum.
D. Abeam? TR. redito huc circiter meridie.
D. Reddeturne igitur foenus? TR. reddetur: nunc abi.
D. Quid ego huc recursem, aut operam
sumam, aut conteram?
Quid, si hic manebo potius ad meridiem?
TR. Immo abi domum, verum hercle dico: abi modo.
D. Quin vos mihi foenus date, quid nugamini?
TR. Eu, hercle, nae tu abi modo. ausculta mihi.
D. Jam hercle, ego illunc nominabo. TR. euge strenue.
Beatus vero es nunc, cum clamas. D. meum peto.
Multos me hoc pacto jam dies frustramini.
Molestus si sum, reddite argentum, abiero.
Responsiones omnes hoc verbo eripite.
TR. Sortem accipe. D. immo foenus, id primum volo.
TR. Quid tu, homo hominum omnium teterrime,
Venisti huc extentatum? agas quod in manu est.
Non dat, non debet. D. non debet? TR. nec erit quidem.
Ferre hoc potes? an *mavis ut* aliquo abeat foras?
Urbem exul *linquat factus* hic caussâ tui,
Quoi sortem *vix dare* licebit? D. quin non peto.
TH. Eja, mastigia, ad me redi. TR. jam istic ero.
Molestus ne sis, nemo dat, age quid lubet.

Tu solus, credo, foenore argentum dabis.
D. Cedo foenus. redde foenus. foenus reddite.
Daturin' estis foenus actutum mihi?
Date mihi foenus. TR. foenus illic, foenus ipse.
Nescit quidem nisi foenus fabularier
Veterator. neque ego tetricrem bubum
Vidisse me unquam quemquam, quam te, censeo.
D. Non edepol nunc me tu istis verbis territes.
Calidum hoc est, etsi procul abest, trix male.
TH. Quod illuc est foenus obsecro, quod illic petit?
TR. Pater eccum advenit peregre non multo prius
Illius, is tibi et foenus et sortem dabit.
Ne inconciliare quid nos porro postules.
Vide num moratur? D. quin feram, si quid datur.
TH. Quid ais tu? TR. quid vis? TR. quis
illic est? quid illic petit?
Quid Philolachetem gnatum compellat
Sic, et praesenti tibi facit convicium?
Quid illi debetur? TR. obsecro hercle jube
Obici argentum huic ob os impurae beluae.
TH. Jubeam? TR. jube homini argento os verberarier.
D. Perfacile ego ictus perpetior argenteos.
TH. Quod illud argentum est? TR. huic debet Philolaches
Paulum. TH. quantillum? TR. quasi quadraginta minas.
D. Ne sane id multum censeas, paulum id quidem est.
TR. Audin'? videturne obsecro hercle homera,
Danista qui sit? genus quod improbissimum est.
TH. Non ego istuc curo, qui sit, unde sit:
Id volo mihi dici, id me scire expeto.
Adeo etiam argenti foenus creditum audio.
TR. Quatuor quadraginta illi debentur minae.
Dic te daturum, ut abeat. TH. egon' dicam dare?
TR. Dic. TH. egone? TR. tu ipsus dic modo, ausculta mihi,
Promitte: age inquam: ego jubeo. TH. responde mihi,

Quid eo est argento factum? TR. salvom est. TH. solvite
Vosmet igitur, si salvom est. TR. aedeis filius
Tuus emit. TH. aedeis? TR. aedeis. TH. euge Philolaches
Patrissat. jam homo in mercatura vortitur.
Ain tu, aedeis? TR. aedeis, inquam, sed scin' cujusmodi?
TH. Quî scire possim? TR. vah! TH. quid
est? TR. ne me roga.
TH. Nam quid ita? TR. speculo claras, clarorem merum.
TH. Bene hercle factum. quid? eas quanti destinat?
TR. Talentis magnis totidem, quod ego et tu sumus.
Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas.
Hinc sumpsit quas ei dedimus. satin' intellegis?
Nam postquam haece aedes ita erant, ut dixi tibi,
Continuo est alias aedes mercatus sibi.
TH. Bene hercle factum. D. heus, jam appetit meridies.
TR. Absolve hunc quaeso vomitum, ne hîc nos enecet.
Quatuor quadraginta illi debentur minae,
Et sors et foenus. D. tantum est: nihilo plus peto.
TR. Velim quidem hercle, ut uno nummo plus petas.
TH. Adolescens, mecum rem habe. D. nempe abs te petam.
TH. Petito cras. D. abeo, sat habeo, si cras fero.
TR. Malum quod isti Dî Deaeque omnes duint.
Ita mea consilia perturbat paenissume.
Nullum edepol hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bono cum jure, quam Danisticum.
TH. Quâ in regione istas aedes emit filius?
TR. Ecce autem perii! TH. dicisne hoc, quod te rogo?
TR. Dicam: sed nomen domini quaero quid siet.
TH. Age, comminiscere ergo. TR. quid ego nunc agam?
Nisi, ut in vicinum hunc proxumum mendacium
Eas emisse aedes hujus dicam filium.
Calidum hercle audivi esse optumum mendacium.
Quicquid Dei dicunt, id rectum est dicere.
TH. Quid igitur? jam commentu's? TR. Dii istum perduint!

Immo istunc potius. de vicino hoc proxumo
Tuus emit aedes filius. TH. bonan' fide?
TR. Siquidem es argentum redditurus, tum bona:
Si rediturus non es, non emit bona.
TH. Non in loco emit perbono has. TR. immo optume.
TH. Cupio hercle inspicere has aedes. pulta dum fores:
Atque evocato aliquem intus ad te, Tranio.
TR. Ecce autem iterum nunc quid ego dicam nescio,
Iterum jam ad unum saxum me fluctus ferunt.
Quid nunc? non hercle, quid nunc faciam, reperio:
Manifesto teneor. TH. evoca dum aliquem foras,
Roga, circumducat. TR. heus tu. at hîc sunt mulieres:
Videndum est primum, utrum eae velintne, an non velint.
TH. Bonum aequomque oras. percontare et roga.
Ego hîc tantisper, dum exis, te opperiar foris.
TR. Dii te Deaeque omnes funditus perdant, senex:
Ita mea consilia undique oppugnas mala.
Euge, optume: eccum dominus aedium foras
Simo progreditur ipsus. huc concessero,
Dum mihi senatum consilii in cor convoco.
Igitur dum accedam hunc, quando quid agam invenero.

SCENA SECUNDA.

SIMO. THEUROPIDES. TRANIO.

Melius anno hoc mihi non fuit domi
Nec quando esca una meruerit magis.
Prandium uxor mihi perbonum dedit.
Nunc dormitum jubet me ire. minime.
Non mihi forte visum illico fuit,
Melius quom prandium, quam solitum, dedit.
Voluit in cubiculum abducere me anus.
Non bonus somnus est de prandio: apage:
Clanculum ex aedibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor nunc, scio, domi.

TR. Res parata est mala in vesperum huic seni.
Nam et coenandum et cubandum est intus male.
S. Quo magis cogito ego cum meo animo,
Si quis dotatam uxorem habet,
Neminem solicitat sopor.
Ire dormitum odio est. *nunc* vero *mihi*
Exsequi certa res est, ut abeam
Potius hinc ad forum, quam domi cubem.
Atque pol nescio, ut moribus sient
Vostrae: haec sat scio, quam me habeat male:
Pejusque posthac fore, quam fuit mihi.
TR. Si abitus tuus tibi, senex, fecerit male,
Nihil erit quod Deorum ullum accusites:
Te ipse jure optumo merito incuses licet.
Tempus nunc est senem hunc alloqui mihi.
Hoc habet: reperi, quî senem ducerem:
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam. Dii te ament plurimum, Simo.
S. Salvos sis, Tranio. TR. ut vales? S. non male.
Quid agis? TR. Hominem optumum teneo. S. amice faci
Cum me laudas. TR. decet certe. S. hercle at te ego
Haud bonum teneo servom. TR. quid ita vero, Simo?
S. Quid nunc, quam mox? TR. quid est? S. quod solet fie
TR. Dic *igitur*, *quod solet fieri*, quid id est?
S. *Quid facitis vos*, *sed*, *ut verum*, *Tranio*, loquar.
Sic decet, ut homines sunt, ita morem geras.
Vita quam sit brevis, simul cogita.
TR. Quid? ehem, vix tandem
Percepi super his rebus nostris te loqui.
S. Musice hercle agitis aetatem: ita ut vos decet:
Vino et victu, piscatu probo, electili
Vitam colitis. TR. immo vita antehac erat:
Nunc nobis omnia haec exciderunt.
S. Quîdum? TR. ita oppido occidimus omnes, Simo.

S. Non taces? prospere vobis cuncta usque adhuc
Processerunt. TR. ita ut dicis, facta haud nego.
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.
Sed, Simo, ita nunc ventus navem
Deserit. S. quid est? quomodo, pessume?
Quae ne subducta erat tuto in terra?
TR. Hei! S. quid est? TR. me
miserum, occidi! S. qui? TR. quia
Venit navis, nostrae navi quae frangat ratem.
S. Velim ut velles, Tranio, *sed* quid est negotii?
Eloquere. TR. herus peregre venit. S. tunc tibi
Chorda tenditur: inde *in* ferriterium:
Postea *in crucem recta*. TR. *nunc te ego per* genua
Obsecro; ne iudicium hero facias meo. S. e me
Ne quid metuas, nihil sciet. TR. patrone salve.
S. Nihil moror mihi istiusmodi clientes.
TR. Nunc hoc quod ad te noster me misit senex.
S. Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo:
Jam de istis rebus voster quid sensit senex?
TR. Nihil quicquam. S. Nunquid increpavit filium?
TR. Tam liquidus est, quam liquida esse tempestas solet.
Nunc te hoc orare jussit opere maxumo,
Ut sibi liceret inspicere has aedes tuas.
S. Non sunt venales. TR. scio equidem istuc. sed senex
Gynaeceum aedificare volt hic in suis,
Et balineas et ambulacrum et porticum.
S. Quid consomniavit? TR. ego dicam tibi:
Dare volt uxorem filio quantum potest:
Ad eam rem facere volt novum gynaeceum.
Nam sibi laudasse hasce ait architectonem
Nescio quem, esse aedificatas has sane bene.
Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis.
S. Nae ille malo quidem ab opere exemplum petit.
TR. Quia hic *audivit* esse aestatem perbonam;

Subdiu coli *absque Sole* perpetuum diem.
S. Immo edepol vero, cum usque quaque umbra est, tamen
Sol semper hic est usque a mani ad vesperum,
Quasi flagitator adstat usque ad ostium.
Nec mihi umbra usquam est, nisi in puteo quaepiam est.
TR. Quid, Sarsinatis ecqua est? si Umbram non habes.
S. Molestus ne sis: haec sunt sicut praedico.
TR. Attamen inspicere volt. S. inspiciat, si lubet;
Si quid erit, quod illi placeat, de exemplo meo
Ipse aedificato. TR. eon'? voco huc hominem. S. i, voca.
TR. Alexandrum magnum, atque Agathoclem ajunt maxûm
Duo res gessisse: quid mihi fiet tertio,
Qui solus facio facinora immortalia?
Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter senex.
Novitium mihi quaestum institui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent, ego habeo homines clitellarios.
Magni sunt oneris: quicquid imponas, vehunt.
Nunc hunc haud scio an colloquar. congrediar.
Heus Theuropides. TH. quis nominat me?
TR. Hero servos multum suo fidelis.
Quo me miseras, affero omne impetratum.
TH. Quid illic obsecro tam diu restitisti?
TR. Seni non otium erat, id sum opperitus.
TH. Antiquum hoc obtines tuum, tardus ut sis.
TR. Heus tu, si voles verbum hoc cogitare,
Simul flare sorbereque haud facile
Est: ego hic esse et illic simul haud potui.
TH. Quid nunc? TR. vise, specta tuo arbitratu.
TH. Age, duc me: TR. num moror? TH. subsequor te.
TR. Senex ipse te ante ostium eccum opperitur.
Sed moestus est se hasce vendidisse.
TH. Quid tandem? TR. orat ut suadeam Philolacheti,
Ut istas remittat sibi. TH. haud opinor.

Sibi quisque ruri metit. si male emptae
Forent, nobis istas redhibere haud liceret.
Lucri quicquid est, id domum trahere oportet.
Misericordias *jam habere haud* hominem oportet.
TR. Morare hercle, *cum verba* facis. subsequere. TH. fac.
Do tibi ego operam. TR. senex illic est.
hem adduxi tibi hominem.
S. Salvom te advenisse peregre gaudeo, Theuropides.
Dii ti ament. S. inspicere te aedes has velle ajebat mihi.
TH. Nisi tibi incommodum est. S. immo
commodum. i intro, atque inspice.
TR. At enim mulieres. S. cave tu ullam
floccifaxis mulierem.
Qualibet perambula aedes oppido tanquam tuas.
TH. Tanquam? TR. ah cave tu illi objectes
hunc in aegritudine,
Te has emisse. non tu vides hunc, voltu ut tristi est senex?
TH. Video. TR. ergo irridere ne videare
et gestire admodum,
Noli facere mentionem te emisse. TH. intellego.
Et bene monitum duco, atque te existumo humano ingenio.
Quid nunc? S. quin tu is intro, atque otiose
perspectas, ut lubet?
TH. Bene benigneque arbitror te
facere. S. factum edepol volo.
Vin' qui perductet? TH. apage istum
perductorem, non placet.
S. Quid, quid est? TH. errabo potius,
quam perductet quispiam.
TR. Viden' vestibulum ante aedis hoc?
et ambulacrum quojusmodi!
TH. Luculentum edepol profecto. TR. age
specta, postes cujusmodi!
Quanta firmitate facti, et quanta crassitudine!

TH. Non videor vidisse postes pulcriores. S. pol mihi
Eo pretio empti fuerant olim. TR. audin', Fuerant, dicere.
Vix videtur continere lacrumas. TH. quanti hosce emeras?
S. Tres minas pro istis duobus, praeter vecturam, dedi.
TH. Hercle, quin multum improbiores
sunt quam a primo credidi.
TR. Quapropter? TH. quia edepol ambo
ab infimo tarmes secat.
TR. Intempestivos excisos credo, id eis vitium nocet:
Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint inducti pice.
Non enim haec pultifagus opifex opera fecit barbarus.
Viden' coagmenta in foribus? TH. video. TR. specta,
quam arcte dormiunt.
TH. Dormiunt? TR. illud quidem,
ut connivent, volui dicere.
Satin' habes? TH. ut quidque magis
contemplor, tanto magis placet.
TR. Viden' pictum, ubi ludificatur cornix una volturios duo?
Cornix astat, ea volturios duo vicissim vellicat.
Quaeso huc ad me specta, cornicem ut conspicere possies.
Jam vides? TH. profecto nullam equidem
illic cornicem intuor.
TR. At tu isto ad vos obtuere. quoniam cornicem nequis
Conspicari si volturios forte possis contui.
TH. Omnino, ut te absolvam, nullam
pictam conspicio hic avem.
TR. Age, jam mitto, ignosco: aetate non quis obtuerier.
TH. Haec, quae possum, ea mihi profecto
cuncta vehementer placent.
S. Latius demum est operae pretium
ivisse. TH. recte edepol mones.
S. Eho istum, puer, circumduce hasce aedes, et conclavia.
Nam egomet ductarem, nisi mihi esset ad forum negotium.
TH. Apage istum a me perductorem: nihil moror ductarier.

Quidquid est errabo potius, quam perductet quispiam.
S. Aedes dico. TH. ergo intro eo sine perductore. S. i, licet.
TH. Ibo intro igitur. TR. mane sis:
videam ne canis. TH. agedum vide.
TR. Est. TH. ubi canis est? TR. abi
dierecta. st! abin' hinc in malam crucem?
At etiam restas? st! abi istinc. S. nihil pericli est, age.
Tam placida est, quam est aqua: vise. ire intro audacter licet.
Eo ego hinc ad forum. TH. fecisti commode, bene ambula.
Tranio age, canem istam a foribus abducat face,
Etsi non metuenda est. TR. quin tu illam
aspice, ut placide accubat!
Nisi molestum vis videri te, atque
ignavom. TH. jam ut lubet,
Sequere hac igitur. TR. equidem haud
usquam a pedibus abscedam tuis.

SCENA TERTIA.

TRANIO. THEUROPIDES.

Quid tibi visum est hoc mercimonii? TH. totus gaudeo.
TR. Num nimio emptae tibi videntur? TH. nunquam
edepol me scio
Vidisse usquam abjectas aedes, nisi modo
hasce. TR. ecquid placent?
TH. Ecquid placeant, me rogas? immo hercle vero perplacent.
TR. Cujusmodi gynaeceum? quid
porticum? TH. insanum bonam.
Non equidem ullam in publico esse majorem hac existumo.
TR. Quin ego ipse et Philolaches in publico omnes porticus
Sumus commensi. TH. quid igitur? TR. longe
omnium longissuma est.
TH. Dii immortales mercimonii lepidi! si hercle nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro istis praesentaria,
Nunquam accipiam. TR. si, here, te accipere

cupies, ego nunquam sinam.
TH. Bene res nostra collocata est istoc mercimonio.
TR. Me suasore atque impulsore id factum audacter dicito:
Qui subegi, foenore argentum ab Danista ut sumeret,
Quod isti dedimus arrhaboni. TH. servavisti omnem ratem,
Nempe octoginta debentur huic
minae. TR. haud nummo amplius.
TH. Hodie accipiat. TR. ita enim vero:
ne qua caussa subsiet,
Vel mihi denumerato: ego illi porro denumeravero.
TH. At enim, ne quid captioni mihi sit, si dederim tibi.
TR. Egone te joculo modo ausim, dicto aut facto fallere?
TH. Egon' abs te ausim non cavere, ne quid committam tibi!
TR. Quia tibi unquam quicquam,
postquam tuus sum, verborum dedi.
TH. Ego enim cavi recte. eam mihi debeo
gratiam atque animo meo.
Sat sapio, si abs te modo uno caveo. TR. tecum sentio.
TH. Nunc abi, i rus, dic me advenisse
filio. TR. faciam ut voles.
TH. Curriculo abi, jube in urbem veniat
jam simul tecum. TR. licet.
Nunc ego me illa per posticum ad congerrones conferam.
Dicam ut hîc res sint quietae, atque ut hunc hinc amoverim.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

PHANISCUS.

Servi, qui cum culpâ carint, tamen malum
Metuunt, hi solent esse heris utibiles.
Nam illi, qui nihil metuunt, postquam sunt malum
Meriti, stulta sibi expetunt consilia.
Exercent sese ad cursuram, fugiunt. sed

Hi, si reprehensi sunt, faciunt a malo
Peculium quod nequeunt *facere de suo.*
Augent ex pauxillo, *thesaurum inde* parant.
Mihi, in pectore consilii *quod est,*
Lubet cavere malam rem prius,
Quam ut meum *tergum exsinceratum fiat.*
Ut adhuc fuit, mihi corium esse oportet
Sincerum, atque uti vetem verberari.
Si huic imperabo, probe tectum habebo.
Malum cum impluit caeteros, non impluat mihi.
Nam ut servi volunt esse herum, ita solet.
Bonis boni sunt: improbi, qui malus fuit.
Nam nunc domi nostrae tot pessumi vivont.
Peculi sui prodigi plagigeruli: ubi advorsum ut
Eant vocantur hero: Non eo, molestus ne sis.
Scio quo properas: gestis aliquo jam hercle,
Ire vis mula foras pastum. bene merens
Hoc pretium inde abstuli. ita abii foras. solus
Nunc eo advorsum hero ex plurimis servis.
Hoc die crastini cum herus resciverit,
Mane castigabit eos bubulis exuviis.
Postremo minoris pendo tergum illorum, quam meum.

SCENA SECUNDA.

PHANISCUS. SERVOS. THEUROPIDES.

Illi erunt bucaedae multo potius, quam ego
Sim restio. S. mane tu, atque assiste ilico:
Phanisce, etiam respice. P. mihi molestus ne sis.
S. Vide ut fastidit simia!
P. Mihi sum, libet esse. quid id curas?
S. Manesne ilico impure parasite?
P. Quî parasitus sum? S. ego enim
Dicam: cibo perduci poteris quovis.
Ferocem facis, quia te herus tam amat. P. vah!

Oculi dolent. S. cur? P. quia fumus molestus.
S. Tace sis fabr, qui cudere soles plumbeos
Nummos. P. non potes tu cogere me, ut tibi
Maledicam, novit herus me. S. suam
Quidem pol culcitullam oportet. P. si sobrius sis,
Male non dicas. S. tibi obtemperem, cum tu mihi
Nequeas? P. at tu mecum, pessume, i advorsus.
S. Quaeso hercle, Phanisce, abstine jam sermonem
De istis rebus. P. faciam, et pultabo fores.
Heus, ecquis hìc est, maxumam qui his injuriam
Foribus defendat? ecquis, ecquis huc exit, atque aperit?
Nemo hinc quidem foras exit: ut esse addecet
Nequam homines, ita sunt: sed eo magis cauto est
Opus, ne huc exeat, qui male me mulcet.
Hìc quidem neque convivarum sonitus,
Itidem ut antehac fuit,
Neque tibicinam cantantem, neque alium quenquam audio.
T. Quae illaec res est? quid illi homines
quaerunt apud aedes meas?
Quid volunt? quid introspectant? P. pergam pultare ostium.
Heus reclude: heus, Tranio, etiam
aperis? T. quae haec est fabula!
P. Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum venimus.
T. Heus, vos pueri, quid istic agitis?
quid istas aedes frangitis?
P. Herus hìc noster potat. T. herus
hìc voster potat? P. ita loquor.
T. Puer nimìum es delicatus. P. ei advorsum venimùs.
T. Quoi homini? P. hero nostro. quaeso,
quoties dicendum est tibi?
T. Puer, hìc nemo habitat, nam te
esse arbitror puerum probum.
P. Non hic Philolaches adolescens habitat hisce aedibus?
S. Senex hìc cerebrosus est certe. P. erras perverse, pater.

Nam nisi hinc hodie emigravit, aut heri, certo scio
Hìc habitare. T. quin sex menses
jam hìc nemo habitat. S. somnias.
T. Egone? S. tu. T. tu ne molestus:
sine me cum puero loqui.
P. Nemo habitat? hem! T. ita
profecto. P. nam heri et nudiustertius,
Quartus, quintus, sextus usque, postquam
hinc peregre ejus pater
Abiit, nunquam hìc triduum in unum desitum est esse et bibi.
T. Quid ais? P. triduum in unum
est haud intermissum hìc esse et bibi,
Scorta duci, pergraecari, fidicinas, tibicinas
Ducere. T. quis istaec
faciebat? P. Philolaches. T. qui Philolaches?
P. Cui patrem Theuropidem esse opinor. T. hei! hei! occidi,
Si haec hìc vera memorat. pergam porro percontarier.
Ain' tu istîc potare solitum Philolachem istum, quisquis est,
Cum hero vostro? P. hìc, inquam. T. puere,
praeter speciem stultus es.
Vide sis ne forte ad merendam quopiam devorteris,
Atque ibi meliuscule, quam satis fuerit, biberis. P. quid est?
T. Ita dico, ne ad alias aedes perperam deveneris.
P. Scio qua me ire oportet: et quo venerim, novi loqui.
Philolaches hìc habitat, quojus est pater Theuropides.
Qui, postquam pater ad mercatum abivit hinc, tibicinam
Liberavit. T. Philolaches ergo? P. ita. Philematium quidem.
T. Quanti? S. triginta talentis. P. μὰ τὸν Ἀπόλλω! sed minis.
T. Ain', minis triginta amicam destinatam Philolachi?
P. Ajo. T. atque eam manu emisisse? P. ajo. T. et
postquam ejus hinc pater
Sit profectus peregre, perpotasse assiduo
Tuo cum domino? P. ajo. T. quid,
is aedes emit hìc proxumas?

P. Non ajo. T. quadraginta etiam
dedit huic quae essent pignori?
P. Neque illud ajo. T. hei! perdis. P. immo
suum patrem illic perdidit.
T. Vera cantas? vana vellem! P. patris amicus videlicet.
T. Heu edepol patrem eum miserum
praedicas! P. nihil hoc quidem est,
Triginta minae, prae quam alios dapsiles sumptus facit.
Perdidit patrem, unus istic servos est sacerrumus
Tranio: is vel Herculi conterere quaestum possiet.
Edepol me ejus patris miseret: qui cum istaec sciet
Facta ita, amburet misero ei corculum carbunculus.
T. Siquidem istaec vera sunt. P. quid
merear, quamobrem mentiar?
Heus vos, ecquis hasce aperit? T. quid
istâc pultas, ubi nemo intus?
P. Alio credo comissatum abisse, abeamus nunc jam.
T. Puere, jamne abis? libertas paenula est tergo tuo.
P. Mihi, nisi herum metuam et curem,
nihil est qui tergum tegam.

SCENA TERTIA.

THEUROPIDES. SIMO.

Perii hercle, quid opus est verbis? ut verba audio,
Non equidem in Aegyptum hinc modo vectus fui,
Sed etiam in terras solas, orasque ultimas
Sum circumvectus, ita ubi nunc sim nescio.
Verum jam scibo: nam eccum, unde aedes filius
Meus emit. quid ais tu? S. a foro incedo domum.
T. Nunquid processit ad forum hodie novi?
S. Etiam. T. quid tandem? S. vidi efferri mortuum. T. hem
Novum! S. unum vidi mortuum efferri foras:
Modo eum vixisse ajebant. T. vae capiti tuo.
S. Quid tu ut ociosus res novas requiritas?

T. Quia hodie adveni peregre. S. promisi foras,
Ad coenam ne me tu te vocare censeas.
T. Haud postulo edepol. S. verum cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te coenavero.
T. Ne istuc quidem edepol postulo, nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da. S. maxume.
T. Minas quadraginta accepisti, quas sciam,
A Philolachete. S. nunquam nummum, quod sciam.
T. Quid, a Tranione servo? S. multo id minus.
T. Quas arrhaboni tibi dedit? S. quid somnias?
T. Egone? at quidem tu, qui istoc te speras modo
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.
S. Quid autem? T. quod me absente tecum hic filius
Negotii gessit. S. mecum ut ille hic gesserit,
Dum tu hic abes, negotii? quidnam? aut quo die?
T. Minas tibi octoginta argenti debeo.
S. non mihi quidem hercle. verum, si debes, cedo.
Fides servanda est, ne ire inficias postules.
T. Profecto non negabo debere, et dabo.
Tu cave quadraginta accepisse hinc ne neges.
S. Quaeso edepol huc me aspecta, et responde mihi.
Te velle uxorem ajebat tuo nato dare,
Ideo aedificare hoc velle ajebat in tuis.
T. Hic aedificare volui? S. sic dixit mihi.
T. Hei mihi, disperii! vocis non habeo satis.
Vicini, interii, perii! S. nunquid Tranio
Turbavit? T. immo exturbavit omnia.
Te ludificatus est et me hodie indignis modis.
S. Quid tu ais? T. haec res sic est, ut narro tibi,
Te ludificatus et me hodie in perpetuum modum.
Nunc te obsecro, ut me bene juves, operamque des.
S. Quid vis? T. i mecum, obsecro, una simul.
S. Fiat. T. servorumque operam et lora mihi cedo.
S. Sume. T. eademque operâ haec tibi narraverg.

Quis me exemplis hodie ille ludificatus est.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

TRANIO. THEUROPIDES.

Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit.
Atque equidem quid id esse dicam verbum nauci, nescio.
Nam herus me postquam rus misit,
ut filium suum arcesserem,
Abii illâ per angiportum ad hortum nostrum clanculum:
Ostium quod in angiportu est, horti patefeci fores;
Eaque eduxi omnem legionem, et mares et foeminas,
Postquam ex obsidione in tutum eduxi maniplares meos,
Capio consilium, ut senatum congerronum convocem.
Quem cum convocavi, atque illi me e senatu segregant.
Ubi ego video rem vorti in meo foro, quantum potest,
Facio idem, quod plurimi alii, quibus
res timida aut turbida est:
Pergunt turbare usque ut ne quid possit conquiescere.
Nam scio equidem nullo pacto jam esse posse clam senem.
Sed quid hoc est quod foris concrepuit proxumâ viciniâ?
Herus meus hic quidem est, gustare ego ejus sermonem volo.
TH. Ilico, intra limen astate illic: ut, cum extemplo vocem,
Continuo exiliatis: manicas celeriter connectite.
Ego illum ante aedes praestolabor ludificatorem meum:
Quojus ego hic ludificabo corium, si vivo, probe.
TR. Res palam est. nunc te videre
melius est, quid agas, Tranio.
TH. Docte atque astute mihi captandum
est cum illoc, ubi huc advenerit.
Non ego illi extemplo ita meum ostendam
sensum: mittam lineam.
Dissimulabo me horum quicquam

scire. TR. ô mortalem malum!
Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.
Verba dare illi non magis hodie quisquam, quam lapidi, potest.
Aggrediar hominem: appellabo. TH. nunc
ego ille huc veniat velim.
TR. Siquidem pol me quaeris, assum praesens praesenti tibi.
TH. Euge Tranio, quid agitur? TR. veniunt ruri rustici.
Philolaches jam hic aderit. TH. edepol
mihi opportune advenit.
Nostrum ego hunc vicinum opinor esse
hominem audacem et malum.
TR. Quî dum? TH. qui negat novisse
vos. TR. negat? TH. nec vos sibi
Nummum nnquam argenti dedisse. TR. abi,
ludis me, credo: haud negat.
TH. Quid jam? TR. scio, jocaris nunc tu:
nam ille quidem haud negat.
TH. Immo edepol negat profecto:
neque se has aedes Philolachi
Vendidisse. TR. eho, an negavit sibi
datum argentum, obsecro?
TH. Quin jusjurandum pollicitus est dare, si vellem, mihi:
Neque se hasce aedes vendidisse, neque sibi argentum datum.
Dixi ego istuc idem illi. TR. quid
ait? TH. servos pollicitus est dare
Suos mihi omnes quaestioni. TR. nugas,
nunquam edepol dabit.
TH. Dat profecto. TR. quin et illum
in jus jube ire. TH. jam mane.
Experiar, ut opinor: certum est. TR. mihi hominem cedo.
TH. Quid si igitur ego arcessam
homines? TR. factum jam esse oportuit:
Vel hominem jube aedes mancipio
poscere. TH. immo hoc primum volo,

Quaestioni accipere servos. TR. faciundum edepol censeo. ego
Interim hanc aram occupabo. TH. quid
TR? TR. nullam rem sapis.
Ne enim illi huc confugere possint quaestioni quos dabit.
Hic ego tibi praesidebo, ne interbitat quaestio.
TH. Surge. TR. minime. TH. ne occupassis,
obsecro, aram. TR. cur? TH. scies.
Quia id enim maxume volo, ut illi istoc confugiant: sine.
Tanto apud judicem hunc argenti condemnabo facilius.
TR. Quod agis, id agas. quid tu porro vis serere negotium?
Nescis tu quam meticulosa res sit ire ad judicem.
TH. Surge dum huc. est consulere
igitur quiddam quod tecum volo.
TR. Sic tamen hinc consilium dedero.
nimio plus sapio sedens.
Tum consilia firmiora sunt de divinis locis.
TH. Surge, ne nugare: aspice dum contra
me. TR. aspexi. TH. vides?
TR. Video. huc si quis intercedat tertius, pereat fame.
TH. Quidum? TR. quia nihil quaesti
siet. mali hercle ambo sumus.
TH. Perii! TR. quid tibi est? TH. dedisti
verba. TR. qui tandem? TH. probe
Me emunxti. TR. vide sis, satine recte? num mucci fluunt?
TH. Immo etiam cerebrum quoque
omnem e capite emunxti meum.
Nam omnia malefacta vostra repperi radicitus.
Non radicitus quidem hercle, verum etiam eradicitus.
Nunquam edepol hodie inultus destinaverim tibi.
Jam jubebo ignem et sarmen, carnufex, circumdari.
TR. Ne faxis: nam elixus esse, quam assus, solto suavior.
TH. Exempla edepol faciam ego in
te. TR. quia placeo, exemplum expetis.
TH. Loquere, quojusmodi reliqui, quom hinc abibam, filium?

TR. Cum pedibus, manibus, cum
digitis, auribus, oculis, labris.
TH. Aliud te rogo. TR. aliud ergo nunc tibi respondeo.
Sed eccum tui gnati sodalem video huc incedere
Callidamatem: illo praesente mecum agito, si quid voles.

SCENA SECUNDA.

CALLIDAMATES. THEUROPIDES. TRANIO.

Ubi somnum sepelivi omnem, atque obdormivi crapulam,
Philolaches venisse mihi suum peregre huc patrem,
Quoque modo hominem advenientem servos ludificatus siet,
Ait: sese metuere in conspectum illius occedere.
Nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,
Qui a patre ejus conciliarem pacem. atque eccum optume.
Jubeo te salvere: et salvus cum advenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. hic apud nos hodie coenes. TH. sic talem,
Callidamate, Dei te ament, de coena facio gratiam.
C. Quin venis? TR. promitte: ego
ibo pro te, si tibi non libet.
TH. Verbero, etiam irrides? TR. quian' me
pro te ire ad coenam autumo?
TH. Non enim ibis. ego ferare faxo, ut meruisti, in crucem.
C. Age mitte ista, et ito ad me ad
coenam. TR. dic venturum. quid taces?
C. Sed tu istuc quid confugisti in aram inscitissumus?
TR. Adveniens perterruit me. loquere nunc, quid fecerim?
Nunc utriusque desceptator eccum adest, age disputa.
TH. Filium corrupisse ajo te meum. TR. ausculta modo.
Fateor peccavisse, amicam liberasse, absente te:
Foenori argentum sumpsisse, id esse absumptum praedico.
Nunquid aliud fecit, nisi quod faciunt summis gnati generibus?
TH. Hercle mihi tecum cavendum est:
animis quam es orator catus.
C. Sine me dum istuc judicare: surge, ego istic assedero.

TH. Maxume, accipito hanc ad te
litem. TR. enim istîc captio est.
Fac, ego ne metuam igitur, et ut tu meam timeas vicem.
TH. Jam minoris omnia facio, prae quam quibus modis
Me ludificatus est. TR. bene hercle factum, et factum gaudeo.
Sapere istac aetate oportet, qui sunt capite candido.
TH. Quid ego nunc faciam, si amicus
Demipho, aut Philonides?
TR. Dicito iis, quo pacto tuus te servos ludificaverit:
Optumas frustrationes dederis in Comoediis.
C. Tace parumper: sine vicissim
me loqui: ausculta. TR. licet.
C. Omnium primum sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me; nam illum prodire pudet in conspectum tuum,
Propterea quae fecit, quia te scire scit. nunc te obsecro,
Stultitiae adolescentiaeque ejus ignoscas, tuus est.
Scis solere illanc aetatem tali ludo ludere.
Quicquid fecit, nobiscum una fecit, nos deliquimus.
Foenus, sortem, sumptumque omnem quî amica est, omnia
Nos dabimus, nos conferemus, nostro sumptu non tuo.
TH. Non potuit venire orator magis ad me impetrabilis,
Quam tu, neque illi sum iratus, neque quicquam succenseo.
Immo me praesente amato, bibito, facito quod lubet,
Si hoc pudet, fecisse sumptum; supplicii habeo satis.
C. Dispudet. TR. *dat* istam veniam, quid me fiet nunc jam?
TH. Verberibus caedere, lutum,
pendens. TR. tamen etsi pudet?
TH. Interimam hercle, ego, si vivo. C. fac
istam cunctam gratiam:
Tranioni remitte quaeso hanc noxiam caussa meâ.
TH. Aliud quidvis impetrari a me facilius perferam,
Quam ut non ego istum pro suis
factis pessumis pessum premam.
C. Mitte quaeso istunc. TH. hem, viden' ut restat furcifer?

nio quiesce, si sapis. TH. tu quiesce hanc rem modo
: ego illum verberibus, ut sit quietus, subegero.
il opus est profecto: age jam, sine te exorarier.
Iolo ores. C. quaeso hercle. TH. nolo,
ı, ores. C. nequicquam nevis.
nodo unam noxiam; unam, quaeso, fac caussa meâ.
Quid gravaris? quasi non cras
mmeream aliam noxiam:
umque, et hoc et illud, poteris ulcisci probe.
e te exorem. TH. age abi, abi impune.
uic habeto gratiam.
tores, Fabula haec est acta: vos plausum date.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

MENAECHMEI.

PERSONAE.

PENICULUS, parasitus.

MENAECHMUS, surreptus.

EROTIUM, meretrix.

CYLINDRUS, coquus.

MENAECHMUS, Sosicles.

MESSENIO, servos.

MULIER, uxor.

SERVOS alius.

ANCILLA.

SENEX.

MEDICUS.

LORARII.

SALUTEM primum jam a principio propitiam
Mihi, atque vobis, spectatores, nuncio.
Apporto vobis Plautum linguâ, non manu:
Quaeso ut benignis accipiatis auribus:
Nunc argumentum accipite, atque animum advortite.
Quam potero in verba conferam paucissuma.
Atque hoc Poëtae faciunt in Comoediis.
Omneis res gestas esse Athenis autumant,
Quo illud vobis Graecum videatur magis:
Ego nusquam dicam, nisi ubi factum dicitur.
Atque adeo hoc argumentum Graecissat, tamen
Non Atticissat, verum Sicilicissitat.
Huic argumento antelogium quidem hoc fuit.
Nunc argumentum vobis demensum dabo,
Non modio, neque trimodio, verum ipso horreo,
Tantum ad narrandum argumentum adest benignitas.
Mercator quidam fuit Syracusis senex,
Ei sunt nati filii gemini duo,
Ita formâ simili pueri, uti mater sua
Non internosse posset, quae mammam dabat;
Neque adeo mater ipsa, quae illos pepererat:
Ut quidem ille dixit mihi, qui pueros viderat.
Ego illos non vidi, ne quis vostrûm censeat.
Postquam jam pueri septuennes sunt, pater
Oneravit navem magnam multis mercibus.
Imponit alterum geminum in navem pater,
Tarentum avexit secum ad mercatum simul:
Illum reliquit alterum apud matrem domi.
Tarenti ludi forte erant, quom illuc venit:
Mortales multi, ut ad ludos, convenerant.
Puer aberravit inter homines a patre.
Epidamniensis quidam ibi mercator fuit:
Is puerum tollit, avehitque Epidamnium.
Pater ejus autem, postquam puerum perdidit,

Animum despondit, eâque is aegritudine
Paucis diebus post Tarenti emortuu'st.
Postquam Syracusas de re ea nuncius redit
Ad avom puerorum, puerum subreptum alterum,
Patremque pueri Tarenti esse emortuum,
Immutat nomen avos huic gemino alteri:
Ita illum dilexit, qui subreptus est, alterum,
Illius nomen indit illi, qui domi est:
Menaechmo idem quod alteri nomen fuit.
Et ipsus eodem avos est vocatus nomine:
Propterea illius nomen memini facilius,
Quia illum clamore vidi flagitarier.
Ne mox erretis, jam nunc praedico prius.
Idem est ambobus nomen geminis fratribus.
Nunc in Epidamnum pedibus redeundum est mihi.
Ut hanc rem vobis examussim disputem.
Si quis quid vostrum Epidamnum curari sibi
Velit, is audacter imperato et dicito:
Sed ita, ut det, unde curari id possit sibi.
Nam nisi qui argentum dederit, nugas egerit:
Quî dederit; magis majores nugas egerit.
Verum illuc redeo unde abii, atque uno asto in loco.
Epidamniensis ille, quem dudum dixeram,
Geminum illum puerum qui surripuit alterum;
Ei liberorum, nisi divitiae, nihil erat,
Adoptat illum puerum surreptitium
Sibi filium, eique uxorem dotatam dedit:
Eumque haeredem fecit, quam ipse obiit diem.
Nam rus ut ibat forte ut multum pluverat,
Ingressus fluvium rapidum ab urbe haud longule,
Rapidus raptori pueri subduxit pedes,
Abstraxitque hominem in maxumam malam crucem.
Illi divitiae evenêrunt maxumae.
Is illic habitat geminus surreptitius.

Nunc ille geminus, qui Syracusis habet,
Hodie in Epidamnum venit cum servo suo
Hunc quaeritatum geminum germanum suum.
Haec urbs Epidamnus est, dum haec agitur Fabula:
Quando alia agetur, aliud fiet oppidum:
Sicut familiae quoque solent mutarier:
Modo enim idem fit leno, modo adolescens, modo senex,
Pauper, mendicus, rex, parasitus, ariolus.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA.

PENICULUS.

JUVENTUS nomen fecit Peniculo mihi,
Ideo quia mensam, quando edo, detergeo.
Homines capteivos qui catenis vinciunt,
Et qui fugitivis servis indunt compedes,
Nimis stulte faciunt, meâ quidem sententiâ.
Namque homini misero si ad malum accidit malum,
Major lubido est fugere et facere nequiter.
Nam se ex catenis eximunt aliquo modo.
Tum compediti januam limâ proterunt,
Aut lapide excutiunt clavum: nugae sunt eae.
Quem tu asservare recte, ne aufugiat, voles,
Escâ atque potione vinciri decet.
Apud mensam plenam homini rostrum deliges.
Dum tu illi, quod edat et quod potet, praebeas,
Suo arbitratu et affatim cotidie,
Nunquam edepol fugiet, tametsi capital fecerit.
Facile asservabis, dum eo vinclo vincies.
Ita istaec nimis lenta vincla sunt escaria;
Quam magis extendas, tanto astringunt arctius.
Nam ego ad Menaechmum nunc eo, quo jam diu
Sum judicatus, ultro eo ut me vinciat.

Nam illic homo homines non alit, verum educat
Recreatque: nullus melius medicinam facit.
Ita est adolescens ipsus escae maxumae,
Cerealeis coenas dat, ita mensas extruit:
Tantas struices concinnat patinarias;
Standum est in lecto, si quid de summo petas.
Sed mihi intervallum jam hos dies multos fuit:
Domi domitus fui usque cum caris meis.
Nam neque edo neque emo, nisi quod est carissumum.
Id quoque jam cari qui instruuntur, deserunt.
Nunc ad eum inviso. sed aperitur ostium.
Menaechmum eccum ipsum video, progreditur foras.

SCENA SECUNDA.

MENAECHMUS. PENICULUS.

Ni mala, ni stulta sis, ni indomita imposque animi,
Quod viro esse odio videas, tute tibi odio habeas.
Praeter hac si mihi tale post hunc diem
Faxis, faxo foris vidua visas patrem.
Nam quoties foras ire volo, me retines, revocas;
Rogitas quo ego eam, quam rem agam, quid negotii geram,
Quid petam, quid feram, quid foris egerim.
Portitorem domum duxi. ita omnem mihi
Rem necesse loqui est quicquid egi atque ago.
Nimium ego te habui delicatam.
Nunc adeo, ut facturus, dicam.
quando ego tibi ancillas, penum,
Lanam, aurum, vestem, purpuram
bene praebeo: nec quicquam eges:
Malo cavebis, si sapis: virum observare desines.
Atque adeo, ne me nequicquam serves, ob eam industriam
Hodie ducam scortum, atque ad
coenam aliquo condicam foras.
P. Illic homo se uxori simulat male loqui, loquitur mihi.

Nam si foris coenat, profecto me, haud uxorem, ulciscitur.
M. Evax, jurgio hercle tandem uxorem abegi ab janua.
Ubi amatores sunt mariti? dona quid cessant mihi
Conferre omnes, congratulantes, quia pugnavi fortiter?
Hanc modo uxori intus pallam surripui, ad scortum fero.
Sic hoc decet dari facete verba custodi catae.
Hoc facinus pulchrum est, hoc probum
est, hoc lepidum, hoc factum est fabre.
Meo malo a malâ abstuli: hoc ad damnum deferetur.
Averti praedam ab hostibus, nostrûm salute sociûm.
P. Heus adolescens, ecqua in istac pars inest praemii mihi?
M. Perii, in insidias deveni! P. immo in praesidium. ne time.
M. Quis homo est? P. ego sum. M. ô
mea commoditas, ô mea opportunitas,
Salve. P. salve. M. quid ais? P. teneo dextera Genium meum.
M. Non potuisti magis per tempus
mihi advenire, quam advenis.
P. Ita ego soleo: commoditatis omneis articulos scio.
M. Vin' tu facinus luculentum
inspicere? P. quis id coxit coquus?
Jam sciam, si quid titubatum est, ubi reliquias videro.
M. Dic mihi, numqua tu vidisti tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?
P. Saepe. sed quid istae picturae ad
me attinent? M. age, me aspice:
Ecquid assimulo similiter? P. qui istic est ornatus tuus?
M. Dic hominem lepidissumum esse me. P. ubi esuri sumus?
M. Dic modo hoc quod ego te
jubeo. P. dico, homo lepidissume.
M. Ecquid audes de tuo istuc addere? P. atque hilarissume.
M. Perge. P. non pergo hercle ego, nisi scio qua gratia.
Litigium est tibi cum uxore. oh, mihi abs te caveo cautius.
M. Clam uxorem ubi sepulcrum
habeamus, et hunc comburamus diem.

P. Age sane igitur, quando aequom
oras, quam mox incendo rogum.
Dies quidem jam ad umbilicum est dimidiatus mortuus,
M. Te morare, mihi quom obloquere. P. oculum
effodito persolum
Mihi, Menaechme, si ullum verbum faxo, nisi quod jusseris.
M. Concede huc a foribus. P. fiat. M. etiam
concede huc. P. licet.
M. Etiam nunc concede audacter ab leonino cavo.
P. Heu edepol, nae tu, ut ego opinor, esses agitator probus.
M. Quî dum? P. ne te uxor sequatur, respectas identidem.
M. Sed quid ais? P. egone? id enim
quod tu vis, id ajo, atque id nego.
M. Ecquid tu de odore possis, si quid forte olfeceris,
Facere conjecturam? P. captum sit collegium augurum.
M. Agedum odorare hanc quam ego
habeo pallam. quid olet? abstines?
P. Summum olfactare oportet vestimentum muliebre;
Nam ex istoc loco spurcatur nasum odore illutibili.
M. Olfacta igitur hinc, Penicule lepide. ut fastidis! P. decet.
M. Quid igitur? quid olet? responde. P. furtum,
scortum, prandium.
M. Nunc ad amicam deferetur hanc meretricem Erotium.
Mihi, tibi, atque illi jubebo jam apparari prandium.
Inde usque ad diurnam stellam crastinam potibimus.
P. Expedite fabulatu's: jam fores ferio? M. feri:
Vel mane etiam. P. mille passum commoratu's cantharum.
M. Placide pulta. P. Metuis credo, ne fores Samias sint.
M. Mane, mane obsecro hercle: ab
se ecca exit. P. oh! Solem vides.
Satin' ut occoecatu'st prae hujus corporis candoribus?

SCENA TERTIA.

EROTIUM. PENICULUS. MENAECHMUS.

Anime mi, Menaechme, salve. P. quid
ego? E. extra numerum es mihi.
P. Idem istuc aliis ascriptivis ad legionem fieri solet.
M. Ego istîc mihi hodie apparari jussi apud te praelium.
E. Hodie id fiet. M. in eo uterque pro Ilio potabimus.
Uter ibi mêlior bellator erit inventus cantharo,
Tua est legio: adjudicato, cum utro hanc noctem sies.
Ut ego uxorem, mea voluptas, ubi te aspicio, odi male!
E. Interim nequis, quin ejus aliquid indutus sies.
Quid hoc est? M. induviae tuae, atque uxoris exuviae, ecce.
E. Superes facile ut superior sis
mihi, quam quisquam qui impetrant.
P. Meretrix tantisper blanditur, dum illud quod rapiat videt.
Nam si amabas, jam oportebat nasum abreptum mordicus.
M. Sustine hoc, Penicule? exuvias facere, quas vovi, volo.
P. Cedo, sed obsecro hercle salta sic cum pallâ postea.
M. Ego saltabo? sanus hercle non es. P. egone, an tu magis?
Si non saltas, exue igitur. M. nimio ego hanc periculo
Surripui hodie. meo quidem animo,
ab Hippolyta succingulum
Hercules haud aeque magno unquam abstulit periculo.
Cape tibi hanc: quando una vivis meis morigera moribus.
Hoc animo decet animatos esse amatores probos.
P. Qui quidem ad mendicitatem se properent detrudere.
M. Quatuor minis ego emi istanc anno uxori meae.
P. Quatuor minae periere plane, ut ratio redditur.
M. Scin quid volo ego te accurare? E. scio, curabo quae voles.
M. Jube igitur nobis tribus apud te prandium accurarier,
Atque aliquid scitamentorum de foro obsonarier,
Glandionidam suillam, laridum pernonidem, aut
Sinciput, aut polimenta porcina, aut aliquid ad eum modum:

Madida quae mihi apposita in mensam, milvinam suggerant.
Atque actutum. E. licet ecastor. M. nos prodimus ad forum.
Jam nos hîc erimus: dum coquitur, interim potabimus.
E. Quando vis veni, parata res erit. M. propera modo.
Sequere tu. P. ego hercle vero te et servabo, et te sequar:
Neque hodie ut te perdam, meream Deûm divitias mihi.
E. Evocate intus Cylindrum mihi coquum actutum foras.

SCENA QUARTA.

EROTIUM. CYLINDRUS.

Sportulam cape atque argentum. eccos tris nummos habes.
C. Habeo. E. abi atque obsonium
affer, tribus vide quod sit satis.
Neque defiat neque supersit. C. Quojusmodi hi homines erunt?
E. Ego et Menaechmus, et Parasitus
ejus. C. jam isti sunt decem.
Nam Parasitus octo hominum munus facile fungitur.
E. Elocuta sum convivas: caeterum cura. C. licet.
Cocta sunt. jube ire accubitum.
E. redi cito. C. jam ego hìc ero.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

MENAECHMUS Sosicles. MESSENIO.

Nulla est voluptas navitis, Messenio,
Major, meo animo; quam quom ex alto procul
Terram conspiciunt. MES. major, non dicam dolo,
Si adveniens terram videas quae fuerit tua.
Sed quaeso quamobrem nunc Epidamnum venimus?
An, quasi mare, omneis circumimus insulas?
MEN, Fratrem quaesitum geminum germanum meum.
MES. Namquid modi futurum est illum quaerere?
Hic annus sextus, postquam ei rei operam damus.

Istros, Hispanos, Massilienses, Illurios,
Mare superum omne, Graeciamque exoticam,
Orasque Italicas omneis, qua adgreditur mare,
Sumus circumvecti. si acum credo quaereres,
Acum invenisses, si appareret, jam diu.
Hominem inter vivos quaeritamus mortuum:
Nam invenissemus jam diu, si viveret.
MEN. Ergo istuc quaero certum qui faciat mihi,
Qui sese dicat scire, eum esse mortuum.
Operam praeterea nunquam sumam quaerere.
Verum aliter vivus nunquam desistam exequi,
Ego illum scio, quam cordi sit carus meo.
MES. In scirpo nodum quaeris. quin nos hinc domum
Redimus, nisi si historiam scripturi sumus?
MEN. Dictum facessas doctum, et discaveas malo.
Molestus ne sis, non tuo hoc fiet modo. MES. hem,
Illoc enim verbo esse me servom scio.
Non potuit paucis plura plane proloqui.
Verum tamen nequeo continere, quin loquar.
Audi, Menaechme: quom inspicio marsupium,
Viaticati hercle admodum aestive sumus.
Nae tu hercle, opinor, nisi domum revorteris,
Ubi nihil habebis, geminum dum quaeris, gemes.
Nam ita est haec hominum natio Epidamnia,
Voluptarii atque potatores maxumi:
Tum sycophantae et palpatores plurimi
In urbe hac habitant: tum meretrices mulieres
Nusquam perhibentur blandiores gentium.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum est,
Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.
MEN. Ego istuc cavebo: cedo dum mihi huc marsupium.
MES. Quid eo vis? MEN. jam abs te metuo de verbis tuis.
MES. Quid metuis? MEN. ne
mihi damnum in Epidamno duis.

Tu magnus amator mulierum es, Messenio:
Ego autem homo iracundus, animi perditi.
Id utrumque, argentum quando habebo, caveto,
Ne tu delinquas, neve ego irascar tibi.
MES. Cape atque serva, me iubente feceris.

SCENA SECUNDA.

CYLINDRUS. MENAECHMUS Sosicles. MESSENI

Bene obsonavi, atque ex mea sententia
Bonum anteponam prandium pransoribus.
Sed eccum Menaechmum video. vae tergo meo!
Prius jam convivae ambulant ante ostium,
Quam ego obsonatu redeo. adibo atque alloquar.
Menaechme salve. MES. Dî te amabunt. scis quis ego sit
C. Non herule vero! ubi convivae caeteri?
MEN. Quos tu convivas quaeris? C. parasitum tuum.
MEN. Meum parasitum? certe hic insanus est homo.
MES. Dixtin' tibi esse hic sycophantas plurimos?
MEN. Quem tu parasitum quaeris, adolescens, meum?
C. Peniculum. MES. eccum! in vidulo salvum fero.
C. Menaechme, numero huc advenis ad prandium.
Nunc obsonatu redeo. MEN. responde mihi,
Adolescens, quibus hic pretiis porci veneunt
Sacres sinceri? C. summo. MEN. eum a me accipe.
Jube te piari de meâ pecuniâ.
Nam ego quidem insanum esse te certo scio,
Qui mihi molestus homini ignoto, quisquis es.
C. Cylindrus ego sum, non nosti nomen meum?
MEN. Seu tu Cylindrus, seu Coriendrus, perieris.
Ego te non novi, neque novisse adeo volo.
C. Est tibi Menaechmo nomen tantum, quod sciam.
MEN. Pro sano loqueris, cum me appellas nomine.
Sed ubi novisti me? C. ubi ego te noverim?
Qui amicam habeas heram meam hanc Erotium.

MEN. Neque hercle habeo, neque te quis sis homo scio.
C. Non scis quis ego sim? qui tibi saepissume
Cyathisso apud nos, quando potas. MES. hei mihi!
Cum nihil est, illi qui homini diminuam caput.
MEN. Tum' cyathissare mihi soles, qui ante hunc diem
Epidamnum nunquam vidi, neque veni? C. negas?
MEN. Nego hercle vero. C. non tu in illisce aedibus
Habitas? MEN. dii illos homines, qui illic habitant, perdunt.
C. Insanit hic equidem, qui ipse maledicit sibi.
Audin' Menaechme? MEN. quid vis? C. si me consulas,
Nummum illum, quem mihi dudum pollicitus dare,
Jubeas, si sapias, porculum afferri tibi.
Nam tu quidem hercle certo non sanus satis,
Menaechme, qui nunc ipsus maledicas tibi.
MES. Heu hercle hominem multum et odiosum mihi!
C. Solet jocari saepe mecum illo modo.
Quamvis ridiculus est ubi uxor non adest.
MEN. Quid ais tu? C. quid vis,
inquam? satin' hoc quod vides,
Tribus vobis obsonatum est? an obsonio amplius,
Tibi et parasito et mulieri? MEN. quas tu mulieres,
Quos tu parasitos loquere? MES. quod te urget scelus,
Qui huic sis molestus? C. quid tibi mecum est rei?
Ego te non novi: cum hoc quem novi fabulor.
MEN. Non edepol tu homo sanus es, certo scio.
C. Jam ergo haec madebunt faxo: nihil morabitur.
Proin tu ne quo abeas longius ab aedibus.
Nunquid vis? MEN. ut eas maxumam in malam crucem.
C. Ire hercle melius est te interim, atque accumbere.
Dum ego haec appono ad Vulcani violentiam.
Ibo intro, et dicam te hic astare Erotio.
Ut te hinc abducat potius quam hic astes foris.
MEN. Jamne abiit? edepol haud mendacia
Tua verba experior esse. MES. observato modo.

Nam istic meretricem credo habitare mulierem,
Ut quidem ille insanus dixit, qui hinc abiit modo.
MEN. Sed miror, quî ille noverit nomen meum.
MES. Minime hercle mirum.
morem hunc meretrices habent:
Ad portum mittunt servulos, ancillulas,
Si qua peregrina navis in portum advenit,
Rogant cujatis sit, quid ei nomen siet.
Post illae extemplo se applicant, agglutinant.
Si pellexerunt, perditum amittunt domum.
Nunc in istoc portu stat navis praedatoria,
Abs qua cavendum nobis sane censeo.
MEN. Mones quidem hercle recte. MES. tum demum se
Recte monuisse, si tu recte caveris.
MEN. Tace dum parumper: nam concrepuit ostium.
Videamus qui hinc egreditur. MES. hoc ponam interim.
Asservatote haec sultis navales pedes.

SCENA TERTIA.

EROTIUM. CYLINDRUS.
MENAECHMUS Sosicles. MESSENIO.

Sine fores sic: abi, nolo operiri.
Intus para, cura, vide quod opus est, ut
Fiat: sternite lectos, incendite odores.
Munditia illecebra animo est amantum.
Amanti amoenitas malo est, nobis lucro est.
Sed ubi ille est, quem coquus ante aedis esse ait?
Atque eccum video, qui mihi est usui et
Plurimum prodest: item huic ultro fit, ut
Meret, potissumus nostrae domi ut sit:
Nunc eum adibo, alloquar ultro.
Animule mi, mihi mira videntur,
Hic te stare foris, fores quoi pateant
Magis, quam domus tua, domus cum haec tua sit.

paratum est,
ssisti atque ut voluisti: neque tibi est
mora intus. prandium, ut jussisti, hìc
.tum est: ubi lubet, ire licet accubitum.
N. Quicum haec mulier loquitur? E. equidem
im. MEN. quid mecum tibi
it unquam, aut nunc est negotii?
quia pol te unum ex omnibus
:nus voluit me magnificare: atque id haud immerito tuo.
/am ecastor solus benefactis tuis me florentem facis.
/EN. Certo haec mulier aut insana, aut ebria est, Messenio,
Quae hominem ignotum compellet me tam familiariter.
MES. Dixin' ego isthaec hìc solere fieri? folia nunc cadunt.
Prae ut si triduum hoc hìc erimus, tum arbores in te cadent.
Nam ita sunt hìc meretrices omnes elecebrae argentariae.
Sed sine me dum hanc compellare.
heus mulier! tibi dico. E. quid est?
MES. Ubi tu hunc hominem novisti? E. ibidem,
ubi hic me jam diu,
In Epidamno. MES. in Epidamno?
qui huc in hanc urbem pedem,
Nisi hodie, nunquam intro tetulit. E. eja, delicias facis,
Mi Menaechme. quin, amabo, is intro: hìc tibi erit rectius.
MEN. Haec quidem edepol recte
appellat meo me mulier nomine.
Nimis miror quod hoc sit negotii. MES. oboluit marsuplum
Huic istuc quod habes. MEN. atque
edepol tu me monuisti probe.
Accipe dum hoc. jam scibo utrum
haec me mage amet, an marsupium.
E. Eamus intro, ut prandeamus. MEN. bene
vocas: tam gratia est.
E. Cur igitur tibi me jussisti coquere dudum prandium?
MEN. Egone te jussi coquere? E. certo tibi et parasito tuo.

MEN. Quoi, malum, Parasito? certo
haec mulier non sana est satis.
E. Peniculo. MEN. quis iste est
Peniculus? quî extergentur baxeae?
E. Scilicet qui dudum tecum venit, quom pallam mihi
Detulisti, quam ab uxore tua surripuisti. MEN. quid est?
Tibi pallam dedi, quam uxori meae surripui? sanan' es?
Certe haec mulier cantherino ritu astans somniat.
E. Quî lubet ludibrio habere me, atque ire inficias mihi,
Facta quae sunt? MEN. dic quid
est id, quod negem, quod fecerim?
E. Pallam te hodie mihi dedisse
uxoris. MEN. etiam nunc nego.
Ego quidem neque unquam uxorem
habui, neque habeo: neque huc
Unquam, postquam natus sum, intra portam penetravi pedem
Prandi in navi: inde huc egressus sum, te conveni. E. eccere
Perii misera! quam tu nunc mihi
navem narras? MEN. ligneam,
Saepe tritam, saepe fixam, saepe excussam malleo,
Quasi suppellex pellionis, palus palo proxumus est.
E. Jam *me*, amabo, desine ludos
facere, atque i hac mecum simul.
MEN. Nescio quem, mulier, alium
hominem, non me quaeritas.
E. Non ego te novi Menaechmum, Moscho prognatum patre
Qui Syracusis perhibere natus esse in Sicilia,
Ubi Rex Agathocles regnator fuit, et iterum Pinthia.
Tertium Liparo, qui in morte regnum Hieroni tradidit.
Nunc Hiero est. MEN. haud falso,
mulier, praedicas. MES. pro Juppiter!
Num istaec mulier illinc venit, quae te novit tam cate?
MEN. Hercle opinor pernegari non potest. MES. ne feceris
Peristi, si intrassis intra limen. MEN. quin tace modo:

:s geritur: assentabor, quicquid dicet, mulieri:
im hospitium nancisci. Jamdudum, mulier, tibi
nprudens advorsabar · hunc metuebam, ne meae
renunciaret de palla et de prandio.
quando vis, eamus intro. E. etiam Parasitum manes?
Neque ego illum maneo,
floccifacio: neque si venerit,
olo intromitti E. ecastor haud invita fecero.
in' quid te amabo ut
' MEN. impera quid vis modo.
lam illam, quam dudum
s, ad Phrygionem ut deferas,
oncinnetur, atque ut opera addantur, quae volo.
. Hercle quin tu recte dicis: eadem ignorabitur:
or cognoscat te habere, si in via conspexerit.
;o mox auferto tecum, quando abibis. MEN. maxume.
nus intro. MEN. jam sequar te,
volo etiam colloqui.
Messenio, accede huc. MES. quid
i est? MEN st! scire vis?
Quid ergo? MEN opu 'st. MES. quid
t? MEN. scio, ut me dices. MES. tanto nequior es.
. Habeo praedam; tantum
operis: i, quantum potest:
: istos in tabernam actutum diversoriam.
facito ante Solis occasum, ut venias advorsum mihi.
. Non tu istas meretrices
:i, here? MEN. tace inquam.
dolebit, non tibi, si quid ego stulte fecero.
:r haec stulta atque inscita est, quantum perspexi modo,
ıc praeda nobis. MES. perî! MEN. jamne
MES. periit probe.
: lembum dierectum navis praedatoria.
;o inscitus, qui hero me postulem moderarier:

Dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi.
Sequimini, ut quod imperatum est, veniam advorsum temperi.

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

PENICULUS.

Plus triginta natus annis sum, quom interea loci
Nunquam quicquam facinus feci pejus, neque scelestius,
Quam hodie, quom in concionem mediam me immersi miser.
Ubi ego dum hieto, Menaechmus se subterduxit mihi,
Atque abiit ad amicam, credo, neque me voluit ducere.
Qui illum dii omnes perduint, qui primus commentus est
Concionem, hac reque homines occupatos occupat.
Non ad eam rem otiosos homines decuit deligi?
Qui nisi assint, cum citentur, census capiant illico.
Affatim est hominum, in dies qui singulas escas edunt:
Quibus negotii nihil est: qui esum
neque vocantur, neque vocant.
Eos oportet concioni dare operam atque comitiis.
Si id ita esset, non ego hodie perdidissem prandium,
Cui tam credo datum voluisse, quam me video vivere.
Ibo: etiamnum reliquiarum spes animum oblectat meum.
Sed quid ego video Menaechmum? cum corona exit foras.
Sublatum est convivium, edepol venio advorsum temperi.

SCENA SECUNDA.

MENAECHMUS Sosicles. PENICULUS.

Potine ut quiescas, si ego tibi hanc hodie probe
Lepideque concinnatam referam temperi?
Non faxo eam esse dices: ita ignorabitur.
P. Pallam ad Phrygionem fert, confecto prandio,
Vinoque expoto, parasito excluso foras.
Non hercle is sum, qui sum, nisi hanc injuriam

ıe ultus pulchre fuero: observabo, quid agat;
nem post adibo atque alloquar.
ro Dii immortales, quoi homini unquam uno die
dedistis plus, qui minus speraverit!
li, potavi, scortum accubui, abstuli
, quojus haeres nunquam erit post hunc diem.
queo, quae loquitur, exaudire clanculum:
nunc loquitur de me et de parti meâ.
t hanc dedisse me sibi, atque eam meae
surripuisse. quoniam sentio
ε; extemplo, quasi res cum eâ esset mihi,
assentari: mulier quicquid dixerat,
ego dicebam. quid multis verbis *opu'st?*
re nusquam bene fui dispendio.
ibo ad hominem: nam turbare gestio.
uis hic est, qui advorsum fit mihi? P. quid ais homo
r quam pluma, pessume et nequissume,
ium hominis, subdole, ac minimi pretii?
de te merui, quâ me caussâ perderes?
ripuisti te mihi dudum de foro!
i funus me absenti prandio.
ısu's facere, quoi ego aeque ac haeres eram?
lolescens, quaeso, quid tibi mecum est rei,
ihi male dicas homini ignoto insciens?
i malam rem vis pro maledictis dari
? P. eam quidem edepol te dedisse intellego.
sponde, adolescens, quaeso quid tibi nomen est?
ım derides, quasi nomen non noveris?
ɔn edepol ego te, quod sciam, unquam ante hunc diem
ıeque novi, verum certo quisquis es,
m si facias, mihi odiosus ne sies.
ı me novisti? M. non negem, si noverim.
naechme, vigila. M. vigilo hercle equidem, quod sciam.
ım Parasitum non novisti? M. non tibi

Sanum est, adolescens, sinciput, ut intellego.
P. Responde, surripuistin' uxori tuae
Pallam istanc hodie, atque dedisti Erotio?
M. Neque hercle ego uxorem habeo, neque ego Erotio
Dedi, nec pallam surripui. P. satin' sanus es?
Occisa est haec res. non ego te indutum foras
Exire vidi pallâ? M vae capiti tuo!
Omnes cinaedos esse censes, tu quia es.
Tun' me indutum fuisse pallam praedicas?
P. Ego hercle vero. M. non tu abis quo dignus es?
Aut te piari jubes, homo insanissume?
P. Nunquam edepol me quisquam exorabit, quin tuae
Uxori rem omnem jam, uti sit gesta, eloquar.
Omnes in te istaec recident contumeliae:
Faxo haud inultum prandium comederis.
M Quid hoc negotii est? satin' ut quemque conspicor,
Ita me ludificant? sed concrepuit ostium.

SCENA TERTIA.

ANCILLA. MENAECHMUS Sosicles.

Menaechme amare ait te multum Erotium,
Ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas,
Atque huic ut addas auri pondo unciam,
Jubeasque spinther novum reconcinnarier.
M. Et istud, et aliud, si quid curari volet,
Me curaturum dicito, quicquid volet.
A. Scin' quod hoc sit spinther? M. nescio, nisi aureum.
A. Hoc est, quod olim clanculum ex armario
Te surripuisse ajebas uxori tuae.
M. Nunquam hercle factum est. A. non meministi, obsecro
Redde igitur spinther, si non meministi. M. mane,
Immo equidem memini. nempe hoc est quod illi dedi.
A. Istuc M. ubi illae armillae sunt, quas una dedi?
A. Nunquam dedisti. M. nam pol hoc una dedi.

A. Dicam curare? M. dicito: curabitur.
Et palla et spinther faxo referantur simul.
A. Amabo, mi Menaechme, inaureis da mihi
Faciundas pondo duum nummum stalagmia,
Ut te libenter videam, cum ad nos veneris.
M. Fiat. cedo aurum, ego manupretium dabo.
A. Da sodes abs te, post ego reddidero tibi.
M. Immo cedo abs te. A. ego post tibi reddam duplex.
M. Non habeo. A. at tu, quando habebis, tum dato.
Nunquid me vis? M. haec me curaturum dicito,
Ut, quantum possint, quîque liceant, veneant.
Jamne abiit intro? abivit, operuit fores.
Dî me equidem omnes adjuvant, augent, amant.
Sed quid ego cesso, dum datur mihi occasio
Tempusque, abire ab his locis lenoniis?
Propera, Menaechme, fer pedem, confer gradum.
Demam coronam, atque abjiciam ad laevam manum;
Ut si qui sequantur, hac me abiisse censeant.
Ibo et conveniam servom, si potero, meum,
Ut haec, quae bona dant dii mihi ex me sciat.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

MULIER. PENICULUS.

Egone hic me patiar in matrimonio,
Ubi vir compilet clanculum quicquid domi est,
Atque ad amicam deferat? P. quin tu taces?
Manifesto faxo jam opprimes! sequere hac modo.
Pallam ad phrygionem cum corona ebrius
Ferebat, hodie tibi quam surripuit domo.
Sed eccam, coronam, quam habuit. num mentior?
Hem, hac abiit: si vis persequi vestigiis.
Atque edepol eccum, optime revortitur:

Sed pallam non fert. M. quid ego nunc cum illoc agam?
P. Idem quod semper; male habeas. M. sic censeo.
P. Huc concedamus: ex insidiis aucupa.

SCENA SECUNDA.

MENAECHMUS Surreptus. MULIER. PENICULUS

Ut hoc utimur maxume more moro
Molestoque multum! atque uti quique sunt
Optumi maxumi, morem habent hunc;
Clienteis sibi omnes volunt esse multos:
Bonine an mali sint, id haud quaeritant.
Res magis quaeritur quam clientium
Fides quojusmodi clueat.
Si est pauper atque haud malus, nequam habetur:
Si dives malus est, is cliens frugi habetur.
Qui neque Leges, neque aequom bonum usquam
Colunt, sollicitos patronos habent.
Datum denegant, quod datum est; litium
Pleni, rapaces; viri fraudulenti:
Qui aut foenore, aut perjuriis habent rem
Partam. mens est in querelis.
Juris ubi dicitur dies, simul
Patronis dicitur: quippe qui pro illis
Loquantur, male quae fecerint: aut ad
Populum, aut in Jure, aut ad Judicem res est.
Sicut me hodie nimis sollicitum cliens
Quidam habuit: neque quod volui agere quicquam
Licitum est: ita me attinuit, ita me detinuit.
Apud aediles praeliis factis plurimisque
Pessumisque dixit caussam, conditiones
Tetuli tortas, confragosas: aut plus
Aut minus, quam opus erat multo, dixeram
Controversiam, uti sponsio fieret.
Quid ille? quid? praedem dedit. nec magis

Manifestum ego hominem unquam ullum teneri vidi.
Omnibus malefactis testes tres aderant acerrumi.
Dî illum omnes perdant, (ita mihi hunc hodie corrupit diem)
Meque adeo, qui hodie forum unquam oculis inspexi meis,
Diem corrupi, optimum jussi apparari prandium.
Amica exspectat me, scio. ubi primum est licitum, illico
Properavi abire de foro. irata est, credo, nunc mihi.
Placabit palla, quam dedi, quam hodie uxori abstuli, atque huic
Detuli Erotio. P. quid ais? MU. viro me malo male
Nuptam. P. satin' audis, quae illic
loquitur? MU. satis. ME. si sapiam,
Hinc intro abeam, ubi mihi bene
sit. MU. mane: male potius erit,
Nae illam mecastor foenerato abstulisti. sic datur.
Clanculum te istaec flagitia facere censebas potesse?
ME. Quid illuc est uxor negotî? MU. men'
rogas? ME. vin' hunc rogem?
P. Aufer hinc palpationes, perge tu. ME. quid tu mihi
Tristis es? MU. te scire oportet. P. scit, sed dissimulat malus.
ME. Quid negotii est? MU. pallam. ME. pal-
lam? MU. quidam pallam. P. quid paves?
ME. Nihil equidem paveo: nisi unum. palla pallorem incutit.
P. At tu ne clam me comesses prandium! perge in virum.
ME. Non taces? P. non hercle vero taceo. nutat, ne loquar.
ME. Non hercle ego quidem usquam
quicquam nuto neque nicto tibi.
MU. Nae ego mecastor mulier
misera! ME. quî tu misera es? mihi expedi.
P. Nihil hoc confidentius, qui, quae vides, ea pernegat.
ME. Per Jovem Deosque omnes
adjuro, uxor (satin' hoc est tibi?)
Me isti non nutâsse. P. credit jam tibi de istis: illuc redi.
ME. Quo ego redeam? P. equidem ad
phrygionem, censeo. i, pallam refer.

ME. Quae istaec palla est? MU. taceo
jam, quando hic rem non meminit suam.
ME. Numquis servorum deliquit? num ancillae, aut servi ti
Responsant? eloquere impune non erit. P. nugas agis.
ME. Tristis admodum es: non mihi
istuc satis placet P. nugas agis.
ME. Caeterum familiarium alicui irata es? P. nugas agis.
ME. Num mihi es irata saltem? P. nunc tu non nugas agi
ME. Non edepol deliqui quicquam. P. hem
rursum nunc nugas agis.
ME. Dic, mea uxor, quid tibi aegre
est? P. bellus blanditur tibi.
ME. Potin' ut mihi molestus ne sis?
num te appello? MU. aufer manum.
P. ic datur. properato absente me comesse prandium:
Post ante aedeis cum coronâ me derideto ebrius.
ME. Neque edepol ego prandi, neque
hodie huc intro tetuli pedem.
P. Tun' negas? ME. nego hercle
vero. P. nihil hoc homine audacius.
Non ego te modo hic ante aedeis cum corona florea
Vidi astare? cum negabas mihi esse sanum sinciput:
Et negabas me novisse: peregrinum ajebas esse te.
ME. Quin ut dudum divorti abs
te, redeo nunc demum domum.
P. Novi ego te. non mihi censebas esse, quî te ulciscerer.
Omnia hercle uxori dixi. ME quid dixisti? P. nescio,
Eam ipsus roga. ME quid hoc est,
uxor? quid nam hic narravit tibi?
Quid id est? quid taces? quin dicis,
quid sit? MU. quasi tu nescias.
Palla mihi est domo surrepta. ME. pallasurrepta est tibi?
MU. Me rogas? ME. pol haud rogem
te, si sciam. P. ô hominem malum!

Ut dissimulat! non potes celare: rem novi probe:
Omnia hercle ego edictavi. ME. quid
id est? MU. quando nihil pudet,
Neque vis tuâ voluntate ipse profiteri, audi atque ades:
Et quid tristis, et quid hic mihi dixerit, faxo scias:
Palla est mihi domo surrepta. ME. palla surrepta est tibi?
P. Viden' ut scelestus captat? huic surrepta est, non tibi.
Nam profecto tibi surrepta si esset, salva nunc foret.
ME. Nihil mihi tecum est. sed quid
tu ais? M . palla, inquam, periit domo.
ME. Quis eam surripuit? MU. pol
istuc ille scit, qui illam abstulit.
ME. Quis hic homo est? MU. Menaechmus
quidam. ME. edepol factum nequiter.
Quis is Menaechmus est? MU. tu istic,
inquam. ME. egone? MU. tu! ME. quis arguit?
MU. Egomet. P. et ego. atque huic amicae detulisti Erotio.
ME. Egon' dedi? P. tu, tu istic, inquam. vin' afferri noctuam,
Quae, I u, Tu, usque dicat tibi?
nam nos jam nos defessi sumus.
ME. Per Jovem deosque omnes
adjuro, uxor; satin' hoc est tibi?
Non dedisse. P. immo hercle vero, nos non falsum dicere.
ME. Sed ego illam non condonavi, sed sic utendam dedi.
MU. Equidem ecastor tuam nec
chlamydem do foras, nec pallium
Quoiquam utendum. mulierem
aequom est vestimentum muliebre
Dare foras, virum virile. quin refers pallam domum?
ME. Ego faxo referetur. MU. ex re tua, ut opinor, feceris.
Nam domum nunquam introibis, nisi feres pallam simul.
ME. Ego domum? P. quid mihi futurum
est qui tibi hanc operam dedi?
MU. Opera reddetur, quando quid tibi erit surreptum domo.

P. Id quidem edepol nunquam erit.
nam nihil est, quod perdam domi.
Cum virum, cum uxorem, Dii vos
perdant. properabo ad forum:
Nam ex hâc familia me plane excidisse intellego.
Me. Male mihi uxor sese fecisse
censet, quom excludit foras;
Quasi non habeam, quo intromittar, alium meliorem locum.
Si tibi displiceo, patiundum: at placuero huic Erotio,
Quae me non excludet ab se, sed apud se occludet domi.
Nunc ibo, orabo, ut mihi pallam reddat, quam dudum dedi.
Aliam illi redimam meliorem. heus! ecquis hic est janitor?
Aperite, atque Erotium aliquis evocate ante ostium.

SCENA TERTIA.

EROTIUM. MENAECHMUS Surreptus.

Quis hic me quaerit? M. sibi inimicus magis quam aetati tuae.
E. Mi Menaechme, cur ante aedeis
astas? sequere intro. M. mane.
Scin quid est, quod ego ad te
venio? E. scio, ut tibi ex me sit volup.
M. Immo edepol pallam illam,
amabo te, quam tibi dudum dedi,
Mihi eam redde; uxor rescivit rem
omnem, ut factum est ordine.
Ego tibi redimam bis tanto pluris pallam, quam voles.
E. Tibi dedi equidem illam, ad
phrygionem ut ferres, paulo prius:
Et illud spinther, ut ad aurificem ferres, ut fieret novum.
M. Mihi ut tu dederis pallam, et
spinther? nunquam factum reperies.
Nam ego quidem postquam illam
dudum tibi dedi, atque abii ad forum,
Nunc redeo, nunc te postillâ video. E. video quam rem agis.

Quia commisi, ut me defrudes: ad eam rem affectas viam.
M. Neque edepol te defraudandi caussâ posco: quin tibi
Dico, uxorem rescivisse. E. nec te ultro oravi ut dares,
Tute ultro ad me detulisti, dedisti eam dono mihi:
Eandem nunc reposcis. patiar, tibi habe. aufer, utere,
Vel tu, vel tua uxor, vel etiam in oculos compingite.
Tu huc, post hunc diem, pedem intro non feres, ne frustra sis.
Quando tu me bene merentem tibi habes despicatui.
Nisi feres argentum, frustra me ductare non potes.
Aliam posthac invenito, quam tu habeas frustratui.
M. Nimis iracunde hercle, tandem heus tu, tibi dico, mane:
Redi. E. Etiam ne astas? etiam audes meâ revorti gratiâ?
M. Abiit intro, occlusit aedeis. nunc ego sum exclusissumus:
Neque domi, neque apud amicam
mihi jam quicquam creditur.
Ibo, et consulam hanc rem amicos, quid faciundum censeant.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

MENAECHMUS Sosicles. MULIER.

Nimis stulte dudum feci, cum marsupium
Messenioni cum argento concredidi.
Immersit aliquo sese credo in ganeum.
MU. Provisam, quam mox vir meus redeat domum.
Sed eccum video: salva sum, pallam refert.
ME. Demiror, ubi nunc ambulet Messenio.
MU. Adibo atque hominem accipiam, quibus dictis meret.
Non te pudet prodire in conspectum meum,
Flagitium hominis cum istoc ornatu? ME. quid est?
Quae res agitat te, mulier? MU. etiamne impudens
Muttire unum verbum audes, aut mecum loqui?
ME. Quid tandem admisi in me, ut loqui non audeam?
MU. Rogas me? ô hominis impudentem audaciam!

Me. Non tu scis, mulier, Hecubam quapropter canem
Graii esse praedicabant? Mu. non equidem scio.
Me. Quia idem faciebat Hecuba, quod tu nunc facis:
Omnia mala ingerebat, quemquem aspexerat.
Itaque adeo jure coepta appellari est Canis.
Mu Non istaec ego flagitia possum perpeti.
Nam med aetatem viduam esse mavelim,
Quam istaec flagitia tua pati, quae tu facis.
Me. Quid id ad me, tu te nuptam possis perpeti,
An sis abitura a tuo viro? an mos est ita hic,
Peregrino ut advenienti narrent fabulas?
Mu. Quas fabulas? non, inquam, patiar praeterhac.
Quin vidua vivam, quam tuos mores perferam.
Me. Meâ quidem hercle caussa vidua vivito,
Vel usque dum regnum obtinebit Juppiter.
Mu. At mihi negabas dudum surripuisse te,
Nunc eandem ante oculos attines, non te pudet?
Me. Heu Hercle, mulier, multum et audax et mala es.
Tun' tibi hanc surreptam dicere audes, quam mihi
Dedit alia mulier, ut concinnandam darem?
Mu. Nae istuc mecastor jam patrem arcessam meum,
Atque ei narrabo tua flagitia, quae facis.
I, Decio, quaere meum patrem, tecum simul
Ut veniat ad me: ita rem esse dicito.
Jam ego aperiam istaec tua flagitia. Me. sanan' es?
Quae mea flagitia? Mu cum pallam atque aurum meum
Domo suppilas uxori tuae, et tuae
Degeris amicae. satin' haec recte fabulor?
Me. Quaeso hercle, mulier, si scis, monstra, quod bibam,
Tuam qui possim perpeti petulantiam.
Quem tu hominem me arbitrare, nescio,
Ego te simitu novi cum Parthaone.
Mu. Si me derides, at pol illum non potes,
Patrem meum, qui huc advenit. quin respicis?

Novistin' tu illum? ME. novi cum Calcha simul:
Eodem die vidi illum, quo te ante hunc diem.
MU. Negas novisse me? negas patrem meum?
ME. Idem hercle dicam, si avom vis adducere.
MU. Ecastor pariter hoc, atque alias res soles.

SCENA SECUNDA.

SENEX. MULIER MENAECHMUS Sosicles.

Ut aetas mea est, atque ut hoc usus facto est,
Gradum proferam, progredi properabo.
Sed id quam facile sit mihi, haud sum falsus.
Nam pernicitas descrit: consitus sum
Senectute: onustum gero corpus; vires
Reliquêre ut aetas mala, merx mala est tergo!
Nam res plurimas pessumas, cum advenit, affert;
Quas si autumem omneis, nimis longus sermo sit.
Sed haec res mihi in pectore et corde dura est,
Quidnam hoc sit negotii, quod filia sic
Repente expetit me, ut ad sese irem.
Nec, quid id sit, mihi certius facit,
Quid velit, quid me arcessat.
Verum propemodum jam scio quid siet rei.
Credo cum viro litigium natum esse aliquod.
Ita istaec solent, quae viros subservire
Sibi postulant, dote fretae, feroces.
Et illi quoque haud abstinent saepe culpâ.
Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.
Nec pol filia unquam patrem arcessit ad se,
Nisi aut quid commissi, aut jurgii est caussa.
Sed quicquid id est, jam sciam; atque eccam eampse
Ante aedeis, et ejus tristem virum video.
Id est, quod suspicabar.
Appellabo hanc. MU. ibo advorsum. salve multum, mi pater.
S. Salva sis. salven' advenio? salven' arcessi jubes?

Quid tu tristis es? quid ille autem abs te iratus destitit?
Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.
Loquere, uter meruistis culpam, paucis: non longos logos.
MU. Nusquam equidem quicquam
deliqui: hoc primum *te* absolvo, pater.
Verum vivere hìc non possum, neque durare ullo modo.
Proin' tu me hinc abducas. S. quid
istuc autem est? MU. ludibrio, pater,
Habeor. S. unde? MU. ab illo, quoi me mandavisti, meo vir
S. Ecce autem litigium. quoties edixi tandem tibi,
Ut caveres, neuter ad me iretis cum querimonia?
MU. Quî ego istuc, mi pater, cavere
possum. S. men' interrogas?
MU. Nisi non vis. S. quoties monstravi
tibi, viro ut morem geras?
Quid ille faciat, ne id observes: quo eat: quid rerum gerat
MU. At enim ille hinc amat meretricem
ex proxumo. S. sane sapit,
Atque ob istanc industriam etiam faxo amabit amplius.
MU. Atque ibi potat. S. tua quidem ille caussa potabit min
Sive illic, sive alibi libebit? quae haec, malum, impudentia e
Una opera prohibere, ad coenam ne promittat, postules:
Neve quenquam accipiat alienum apud te, serviren' tibi
Postulas viros? dare una opera pensum postules,
Inter ancillas sedere jubeas, lanam carere.
MU. Non equidem mihi te advocatum pater adduxi, sed vi
Hinc stas, illinc caussam dicis. S. si ille quid deliquerit,
Multo tanto illum accusabo, quam te accusavi, amplius.
Quando te auratam et vestitam bene habet: ancillas, penun
Recte praehibet: melius sanam est, mulier, mentem sume
MU. At ille suppilat mihi aurum et pallam ex arcis modo:
Me despoliat, mea ornamenta clam me ad meretrices deger
S. Male facit, si istuc facit: si non facit; tu male facis,
Quae insontem insimules. MU. quin

etiam nunc habet pallam, pater,
Et spinther, quod ad hanc detulerat: nunc, quia rescivi, refert.
S. Jam ego ex hoc ut factum est scibo.
Ibo ad hominem atque alloquar.
Dic mihi istuc, Menaechme, quod vos dissertatis, ut sciam.
Quid tu tristis es? quid illam autem iratam abs te destituis?
Me. Quisquis es, quicquid tibi nomen
est, senex, summum Jovem
Deosque detestor. S. qua de re,
aut quojus rei rerum omnium?
Me. Me neque isti male fecisse mulieri, quae me arguit
Hanc domo ab se surripuisse, atque abstulisse dejerat.
Si ego intra aedeis hujus unquam, ubi habitat, penetravi *pedem*,
Omnium hominum exopto ut fiam miserorum miserrumus.
S. Sanun' es, qui istuc exoptes, aut neges te unquam pedem
In eas aedes intulisse, ubi habitas, insanissume?
Me. Tun' senex ais habitare med in illisce aedibus?
S. Tu negas? Me. nego hercle
vero. Mu. *nimio haec impudenter* negas.
Nisi quo nocte hac emigrasti. S. concede hac, filia.
Quid tu ais? num hinc emigrasti? Me. quem
in locum, aut ob rem, obsecro?
S. Non edepol scio. Mu. profecto
indit te hic. S. non tu te tenes?
Jam vero, Menaechme, satis jocatus es: nunc hanc rem age.
Me. Quaeso quid mihi tecum est? unde,
aut quis tu homo es? *quid feci ego*
Tibi, aut adeo isti, quae mihi molesta est quoquo modo?
Mu. Viden' tu illi oculos virere? ut viridis exoritur colos
Ex temporibus atque fronte! ut oculi scintillant! vide.
Me. Quid mihi melius est, quam
quando illi me insanire praedicant,
Ego me assimulem insanire, ut illos a me absterream?
Mu. Ut pandiculans oscitatur! quid nunc faciam, mi pater?

S. Concede huc, mea nata, ab istoc quam potes longissu
ME. Evoe, Evie, Bromie, quo me in silvam venatum v
Audio: sed non abire possum ab his regionibus:
Ita illa me ab laeva rabiosa foemina adservat canis.
Post autem illic hircus alius, qui saepe aetate in sua
Perdidit civem innocentem falso testimonio.
S. Vae capiti tuo! ME. ecce Appollo mihi ex oraculo in
Ut ego illi oculos exuram lampadibus ardentibus.
MU. Perii, mi pater! minatur mihi oculos exurere.
ME. Hei mihi, insanire me ajunt, ultro cum ipsi insan
S. Filia, heus. MU. quid est? quid
agimus? S. quid si ego huc servos cito?
Ibo, adducam, qui hunc hinc tollant, et domi devinciat
Priusquam turbarum quid faciat amplius. ME. enimve
Occupo aliquid mihi consilium, hi domum me ad se au
Pugnis me vetas in hujus ore quicquam parcere?
Ni jam ex meis oculis abscedat in malam magnam cru
Faciam, quod jubes, Apollo. S. fuge domum, quantum p
Ne hic te obtundat. MU. fugio.
amabo, adserva istunc, mi pater,
Ne quo hinc abeat. sumne ego
mulier misera, quae illaec audio!
ME. Haud male illanc amovi. nunc hunc impurissum
Barbatum, tremulum, Titanum, Cygno prognatum pa
Ita mihi imperas, ut ego hujus
membra, atque ossa, atque artua
Comminuam illo scipione, quem
ipse habet. S. dabitur malum,
Me quidem si attigeris, aut si propius ad me accesseris
ME. Faciam quod jubes; securim
capiam ancipitem, atque hunc senem
Exossabo, dein' dedolabo assulatim viscera.
S. Enimvero illud praecavendum est, atque accurandum
Sane ego illum metuo, ut minatur, ne quid malefaxit

ME. Multa mihi imperas, Apollo: nunc equos junctos jubes
Capere me indomitos, feroces: atque in currum inscendere.
Ut ego hunc proteram leonem
Gaetulum, olentem, edentulum.
Jam adstiti in currum: jam lora
teneo: jam stimulum in manu est.
Agite equi, facitote sonitus ungularum appareant
Cursu celeri: facite inflexa sit pedum pernicitas.
S. Mihin' equis junctis minare? ME. ecce Apollo denuo:
Me jubes facere impetum in eum qui stat, atque occidere.
Sed quis hic est, qui me capillo hinc de curru deripit?
Imperium tuum demutat atque dictum Apollinis.
S. Heu hercle morbum acrem ac durum! Dii vostram fidem!
Vel hic qui insanit, quam valuit paulo prius!
Ei derepente tantus morbus incidit.
Ibo atque arcessam medicum jam quantum potest.

SCENA TERTIA.

MENAECHMUS Sosicles. SENEX.

Jamne isti abierunt, quaeso, ex conspectu meo,
Qui me vi cogunt, ut validus insaniam?
Quid cesso abire ad navem, dum salvo licet?
Vosque omnes quaeso, si senex revenerit,
Ne me indicetis, qua platea hinc aufugerim.
S. Lumbi sedendo, oculi spectando dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
Odiosus tandem vix ab aegrotis venit.
Ait se obligasse crus fractum Aesculapio,
Apollini autem brachium. nunc cogito,
Utrum me dicam ducere medicum, an fabrum.
Atque eccum incedit, move formicinum gradum.

SCENA QUARTA.

MEDICUS. SENEX.

Quid esset illi morbi dixeras? narra senex.
Num larvatus, aut cerritus? fac sciam.
Num eum veternus, aut aqua intercus tenet?
S. Quin ea te caussa duco, ut id dicas mihi,
Atque illum ut sanum facias. M. perfacile id quidem est.
Sanum futurum, meâ ego id promitto fide.
S. Magnâ cum curâ ego illum curari volo.
M. Quin suspirabo plus sexcenties in die:
Ita ego illum eum cura magna curabo tibi.
S. Atque eccum ipsum hominem. M. observemus,
quam rem agat.

SCENA QUINTA.

MENAECHMUS Surreptus. SENEX. MEDICUS.

Edepol nae hic dies pervorsus atque advorsus mihi obtigit:
Quae me clam ratus sum facere, ea omnia fecit palam
Parasitus, qui me complevit flagitii et formidinis:
Meus Ulysses, suo qui regi tantum concivit mali.
Quem ego hominem, si quidem vivo, vita devolvam sua.
Sed ego stultus sum, qui illius esse dico, quae mea sit.
Meo cibo et sumptu educatus est: anima privabo virum.
Condigne autem haec meretrix fecit, ut mos est meretricium
Quia rogo pallam, ut referatur rursum ad uxorem meam,
Mihi se ait dedisse. heu edepol, nae ego homo vivo miser!
S. Audin' quae loquitur? MED. se
miserum praedicat. S. adeas velim.
MED. Salvos sis, Menaechme, quaeso cur apertas brachium
Non tu scis, quantum isti morbo nunc tuo facias mali.
MEN. Quin tu te suspendis? MED. ecquid
sentis? MEN. quid ni sentiam.
MED. Non potest haec res ellebori jugere obtinerier,

Sed quid ais, Menaechme? MEN. quid
vis? MED. dic mihi hoc, quod te rogo.
Album, an atrum vinum potas? MEN. quin
tu is in malam crucem.
S. Jam hercle occeptat insanire
primulum. MEN. quin tu me interrogas,
Purpureum panem, an puniceum soleam ego esse, an luteum?
Soleamne esse avîs squamosas, piscîs pennatos? S. papae,
Audîn' tu, ut deliramenta loquitur? quid cessas dare
Potionis aliquid, priusquam percipit insania?
MED. Mane modo: etiam percontabor. S. alia occidis fabula.
MED. Dic mihi hoc: solent tibi unquam oculi duri fieri?
MEN. Quid? tu me locustam censes esse, homo ignavissume?
MED. Dic mihi: en unquam tibi
intestina crepant, quod sentias?
MEN. Ubi satur sum, nulla crepitant:
quando esurio, tum crepant.
MED. Hoc quidem edepol haud pro
insano verbum respondit mihi.
Perdormiscin' usque ad lucem? facilen' tu dormis cubans?
MEN. Perdormisco, si resolvi argentum, quoi debeo.
Quî te Juppiter dîque omnes, percontator, perduint.
MED. Nunc homo insanire occeptat. de illis verbis cave tibi.
S. Immo modestior nunc quidem
est de verbis, praeut dudum fuit.
Nam dudum uxorem suam esse aiebat rabiosam canem.
MEN. Quid ego dixi? S. insanis,
inquam. MEN. egone? S. tu istîc, qui mihi
Etiam me junctis quadrigis minitatu's prosternere;
Egomet haec te vidi facere, egomet haec te arguo.
MEN. At ego te sacram coronam surripuisse scio Jovis.
Et ob eam rem in carcerem ted esse compactum scio.
Et postquam es emissus, caesum virgis sub furcâ scio.
Tum patrem occidisse, et matrem vendidisse, etiam scio.

Satin' haec pro sano maledicta maledictis respondeo?
S. Obsecro hercle, medice, propere, quicquid facturus, face.
Non vides hominem insanire? MED. scin'
quid facias optumum?
Ad me face uti deferatur. S. itan' censes? MED. quippe mi?
Ibi meo arbitratu potero curare hominem. S. age ut lubet.
MED. Elleborum potabis faxo aliquos viginti dies.
MEN. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.
MED. I, arcesse homines, qui illunc
ad me deferant. S. quot sunt satis?
MED. Proinde, ut insanire video, quatuor; nihilo minus.
S. Jam hic erunt. asserva tu isthunc,
medice. MED. immo ego ibo domum,
Ut parentur, quibus paratis opus est. tu servos jube
Hunc ad me ferant. S. jam ego illîc
faxo erit. MED. abeo. S. vale.
MEN. Abiit socerus: abiit Medicus.
nunc solus sum. pro Juppiter,
Quid illuc est, quod me hîc homines insanire praedicant!
Nam equidem postquam gnatus sum,
nunquam aegrotavi unum diem.
Neque ego insanio, neque pugnas neque ego lites coepio.
Salvus salvos alios video: novi homines, alloquor.
An qui perperam insanire me ajunt, ipsi insaniunt?
Quid ego nunc faciam? domum ire cupio: at uxor non sinit.
Huc autem nemo intromittit, nimis proventum est nequiter.
Hîc ergo usque ad noctem: saltem credo, intromittar domum.

SCENA SEXTA.

MESSENIO.

Spectamen bono servo, id est, qui rem herilem
Procurat, videt, collocat, cogitatque,
Ut absente hero, rem heri diligenter
Tutetur, quam si ipse assit, aut rectius.

um quam gulam, crura quam ventrem oportet
ra esse, quoi cor modeste situm est.
rdetur id, qui nihili sunt, quid iis pretii
r ab suis heris, ignavis, improbis
; verbera, compedes, molae, magna
itudo, fames, frigus durum:
pretia sunt ignaviae.
o male malum metuo; propterea bonum
certum est, potius quam malum: nam magis multo
r facilius verba, verbera ego odi.
ioque edo libentius molitum, quam
tum praebibeo. propterea heri imperium
quor bene, et sedate servio;
e id mihi prodest; alii sese ita ut in rem
ducunt, sint: ego ita ero, ut me esse oportet:
m ut mihi adhibeam, culpam abstineam:
ut omnibus in locis sim praesto.
, qui culpa carent, et metuunt; ii
t esse heris utibiles. nam illi, qui nihil
unt, postquam malum promeritum est, metuunt,
am haud multum. prope est, quando
s, quod *strenue* faciam, pretium exsolvet.
:emplo servio, tergi ut in rem esse arbitror.
uam in tabernam vasa et servos collocavi, ut jusserat,
:nio advorsum. nunc fores pultabo, adesse ut me sciat.
e utrum ex hoc saltu damni salvom scio eliciam foras.
etuo, ne sero veniam, depugnato praelio.

SCENA SEPTIMA.

SENEX. MENAECHMUS Surreptus.
LORARII. MESSENIO.

;o vobis Deos atque homines dico, ut imperium meum
ıter habeatis curae, quae imperavi atque impero,
illic homo jam in medicinam ablatus sublimis siet,

Nisi quidem vos vostra crura aut latera nihili penditis.
Cave quisquam, quod illic minitetur, vostrum floccifecerit
Quid statis? quid dubitatis? jam sublimem raptum oportet
Ego ibo ad medicum: praesto ero
illic, cum venietis. MEN. occidi!
Quid hoc est negotii? quid illic
homines ad me currunt, obsecro?
Quid voltis vos? quid quaeritatis? quid me circumsistitis?
Quo rapitis me? quo fertis me? perii! obsecro vestram fide
Epidamnienses subvenîte cives. quin me mittitis?
MES. Pro dî immortales, obsecro,
quid ego oculis aspicio meis?
Herum meum indignissume nescio quî sublimem ferunt.
MEN. Ecquis suppetias mihi audet
afferre? MES. ego, here, audacissume.
O facinus indignum et malum, Epidamni cives herum
Meum hìc in pacato oppido
Luci deripier in via, qui liber ad vos venerit!
Mittite istunc. MEN. obsecro te,
quisquis es, operam ut des mihi,
Neu sinas in me insignite fieri tantam injuriam.
MES. Immo et operam dabo, et
defendam, et subvenibo sedulo.
Nunquam te patiar perire: me perire est aequius.
Eripe oculum isti, ab humero qui te tenet, here, te obsecr
Hisce ego jam sementem in ore faciam, pugnosque obsera
Maxumo hodie malo, hercle, vostro instunc fertis. mittit
MEN. Teneo ego huic oculum. MES. face
ut oculi locus in capite appareat.
Vos scelesti, vos rapaces, vos praedones. L. perimus!
Obsecro hercle. MES. mittite
ergo. MEN. quid me vobis tactio est?
Pecte pugnis. MES. agite, abite, fugite hinc in malam cruc
Hem tibi etiam, quia postremus cedis, hoc praemii feres.

Nimis autem bene ora commentavi, atque ex meâ sententiâ.
Edepol, here, nae tibi suppetias tempore adveni modo.
MEN. At tibi dî semper, adolescens, quisquis es, faciant bene.
Nam absque ted esset, hodie nunquam
ad Solem occasum viverem.
MES. Ergo edepol, si recte facias, here, me mittas manu.
MEN. Liberem ego te? MES. verum,
quandoquidem, here, te servavi. MEN. quid est?
Adolescens, erras. MES. quid,
erro? MEN. per Jovem adjuro patrem,
Me herum tuum non esse. MES. non
taces? MEN. non mentior.
Nec meus servos unquam tale fecit, quale tu mihi.
MES. Sic sine igitur, si tuum negas me esse, abire liberum.
MEN. Meâ quidem hercle caussa
liber esto, atque ito quo voles.
MES. Nempe jubes? MEN. jubeo
hercle, si quid imperii est in te mihi.
MES. Salve mi patrone. SERV. ALIUS.
cum tu liber es, Messenio,
Gaudeo. MES. credo hercle vobis. sed, patrone, te obsecro,
Ne minus imperes mihi, quam cum tuus servos fui.
Apud te habitabo, et quando ibis, una tecum ibo domum.
MEN. Minime. MES. nunc ibo in
tabernam: vasa et argentum tibi
Referam. recte est obsignatum in vidulo marsupium
Cum viatico, id tibi jam huc afferam. MEN. affer strenue.
MES. Salvom tibi item ut mihi
dedisti, redhibebo. hic me mane.
MEN. Nimia mira mihi quidem hodie exorta miris modis.
Alii me negant eum esse qui sum, atque excludunt foras.
Etiam hic servom esse se meum ajebat, quem ego emisi manu.
Is ait se mihi allaturum cum argento marsupium:
Id si attulerit, dicam ut a me abeat liber quo volet:

Ne tum, quando suus factus sit, a me argentum petat.
Socer et medicus me insanire dicebant. quid sit, mira stu
Haec nihilo mihi esse videntur socius, quam commia.
Nunc ibo intro ad hanc meretricem:
quanquam succenset mihi,
Si possum exorare ut pallam reddat, quam referam domu

SCENA OCTAVA.

MENAECHMUS Sosicles. MESSENIO.

Men' hodie usquam convenisse te audax audes dicere,
Postquam advorsum mihi imperavi,
ut huc venires? MES. quin modo
Eripui, homines qui te ferebant sublimem quatuor,
Apud haec aedeis; tu clamabas Deûm
fidem atque hominum omnium.
Quom ego accurro, teque eripio, vi pugnando, ingratiis.
Ob eam rem, qui te servavi, me amisisti liberum.
Quom argentum dixi me petere, et vasa: tu, quantum pote
Praecurristi obviam, ut quae fecisti, inficias eas.
MEN. Liberum ego te jussi
abire? MES. certo. MEN. quoi certissumum 'st,
Mepte potius fieri servom, quam te unquam emittam mar

SCENA NONA.

MENAECHMUS Surreptus.
MESSENIO. MENAECHMUS Sosicles.

Si voltis per oculos jurare, nihilo hercle eâ caussa magis
Facietis, ut ego hodie abstulerim
pallam et spinther, pessumae.
M. Pro Dii immortales, quid ego
video? M. So. quid vides? M. speculum tuum.
M. So. Quid negotii est? M. tua est
imago: tam consimilis est quam potest.
M. So. Pol profecto haud est dissimilis,

m cum formam noscito.
Su: O adolescens, salve, qui me servavisti, quisquis es.
Adolescens quaeso hercle loquere
n mihi nomen, ni piget.
Su. Non edepol ita promeruisti de me, ut pigeat quae velis.
ii est Menaechmus nomen. M. So. immo edepol mihi.
Su. Siculus sum Syracusanus. M. So. ea
ius et patria est mihi.
Su. Quid ego ex te audio? M. So. hoc quod
est. M. novi equidem hunc, herus est meus.
quidem hujus servos sum, sed me esse hujus credidi.
hunc censebam esse te, huic etiam exhibui negotium.
ieso ignoscas, si quid stulte dixi, atque imprudens tibi.
So. Delirare mihi videre, non commeministi simul
hodie mecum exire e navi? M. enimvero aequom postulas,
herus es: tu servom quaere: salveto tu: tu vale.
ic ego esse ajo Menaechmum. M. Su. at
me. M. So. quae haec Fabula est?
es Menaechmus? M. Su. me
dico, Moscho prognatum patre.
So. Tun' meo patre es prognatus? M. Su. immo
idem, adolescens, meo.
im tibi neque occupare, neque praeripere postulo.
Dii immortales, spem insperatam
mihi, quam suspicor.
n nisi me animus fallit, hi sunt gemini germani duo:
n et patrem et matrem commemorant
ter, qui fuerint sibi.
ocabo herum. Menaechme. M. AMBO.
l vis? M. non ambos volo.
uter vostrum est advectus mecum navi? M. Su. non ego.
So. At ego. M. te volo igitur: huc
ede. M. So. concessi, quid est?
Illic homo aut sycophanta, aut geminus est frater tuus.

Nam ego hominem homini similiorem nunquam vidi alterum.
Neque aqua aquae, neque lacte est
lacti, crede mihi, usquam similius,
Quam hic tui est, tuque hujus.
postea autem eandem patriam ac patrem
Memorat. melius est nos adire, atque hunc percontarier.
M. So. Hercle quin tu me admonuisti recte; et habeo gratiam.
Perge operam dare obsecro hercle, liber esto, si invenis
Hunc meum fratrem esse. M. spero. M. So. et
ego idem spero fore.
M. Quid ais tu? Menaechmum, opinor, te vocari dixeras.
M. Su. Ita vero. M. huic item
Menaechmo nomen est, in Sicilia
Te Syracusis natum esse dixisti; hic natus est ibi.
Moschum tibi patrem fuisse dixti: huic itidem fuit.
Nunc operam potestis ambo mihi dare et vobis simul.
M. Su. Promeruisti, ut ne quid
ores, quod velis, quin impetres.
Tanquam si emeris me argento, liber servibo tibi.
M. Spes mihi est, vos inventuros fratres germanos duos
Geminos, una matre natos, et patre uno uno die.
M. Su. Mira memoras. utinam
efficere, quod pollicitus, possies!
M. Possum: sed nunc coite. uterque id, quod rogabo, dicite.
M. Su. Ubi lubet, roga: respondebo,
nihil reticebo, quod sciam.
M. Est tibi nomen Menaechmo? M. Su. fateor. M. est
itidem tibi?
M. So. Est. M. patrem fuisse Moschum
tibi ais? M. Su. ita vero. M. So. et mihi.
M. Esne tu Syracusanus? M. Su. certo. M. quid
tu? M. So. quippini?
M. Optume usque adhuc conveniunt
signa, porro operam date.

Quid longissume meministi, dic mihi, in patria tua?
M. Su. Cum patre ut abii Tarentum
ad mercatum, tum postea
Inter homines me deerrare a patre, atque inde avehi.
M. So. Juppiter supreme, serva
me. M. quid clamas? quin taces?
Quot eras annos gnatus, cum te pater a patria avehit?
M. Su. Septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum.
Neque patrem unquam post illa vidi. M. quid? vostrum patri
Filii quod eratis? M. Su. ut nunc maxime memini, duo.
M. Uter eratis, tuń' an ille major? M. Su. aeque ambo pares.
M. Quî id potest? M. Su. gemini ambo
eramus. M. So. Dii me servatum volunt.
M. Si interpellas, ego tacebo. M. So. potius
taceo. M. dic mihi,
Uno nomine ambo eratis? M. Su. minime.
nam mihi hoc erat,
Quod nunc est, Menaechmus: illum tum vocabant Sosiclem.
M. So. Signa agnovi: contineri, quin complectar, non queo.
Mi germane, gemine frater, salve, ego sum Sosicles.
M. Su. Quomodo igitur post Menaechmo
nomen est factum tibi?
M. So. Postquam ad nos renunciatum
est, te et patrem esse mortuum,
Avos noster mutavit: quod tibi nomen est, fecit mihi.
M. Su. Credo ita esse factum, ut dicis.
sed mihi hoc responde. M. So. roga.
M. Su. Quid erat nomen nostrae
matri? M. So. Theusimarche. M. Su. convenit.
O salve insperate, multis annis post quem conspicor,
Frater. M. So. et tu, quem ego multis miseris laboribus,
Usque adhuc quaesivi, quemque ego esse inventum gaudeo.
M. Hoc erat, quod haec te meretrix hujus vocabat nomine.
Hunc censebat te esse, credo, cum vocat te ad prandium.

M. Su. Namque edepol hic mihi
hodie jussi prandium apparari,
Clam meam uxorem, quoi pallam surripui dudum dom
Eam dedi huic. M. So. hancne dicis,
frater, pallam, quam ego habeo?
M. Su. Quomodo haec ad te
pervenit? M. So. meretrix huc ad prandium
Me abduxit; me sibi dedisse ajebat. prandi perbene:
Potavi, atque accubui scortum:
pallam, et aurum hoc *mihi dedit*.
M. Su. Gaudeo edepol, si quid propter me tibi evenit l
Nam illa cum te ad se vocabat, me esse credidit.
M. Nunquid me morare, quin ego liber, ut jussisti, ean
M. Su. Optumum atque aequissumum
orat, frater: fac caussâ meâ.
M. So. Liber esto. M. Su. cum tu es liber, gaudeo Mes
M. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut sien
M. So. Quoniam haec evenerunt, frater, nostrâ ex sent
In patriam redeamus ambo. M. Su. frater faciam ut tu
Auctionem hic faciam, et vendam quicquid est. nunc in
Eamus intro, frater. M. So. fiat. M. scitin'
quid ego vos rogo?
M. Su. Quid? M. mihi ut praeconium
detis. M. Su. dabitur. M. ergo nunc jam
Vis conclamari auctionem fore? quò die? M. Su. die se
M. Auctio fiet Menaechmi mane sane septimi.
Venibunt servi, suppellex, fundi, aedeis, omnia
Venibunt, quiqui licebunt, praesenti pecunia.
Venibit uxor quoque etiam, si quis emptor venerit.
Vix credo tota auctione capiet quinquagesies.
Nunc spectatores valete, et nobis clare applaudite.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

MILES GLORIOSUS.

PERSONAE.

PYRGOPOLINICES, miles.

ARTOTROGUS, parasitus.

PALAESTRIO, servos,

PERIPLECTOMENES, senex.

SCELEDRUS, servos.

PHILOCOMASIUM, meretrix.

PLEUSIDES, adolescens.

LUCRIO, puer.

MILPHIDIPPA, ancilla.

ACROTELEUTIUM, meretrix.

PUER.

CARIO, cocus.

SCENA PRIMA.

PYRGOPOLINICES. ARTOTROGUS.

CURATE, ut splendor meo sit clypeo clarior,
Quam Solis radii esse olim, cum sudum 'st, solent:
Ut, ubi usus veniat, contra conserta manu
Oculorum praestringat aciem in acie hostibus.
Nam ego hanc machaeram mihi consolari volo,
Ne lamentetur, neve animum despondeat;
Quia se jam pridem feriatam gestitem,
Quae misera gestit et fratrem facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus? A. hic est. stat propter virum
Fortem atque fortunatum, et formâ regiâ;
Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,
Neque aequiparare suas virtutes ad tuas.
P. Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Ubi Bombomachides Cluninstaridysarchides
Erat imperator summus, Neptuni nepos?
A. Memini, nempe illum dicis cum armis aureis,
Quojus tu legiones difflavisti spiritu,
Quasi ventus folia, aut panniculam tectoriam.
P. Istuc quidem edepol nihil est. A. nihil hercle quidem hoc,
Prae ut alia dicam, tu quae nunquam feceris.
Perjuriorem hoc hominem si quis viderit,
Aut gloriarum pleniorem, quam illic est:
Me sibi habeto, et ego me mancupio dabo
Epityro, ut apud illum esuriem insane bene.
P. Ubi tu es? A. eccum. edepol vel elephanto in India
Quo pacto pugno perfregisti brachium!
P. Quid, brachium? A. Illud dicere volui, femur.
P. At indiligenter hic eram. A. pol si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os elephanto brachium transmitteres.
P. Nolo istaec hic nunc. A. ne hercle operae pretium quidem

Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omnes has aerumnas. auribus
Peraudienda sunt, ne dentes dentiant.
Et assentandum est, quicquid hic mentibitur.
P. Quid illud quod dico? A. hem, scio jam quid vis dic
Factum est hercle: memini fieri. P. quid
id est? A. quicquid est.
P. Habes tabellas? A. vis rogare? habeo et stilum.
P. Facete advortis animum tuum ad animum meum.
A. Novisse mores me tuos meditate decet,
Curamque adhibere, ut praevolet mihi quo tu velis.
P. Ecquid meministi? A. memini, centum in Ciliciâ
Et quinquaginta, centum Sycolatronidae,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.
P. Quanta istaec hominum summa est? A. septem mill
P. Tantum esse oportet: recte rationem tenes.
A. At nullos habeo scriptos; sic memini tamen.
P. Edepol memoria est optuma. A. offa me monet.
P. Dum talem facies, qualem adhuc, assiduo edis:
Communicabo te semper mensa mea.
A. Quid in Cappadocia ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machaera foret, uno ictu occideres.
At peditatus reliquiae erant, si viverent.
Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt,
Pyrgopolinicem te unum in terra vivere
Virtute, et forma, et factis invictissumis.
Amant te omnes mulieres, neque hercle injuria,
Qui sis tam pulcher, ut vel illae, quae here pallio
Me reprehenderunt. P. quid here dixerunt tibi?
A. Rogitabant: Hiccine Achilles est, inquit, tibi?
Immo ejus frater, inquam. innuit illarum altera:
Ergo mecastor pulcher est, inquit, mihi
Et liberalis visus. caesaries quam decet!

Nae illae sunt fortunatae, quae cum isto cubant!
P. Itane ajebat tandem? A. quae me ambae obsecraverint,
Ut te hodie quasi pompam illa praeterducerem.
P. Nimia est miseria pulchrum esse hominem nimis.
A. Molestae sunt mihi, orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat: ad sese arcessi jubent.
Ut tuo non liceat operam dare negotio.
P. Videtur tempus esse, ut eamus ad forum.
Ut in tabellis quos consignavi hic heri
Latrones, ibus dinumerem stipendium.
Nam Rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Ut sibi latrones cogerem et conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum est dare.
A. Age eamus ergo. P. sequimini satellites.

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

PALAESTRIO.

Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas,
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,
Ut sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
Nunc, qua assedistis caussâ in festivo loco,
Comoediai, quam modo acturi sumus,
Et argumentum, et Nomen vobis eloquar.
Alazon Graece huic nomen est Comoediae,
Id nos Latine GLORIOSUM dicimus.
Hoc oppidum Ephesu 'st: inde Miles meus herus,
Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus perjurii atque adulterii.
Ait sese ultro omnes mulieres sectarier.
Is deridiculu 'st, quaqua incedit omnibus.
Itaque hic meretrices labiis dum ductant eum,

Majorem partem videas valgis saviis.
Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem, ab eo quoi servivi prius.
Date operam. nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus Athenis mihi adolescens optumus,
Is amabat meretricem matre Athenis Atticis,
Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit,
Magnaï reipublicaï gratia.
Interibi ut hic miles forte Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei,
Occoepit ejus matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque obsoniis.
Itaque intimum ibi se miles apud lenam facit.
Ubi primum evenit Militi huic occasio,
Sublinit os illi lenae, matri mulieris,
Quam herus meus amabat. nam is illius filiam
Conjicit in navem Miles, clam matrem suam:
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum advehit.
Ego quantum vivus possum, mihi navem paro,
Ut amicam herilem Athenis avectam scio.
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nunciem.
Ubi sumus provecti in altum, id quod volunt,
Capiunt praedones navem illam ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occoeperam.
Ille, *qui* me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in aedes me ad se duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quae fuit.
Ubi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem: deinde, postquam occasio est,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas.
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit:

Neque pejus quenquam odisse, quam istum Militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum:
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Ut is huc veniret. is non sprevit nuncium;
Nam et venit, et is in proxumo hìc devortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit.
Nosque opera consilioque adhortatur, juvat.
Itaque ego paravi hìc intus magnas machinas,
Quî amanteis una inter se facerem convenas.
Nam unum conclave, concubinae quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
Qua commeatus esset hinc huic mulieri.
Et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.
Nam meus conservos est homo haud magni pretii,
Quem concubinae Miles custodem addidit.
Ei nos facetis fabricis, et doctis dolis
Glaucomam ob oculos objiciemus: eumque ita
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox, ne erretis, haec duarum hodie vicem
Et hìc et illîc mulier feret imaginem:
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
Ita sublinitum est os custòdi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.
Ipse exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

SCENA SECUNDA.

PERIPLECTOMENES. PALAESTRIO.

Nisi hercle defregeritis talos, posthac quemque in tegulis
Videritis alienum; ego vostra faciam latera lorea.
Mihi quidem jam arbitri vicini sunt, meae quid fiat domi,

Ita per impluvium intro spectant. nunc adeo edico omnib
Quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis
Extra unum Palaestrionem, huc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam
Dicat, disperîstis nî usque ad mortem male mulcassitis.
Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Talariae,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.
PA. Nescio quid malefactum a nostra
huic familiâ est, quantum audio,
Ita hic senex talos elidi jussit conservis meis.
Sed me excepit. nihili facio, quid illis faciat caeteris.
Aggrediar hominem, estne advorsum?
est quasi *collaturus pedem*.
Quid agis, Periplectomene? PE. haud
multos homines, si optandum fuerit,
Nunc videre et convenire, quam te, mavellem. PA. quid e
Quid negotii est? PE. res palam
est. PA. quae res palam est? PE. de tegulis
Modo nescio quis inspectavit vostrorum familiarium
Per nostrum impluvium intus apud
nos Philocomasium atque hospitem
Osculanteis. PA. quis homo vidit? PE. tuus
conservos est. PA. quis is homo est?
PE. Nescio, ita abripuit repente sese subito. PA. suspicor
Me periisse. PE. ubi abiit, conclamo:
heus quid agis tu, inquam, *in tegulis?*
Ille, mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.
PA. Vae mihi misero, cui pereundem est propter nihili bestia
Sed Philocomasium hiccine etiam
nunc est? PE. cum exibam, hìc erat.
PA. Sis, jube transire huc, quantum
possit; se ut videant domi
Familiares: nisi quidem illa nos volt, qui servi sumus,
Propter amorem suum omneis crucibus contubernaleis da

Dixi ego istuc; nisi quid aliud vis. PA. volo. hoc dicito,
t artem et disciplinam: obtineat
rem. PE. et quemadmodum?
Ut eum, qui hic se vidit, vero vincat, ut ne viderit:
idem centies hic visa sit, tamen inficias eat.
abet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,
fidentiam, confirmitatem, fraudulentiam:
arguet se, eum contra vincat jurejurando suo.
ni habet animum falsiloquom, falsificum, falsijurium:
ni dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.
n mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala.
ni habet hortum et condimenta ad omnes mores maleficos.
Ego istaec, si erit hic, nunciabo. sed quid est, Palaestrio,
d volutas tute tecum in corde? PA. paulisper tace,
n ego mihi consilia in animum convoco, et dum consulo,
d agam: quem dolum doloso contra conservo parem,
illam hic vidit osculantem: id visum, ut ne visum siet.
Quaere: ego hinc abscessero
te huc interim. illuc sis vide,
madmodum abstitit, severa fronte curas cogitans.
tus digitis pultat, cor credo evocaturu 'st foras.
e autem avortit, nisus laeva,
emine habet laevam manum,
ttera digitis rationem computat, feriens femur
tterum ita vehementer, quod tactu aegre suppetit.
crepuit digitis; laborat, crebro commutat status.
ere autem capite nutat: non placet quod repperit.
equid est, incoctum non expromit: bene coctum dabit.
e autem aedificat: columnam mento suffulsit suo.
ge, non placet profecto mihi illa inaedificatio.
n os columnatum Poëtae esse inaudivi barbaro,
i bini custodes semper totis horis accubant.
e, euge, euscheme hercle astitit, et dulice et comoedice:
nquam hodie quiescet, priusquam id, quod petiit, perficit,

Habet, opinor. age, si quid agis: vigila, ne somno stude:
Nisi quidem hìc agitari mavis varius virgis. vigila:
Tibi ego dico. au! feriatus ne
sis. heus te alloquor, Palaestrio:
Vigila inquam: expergiscere, inquam:
lucet hoc, inquam. PA. audio.
PE. Viden' hostis tibi adesse? tuoque tergo obsidium? consule.
Arripe opem auxiliumque ad hanc
rem. propere hoc, non placide decet.
Antevenito aliqua aliquos, aut tu circumduce exercitum,
Curre in obsidium perduelleis, nostris praesidium para.
Intercludito inimicis commeatum, tibi muni viam;
Quâ cibatus commeatusque ad te et legiones tuas
Tuto possit pervenire. hanc rem age. res subitaria est.
Reperi, comminiscere, cedo calidum consilium cito.
Quae hìc sunt visa, ut visa ne sint: facta infecta uti sient.
Magnam illic homo rem incipissis: magna munis moenia.
Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia est
Nos inimicos profligare posse. PA. dico et recipio
Ad me. P. et ego impetraturum dico
id quod petis. PA. at te Juppiter
Bene amet. PE. at imperti, amice,
me, quod commentu's. PA. tace:
Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias
Juxta mecum mea consilia. PE. salva sumes indidem.
PA. Herus meus elephanti corio circumtentus est, non suo:
Neque habet plus sapientiae, quam
lapis. PE. egomet istuc scio.
PA. Nunc sic rationem incipissam, hanc instituam astutiam,
Ut Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram
Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,
Tam similem, quam lacte lacti est: apud te eos hìc devortier
Dicam hospitio. PE. euge, euge,
lepide: laudo commentum tuum.

PA. Ut si illic concriminatus sit advorsum Militem
Meus conservos, eam vidisse cum alieno osculari er,
Eum arguam vidisse apud te contra conservom meum
Cum suo amatore amplexantem
atque osculantem. PE. immo ut optume.
Idem ego dicam, si me exquiret Miles. PA. sed simillumas
Dicito esse: et Philocomasio id praecipiendum est, ut sciat,
Ne titubet, si quaeret ex ea miles. PE. nimis doctum dolum!
Sed si ambas videre in uno Miles concilio volet,
Quid agimus? PA. facile est:
trecentae possunt caussae colligi:
Non domi est, abiit ambulatum, dormit, ornatur, lavat,
Prandet, potat, occupata 'st: operae non est: non potest.
Quantum vis prolationum, dum modo nunc prima via
Inducamus, vera ut esse credat quae mentibitur.
PE. Placet, ut dicis. PA. intro abi
ergo, et si isti est mulier, eam jube
Cito domum transire, atque haec ei monstra: praecipe,
Ut teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus
De gemina sorore. PE. docte tibi illam perdoctam dabo.
Nunquid aliud? PA. intro ut
abeas. PE. abeo. PA. et quidem ego ibo domum,
Atque hominem investigando sumam
operam, hinc dissimulavero.
Qui fuerit conservos, qui hodie siet sectatus simiam.
Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem familiarem
Participaverit de amica heri, sese vidisse eam
Hic in proxumo osculantem cum alieno adolescentulo.
Novi morem ego: et tacere *nostrorum* solus scio.
Si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.
Res parata est, vi pugnandoque hominem capere certa res est.
Si ita non reperio, ibo odorans quasi canis venaticus,
Usque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostrae: ego voci moderabo me.

Nam illic est Philocomasio custos
meus conservos, atque it foras.

SCENA TERTIA.

SCELEDRUS. PALAESTRIO.

Nisi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
Certo edepol scio me vidisse hic proxumae viciniae
Philocomasium herilem amicam sibi alium quaerere.
P. Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.
S. Quis hic est? P. tuus conservos.
quid agis, Sceledre? S. te, Palaestrio,
Volupe 'st convenisse. P. quid
jam? aut quid negotii, fac sciam.
S. Metuo. P. quid metuis? S. ne hercle
hodie, quantum hic familiarium est,
Maxumum in malum cruciatum insiliamus. P. tu sali
Solus: nam ego istam insulturam
et desulturam nihil hic moror.
S. Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod natum est novom.
P. Quod id est facinus? S. impudicum. P. tute scis soli te tibi,
Mihi ne dixis, scire nolo. S. non enim faciam, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.
P. Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.
S. Dii te perdant. P. te istuc
aequom: quoniam occoepisti eloqui.
S. Forte fortunâ per impluvium huc despexi in proxumum:
Atque ego illa aspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio quo adolescente. P. quod
ego, Sceledre, scelus ex te audio?
S. Profecto vidi. P. tuten? S. egomet duobus his oculis meis.
P. Abi, non verisimile dicis, neque vidisti. S. num tibi
Lippus videor? P. medicum istuc tibi melius percontarier,
Verum enim tu istam, si te dii ament,
temere haud tollas fabulam.

Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
Nam tibi jam, ut pereas, paratum
est dupliciter: nisi supprimis
Tuum stultiloquium. S. quî vero dupliciter? P. id dicam tibi.
Primum dum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris:
Iterum, si id verum est, tu ei custos additus perieris.
S. Quid fuat me, nescio: haec me vidisse ego certo scio.
P. Pergin' infelix? S. quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
Quin etiam nunc intus hìc in proxumo
est. P. eho, an non domi est?
S. Vise, abi intro tute. nam ego mihi nihil credi postulo.
P. Certum est facere id. S. hìc te
opperiar: eadem illi insidias dabo.
Quam mox horsum ad stabulum junix recipiat se e pabulo.
Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles tradidit.
Nunc si indicium facio, interii: si taceo, *interii* tamen,
Si hoc palam fuerit. *quid pejus* muliere atque audacius!
Dum ego in tegulis sum, illâc haec se hospitio edit foras.
Edepol facinus fecit audax. hoccine si miles sciat?
Credo hercle has sustollat aedes totas, atque hinc in crucem.
Hercle quicquid est, mussitabo potius, quam inteream male.
Non ego possum, quae ipsa sese venditat, tutarier.
P. Sceledre, Sceledre. S. quis hómo
interminat? P. est te alter audacior?
Quis magis Diis inimicis natus, quam
tu, atque iratis? S. quid est?
P. Juben' tibi oculos effodiri, quibus
id, quod nusquam est, vides?
S. Quid, nusquam? P. non ego nunc
emam vitam tuam vitiosa nuce.
S. Quid negotii est? P. quid negotii
sit, rogas? S. cur non rogem?
P. Nonne tibi istam praetruncari linguam largiloquam jubes?
S. Quamobrem jubeam? P. Philocomasium

eccam domi, quam in proxumo
Vidisse aiebas te osculantem atque amplexantem cum altero.
S. Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico.
P. Quid jam? S. quia luscitiosus. P. vae
verbero! edepol tu quidem
Caecus, non luscitiosus. nam illam quidem eccam domi.
S. Quid, domi? P. domi hercle
vero. S. abi: ludis me, Palaestrio.
P. Tum mihi sunt manus inquinatae. S. qui
dum? P. quia ludo luto.
S. Vae capiti tuo. P. tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque aliam commutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostrae. S. at ego illas observo fores.
Nam nihil est, qua hinc huc
transire ea possit, nisi recto ostio.
P. Quin domi eccam. nescio, quae
te, Sceledre, scelera suscitant.
S. Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his aedibus:
Hic obsistam, ne imprudenti huc ea se surrepsit mihi.
P. Meus illic homo est: deturbabo
jam ego illum de pugnaculis.
Vin' jam faciam, ut stultividum te fatearis? S. age face.
P. Neque te quicquam sapere corde, neque oculis uti? S. volo.
P. Nempe tu istîc ais esse herilem
concubinam? S. atque arguo
Eam me vidisse osculantem hîc intus cum alieno viro.
P. Scin' tum nullum commeatum hinc esse a nobis? S. scio.
P. Neque solarium, neque hortum,
nisi per impluvium? S. scio.
P. Quid nunc, si ea domi est, si faciam
ut eam exire hinc videas domo,
Dignus es verberibus multis? S. dignus. P. serva istas fores:
Ne tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.

S. Consilium est ita facere. P. pedes ego
jam illam huc tibi sistam in viam.
S. Agedum ergo face: volo scire
utrum ego id quod vidi, viderim:
An illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.
Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.
Sed hic illi supparasitatur semper, hic ei proxumus est,
Primus ad cibum vocatur, primo pulmentum datur:
Nam illic noster est fortasse circiter triennium.
Neque cuiquam, quam illi, in nostra melius famulo familia.
Sed ego hoc quod ago, id me agere
oportet, hoc observare ostium.
Hic obsistam hac quidem. pol certo
verba mihi nunquam dabunt.

SCENA QUARTA.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM. SCELEDRUS.

Praecepta facito ut memineris. PH. toties monere mirum est.
PA. At metuo, ut satis sis subdola. PH. cedo
vel doctas, docebo:
Memini malas, ut sint malae: mihi solae e quo supersit.
PA. Age jam nunc insiste in dolos: ego abs te procul recedam.
Quid astas, Sceledre? S. hanc rem
gero: habeo aurîs, loquere quidvis.
PA. Credo ego istoc exemplo tibi
esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum cum
habebis. S. quamnam ob rem?
PA. Respice dum ad laevam: quis
illaec est mulier? S. pro dii immortales!
Heri concubina est haec quidem. PA. mihi
quoque pol ita videtur.
Age nunc jam, quando lubet. S. quid
agam? PA. perî perpropere.

PH. Ubi iste bonus servos, qui
propudii me maxume innocentem
Falso insimulavit? PA. hem tibi. hic
mihi id dixit. S. tibi. PH. quem dixti
Tu te vidisse in proxumo hic, sceleste, me osculantem?
PA. Atque cum alieno adolescentulo, dixit. S. dixi hercle vere.
PH. Tum' me vidisti? S. atque his
quidem oculis. PH. carebis, credo,
Qui plus vident, quam quod
vident. S. nunquam hercle deterrebor,
Quin viderim id quod viderim. PH. ego
stulta et mora multum,
Quae cum hoc insano fabulem: quem pol ego capitis perdam.
S. Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepulchrum:
Ibi mei majores sunt siti; pater, avos, proavos, abavos.
Non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi fodiri.
Sed paucis verbis te volo, Palaestrio, obsecro, unde
Exit haec huc? PA. unde, nisi
domo? S. domo? PA. me vidente. S. video.
Nimis mirum est facinus, quomodo
haec hinc potuerit transire!
Nam certo neque solarium est apud nos, neque hortus ullus.
Neque fenestra, nisi clatrata: nam certo ego te hic intus vidi.
PA. Pergin', sceleste, intendere, atque
hanc arguere? PH. ecastor ergo
Mihi haud falsum eveniat somnium,
quod noctu hac somniavi.
PA. Quid somniasti? PH. ego eloquar.
sed, amabo, advortito animum.
Hac nocte in somnis mea soror gemina germana visa
Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam:
Hi ambo hospitio huc in proxumum mihi devorti sunt visi.
S. Palaestrionis somnium narratur. PA perge porro.
PH. Ego laeta visa, quia soror venisset, propter eandem

Suspicionem maximam sum visa sustinere,
Nam arguere in somnis me familiaris meus mihi visu'st
Me cum alieno adolescentulo, quasi nunc est, osculatam esse:
Cum illa osculata mea soror gemina esset suumpte amicum.
Ita me insimulatam perperam falsum esse somniavi.
PA. Satin' eadem in vigilantes expetunt,
quae in somnis visa memoras?
Heus hercle praesentia omnia! abi intro, et comprecare.
Narrandum ego istuc Militi censebo. PH. facere certum.
Neque me quidem patiar probri falso impune insimulatam.
S. Timeo quid rerum gesserim: ita dorsus totus prurit.
PA. Scin' te periisse? S. nunc quidem
domi certo: certa res est
Nunc nostrum observare ostium, ubi
ubi sit. PA. at, Sceledre, quaeso,
Ut ad id exemplum somnium quam simile somniavit!
Atque, ut tu suspicatus es eam vidisse te osculantem?
S. Me eam non vidisse arbitraris? PA. nae
tu hercle, opinor, (obsecro,
Resipisce) si ad herum haec res pervenerit, peristi pulchre.
S. Nunc demum experior, prius ob
oculos mihi caliginem obstitisse.
PA. Dudum edepol hoc planum
quidem: quae hic usque fuerit intus.
S. Nihil habeo certi quid loquar: non vidi eam, etsi vidi.
PA. Nae, tu edepol stultitiâ tua nos paene perdidisti.
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus es paene.
Sed fores vicini proxumi crepuerunt. conticiscam.

SCENA QUINTA.

PHILOCOMASIUM. PALAESTRIO. SCELEDRUS.

Inde ignem in aram, ut Ephesiae Dianae lauta laudes
Gratesque agam, eique ut Arabico fumificem odore amoene:
Quae me in locis Neptuniis templisque turbulentis

Servavit, saevis ancibus nisi sum affectata multum.
S. Palaestrio, ô Palaestrio. PA. ô Sceledre, Sceledre, quid vis?
S. Haec mulier, quae hinc exit modo, estne herilis concubina
Philocomasium? an non est ea? PA. hercle opinor, ea videtur.
Sed facinus mirum est, quomodo
haec hinc nunc potuerit transire:
Siquidem ea est. S. an dubium tibi
est eam esse hanc? PA. ea videtur.
Adeamus, appellemus. S. heus, quid istuc est, Philocomasium?
Quid tibi istic hisce in aedibus debetur? quid negotii est?
Quid nunc taces? tecum loquor. PA. immo
edepol tute tecum?
Nam haec nihil respondet. S. te
alloquor, vitii probrique plena,
Quae circum vicinos vaga es. PH. quicum tu fabulare?
S. Quicum, nisi tecum? PH. quis tu
homo es, aut mecum quid negotii est?
S. Men' rogas, hem, qui sim? PH. quin
ego hoc rogem, quod nesciam?
PA. Quis ego sum igitur, si tu hunc
ignoras? PH. mihi odiosus quisquis es
Et tu, et hic. S. nos non novisti? PH. neutrum. S. metuo maxume.
PA. Quid metuis? S. enim ne nosmet perdiderimus uspiam.
Nam neque te, neque me novisse
ait haec. PA. perscrutari hic volo,
Sceledre, nos nostri an alieni simus: ne dum quispiam
Nos vicinorum imprudenteis aliquis immutaverit.
S. Certe equidem noster sum. PA. et
pol ego. quaeris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus Philocomasium. PH. quae
te intemperiae tenent,
Qui me perperam perplexo nomine appelles? PA. eho,
Quis igitur vocare? PH. Glycere nomen est. S. injuria est.

Falsum nomen possidere, Philocomasium postulas.
At istuc non decet, et meo adeo hero facis injuriam.
PH. Egone? PA. tute. PH. quae
heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adolescente Atheniensi. PA. dic mihi,
Quid hic tibi in Epheso est
negotii? PH. geminam germanam meam
Hic sororem esse inaudivi: eam veni quaesitum. PA. mala es.
PH. Immo ecastor stulta multum, quae vobiscum fabuler,
Abeo. S. abire non sinam te. PH. mitte. S. manifestaria
Res est, non mitto. PH. at mihi
jam crepabunt manus; malae tibi;
Nisi me omittis. S. quid, malum,
astas? quin retines altrinsecus?
PA. Nihil moror negotiosum mihi esse tergum. quî scio
An ista non sit Philocomasium, atque alia ejus similis sit?
PH. Mittis me, an non mittis? S. immo
vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum. PH. ostium hoc mihi
Domicilium est, Athenis domus ac herus. ego istam domum
Neque moror: neque vos, qui homines sitis, novi, neque scio.
S. Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem;
Te huc, si omisero, intro ituram. PH. vi
me cogis, quisquis es.
Do fidem, si omittis, istoc me intro ituram, quo jubes.
S. Ecce omitto. PH. at ego abeo missa. S. muliebri fecisti fide.
PA. Sceledre, manibus amisisti
praedam. tam ea est quam potis
Nostra herilis concubina, vin' tu facere hoc strenue?
S. Quid faciam? PA. affer mihi
machaeram huc intus. S. quid facies eâ?
PA. Intro rumpam rectâ in aedes, quemque hic intus videro
Cum Philocomasio osculantem,
eum ego obtruncabo extempulo.

S. Visane est ea esse? PA. Immo
edepol plane ea est. sed quomodo
Dissimulabat! abi, machaeram huc effer. S. jam faxo hic erit.
PA. Neque eques, neque pedes
profecto quisquam tantâ audacia,
Qui aeque faciat confidenter quicquam, quam quae mulieres
Faciunt. ut utrobique orationem docte edidit!
Ut sublinitur os custodi cauto conservo meo!
Nimis beat, quod commeatus transtinet trans parietem.
S. Heus Palaestrio, machaerâ nihil
opus. PA. quid jam, aut quid opus est?
S. Domi eccam herilem concubinam. PA. quid?
domi? S. in lecto cubat.
PA. Edepol nae tu tibi malam rem repperisti, ut praedicas.
S. Quid jam? PA. quia hanc attingere
ausus mulierem hic in proxumo.
S. Magis hercle metuo. sed nunquam
quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana hujus. PA. eam pol tu osculantem hic viderat.
Et quidem palam est eam esse, ut dicis. S. quid propius fuit,
Quam ut perirem, si locutus fuissem hero! PA. ergo si sapis,
Mussitabis. Plus oportet scire servom, quam loqui.
Ego abeo a te, ne quid tecum consilii commisceam,
Atque apud hunc vicinum. tuae mihi turbae non placent.
Herus si veniet, si me quaerit, hic ero: hinc me arcessito.

SCENA SEXTA.

SCELEDRUS. PERIPLECTOMENES.

Satin' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitute serviat?
Certo quidem illa haec nostra intus est in aedibus.
Nam ego et cubantem eam modo offendi domi.
Certum est nunc observationi operam dare.
P. Non hercle hisce homines me marem, sed foeminam

rentur esse servi Militis:
: ludificant. meamne hic in viâ hospitam,
heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
atam, et ludificatam, ingenuam et liberam?
rii hercle! hic ad me recta habet rectam viam.
o illaec mihi res ne magno malo fuat,
tum hunc audivi facere verborum senem.
:cedam ad hominem. tun' Sceledre, hic scelerum caput,
n ludificasti hospitam ante aedis modo?
cine ausculta quaeso. P. ego auscultem tibi?
:purgare volo me. P. tun' te expurges mihi,
facinus tantum tamque indignum feceris?
uia latrocinamini, arbitramini
vis licere facere vobis, verbero?
cetne? P. at ita me Dî Deaeque omnes ament,
mihi supplicium virgarum de te datur
;um diutinumque a mane ad vesperum:
l meas confregisti imbrices et tegulas,
um condignam te sectatus simiam,
lque inde inspectavisti meum apud me hospitem
lexum amicam cum osculabatur suam,
lque concubinam herilem insimulare ausus es
ri, pudicam, meque summi flagitii:
ı quod tractavisti hospitam ante aedes meas;
tibi supplicium stimuleum datur,
ecoris pleniorem herum faciam tuum,
m magno vento plenum est undarum mare.
a sum coactus, Periplectomene, ut nesciam
imne postulare prius tecum aequom siet,
ne expurgare hic tibi videatur aequius;
istaec non est haec, neque ista sit mihi:
t etiam nunc nescio quid viderim:
:st istaec hujus similis nostrae tua,
idem non eadem est. P. vise ad me intro, jam scies.

S. Licetne? P. quin te jubeo. at placide noscita.
S. Ira facere certum est. P. heus Philocomasium, cito
Transcurre curriculo ad nos, ita negotium est.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.
S. Pro Dî immortales! similiorem mulierem,
Magisque eandem, utpote quae non sit eadem, non reor
Deos facere posse. P. quid nunc? S. commerui malum.
P. Quid igitur, ean' est? S. etsi ea est, non est ea.
P. Vidistin' istam? S. vidi et illam, et hospitem
Complexam atque osculantem. P. ean' est? S. nescio.
P. Vin' scire plane? S. cupio. P. abi intro ad vos domum.
Continuo, vide sitne ista haec vostra intus domum.
S. Licet; pulchre admonuisti: jam ego ad te exibo foras.
P. Nunquam edepol hominem quenquam ludificarier
Magis facete vidi, et magis miris modis.
Sed eccum egreditur. S. Periplectomene, te obsecro
Per Deos atque homines, perque stultitiam meam,
Perque tua genua. P. quid obsecras me. S. inscitiae
Meae et stultitiae ignoscas, nunc demum scio
Me fuisse excordem, coecum, incogitabilem.
Nam Philocomasium eccam intus. P. quid nunc, furcifer,
Vidistin' ambas? S. vidi. P. herum exhibeas volo.
S. Meruisse equidem me maxumum fateor malum.
Et tuae fecisse me hospitae ajo injuriam:
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit Miles meus.
Nam ex uno puteo similior nunquam potest
Aqua aquae sumi, quam haec est, atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum
Fateor. P quid ni fateare, ego quod viderim?
S. Sed Philocomasium me vidisse censui.

Ratusne me istic hominem esse omnium minimi pretii,
ego me sciente paterer vicino meo
m fieri apud me tam insignite injuriam?
Nunc demum a me insipienter factum esse arbitror,
m rem cognosco: at non malitiose tamen
ci. P. immo indigne. namque hominem servom suos
mitos habere oportet oculos et manus
ationemque. S. egone? si post hunc diem
ittivero, etiam quod egomet certo sciam,
to excruciatum me: egomet dedam me tibi.
nc hoc mihi ignoscas quaeso. P. vincam animum meum,
malitiose factum id esse abs te arbitrer.
ioscam tibi istuc. S. at Dii tibi faciant bene.
Nae tu hercle, si te Dii amant, linguam comprimes
ithac: etiam illud, quod scies, nesciveris:
videris, quod videris. S. bene me mones.
facere certum est. sed satine oratus abis?
nquid nunc aliud me vis? P. ne me noveris.
Dedit hic mihi verba, quam benigne gratiam
it, ne iratus esset! scio quam rem gerat:
miles, cum extemplo a foro adveniat domum,
mi comprehendat. una hic et Palaestrio
habent venalem: sensi, et jamdudum scio.
nquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam.
m jam aliquo aufugiam, et me occultabo aliquot dies,
m hae consilescunt turbae, atque irae leniunt.
m *jam* nunc satis et plus nimio merui mali.
untamen de me quicquid est, ibo hinc domum.
Illic hinc abscessit. sat edepol certo scio,
isam saepe sapere plus multo suem,
n manducatur, ne id, quod vidit, viderit!
m illius oculi atque aures atque opinio
insfugêre ad nos. usque adhuc actum est probe.
nium festivam mulier operam praebuit,

Redeo in senatum rursus. nam Palaestrio
Domi nunc apud me: Sceledrus nunc autem foras.
Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intro: ne, dum absum, illis sortito fuam.

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

PALAESTRIO. PLEUSIDES. PERIPLECTOMENES.

Cohibete intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiae sient,
Concilium quod habere volumus.
nam opus est nunc tuto loco,
Unde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis,
Unde inimicus ne quis nostra spolia capiat auribus:
Nam bene consultum, inconsultum est; si inimicis sit usui:
Neque potest, quin si id inimicis usui est, obsit mihi.
Nam bonum consilium surripitur saepissume,
Si minus cum curâ aut cate locus loquendi lectus est.
Quippe si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt
linguam, et constringunt manus:
Atque eadem, quae illis voluisti facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc a laeva, aut a dexterâ
Nostro consilio venator assit cum auritis plagis.
Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe.
Evocabo: heus Periplectomene et Pleusides, progredimini.
PE. Ecce nos tibi obedienteis. PA. facile
est imperium in bonis.
Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem. PE. magis ad rem esse non potest utibile.
PA. Immo quid tibi, Pleusides? PL. quodne
vobis placeat displiceat mihi?
Quis homo sit magis meus, quam tu

PE. loquere lepide et commode.
. Pol ita decet hunc facere. PL. at
me facinus miserum macerat,
umque cor corpusque cruciat. PE. quid
st, quod cruciat? cedo.
. Me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia
jicere, neque te decora, neque tuis virtutibus,
te expetere: te ex opibus summis mei honoris gratia,
hique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,
ae istaec aetas fugere facta magis quam sectari solet.
n pudet me tibi in senecta objicere solicitudinem.
. Novo modo tu homo amas: siquidem
quicquam, quod faxis, pudet.
nil amas: umbra es amantum
gis, quam amator, Pleusides.
. Hanccine aetatem exercere me mei amoris gratia.
. Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acherunticus,
m capularis, tamne tibi diu videor vita vivere?
m equidem haud sum annos
us, praeter quinquaginta et quattuor:
re oculis video, pernix sum manibus, sum pedes mobilis.
. Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex.
st in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
. Pol id quidem experior ita esse; ut praedicas, Palaestrio,
m benignitas quidem hujus oppido ut adolescentuli est!
. Immo, hospes, magis cum
iculum facies, magis nosces meam
mitatem erga te amantem. PL. quid opus nota noscere?
. Ut apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris:
m qui ipse haud amavit, aegre amantis ingenium inspicit.
ego amoris aliquantulum habeo
morisque meo etiam in corpore.
que dum exarui ex amoenis rebus et voluptariis,
l cavillator facetus, vel conviva commodus

Item ero: neque ego unquam
oblocutor sum alteri in convivio.
Incommoditate abstinere me apud convivas commode
Commemini, et meae orationis justam partem persequi:
Et meam partem itidem tacere, cum aliena est oratio.
Minime sputator, screator sum, itidem minime muccidus.
Post Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum in Umbriâ.
PL. O lepidum senicem, si quas memorat, virtutes habet:
Atque equidem plane eductum in nutricatu Venerio!
PE. Plus dabo, quam praedicabo ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque Leges crepo:
Neque ego unquam alienum scortum subigito in convivio.
Neque praeripio pulpamentum, neque praevorto poculum,
Neque per vinum unquam ex me
exoritur dissidium in convivio.
Si quis ibi est odiosus, abeo domum, sermonem segrego.
Venerem, amorem, amoenitatemque accubans exerceo.
PL. Tui quidem edepol omnis mores ad venustatem valent.
Cedo treis mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.
PA. At quidem illuc aetatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.
PE. Tute me ut fateare, faciam esse adolescentem moribus:
Ita apud omnes comparebo tibi res benefactis frequens:
Opus ne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quam mutum est mare.
Liquidiusculusque ero, quam ventus est favonius.
Vel hilarissumum convivam hinc indidem expromam tibi.
Vel primarium parasitum, atque obsonatorem optumum:
Tum ad saltandum non cinaedus malacus aeque est atque ego.
PL. Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?
PE. Hujus pro meritis ut referri pariter possit gratia:
Tibique, quibus nunc me esse experior summae sollicitudini.
At tibi tanto sumtui esse mihi molestum est. PE. morus es.
Nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumptus est:

In bono hospite atque amico, quaestus est, quod sumitur:
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.
Deûm virtute ut transeuntem hospitio
accipiam, apud me est comitas.
Et, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.
Liberae sunt aedîs: liber sum autem ego: me uti volo libere.
Nam mihi, Deûm virtute dicam, propter divitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatratricem in aedîs intromittere.
PL. Cur non vis? nam procreare liberos lepidum est onus.
PE. Hercle vero, liberum esse, id multo est lepidius.
PA. Tute homo et alteri sapienter potis es consulere, et tibi.
PE. Nam bona uxor, si ea deducta est usquam gentium,
Ubi eam possim invenire? verum egone eam ducam domum?
Quae mihi nunquam hoc dicat: eme
mi vir lanam, unde tibi pallium
Malacum et calidum conficiatur, tunicaeque hibernae bonae,
Ne algeas hâc hieme. hoc nunquam verbum ex uxore audias.
Verum priusquam galli cantent, quae me somno suscitet,
Dicat: Da mihi, vir, Calendis meam quod matrem juverit:
Da qui farciat, da qui condiat: da quod dem Quinquatribus
Praecantatrici, conjectrici, hariolae atque aruspicae:
Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit!
Tum piatricem clementer non potest quin munerem.
Jampridem, quia nihil abstulerit, succenset ceraria.
Tum obstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi.
Quid? nutrici non missurus quicquam, quae vernas alit?
Haec atque hujus similia alia damna multa mulierum,
Me uxore prohibent, mihi quae hujus similes sermones serat.
PA. Dii tibi propitii sunt hercle: nam si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eundem rursus restitues locum.
PL. At illa laus est, magno in genere et in divitiis maxumis,
Liberos hominem educare, generi monumentum et sibi.
PE. Quando habeo multos cognatos, quod opus sit mihi liberis?

Nunc bene vivo, et fortunate, atque
ut volo, atque animo ut lubet:
Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant,
visunt quid agam, ecquid velim.
Priusquam lucet, assunt, rogitant, noctu ut somnum ceperim
Eos pro liberis habeo, quin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant inde partem mihi majorem, quam sibi:
Abducunt ad exta: me ad se, ad prandium, ad coenam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego haec mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt et munera.
PA. Nimis bonâ ratione, nimiumque
ad te et tua tu multum vides.
Et tibi sunt gemini, et trigemini, si te bene habes, filii.
PE. Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum liberis.
Genserem emori: cecidissetne ebrius, aut de equo uspiam:
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem,
aut paetum, aut broncum filium.
PA. Huic homini dignum est divitias esse, et diu vitam dari,
Qui et rem servat, et qui bene habet, suisque amicis est volup.
PL. O lepidum caput! ita me Dii Deaeque ament, aequom fuit
Deos paravissè, uno exemplo ne omnes vitam viverent:
Sicuti merci pretium statui, pro virtute ut veneat:
Quae improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet
Itidem divos dispertisse vitam humanam aequom fuit.
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent:
Qui improbi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta: et postea
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.
PE. Qui Deorum consilia culpet, stultus inscitusque sit,

Quique eos vituperet. nunc jam istis rebus desisti decet.
Nunc volo obsonare. ut, hospes, tua te ex virtute et mea
Meae domi accipiam benigne, lepide, et lepidis victibus.
PL. Nihil me poenitet jam quanto sumtui fuerim tibi.
Nam hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest,
Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus siet.
Verum ubi dies decem continuos immorabitur,
Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.
PE. Servientes servitute ego servos introduxi mihi,
Hospes, non qui mihi imperarent, quibus ego essem obnoxius:
Si illis aegre est, mihi quod volupe est, meo remigio rem gero.
Tamen id quod odio est, faciundum
est cum malo atque ingratiis.
Nunc, quod occepi, obsonatum pergam. PL. si certum est tibi,
Commodulum obsona, ne magno
sumptu: mihi quidvis sat est.
PE. Quin tu istanc orationem hinc
veterem atque antiquam amoves.
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.
Nam hi solent, quando accubuêre,
ubi coena apposita est, dicere:
Quid opus fuit hoc sumptu tanto nostrâ gratiâ?
Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem.
Quod eorum caussâ obsonatum
est, culpant; et comedunt tamen.
PA. Fit pol illud ad illud exemplum.
ut docte et perspecte sapit?
PE. Sed iidem homines nunquam dicunt,
quanquam appositum est ampliter,
Jube illud demi: tolle hanc patinam:
remove pernam: nihil moror.
Aufer illam offam penitam: probus hic conger frigidus:
Remove, abi. aufer. neminem eorum haec asseverare audias:
Sed procellunt se, et procumbunt dimidiati, dum appetunt.

PA. Bonus bene ut malos descripsit
mores! PE. haud centesimam
Partem dixi, atque, otium rei si sit, possim expromere.
PA. Igitur id, quod agitur hic, primum praevorti decet.
Nunc huc animum advortite ambo. mihi opus est opera tua,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Qui admutiletur Miles usque caesariatus: atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus copiam.
Ut hic eam abducat, abeatque. PE. dari istanc rationem volo.
PA. At ego mihi annulum dari istum
tuum volo. PE. quam ad rem usui est?
PA. Quando habebo, igitur rationem
mearum fabricarum dabo.
PE. Utere, accipe. PA. accipe a me rursum rationem doli,
Quam institui. PL. perpurgatis
ambo damus tibi operam auribus.
PA. Herus meus ita magnus moechus
mulierum est, ut neminem
Fuisse adaeque, neque futurum
credam. PE. credo ego istunc idem.
PA. Itaque Alexandri praestare praedicat formam suam:
Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.
PE. Edepol quin te de isto multi cupiunt non mentirier:
Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulchre. proin, Palaestrio,
Quam potes, tam verba confer maxume ad compendium.
PA. Ecquam tu potes reperire formâ lepidâ mulierem,
Cui facetiarum cor corpusque sit plenum et doli?
PE. Ingenuamne, an libertinam? PA. aeque
istuc facio, dummodo
Eam des, quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore:
Cuique sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.
PE. Lautam vis, an quae nondum
sit lauta? PA. siccam succidam,
Quam lepidissumam potes, quamque adolescentem maxume.

PE. Habeo eccillam meam clientam,
meretricem adolescentulam.
Sed quid ea usus est? PA. ut ad te eam jam deducas domum,
Utique eam huc ornatam adducas matronarum modo:
Capite compto, crines vittasque habeat, assimuletque se
Tuam esse uxorem. ita praecipiendum
est. PL. erro, quam insistas viam.
PA. At scietis. sed ecqua ancilla est illi? PE. est primaria.
PA. Ea quoque opus est, ita praecipito
mulieri, atque ancillulae,
Ut simulet se tuam esse uxorem, et deperire hunc militem.
Quasique hunc annulum faveae
suae ancillae dederit: ea porro mihi,
Militi ut darem: quasique ego rei sim interpres. PE. audio.
Ne me surdum verbera. PA. tu si audis, ego recte meis
Dabo: a tua mihi uxore dicam delatum et datum,
Ut sese ad eum conciliarem. ille ejusmodi est, cupiet miser.
Qui nisi adulterio, studiosus rei nullae aliae est, improbus.
PE. Non potuit reperire, si ipsi Soli quaerendas dares,
Lepidiores duas ad hancce rem,
quam ego. habe animum bonum.
PA. Ergo accurato et properato
opus est. nunc tu asculta Pleusides.
PL. Tibi sum obediens. PA. hoc
facito: miles domum ubi advenerit,
Memineris ne Philocomasium nomines. PL. quam nominem?
PA. Glyceram. PL. nempe eandem, quae
dudum constituta est. PA. pax, abi.
PL. Meminero, sed quid meminisse id refert: ego te tamen.
PA. Ego enim dicam tum, quando usus poscet: interea tace.
Ut nunc etiam hic agit, actutum partes defendas tuas.
PL. Ego eo intro igitur. PA. et praeccpta sobrie ut cures, face.

SCENA SECUNDA.

PALAESTRIO. LUCRIO.

Quantas res turbo! quantas moveo machinas!
Eripiam ego hodie concubinam Militi,
Si centuriati bene sunt manipulares mei.
Sed illum vocabo, heus Sceledre. nisi negotium,
Progredere ante aedîs: te vocat Palaestrio.
L. Non operae est Sceledro. P. quid jam? L. sorbet dormiei
P. Quid, sorbet? L. illud stertit volui dicere.
Sed quia consimile est, quod stertas? quasi sorbeas.
P. Eho an dormit Sceledrus intus? L. non naso quidem:
Nam eo magnum clamat. tetigit calicem clanculum.
Demisit nardini unam amphoram cellarius.
P. Eho tu sceleste, qui illi suppromus es, eho!
L. Quid vis? P. quî libitum est illi condormiscere?
L. Oculis opinor. P. non te istuc rogito, scelus.
Procede huc: periisti jam, nisi verum scio.
Promsisti tu illi vinum? L. non promsi. P. negas?
L. Nego hercle vero: nam ille me vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromsi in urceum;
Neque ille hic calidum exbibit in prandium.
P. Neque tu bibisti? L. dii me perdant, si bibi,
Si bibere potui. P. quî jam? L. quia enim obsorbuî.
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.
P. Alii ebrii sunt, alii poscam potitant.
Bono suppromo et promo cellam creditam!
L. Tu hercle idem faceres, si tibi esset credita:
Quoniam aemulari non licet, nunc invides.
P. Eho an nunquam promsit antehac? responde, scelus.
Atque ut tu scire possis, edico tibi,
Si falsa dixis cocio excruciabere.
L. Ita vero, ut tu ipse me dixisse delices,
Postea sagina ego ejiciar cellaria,

tibi qui promat, alium suppromum pares.
Non edepol faciam, age loquere audacter mihi.
Nunquam edepol vidi promere. verum hoc erat:
hi imperabat, ego promebam postea.
Huil illecebrose! capite sistebas cadum?
Non hercle tam istoc valide casabant cadi.
l in cellâ est paulum nimis loculi lubrici,
erat bilibris aqualis, hìc propter cados.
saepe decies complebatur die.
m plenam atque inanem fieri maxumam
li. bacchabatur hama, casabant cadi.
Abi abi intro jam, vos in cella vinaria
cchanal facitis, jam hercle ego herum adducam a foro.
Perii, excruciabit me herus, domum si venerit,
om haec facta scibit, quia sibi non dixerim.
igiam hercle aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
e dixeritis obsecro, huic, vostram fidem.
Quo tu agis? L. missus sum alio: jam huc revenero.
Quis misit? L. Philocomasium. P. abi, actutum redi.
Quaeso tamen tu meam partem infortunii,
dividetur, me absente accipito tamen.
Modo intellexi, quam rem mulier gesserit:
ia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
ris ablegavit, dum ab se huc transiret. placet.
l Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
mis lepida forma ducit. dii hercle hanc rem adjuvant.
ıam digne ornata incedit, haud meretricie!
pide hoc succedit sub manus negotium.

SCENA TERTIA.

PERIPLECTOMENES. MILPHIDIPPA. ACROTELEUTIUM. PALAESTRIO.

m omnem Acroteleutium tibi, tibique mea Milphidippa,
mi demonstravi ordine, hanc fabricam fallaciasque

Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.
A. Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma haec sit,
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam pollicitari,
Si eâ in opificinâ nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
PE. At melius est monerier. A. meretricem commoneri,
Quam sane magni referat, mihi
clam est! quin ego me frustro,
Postquam adbibêre aures meae tuam moram orationis.
Tibi dixi, Miles quemadmodum potis esset deasciari.
PE. At nemo solus satis sapit. nam ego multos saepe vidi
Regionem fugere consilii, prius quam repertam habuere.
A. Si quid faciundum est mulieri male atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse et sempiterna:
Sin bene quid aut fideliter faciundum est, eo deveniunt,
Obliviosae extemplo uti fiant, meminisse nequeunt.
PE. Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum utrumque:
Nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambae.
A. Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne formida,
Mala nulla meretrix est, ne pave, pejora ubi conveniunt.
PE. Ita vos decet. consequimini. PA. cesso
ego illis obviam ire.
Venire salvom gaudeo, lepido hercle ornatu incedit.
PE. Bene oportuneque obviam es, Palaestrio. hem tibi assunt,
Quas me jussisti adducere, et quo
ornatu. PA. heus, noster esto.
Palaestrio Acroteleutium salutat. A. quis hìc amabo est,
Qui tam pro nota me nominat? PE. hic noster architectus est.
A. Salve architecte. PA. salva sis. sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit praeceptis? PE. probe meditatam utramque duco.
PA. Audire cupio, quemadmodum. ne quid peccetis paveo.
PE. At tua praecepta: de meo nihil his novom apposivi.
A. Nempe ludificari Militem tuum
herum vis? PA. eloquta es.

A. Lepide et sapienter, commode et facete res parata est.
PA. Atque hujus uxorem esse te volo assimulare. A. fiet.
PA. Quasi Militi animum adjeceris,
simulare. A. sic futurum est.
PA. Quasique haec res per me
nterpretem et tuam ancillam geratur.
A. Bonus vates poteras esse: nam quae sunt futura, dicis.
PA. Quasique annulum hunc ancillula
ua abs te detulerit ad me,
Quem ego Militi darem tuis verbis. A. vera dicis.
PE. Quid istis nunc memoratis opus
st, quae commeminere? A. meliu 'st.
Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata et constituta est.
Nunc haec carina satis probe fundata et bene statuta est.
Assunt fabri architectique a me, a te haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opu 'st, qui det,
Novi indolem nostri ingenii; cito erit parata navis.
PA. Nempe tu novisti Militem
metum herum? A. rogare mirum est,
Populi odium quid ni noverim? magnidicum, cincinnatum,
Moechum unguentatum. PA. num ille
etiam te novit? A. nunquam vidit,
Quî noverit me, quis ego sim? PA. nimis lepide fabulare.
Eo potuerit lepidius pol fieri. A. potine ut hominem
Mihi des? quiescas caetera. ni lepide ludificata
Ero, culpam omnem in me
imponito. PA. agite igitur intro, abite,
Insistite hoc negotium sapienter. A. alia cura.
PA. Age, Periplectomene, has nunc
jam duc intro, ego ad forum illum
Conveniam, atque illi hunc annulum dabo, atque praedicabo
A tua uxore mihi datum esse, eamque illum deperire.

Hanc ad nos, cum extemplo a foro veniemus, mittito tu
Quasi clanculum ad me missa sit. PE. faciemus. alia e
PA. Vos modo curate. ego illum
probe jam oneratum huc accibo.
PE. Bene ambula, bene rem gere.
at egone hoc si efficiam plane,
Ut concubinam Militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas abeat, si hodie hunc dolum dolamu
Quid tibi ego mittam muneris? A. datne ab se mulier op
PA. Lepidissume et comissume. A. confido confuturur
Ubi facta erit collatio nostrarum malitiarum,
Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervincamur.
PE. Abeamus ergo intro, haec uti meditemur cogitate;
Nequid, ubi Miles venerit, titubetur. A. tu morare.
Ut accurate et commode, hoc quod agendum est, exequ

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

Volup est quod agas, si id procedit lepide et ex sententi
Nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum me
Ut latrones, quos conduxi, hinc ad Seleucum duceret,
Qui ejus regnum tutarentur, mihi dum fieret otium.
PA. Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: qu
Conditio nova et luculenta fertur per me interpretem!
PY. Immo omnes res posteriores pono, atque operam d
Loquere: aures meas profecto dedo in ditionem tuam.
PA. Circumspicito dum, ne quis
nostro hic auceps sermoni siet.
Nam hoc negotii clandestino ut agerem, mandatum 'st
PY. Nemo adest. PA. hunc arrhabonem
amoris primum a me accipe.
PY. Quid hic? unde est? PA. a

lenlentâ atque a festivâ foemina,
Quae te amat, tuamque expetissit pulchram pulchritudinem,
Ejus nunc mihi annulum ad te
tacilla porro ut deferrem, dedit.
Py. Quid? ean' in genua an festuca facta e serva libera est?
Pa. Vah, egone ut ad te ab libertina
esse auderem internuncius,
Qui ingenuis satis respondere nequeas, quae cupiunt tui!
Py. Nupta ea est, an vidua? Pa. et
nupta et vidua. Py. quo pacto potis
Vidua et nupta esse eadem? Pa. quia
adolescens nupta est cum sene.
Py. Euge! Pa. lepida et liberali
forma est. Py. cave mendacium.
Pa. Ad tuam formam illa una digna
est. Py. hercle pulchram praedicas.
Sed quis ea est? Pa. senis hujus
uxor Periplectomeni in proxumo,
Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire: odit senem.
Nunc te orare atque obsecrare jussit, uti tui copiam
Sibi potestatemque facias. Py. cupio
hercle equidem, si illa volt.
Pa. Quae cupit! Py. quid illa
faciemus concubina, quae domi est?
Pa. Quin tu illam jube abs te abire, quo lubet: sicut soror
Ejus huc gemina venit Ephesum, et mater, arcessuntque eam.
Py. Ain tu, advenit Ephesum mater
ejus? Pa. ajunt, qui sciunt.
Py. Hercle occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.
Pa. Immo vin' tu lepide facere? Py. loquere,
et consilium cedo.
Pa. Vin' tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?
Py. Cupio. Pa. tum te hoc facere
oportet, tibi divitiarum affatim est:

Jube sibi aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti mulier
Dono habere, auferreque abs te quo lubeat sibi.
PY. Placet ut dicis. sed ne istanc
amittam, et haec mutet fidem,
Vide modo. PA. vah delicatus, quae te tanquam oculos ame
PY. Venus me amat. PA. st, tace!
aperiuntur fores · concede huc clanculum.
Haec celox illius est, quae hic egreditur internuncia.
PY. Quae haec celox? PA. ancillula
illius est, quae hic egreditur foras,
Quae annulum istunc attulit, quem
tibi dedi. PY. edepol haec quidem
Bellula est. PA. pithecium haec est prae illa et spinturnicium
Viden' tu illam oculis venaturam
facere, atque aucupium auribus?

SCENA SECUNDA.

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRI
Jam est ante aedîs circus, ubi sunt ludi faciendi mihi?
Dissimulabo: hoc quasi non videam,
neque esse hic etiam dum sciam.
PY. Tace: subauscultemus, ecquid de me fiat mentio.
M. Num quis nam hic prope adest, qui
rem alienam potius curet quam suam?
Qui aucupet me quid agam? qui de vesperi vivat suo?
Eos nunc homines metuo mihi ne obsint, neve obstent uspi
Domo si ibit, ac dum huc transibit,
quae hujus cupiens corporis est,
Quae amat hunc hominem nimium
lepidum et nimia pulchritudine
Militem Pyrgopolinicem. PY. satin' haec quoque me depe
Meam laudat speciem. edepol hujus
sermones haud cinerem quaeritant.
PA. Quo argumento? PY. quia enim

quitur laute et minime sordide:
Nam autem illa ipsa est nimium
pida, nimisque nitida foemina.
Hercle vero jam allubescit primulum, Palaestrio.
A. Priusne, quam illam oculis? PY. tuis
deo id, quod credo tibi.
Cum haec locuta, illam autem absentem
ubigit me ut amem? PA. hercle hanc quidem
Nihil tu amassis, mihi haec desponsa
st: tibi si illa hodie nupserit,
go hanc continuo uxorem ducam. PY. quid
ergo hanc dubitas colloqui?
A. Sequere hac me ergo. PY. pedissequus
bi sum. M. utinam, cujus caussa
foras sum egressa, conveniendi mihi potestas eveniat!
A. Erit, et tibi exoptatum obtinget:
unum habe animum, ne formida:
omo quidam est, qui scit, quod quaeris,
i sit. M. quem ego hic audivi?
A. Socium tuorum consiliorum, et participem consiliarium.
M. Tum pol ego, id quod celo, haud
celo. PA. immo, etiamsi non celas.
M. Quo argumento? PA. infidos
elas: ego sum tibi firma fide.
M. Cedo signum, si harunc Baccharum
. PA amat mulier quaedam quendam.
M. Pol istuc quidem multae. PA. at
on multae de digito donum mittunt.
M. Enim cognovi nunc. fecisti
odo mihi ex proclivo palam rem.
d hic nunquis adest? PA. vel adest,
d non. M cedo te mihi solae solum.
A. Brevin' an longinquo sermone? M. tribus
rbis. PA. jam ad te redeo.

PY. Quid? ego hìc astabo tantisper
cum hâc formâ et factis sic frustra?
PA. Patere, atque asta. tibi ego hanc
do operam. PY. properando excrucior.
PA. Pedetentim. tu haec scis, tractari
ita solere hasce hujusmodi merces.
PY. Age, age, ut tibi maxume concinnum
est. PA. nu lum est hoc stolidius saxum.
Redeo ad te. quid me voluisti? M. quo
pacto hoc dudum accepi,
Istuc fero ad te consilium. PA. quasi
hunc depereat. M. teneo istuc.
PA. Collaudato formam et faciem, et virtutes comm
M. Ad eam rem habeo omnem
aciem, tibi ut dudum demonstravi.
PA. Tu caetera cura et contempla, et de meis venat
PY. Aliquam mihi partem hodie operae
des denique: jam tandem ades ilico.
PA. Assum: impera, si quid vis. PY. quid
illaec narrat tibi? PA. lamentari
Ait illum miseram, cruciari, et lacrumantem se affli
Quia tis egeat, quia te careat, ob eam rem huc ad te n
PY. Jube adire. PA. at scin', quid
tu facias? face te fastidii plenum,
Quasi non lubeat. me inclamato, quia sic te volgo v
PY. Memini, et praeceptis parebo. PA. voco
ergo hanc, quae te quaerit?
PY. Adeat, si quid volt. PA. Si quid
vis, adi mulier. M. Pulcher salve.
PY. Meum cognomentum quis
commemoravit? Dii tibi dent quae optes.
M. Tecum aetatem exigere ut liceat. PY. ni-
mium optas. M non me dico,
Sed heram meam, quae te demori-

mir. PY. multae aliae idem istuc cupiunt,
Quibus non est copia. M. ecastor
haud mirum, si te habeas carum
Hominem tam pulchrum, et praeclara
virtute, et forma, et factis.
Ecquis dignior fuit, homo qui
esset? PA. non hercle humanam est ergo:
Nam voltuṛio plus humani eredo est. PY. magnum me faciam
Nunc, quoniam illaec me collaudat. PA. viden'
ignavum, ut sese inferat!
Quin tu huic responde? haec illaec est ab illa quam dudum.
PY. Quâ nam ab illarum? nam ita me
occursant multae: meminisse haud possum.
M. Ab illâ, quae digitos despoliat suos, et tuos digitos decorat.
Nam hunc annulum ab tui cupiente huc detuli huic, qui porro.
PY. Quid nunc tibi vis, mulier? memora. M. ut,
quae te cupit, eam ne spernas.
Quae per tuam nunc vitam vivit.
sit, nec ne sit, spes in te uno est.
PY. Quid nunc volt? M. te compellare,
et complecti, et contrectare.
Nam nisi tu illi fers suppetias, jam iila animum despondebit.
Age, mi Achilles, fiat quod te oro. serva illa pulchram pulchre:
Exprome benignum ex tete ingenium,
urbicape, occisor regum.
PY. Heu Hercle odiosas res! quoties
hoc tibi, verbero, ego interdixi,
Meam ne sic volgo polliciteris operam? PA. audin' tu mulier?
Dixi hoc tibi dudum, et nunc dico:
nisi huic verri affertur merces,
Non hic suo seminio quamquam porculam impertiturus est.
M. Dabitur quantum ipsus pretii poscet. PA. talen-
tum Philippum huic opus auri est.
Minus ab nemine accipiet. M. heu

ecastor nimis vile est tandem!
PY. Non mihi avaritia unquam
innata est: satis est divitiarum.
Plus mihi auri mille est modiorum
Philippei. PA. praeter thesaurum,
Tum argenti montes non massas
habet. Aetna mons non aeque altus.
M. Heu ecastor hominem perjurum. PA. ut
ludo! M. quid ego? ut sublecto os! PA. scite.
M. Sed amabo, mitte me actutum. PA. quin
tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum. quid
illam miseram animi excrucias,
Quae nunquam male de te merita
est? PY. at jube eampse exire huc ad nos,
Dic me omnia quae volt facturum. M. facis
nunc ut facere aequom;
Quod quae te volt, eandem tu vis. PA. non
hic insulsum habet ingenium.
M. Quomque me oratricem haud
sprevisti, sivistique exorare ex te.
Quid est? ut ludo! PA. nequeo hercle
quidem risu me admoderarier.
Ob eam causam huc abs te
avorti. PY. non edepol tu scis mulier,
Quantum ego honorem nunc illi
habeo. M. scio, et istuc illi dicam.
PA. Contra auro alii hanc vendere potuit
operam. M. istuc pol tibi credo.
PA. Meri bellatores gignuntur, quas hic praegnantes fe
Et pueri annos octingentos vivunt. M. vae tibi nugato
PY. Quin mille annorum perpetuo
vivunt, ab seculo ad seclum.
PA. Eo minus dixi, ne haec censeret me advorsum se me

M. Perii, quot hic ipse annos vivet, quojus filii tam diu vivunt?
Py. Postriduo natus sum ego, mulier,
quam Juppiter ex Ope natus est.
Pa. Si hic pridie natus foret, quam
ille est, hic haberet regnum in coelo.
M. Jam jam sat amabo est. sinite
abeam, si possum, viva a vobis.
Pa. Quin ergo abis, quando responsum
est. M. ibo atque illam huc adducam.
Quam propter opera est mihi. nunquid
vis? Py. ne magis sim pulcher, quam sum:
Ita me mea forma sollicitum habet. Pa. quid
hic nunc stas, quin abis? M. abeo.
P. Atque adeo, audin' tu? dicito docte
et cordate. M. ut cor ei saliat.
Pa. Philocomasio dic, si est hic,
domum ut transeat: hunc hic esse.
M. Hic cum mea hera est, clam
nostrum hunc sermonem sublegerunt.
Pa. Lepide factum est: jam ex sermone
hoc gubernabunt doctius porro
Rem. M. me morare. Pa. abeo; neque te
moror, neque te tango, neque te. taceo.
Py. Jube maturate illam exire huc. jam isti rei praevortemur.

SCENA TERTIA.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

Quid mihi nunc es auctor, ut faciam, Palaestrio,
De concubina? nam nullo pacto potest
Prius haec in aedes recipi, quam illam omiserim.
Pa. Quid me consultas, quid agas? dixi equidem tibi,
Quo pacto id fieri possit clementissume.
Aurum atque vestem omnem muliebrem habeat sibi,
Quae illi instruxisti: sumat, habeat, auferat.

Dicasque tempus maxumum esse, ut eat domum:
Sororem geminam adesse et matrem, dicito,
Quibus concomitata recte deveniat domum.
PY. Quî tu scis eas adesse? PA. quia oculis meis
Vidi hîc sororem esse ejus. PY. convenitne eam?
PA. Convenit. PY. ecquid fortis visa est? PA. omnia
Vis obtinere. PY. ubi matrem esse ajebat soror?
PA. Cubare in navi lippam atque oculis turgidis,
Nauclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio divortitur.
PY. Quid is? ecquid fortis? PA. abi sis hinc: nam tu quidem
Ad equas fuisti scitus admissarius,
Qui consectare qua mares, qua foeminas.
PY. Hoc age nunc. PA. istuc. PY. quod das consilium mihi:
Te cum illâ verba facere de ista re volo;
Nam cum illa sane congruus sermo tibi.
PA. Quin potius, quom tute ades, tuam rem tute agas.
Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,
Cognatos persuadere, amicos cogere.
PY. Itane tu censes? PA. quid ego ni ita censeam?
PY. Ibo igitur intro: tu hîc ante aedîs interim
Speculare, ut ubi illaec prodeat, me provoces.
PA. Tu modo istuc cura, quod
agis. PY. curatum id quidem est.
Quin si voluntate nolet, vi extrudam foris.
PA. Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te, atque illaec, quae dixi, dato.
Aurum, ornamentaque, quae illi instruxisti, ferat.
PY. Cupio hercle. PA. credo te facile inpetrassere.
Sed abi intro, noli stare. PY. tibi sum obediens.
PA. Nunquid videtur demutare, atque uti ego
Dixi esse vobis dudum hunc moechum Militem?
Nunc ad me ut veniat, usu 'st, Acroteleutium,
Ancillula ejus et Pleusides. proh Juppiter,

Satin' ut commoditas usquequaque me adjuvat!
Nam quos videre exoptabam me maxume,
Una exeunteis video hinc e proxumo.

SCENA QUARTA.

ACROTELEUTIUM. MILPHIDIPPA.
PLEUSIDES. PALAESTRIO.

Sequimini, simul circumspicite, ne quis adsit arbiter.
M. Neminem pol video, nisi hunc, quem
volumus conventum. PA. et ego vos.
M. Quid agis, noster architecte? PA. egone
architectus? vah! M. quid est?
PA. Qui enim non sum dignus prae
te, ut figam palum in parietem.
A. Eja vero. PA. nimis facete, nimisque facunde mala est,
Ut lepide deruncinavit Militem! A. at etiam parum.
PA. Bono animo es, negotium omne jam succedit sub manus.
Vos modo porro, ut occepistis, date operam adjutabilem.
Nam ipse Miles concubinam intro abiit oratum suam,
Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas. A. eu, probe!
PA. Quin etiam aurum atque ornamenta,
quae ipse instruxit, mulieri
Omnia dat dono, se ut abeat, ita ego consilium ei dedi.
PL. Facile istuc quidem est, si et illa volt, et ille autem cupit.
PA. Non tu scis, cum ex alto puteo
sursum ad summum escenderis,
Maxumum periculum inde esse, a summo ne rursum cadas?
Nunc haec res apud summum puteum geritur: si prosenserit
Miles, nihil hinc ferri poterit hujus. nunc quam maxume
Opus est dolis. PL. domi esse ad rem video silvae satis:
Mulieres tres: quartus tute es, quintus ego, sextus senex.
PA Quot apud nos fallaciarum est excisum! certo scio
Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis,
Date modo operam. A. id nos ad te, si quid velles, venimus.

PA. Lepide facitis. nunc hanc tibi ego impero provinciam.
A. Impetrabis, Imperator, quod ego potero, quod voles.
PA. Militem lepide et facete et laute ludificarier
Volo. A. voluptatem mecastor mihi
imperas. PA. et scin' tu quemadmodum?
A. Nempe ut assimulem me amore
istius differri. PA. rem tenes.
A. Quasique istius caussâ amoris ex hoc matrimonio
Abierim, cupiens istius summe nuptiarum. PA. ordine is:
Nisi modo unum hoc: hasce esse aedes dicas dotalîs tuas:
Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris divortium:
Ne ille mox vereatur introire in alienam domum.
A. Bene mones. PA. sed ubi ille exierit intus, istîc te procul
Ita volo assimulare, prae illius formâ, quasi spernas tuam,
Quasique ejus opulentitatem reverearis, et simul
Formam amoenitatis illius, faciem, pulchritudinem
Collaudato. satin' praeceptum 'st? A. teneo. satin' est, si tibi
Meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?
PA. Sat habeo. nunc tibi vicissim quae imperabo. PL. dicito.
PA. Quam extemplo hoc erit factum,
ubi intro haec abierit, tu illico
Facito ut venias huc ornatus ornatu nauclerico,
Causiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam,
Palliolum habeas ferrugineum: (nam is colos thalassicu 'st)
Id connexum in humero laevo, expapillato brachio,
Praecinctus aliqui, assimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia haec
sunt: nam is piscatores habet.
PL. Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?
PA. Huc venito, et matris verbis Philocomasium arcessito,
Ut, si itura jam est Athenas, eat tecum ad portum cito:
Atque adjubeat ferri in navim, si quid imponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.
PL. Satis placet pictura, perge. PA. ille

extemplo illam hortabitur
Ut eat, ut properet, ne morae sit matri. PL. multimodis sapis.
PA. Ego illi dicam, ut me adjutorem,
qui onus feram ad portum, roget.
Ille jubebit me ire cum illa ad portum. ego adeo, ut tu scias,
Prorsum Athenas protinus abibo
tecum. PL. atque ubi illo veneris,
Triduum servire nunquam te, quin liber sis, sinam.
PA. Abi cito, atque ornare. PL. nunquid
aliud? PA. haec ut memineris
PL. Abeo. PA. et vos abite hinc intro
actutum, nam illum hinc sat scio
Jam exiturum esse intus. A. celebre
apud nos imperium tuum est.
PA. Agite, abscedite ergo: ecce autem commodo aperitur foris.
Hilarus exit, impetravit; inhiat, quod nusquam est, miser.

SCENA QUINTA.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

Quod volui, ut volo, impetravi per amicitiam et gratiam
A Philocomasio. PA. quidnam tam intus fuisse te dicam diu?
PY. Nunquam ego me tam sensi
amari, quam nunc ab illa muliere.
PA. Quid jam? PY. ut multa verba
fecit, ut lenta materies fuit!
Verum postremo impetravi ut volui, donavique ei.
Quae voluit, quae postulavit: te quoque ei dono dedi.
PA. Etiam me? quomodo ego vivam
sine te? PY. age, es animo bono:
Idem ego te liberabo; nam si posset ullo modo
Impetrari ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:
Verum oppressit. PA. Deos sperabo, teque postremo, tamen
Etsi istuc mihi acerbum 'st, quia hero te carendum est optumo,
Saltem id volupe est, cum ex virtute formae evenit tibi

A. Tene me obsecro. M. cur? A. nè
cadam. M. quid ita? A. quia astare
Nequeo, ita animus per oculos meos defit. M. Militem pol
Tu aspexisti. A. ita. M. non video,
ubi est? A. videres pol, si amares.
M. Non edepol tu illum magis
amas, quam egomet, si per te liceat.
PA. Omnes profecto mulieres te amant, ut quaeque aspexit.
PY. Nescio tun' ex me hoc audieris,
an non: nepos sum Veneris.
A. Mea Milphidippa, adi obsecro,
et congredere. PY. ut me veretur!
PA. Illa ad nos pergit. M. vos
volo. PY. et nos te. M. ut jussisti,
Heram meam eduxi foras. PY. video. M. jube ergo adire.
PY. Induxi animum ne oderim,
item ut alias, quando hoc orasti.
M. Verbum hercle facere non potis, si accesserit prope ad te.
Dum te obtuetur, interim linguam oculi praeciderunt.
PY. Levandum morbum mulieri
video. M. viden' ut tremit atque ex-
Timuit, postquam te aspexit? PY. viri
quoque armati idem istuc faciunt:
Ne tu mirêre plus mulierem. sed quid volt med agere?
M. Adsedeas: tecum vivere volt atque aetatem exigere.
PY. Egon' ad illam eam, quae nupta
sit? vir ejus est metuendus.
M. Quin tua caussa exegit virum a
se. PY. quid? quî id facere potuit?
M. Quia aedes dotales hujus sunt. PY. itane? M. ita
pol. PY. jube eam domum ire.
Jam ego illic ero. M. vide ne sis in exspectatione,
Ne illam animi excrucies. PY. non
ero profecto. abite. M. abimus.

Y. Sed quid ego video? PA. quid
ides? PY. nescio quis eccum incedit
Ornatu quidem thalassico. PA. jam nos volt hic profecto:
Nanclerus est hic quidem. PY. videlicet
ıcessit hanc hinc. PA. credo.

SCENA SEPTIMA.

PLEUSIDES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

Alium alio pacto propter amorem ni sciam
Fecisse multa nequiter, verear magis
Me amoris caussa hoc ornatu incedere.
Verum cum multos multa admîsse acceperim
Inhonesta, propter amorem, atque aliena a bonis:
Mitto jam, ut occidi Achilles cives passus est.
Sed eccum Palaestrionem, stat cum milite:
Oratio alio mihi demutanda est mea.
Mulier profecto nata est ex ipsa mora.
Nam quaevis alia quae mora est aeque, mora
Minor ea videtur, quam quae propter mulierem est.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philocomasium. sed fores
Pultabo. heus, ecquis hic est? PA. adolescens, quid est?
Quid tu ais? quid pultas? PL. Philocomasium quaerito,
A matre illius venio: si itura est, eat:
Omnes moratur: navim cupimus solvere.
PY. Jam dudum res parata est. heus, Palaestrio,
Aurum, ornamenta, vestem, pretiosum omne ut ferat.
Duc adjutores tecum ad navim qui ferant.
Omnia composita sunt, quae donavi, ut ferat.
PA. Eo. PL. quaeso hercle propera. PY. non morabitur.
Quid istuc, quaeso, quid oculo factum est tuo?
PL. Habeo equidem hercle oculum. PY. at
ıevum dico. PL. eloquar.
Maris caussa hercle istoc ego oculo utor minus.

Nam si abstinuissem amare: tanquam hoc uterer.
Sed nimis morantur me diu. PY. eccos, exeunt.

SCENA OCTAVA.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIUM.
PLEUSIDES. PYRGOPOLINICES.

Quid modi flendo, quaeso, hodie facies? PH. quid ego nî f
Ubi pulcherrume egi aetatem, inde
abeo. PA. viden' hominem tibi,
Qui a matre et sorore venit? PH. vi-
deo. PY. audistin', Palaestrio,
PA. Quid vis? PY. quin tu intus
jubes efferri omnia, quae isti dedi?
PL. Philocomasium, salve. PH. et
tu salve. PL. materque et soror
Tibi salutem jusserunt dicere. PH. salvae sient.
PL. Orant te ut eas, ventus operam
dum dat, ut velum explicent.
Nam matri oculi si valerent, mecum venisset simul.
PH. Ibo, quanquam invita facio
omnia: pietas sic cohibet. PL. sapis.
PY. Si non mecum aetatem egisset, hodie stulta viveret!
PH. Istuc crucior, a viro me tali abalienarier.
Nam tu quamvis potis es facere uti fluat facetiis:
Et quia tecum eram, propterea animo eram ferocior.
Eam nobilitatem amittendam video. PY. nimium
haec flet. PH. nequeo,
Cum te video. PA. habe bonum
animum: scio ego, et quid doleat mihi.
Nam nihil miror, si libenter, Philocomasium, hic eras.
Forma hujus, mores, virtus, animum attinuere hic tuum
Quin ego servos, quando aspicio hunc, fleo, quia dijungi
PH. Obsecro licet complecti, priusquam proficisco? PY.
PH. O mei oculi, ô mi anime! PA. obsecro tene mulier

ligatur. PY. quid istuc? PA. postquam
: abit, animo male
im est huic repente miserae. PY. accurrite
, atque afferte aquam.
Nihil aquam moror. PY. cur? PA. malo, ne interveneris,
:so, dum resipiscit. PY. capita
se nimis nexa hice habent.
placet: labra labellis ferruminant. PL. acre malum:
tabam spiraret an non. PY. aurem admotam oportuit.
Sin' magis vis, ambos mittam. PY. nolo:
eat. PA. fleo miser.
Exite, atque efferte huc intus omnia, isti quae dedi.
Etiam nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.
ervi conservaeque omnes bene valete et vivite.
, quaeso, inter vos dicatis et mihi absenti tamen.
Age, Palaestrio, bono animo
A. eheu nequeo, quin fleam,
m abs te abeam. PY. fer aequo
o. PA. scio ego, quid doleat mihi.
Sed quid hoc? quae res? quid video? lux salve.
Jam resipisti? PH. obsecro, quem amplexa sum
ilnem? perii! sumne ego apud
PL. ne time, voluptas mea.
Quid istuc est negotii? PA. animus
: modo hic reliquerat.
noque et timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.
Quid id est? PA. nos secundum
: nunc per urbem haec omnia,
uis tibi hoc vitio vortat. PY. mea, non illorum dedi;
i ego illos facio: agite, ite cum diis benevolentibus.
Tuâ ego hoc caussa dico. PY. credo. PA. jam
. PY. et tu bene vale.
Ite cito: jam ego assequar vos:
hero pauca *etiam* loquar.

Quanquam alios fideliores semper habuisti tibi
Quam me, tamen tibi habeo
magnam gratiam rerum omnium:
Et si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse. PY. habe
bonum animum. PA. hau mihi!
Cum venit mihi in mentem, ut mores mutandi sient,
Muliebres mores discendi, obliviscendi stratiotici.
PY. Fac sis frugi. PA. jam non
possum, amisi omnem libidinem.
PY. I, sequere illos, ne morere. PA. bene
vale. PY. et tu bene vale.
PA. Quaeso, ut memineris, si forte liber fieri occeperim,
Mittam nuncium ad te, ne me deseras. PY. non est meu
PA. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui mal
PY. Scio et perspexi saepe: verum
cum antéhac, tum hodie maxume.
PA. Scies: immo hodie verum factum faxo post dices ma
PY. Vix reprimor, quin te manere
jubeam. PA. cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nullâ esse te:
Dicant servorum praeter me esse fidelem neminem.
Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest: cave faxis. PY. abi,
jam patiar quicquid est.
PA. Bene vale igitur. PY. ire melius
est strenue. PA. etiam nunc vale.
PY. Ante hoc factum hunc sum
arbitratus semper servom pessumum:
Eum fidelem mihi esse invenio, cum egomet mecum cogi
Stulte feci, qui hunc amisi. ibo hinc intro nunc jam
Ad amores meos. et sensi, hinc sonitum fecerunt fores.

SCENA NONA.

PUER. PYRGOPOLINICES.

Te me moneatis: memini ego officium meum.
Ego jam conveniam illunc. ubi ubi est gentium,
Investigabo: operae non parco meae.
Py. Me quaerit illic, ibo huic puero obviam.
Pu. Ehem te quaero: salve, vir lepidissume,
Simulate commoditate: praeter caeteros
Duo dî quem curant. Py. qui duo? Pu. Mars et Venus.
Py. Facetum puerum. Pu. intro te ut eas obsecrat.
Te volt, te quaerit, teque exspectans deperit:
Amanti fer opem: quid stas? quin intro is? Py. eo.
Pu. Ipsus illic sese jam impedivit in plagas.
Amatae insidiae sunt. in statu stat senex,
Et adoriatur moechum, qui formâ est ferox:
Qui omnes se amare credit, quaeque aspexerit,
Mulieres, eum odêre quâ viri, quâ mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

ACTUS QUINTUS

PERIPLECTOMENES. PYRGOPOLINICES.
CARIO. SCELEDRUS.

Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimem foras:
Jacite inter terram atque coelum ut *medius* sit, discindite.
Py. Obsecro hercle, Periplectomene,
P. Pe. nequicquam hercle obsecras.
Fide ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.
C. Quin jamdudum gestit moecho hoc abdomen adimere,
Et faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.
Py. Perii! C. haud etiam, numero
Hoc dicis. jamne in hominem involo?
Pe. Immo etiam prius verberetur

fustibus. C. multum quidem.
PE. Cur es ausus subagitare alienam uxorem, impudens?
PY. Ita me dii ament, ultro ventum
est ad me. PE. mentitur: feri.
PY. Mane, dum narro. PE. quid
cessatis? PY. non licet mihi dicere?
PE. Dic. PY. oratus sum ad te venire
huc. PE. quare ausus? hem tibi.
PY. Oh, hei! sum satis verberatus,
obsecro. C. quam mox seco?
PE. Ubi lubet: distendite hominem divorsum, et dispenaite.
PY. Obsecro hercle te, ut mea verba audias, priusquam secat.
PE. Loquere: nondum nihili factus. PY. viduam esse censui:
Itaque ancilla, conciliatrix quae erat, dicebat mihi.
PE. Jura, te nociturum esse homini nunc hâc de re nemini,
Quod tu hodie hìc verberatus, aut quòd verberabere,
Si te salvom hinc mittimus Venereum nepotulum.
PY. Juro per Dianam et Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hìc hodie vapulo: sed mihi id aeque factum arbitror.
Et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.
PE. Quid si id non faxis? PY. ut vivam semper intestabilis.
C. Verberetur etiam, post tibi amittendum censeo.
PY. Dii tibi benefaciant semper, cum advocatus mihi bene es.
C. Ergo des minam auri nobis. PY. quam-
obrem? C. salvis testibus
Ut te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum,
Aliter hinc a nobis: ne sis frustra. PY. dabitur. C. magis sapis
De tunica, et chlamyde, et machaera ne quid speres, non feres
Verberone etiam, antequam amittis? PY. mitis
sum equidem fustibus.
Obsecro vos. PE. solvite istum. PY. gratiam habeo tibi.
PE. Si posthac prehendero ego te hìc, arcebo testibus.
PY. Caussam haud dico. PE. eamus
intro, Cario. PY. servos meos

os video. Philocomasium jam profecta est? dic mihi.
am dudum. PY. hei mihi! S. magis
as, si scias, quod ego scio:
maque ille, qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
Y. Quis erat igitur? S. Philocomasio
mator. PY. quî tu scis? S. scio.
Nam postquam exierunt portâ, nihil cessarunt ilico
Osculari atque amplexari inter se. PY. Vae misero mihi!
Verba mihi data esse video. scelus viri Palaestrio:
Is me in hanc illexit fraudem. jure factum judico.
Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet:
Magis metuant, minus has res
studeant. eamus ad me. Plaudite.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

MERCATOR.

PERSONAE.

CHARINUS, adolescens.

ACANTHIO, servos.

DEMIPHO, } senes.
LYSIMACHUS, }

LORARII.

EUTYCHUS, adolescens.

PASICOMPSA, meretrix.

DORIPPA, uxor.

SYRA, anus serva.

COCUS.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA.

PROLOGUS.

CHARINUS.

res simul nunc agere decretum est mihi,
ımentum et meos amores eloquar,
;o idem facio, ut alios in comoediis
cere amatores, qui aut nocti, aut die,
li, aut Lunae miserias narrant suas,
ıol ego credo humanas querimonias
nti facere, quid velint, quid non velint.
ıarrabo potius meas nunc miserias.
haec vocatur EMPOROS Philemonis,
Latine MERCATOR Marci Accii.
:d mercatum hìc me meus misit Rhodum.
ım jam factum est, postquam abii domo,
are occoepi forma eximia mulierem.
ut sim implicitus, dicam; si opera est auribus,
ad advortendum huc animum adest benignitas.
parum etiam more majorum institi:
ac percontatus sum vos, sumpsi indicium ilico.
morem haec cuncta vitia sectari solent,
ıegritudo, nimiaque elegantia:
ıon illum modo qui amat, sed quemque attigit,
ı atque solido multat infortunio.
ıl profecto quisquam sine grandi malo,
am res patitur, studuit elegantiae.
ıori accedunt etiam haec, quae dixi minus,
nia, aerumna, error, terror, et fuga,
ı, stultitiaque adeo, et temeritas,
tantia, excors immodestia,
ıtia, cupiditas et malevolentia:
et etiam aviditas, desidia, injuria,

PERSONAE.

CHARINUS, adolescens.

ACANTHIO, servos.

DEMIPHO, } senes.
LYSIMACHUS, }

LORARII.

EUTYCHUS, adolescens.

PASICOMPSA, meretrix.

DORIPPA, uxor.

SYRA, anus serva.

COCUS.

SCENA PRIMA.

PROLOGUS.

CHARINUS.

Duas res simul nunc agere decretum est mihi,
Et argumentum et meos amores eloquar,
Non ego idem facio, ut alios in comoediis
Vidi facere amatores, qui aut nocti, aut die,
Aut Soli, aut Lunae miserias narrant suas,
Quos pol ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Graece haec vocatur Emporos Philemonis,
Eadem Latine Mercator Marci Accii.
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
Biennium jam factum est, postquam abii domo,
Ibi amare occoepi forma eximia mulierem.
Sed, ea ut sim implicitus, dicam; si opera est auribus,
Atque ad advortendum huc animum adest benignitas.
Et hoc parum etiam more majorum institi:
Prius, ac percontatus sum vos, sumpsi indicium ilico.
Nam amorem haec cuncta vitia sectari solent,
Cura, aegritudo, nimiaque elegantia:
Haec non illum modo qui amat, sed quemque attigit,
Magno atque solido multat infortunio.
Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,
Praequam res patitur, studuit elegantiae.
Sed amori accedunt etiam haec, quae dixi minus,
Insomnia, aerumna, error, terror, et fuga,
Ineptia, stultitiaque adeo, et temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas et malevolentia:
Inhaeret etiam aviditas, desidia, injuria,

Inopia, contumelia, et dispendium,
Multiloquium, pauciloquium. hoc ideo fit, quia
Quae nihil atfingunt ad rem, nec sunt usui, haec
Amator profert saepe advorso tempore.
Hoc pauciloquium rursum iccirco praedico,
Quia nullus unquam amator adeo 'st callide
Facundus, quae in rem sint suam, ut possit loqui.
Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non decet:
Eodem quo amorem Venus mihi hoc legavit die.
Illuc revorti certum, ut conata eloquar.
Principio atque animus ephebis aetate exiit,
Atque animus studio amotus puerili est meus,
Amare valide coepi hìc meretricem: ilico
Res exulatum ad illàm abibat clam patris.
Leno importunus, dominus ejus mulieris,
Vi summâ quidque ut poterat, rapiebat domum.
Objurgare pater haec me noctes et dies,
Perfidiam, injustitiam lenonum expromere:
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo haec clamore: interdum mussans, colloqui,
Abnuere: negitare adeo me natum suum:
Conclamitare totâ urbe et praedicere,
Omnes tenerent mutuitanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium,
Intemperantem, non modestum, injurium,
Trahere, exhaurire me quod quirem ab se domo.
Rationem pessumam esse; ea, quae ipsus optuma
Omnes labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convitium tot me annos jam se pascere.
Quod nisi puderet, ne luberet vivere.
Sese extemplo ex ephebis postquam excesserit,
Non, ut ego, amori, neque desidiae in otio
Operam dedisse, neque potestatem sibi

Fuisse; adeo arcte cohibitum esse a patre:
Multo opere immundo rustico se exercitum:
Neque nisi quinto anno quoque posse tum visere.
Urbem, atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
Rus rursum confestim exigi solitum a patre.
Ibi multo primum se familiarium
Laboravisse: quom haec pater sibi diceret:
Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis:
Tibi denique iste pariet laetitiam labos.
Postquam recesset vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque eâ pecuniâ
Navim, metretas quae trecentas tolleret
Parasse, atque eapse merces vectatum undique:
Adeo, dum, quae tum haberet, peperisset bona.
Me idem decere, si ut deceret me, forem.
Ego me ubi invîsum meo patri esse intellego,
Atque odio esse me quoi placere aequom fuit,
Amens amansque ut ut animum offirmo meum,
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium allaudat meum.
Sed mea promissa non neglexit persequi.
Aedificat navim Cercurum et merces emit:
Paratâ navi, imponit. praeterea mihi
Talentum argenti ipsus sua annumerat manu:
Servom una mittit, qui olim a puero parvulo
Mihi paedagogus fuerat, quasi uti mihi foret
Custos. iisce confectis navim solvimus:
Rhodum venimus. ubi, quas merces vexeram,
Omnes, ut volui, vendidi ex sententia,
Lucrum ingens facto, praeterquam mihi meus pater
Dedit aestimatas merces. ita peculium
Conficio grande. sed, dum in portu illî ambulo,
Hospes me quidam agnovit, ad coenam vocat.

Postrhac hospitem adeo, oro ut veniat huic.
Dico ejus pro meritis gratum me et munem foro.
Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.
Eam me advexisse nolo resciscat pater.
Modo eam reliqui ad portum in navi, et servolum.
Sed quid currentem servom a portu conspicor?
Quem navi abire vetui, timeo quid siet.

SCENA SECUNDA.

ACANTHIO. CHARINUS.

Ex summis opibus viribusque usque experire, nitere,
Herus ut minor opera tua servetur: agedum, Acanth
Abige abs te lassitudinem. cave pigritiae praevorteris
Simul enicato suspiritus, vix suffero hercle anhelitum
Simul autem plenissume eos, qui advorsum eunt, asp
Detrude, deturba in viam. haec hic disciplina pessum
Currenti, properanti haud quisquam dignum habet d
Ita tres simitu res agendae sunt, quando unam occoe
Et currendum, et pugnandum, et autem jurgandum e
C. Quid illud est, quod ille tam
expedite exquirit cursuram sibi?
Cura est negotii quid sit, aut quid nunciet. A. nugas

ı' an foris dicam esse herum
um? C. ego animi pendeo,
llud sit negotii: lubet scire ex hoc me, ut sim certior.
etiam adsto? at etiam cesso foribus facere hisce meulae?
e aliquis. ubi Charinus herus? domin' est an foris?
quisquam adire ad ostium dignum
tur? C. ecce me,
ıio quem quaeris. A. nusquam est disciplina ignavior.
ae te res male agitant? A. multae,
e atque me. C. quid est negotii?
iimus. C. principium inimicis
A. at tibi sortito id obtigit.
quere id negotii, quicquid
. placide: volo acquiescere.
aussa rupi ramices, jamdudum sputo sanguinem
sinam ex melle Aegyptiam vorato, salvom feceris.
tu edepol calidam picem bibito, aegritudo abcesserit.
minem ego iracundiorem, quam te, novi neminem.
ego maledicentiorem, quam te, novi neminem.
saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.
age istiusmodi salutem, cum cruciatu quae advenit.
: mihi an boni quid usquam
iod quisquam uti possiet
ıalo omni: aut ne laborem capias, cum illo uti voles?
scio ego istaec: philosophari nunquam didici, neque scio.
onum, malum quo accedit, mihi dari haud desidero.
lo tuam mihi dexteram, agedum,
hio. A. hem, dabitur: tene.
ı' tu te mihi ob esse sequentem, an ne vis? A. opera licet
iri, qui me rupi caussâ currendo tuâ,
ae scirem, scire actutum tibi liceret. C. liberum
tibi faciam, paucos cis menses. A. palpo percutis.
ön' ausim tibi usquam quicquam
s falsum proloqui?

Quin jam priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo. A.
Lassitudinem hercle verba tua mihi addunt, enicas.
C. Siccine mihi obsequens es? A. quid
vis faciam? C. tun' id quod volo.
A. Quid est igitur, quod vis? C. dicam. A. dice. C. at
enim placide volo.
A. Dormientes spectatores metuis ne e somno excites.
C. Vae tibi. A. tibi equidem a portu
apporto hoc. C. quid fers? dic mihi.
A. Vim, metum, cruciatum, curam,
jurgiumque atque inopiam.
C. Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali
Nullus sum. A. immo es. C. scio jam
miserum dices. A. tu dixti, ego taceo.
C. Quid istuc est mali? A. ne rogites:
maxumum infortunium est.
C. Obsecro, dissolve jam me: nimis diu animi pendeo.
A. Placide, multa exquirere etiam prius volo, quam vapule
C. Hercle vero vapulabis, nisi jam loquere, aut hinc abis.
A. Hoc sis vide, ut palpatur! nullus
est, quando occoepit, blandior.
C. Obsecro hercle oroque, ut, istuc quid sit, actutum indices
Quandoquidem mihi supplicandum servolo video meo.
A. Tandem indignus videor. C. immo
dignus. A. equidem credidi.
C. Obsecro, num navis periit? A. salva est navis, ne time
C. Quid alia armamenta? A. salva et
sana sunt. C. quin tu expedis,
Quid siet, te quod me per urbem currens quaerebas modo.
A. Tu quidem ex ore orationem
mihi eripis. C. taceo. A. tace.
Credo si boni quid ad te nuhciem, instes acriter:
Qui nunc, cum malum audiendum 'st, flagitas me ut eloqu
C. Obsecro hercle te, istuc uti tu mihi malum facias palar

A. Eloquar, quandoquidem me oras.
tuus pater. C. quid meus pater?
A. Tuam amicam. C. quid eam? A. vidit. C. vidit?
væ misero mihi!
Hoc, quod te interrogo, responde. A. quin tu, si quid vis, roga.
C. Quî potuit videre? A. oculis. C. quo pacto. A. hiantibus.
C. I hinc dierectus: nugare in re capitali meâ.
A. Quî, malum, ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?
C. Certen' vidit? A. tam hercle certe,
quam ego te, ac tu me, vides.
C. Ubi eam vidit? A. intus intra navim, uti prope astitit
Et cum eâ confabulatus est. C. perdidisti me pater!
Eho tu, eho tu, quin cavisti ne eam videret verbero?
Quin, sceleste, abstrudebas, ne eam conspiceret pater?
A. Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis:
armamentis complicandis et componendis studuimus.
Dum haec aguntur, lembo advehitur tuus pater pauxillulo:
Neque quisquam hominem conspicatu' st, donec in navi super.
C. Nequicquam mare subterfugi saevis tempestatibus.
Quidem jam me censebam esse in terra atque in tuto loco:
Verum video me ad saxa ferri saevis fluctibus.
Loquere porro quid sit actum. A. postquam aspexit mulierem,
Cogitare occoepit quoja esset. C. quid respondit? A. ilico
Occurri atque interpello, matri te ancillam tuae
Emisse illam. C. visu' st tibi credere id? A. etiam rogas?
Ed scelestus subigitare occoepit. C. illamne, obsecro?
A. Mirum, quin me subigitaret. C. edepol cor miserum meum,
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii! A. hem istuc unum verbum dixisti verissumum:
Stultitia istaec est. C. quid faciam? credo, non credet pater,
Si illam matri meae emisse dicam. post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credet, neque credibile est formâ eximiâ mulierem,
Eam me emisse ancillam matri. A. non taces, stultissume?

Credet hercle, nam credebat jam mihi. C. metuo miser,
Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio.
Hoc quod te rogo, responde, quaeso. A. quid rogas?
C. Num esse amicam suspicari visus est? A. non visus est.
Quin quidque ut dicebam, mihi
credebat. C. verum, ut tibi quidem
Visus est. A. non, sed credebat. C. vae
mihi misero, nullus sum!
Sed quid ego hìc in lamentando pereo, ad navim non eo?
Sequere. A. si istâc ibis, commodum obviam venies patri.
Posteaquam aspiciet te timidum esse atque exanimatum, il
Retinebit, rogitabit, unde illam emeris, quanti emeris;
Timidum tentabit te. C. quin hac ibo
potius. jam censes patrem
Abiisse a portu? A. quin eâ ego huc praecucurri gratia,
Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret. C. optum

ACTUS SECUNDI

SCENA PRIMA.

DEMIPHO.

Miris modis Dii ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somniis danunt.
Velut ego nocte hac, quae praeteriit, proxuma
In somnis egi satis, et fui homo exercitus.
Mercari visus mihi sum formosam capram,
Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
Neu discordarent, si ambo in uno essent loco;
Posterius quam mercatus fueram, visus sum
In custodiam eam Simiae concredere.
Ea Simia adeo post haud multo ad me venit,
Malè mihi precatur, et facit convitium:
Ait sese illius opera atque adventu caprae,
Flagitium et damnum fecisse haud mediocriter.

Dicit capram, quam dederam servandam sibi,
Suae uxoris dotem ambadedisse. oppido
Mihi illud videri mirum, ut una illaec capra
Uxoris Simiae dotem ambadederit.
Instare factum Simia: atque hoc denique
Respondet, ni properem illam ab sese abducere,
Ad me domum intro ad uxorem ducturum meam,
Atque oppido, hercle, bene velle illi visus sum.
Ast non habere quoi commendarem capram,
Quo magis, quid facerem, cura cruciabar miser.
Interea ad me hoedus visus est aggredirier,
Infit mihi praedicare, sese ab Simia
Capram abduxisse, et coepit irridere me.
Ego enim lugere, atque illam abductam conqueri.
Hoc quam ad rem credam pertinere somnium,
Nequeo invenire. nisi capram illam suspicor
Jam me invenisse quae sit, aut quid voluerit:
Ad portum hinc abii mane cum luci simul,
Postquam hic id, quod volui, transegi, atque ego conspicor
Navem ex Rhodo, qua est heri advectus filius,
Collibitum est illud mihi, nescio quî, visere:
Escendi in lembum, atque ad navim advehor: atque ego
Illam conspicio forma eximia mulierem,
Filius quam advexit meus matri ancillam suae.
Quam ego postquam aspexi, non ita amo ut sani solent
Homines: sed eodem pacto ut insani solent.
Amavi hercle equidem ego olim in adolescentia:
Verum ad hoc exemplum nunquam. ut nunc insanio!
Unum quidem hercle jam scio, periisse me.
Vosmet videte caeterum quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est: haec illa est capra.
Sed simia illa atque hoedus timeo quid velint.
Sed conticescam. vicinum eccum, exit foras.

SCENA SECUNDA.

LYSIMACHUS. DEMIPHO. LORARII.

Profecto ego illunc hircum castrari volo,
Ruri qui nobis exhibet negotium.
D. Nec omen illud mihi, nec auspicium placet.
Quasi hircum, metuo, ne uxor me castret mea,
Atque illius haec nunc simiae parteis ferat.
LY. I tu hinc ad villam, atque istos rastros villico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum.
Uxori facito ut nuncies, negotium
Mihi esse in urbe, ne me exspectet: nam mihi
Tres hodie lites judicandas dicito.
I, et hoc memento dicere. LO. nunquid amplius?
LY. Tantum est. D. Lysimache, salve. LY. euge, De
Salve. ô quid agis? quid fit? D. quod miserrumus.
LY. Dii melius faxint. D. Dii hoc
quidem faciunt. LY. quid est?
D. Dicam, si videam tibi esse operam aut otium.
LY. Quanquam negotium est, si quid vis, Demipho,
Non sum occupatus unquam amico operam dare.
D. Benignitatem tuam mihi experto praedicas.
Quid tibi ego aetatis videor? LY. Acherunticus,
Senex, vetus, decrepitus. D. pervorse vides.
Puer sum, Lysimache, septuennis. LY. sanun' es?
Qui puerum te esse dicas? D. vera praedico.
LY. Modo hercle in mentem venit, quid tu diceres:
Senex cum extemplo est, jam nec sentit, nec sapit;
Ajunt solere eum rursum repuerascere.
D. Immo bis tanto valeo, quam valui prius.
LY. Bene hercle factum, et gaudeo. D. immo si scias,
Oculis quoque etiam plus jam video, quam prius.
LY. Bene est. D. malam rem
dico. LY. jam istuc non bonum est.

D. Sed ausimne ego tibi eloqui, si quid velim?
Ly. Audacter. D. animum advorte. Ly. fiet sedulo.
D. Hodie ire in ludum occoepi litterarium,
Lysimache: ternas scio jam. Ly. quid, ternas? D. amo.
Ly. Tun' capite cano amas, senex nequissume?
D. Seu canum, seu istuc rutilum, sive atrum est, amo.
Ly. Ludificas nunc tu me hìc, opinor, Demipho.
D. Decide collum, si falsum est uti loquar:
Vel, ut scias me amare, cape cultrum, seca
Digitum vel aurem, vel tu nasum, vel labrum:
Si movero me, seu secari sensero,
Lysimache, autor sum uti me amando hìc enices.
Ly. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est.
Nam meo quidem animo vetulus, decrepitus senex
Tantidem est, quasi sit signum pictum in pariete.
D. Nunc tu me, credo, castigare cogitas.
Ly. Egon' te? D. nihil est jam quod tu mihi succenseas:
Fecêre tale ante alii spectati viri.
Humanum amare est, humanum autem ignoscere est.
Ne sis me objurga. hoc non voluntas me impulit.
Ly. Quin non objurgo. D. at ne deteriorem tamen
Hoc facto ducas. Ly. egone te? ah, ne Dî siverint!
D. Vide sis modo etiam. Ly. visum 'st. D. certen'? Ly. perdis me.
Hic homo ex amore insanit. nunquid vis? D. vale.
Ly. Ad portum propero: nam ibi mihi negotium est.
D. Bene ambulato. Ly. bene valeto. D. bene sit tibi.
Quin mihi quoque etiam est ad portum negotium.
Nunc adeo ibo illuc. sed optume gnatum meum
Video, eccum operiar hominem: hoc nunc mihi viso est opus.
Huic persuadere, quomodo potis siem,
Ut illam vendat, neve det matri suae:
Nam ei dono advexe audivi. sed praecauto est opus,
Ne ad illam me animum adjecisse aliquâ sentiat.

SCENA TERTIA.

CHARINUS. DEMIPHO.

Homo me miserior nullus est aeque, opinor,
Neque advorsa quoi sint plura sempiterna.
Satin' quicquid est *ut* quam rem agere occoepi,
Proprium nequit mihi evenire quod cupio?
Ita mihi mala res objicitur aliqua,
Bonum quae meum comprimit consilium:
Miser amicam mihi paravi, animi caussa, pretio;
Ratus clam patrem meum posse habere.
Is rescivit, et vidit, et perdidit me.
Neque is, cum roget, quid loquar cogitatum est,
Ita animi decem in pectore incerti certant.
Nec, quid corde nunc consilii capere possim
Scio, tantus cum cura meo est error animo.
Dum servi mei perplacet mihi consilium,
Dum rursum haud placet: nec pater potis videtur
Induci, ut putet matri ancillam emptam esse illam.
Nunc si dico ut res est, atque illam mihi me
Emisse indico, quemadmodum existimet me?
Atque illam abstrahat, trans mare hinc venum asportet.
Scio, saevos quam sit, domo doctus. igitur hoccine est
Amare? arare mavelim, quam sic amare.
Jam hinc olim invitum domo extrusit ab sese,
Mercatum jussit ire: ibi hoc malum inveni. ubi
Voluptatem aegritudo vincat, quid ibi inest amoeni?
Nequicquam abdidi, abscondidi, abstrusam habebam.
Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi.
Nec sacrum, nec tam profanum quicquam est, quin
Ibi îlico adsit. nec, quî rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.
D. Quid illuc est, quod solus secum fabulatur filius?
Sollicitus mihi nescio quare videtur. C. attate!

Meus pater hic quidem est, quem
video. ibo, alloquar. quid fit, pater?
D. Unde incedis, quid festinas, gnate mi? C. recte, pater.
D. Ita volo. sed istuc quid est, tibi quod commutatu 'st color?
Nunquid tibi dolet? C. nescio quid meo animo est aegre, pater.
Postea hac nocte non quievi satis mea ex sententia.
D. Per mare ut vectus, nunc oculi terram mirantur tui.
C. Magis opinor. D. id est profecto.
Verum actutum abscesserit.
Ergo edepol palles: si sapias, eas ac decumbas domi.
C. Otium non est, mandatis rebus praevorti volo.
D. Cras agito, perendie agito. C. saepe ex te audivi, pater:
Rei mandatae omnes sapientes primum praevorti decet.
D. Age igitur, nolo advorsari tuam advorsus sententiam.
C. Salvos sum, siquidem isti dicto solida et perpetua est fides.
D. Quid illuc est, quod ille solus se in consilium sevocat?
Jam non vereor, ne illam me amare hic potuerit rescisceere.
Quippe haud etiam quicquam inepte feci, amantes ut solent.
C. Res adhuc quidem hercle in
tuto 'st, nam hunc nescire sat scio
De illa amica. quod si sciret, esset alia oratio.
D. Quin ego hunc aggredior de
illa? C. quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut quae mandata, amicus
amicis tradam. D. immo mane.
Paucula etiam sciscitare prius volo. C. dic quid velis.
D. Usquene valuisti? C. perpetuo recte, dum quidem illîc fui.
Verum in portum huc ut sum advectus,
nescio quî animus mihi dolet.
D. Nausea edepol factum credo: verum actutum abscesserit.
Sed quid ais? ecquam tu advexti tuae matri ancillam Rhodo?
C. Advexi. D. quid? ea ut videtur
mulier? C. non edepol mala.
D. Ut morata est? C. nullam vidi melius mea sententia.

D. Mihi quidem edepol visa est, cum
illam vidi. C. eho, an vidisti pater?
D. Vidi: verum non ex usu nostro est, neque adeo placet.
C. Quî vero? D. quia non nostra
formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quae texat, quae molat,
Lignum caedat, pensum faciat, aedîs verrat, vapulet.
Quaeque habeat cotidianum familiae coctum cibum.
Horunc illa nihilum quicquam facere poterit admodum.
C. Eâ caussâ equidem illam emi,
dono quam darem matri meae.
D. Ne duis, neu te advexisse dixeris. C. Dii me adjuvant!
D. Labefacto paulatim. verum quod praeterii dicere,
Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,
Neque sinam. C. quî vero? D. quia
illa forma matrem-familias
Flagitium sit, si sequatur, quando incedat per vias:
Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,
Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium.
Impleantur meae fores elogiorum carbonibus.
Atque ut nunc sunt maledicentes homines, uxori meae
Mihique objectent lenocinium facere. nam quid eo est opu
C. Hercle quin tu recte dicis: et tibi assentior ego.
Sed quid illa nunc fiet? D. recte. ego emero matri tuae
Ancillam viraginem aliquam non malam, forma mala,
Ut matrem addecet familias: aut Syram, aut Aegyptiam:
Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro, neque
Propter eam quicquam eveniet nostris foribus flagitii.
C. Quid si igitur reddatur illi unde
empta est? D. minime gentium.
C. Dixit se redhibere, si non placeat. D. nihil istoc opu'
Litigare nolo ego vos. quam tuam autem accusari fidem
Multo edepol, si quid faciendum est, facere damni mavol
Quam opprobramentum aut flagitium muliebre efferri do

Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
C. Dum quidem hercle ne minoris
vendas, quam ego emi, pater.
D. Tace modo: senex est quidam, qui illam mandavit mihi
Ut emerem ad istanc faciem. C. at
mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit ad illam faciem, ita ut illa est, emerem sibi.
D. Viginti minis, opinor, posse me illam vendere.
C. At ego, si velim, jam dantur septem et viginti minae.
D. At ego. C. quin ego, inquam. D. at
nescis quid dicturus sum: tace.
Treis minas accudere etiam possum, ut triginta sient.
C. Quo vortisti? D. ad illum, qui
emit. C. ubinam est is homo gentium?
D. Eccillum video, jubet quinque
me addere etiam nunc minas.
C. Hercle illunc dii infelicent, quisquis est. D. ibidem mihi
Etiam nunc adnutat, addam sex minas. C. septem, mihi
Nunquam edepol me vincet hodie; commodis poscit pater.
D. Nequicquam poscit: ego habebo. C. at
illic pollicitus est prior.
D. Nihili facio. C. quinquaginta poscit. D. non centum datur.
Potine ut ne licitere advorsum animi *mei* sententiam?
Maxumam hercle habebis praedam:
ita ille est, quoi emitur, senex.
Sanus non est, ex amore illius. quod posces, feres.
C. Certo edepol adolescens ille, quoi ego emo, efflictim perit
Ejus amore. D. multo hercle ille magis senex, si tu scias.
C. Nunquam edepol fuit neque fiet ille senex insanior
Ex amore, quam ille adolescens,
quoi ego do hanc operam pater.
D. Quiesce, inquam, istanc rem ego recte
videro. C. quid agis? D. quid est?
C. Non ego illam mancupio

accepi. D. sed ille illam accipit sine.
C. Non potes tu lege vendere illam. D. ego aliquid videro.
C. post autem communis est illa mihi cum alio. qui scio
Quid sit ei animi, vaenirene eam velit, an non velit?
D. Ego scio velle. C. at pol ego
esse credo aliquem qui non velit.
D. Quid id meâ refert? C. quia illi
suam rem esse aequom est in manu.
D. Quid ais? C. communis mihi illa
est cum alio? is nunc hic non adest.
D. Prius respondes, quam rogo. C. prius
tu emis, quam vendo, pater.
Nescio, inquam, velit ille illam, necne abalienarier.
D. Quid illic quidam, qui mandavit, cum ille nolet? nihil agis.
Nunquam edepol quisquam illam habebit
potius, quam ille quem ego volo.
Certum est. C. censen' certum
esse? D. quin ad navim jam hinc eo.
Ibi vaenibit. C. vin' me tecum illo ire? D. nolo. C. non placet.
D. Meliu' st te, quae sunt mandatae res tibi, praevortier.
C. Tu prohibes. D. at tu excusato, te fecisse sedulo
Ad portum ne bitas, dico jam tibi. C. auscultabitur.
D. Ibo ad portum, et ne hic resciscat
cauto opu' st. non ipse emam,
Sed Lysimacho amico mandabo. is se ad portum dixerat
Ire dudum. me moror, cum hic asto. C. nullus sum, occidi!

SCENA QUARTA.

CHARINUS. EUTYCHUS.

Pentheum diripuisse ajunt Bacchas. nugas maxumas
Fuisse credo, praeut quo pacto ego divorsus distrahor.
Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est in vita boni?
Certum est, ibo ad medicum, atque ibi me toxico morti dabo.
Quando id mihi adimitur, quâ caussâ vitam cupio vivere.

ıe, mane obsecro, Charine. C. qui
ocat. E. Eutychus
ımicus et sodalis, simul vicinus proxumus.
ı tu scis, quantum malarum rerum sustineam. E. scio.
ego istaec auscultavi ab ostio: omnem rem scio.
id id est, quod scis? E. tuus pater
ndere. C. omnem rem tenes.
am amicam. C. nimium multum scis. E. tuis ingratiis.
rimum tu scis; sed quî scis esse amicam illam meam?
te heri ipsus mihi narrasti. C. satin' ut oblitus fui,
ıe narravisse? E. haud mirum
est. C. te nunc consulo.
ıde, quo leto censes me ut peream potissumum?
n taces? cave istuc dixis. C. quid vis me igitur dicere?
' patri sublinere pulchre me os tuo? C. sane volo.
ne eam ad portum? C. quî potius,
voles? E. atque eximam
em pretio? C. quî potius, quam
xpendas? E. unde at erit id?
ıillem orabo, aurum mihi det, Hector qui expensus fuit.
un' es? C. pol sanus si sim,
medicum mihi expetam.
ıti quanti poscit, vin' tanti illam emi? C. auctarium
o, vel mille nummûm plus quam poscet. E. jam tace.
id ais? unde erit argentum, quod des, cum poscet pater?
enietur, exquiretur, aliquid fiet. E. enicas.
tuc, aliquid fiet, metuo. C. quin
E. muto imperas.
n' istuc mandatu 'st? E. potin'
d cures? C. non potest.
ıe vale. C. non edepol possum,
ıam tu ad me redieris.
lius sanus sis. C. vale, et
et me serva. E. ego fecero.

Domi maneto me. C. ergo actutum face cum praedâ recipi

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

LYSIMACHUS. PASICOMPSA.

Amice amico operam dedi: vicinus quod rogavit,
Hoc emi mercimonium. mea es tu: sequere sane:
Ne plora: nimis stulte facis, oculos corrumpis tales.
Quid? tibi quidem quod rideas magis est, quam ut lamente
P. Amabo ecastor, mi senex, eloquere. L. exquire quidvis.
P. Cur emeris me? L. tene ego? ut quod imperetur facias.
Item quod tu mihi imperes ego faciam. P. facere certum e
Pro copiâ et sapientiâ, quae te velle arbitrabor.
L. Laboriose nihil tibi quicquam operis imperabo.
P. Namque edepol equidem, mi senex, non didici bajulare,
Nec pecua ruri pascere, neque pueros nutricare.
L. Bona si esse vis, bene erit tibi. P. tum pol ego perii miser
L. Quî? P. quia illim unde advecta
huc sum, malis bene esse solitum 'st:
Nec mos meu 'st ut praedicem quod ego omnes scire creda
L. Oratio edepol pluris est hujus, quam quanti haec emta e
Quasi dicas, nullam mulierem bonam
esse. P. haud equidem dico.
L. Rogare hoc unum te volo. P. roganti respondebo.
L. Quid ais tu? quod nomen tibi dicam esse? P. Pasicomps
L. Ex forma nomen inditum est. sed quid ais, Pasicomps
Possin' tu, si usus venerit, subtemen tenue nere?
P. Possim. L. si tenue scis, scio, te uberius posse nere.
P. De lanificio neminem metuo, una aetate quae sit.
L. Bonam hercle te et frugi arbitror, matura jam inde aet
Quoniam scis facere officium tuum, mulier. P. pol docta dic
Operam accusari non sinam
meam. L. hem, istaec hercle res est,

Ovem tibi ancillam dabo natam annos sexaginta
Peculiarem. P. mi senex, tam vetulam? L. generis Graeci est.
Eam si curabis, perbona est, tondetur nimium scite.
P. Honoris caussa quicquid est, quod dabitur, gratum habebo.
L. Nunc, mulier, ne tu frustra sis, mea non es ne arbitrêre.
P. Dic igitur, quaeso, quoja sum? L. tuo
hero redempta es rursum.
Ego redemi te: ille me oravit. P. animus rediit,
Si mecum servatur fides. L. bono animo es, liberabit
Ille te homo: edepol deperit atque hodie primum vidit.
P. Ecastor jam biennium est, cum mecum rem coepit.
Nunc, quando amicum te scio esse illius, indicabo.
L. Quid ais tu? jam biennium est
cum tecum habet rem? P. certo.
Et inter nos conjuravimus, ego cum illo, et ille mecum,
Ego cum viro, et ille cum muliere:
nisi cum illo, aut ille mecum,
Neuter stupri caussa caput limaret. L. dii immortales,
Etiam cum uxore non cubet? P. amabo, an maritus est?
Neque est, neque erit. L. nolim
quidem. homo hercle perjuravit.
P. Nullum adolescentem plus
amo. L. puer est ille quidem, stulta.
Nam illi quidem haud sane diu est, cum dentes exciderunt.
P. Quid, dentes? L. nihil est:
sequere sis huc me. diem unum oravit
Ut apud me praehiberem locum: ideo, quia uxor ruri est.

SCENA SECUNDA.

DEMIPHO.

Tandem impetravi, ut egomet me corrumperem.
Empta es amica clam uxore meâ et filio.
Certum est, antiqua recolam, et servibo mihi.
Decurso in spatio, breve quod vitae reliquum est,

Voluptate, vino et amore delectavero.
Nam hanc se bene habere aetatem nimio est aequius.
Adolescens cum sis, tum cum est sanguis integer,
Rei tuae quaerendae convenit operam dare:
Demum igitur cum senex sis, tunc in otium
Te colloces, dum potestur: id jam lucro est
Quod vivis. hoc ut dico, factis persequar.
Interea tamen huc intro ad me invisam domum.
Uxor me exspectat jumdudum esuriens domi.
Jam jurgio enicabit, si intro rediero.
Verum hercle postremo ut ut est, non ibo tamen,
Sed hunc vicinum, prius conveniam, quam domum
Redeam. ut mihi aedeis aliquas conducat volo,
Ubi habitet istaec mulier. atque eccum it foras.

SCENA TERTIA.

LYSIMACHUS. DEMIPHO.

Adducam ego illum jam ad te si convenero.
D. Me dicit. L. quid ais, Demipho? D. est mulier domi?
L. Quid censes? D. quid si visam? L. quid properas? mar
D. Quid faciam? L. quod opus est facto, facito ut cogites.
D. Quid cogitem? equidem hercle opus hoc facto existum
Ut illuc introeam. L. itane vero, vervex, intro eas?
D. Quid aliud faciam? L. prius hoc ausculta, atque ades.
Prius etiam est, quod te facere ego aequom censeo.
Nam nunc si illo introieris, amplecti voles,
Confabulari, atque osculari. D. tu quidem
Meum animum gestas: scis quid acturus siem.
L. Pervorse facies. D. quodne ames? L. tanto minus.
Jejunitatis plenus, anima foetida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Utinc adveniens vomitum excutias mulieri?
Scio pol te amare, quom istaec praemonstras mihi.
D. Quid si igitur (unum factum hoc si censes) coquum

Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat
Apud te hìc usque ad vesperum? L. hem istuc censeo,
Nunc tu sapienter loquere atque amatorie.
D. Quid stamus? quin ergo imus, atque obsonium
Curamus, pulchre ut simus? L. equidem te sequor.
Atque hercle invenies tu locum illi, si sapis.
Nullum hercle, praeter hunc diem, illa apud me erit:
Metuo ego uxorem, cras si rure redierit,
Ne illam hìc offendat. D. res parata est, sequere me.

SCENA QUARTA.

CHARINUS. EUTYCHUS.

Sumne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?
Si domi sum, foris est animus: sin foris sum, animus domi est.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium:
Ni oculos lacrumae defendant, jam ardeat, credo, caput.
Spem teneo, salutem amisi: redeat an non, nescio.
Si opprimit pater, quod dixit; exulatum abiit salus:
Sin sodalis, quod promisit, fecit; non abiit salus.
Sed tandem si podagrosis pedibus esset Eutychus,
Jam a portu rediisse potuit, id illi vitium maxumum 'st,
Quod nimis tardus est, advorsum mei animi sententiam.
Sed isne est, quem currentem video? ipsus est, ibo obviam.
Divûm atque hominum quae spectatrix
atque Hera eadem es hominibus,
Spem speratam cum obtulisti hanc mihi, tibi grates ago.
Nunquid restat? eheu disperii! voltus neutiquam hujus placet:
Tristis incedit, pectus ardet: haereo, quassat caput.
Eutyche. E. heu, Charine. C. priusquam recipias anhelitum,
Uno verbo eloquere: Ubi ego sum? hìccine an apud mortuos?
E. Neque apud mortuos, neque hìc
es. C. salvos sum, immortalitas
Mihi data est: hic emit illam: pulchre os sublevit patri.
Impetrabilior qui vivat nullus est. dic, obsecro.

Si neque hic, neque Acherunti sum,
ubi sum? E. nusquam gentium.
C. Disperii! illaec interemit me modo oratio.
Odiosa est oratio, cum rem agas, longinquom loqui.
Quicquid est, ad capita rerum perveni. E. primum omnium
Periimus. C. quin tu illud potius nuncias, quod nescio.
E. Mulier alienata est abs te. C. Eutyche, capital facis.
E. Quî? C. quia aequalem et sodalem civem liberum enica
E. Ne dii sirint. C. demisisti gladium in jugulum: jam cadas
E. Quaeso, hercle, animum ne
desponde. C. nullus est quem despondeam.
Loquere porro aliam malam rem, quoi est empta? E. nesci
Jam addicta, atque abducta erat,
cum ad portum venio. C. vae mihi,
Montes tu quidem mali in me ardentes jamdudum jacis.
Perge, excrucia carnufex, quandoquidem occoepisti semel.
E. Nec tibi istuc magis dividiae est, quam mihi hodie fuit.
C. Dic, quis emit? E. nescio hercle. C. hem,
istuccine est operam dare
Bonum sodalem? E. quid me facere
vis? C. idem quod me vides,
Ut pereas quin percontatu's, hominis quae facies foret,
Qui illam emisset: eo si pacto posset indagarier
Mulier? E. heu me miserum! C. flere
omitte, istuc quod nunc agis.
E. Quid ego feci? C. perdidisti me et fidem mecum tuam.
E. Dii sciunt, culpam meam istanc
non esse ullam. C. euge, papae!
Deos absentes testes memoras: quî ego istuc credam tibi?
E. Quin tibi in manu est, quod credas:
ego quod dicam, id mihi meâ in manu est.
C. De istâc re argutus es, ut par pari respondeas:
Ad mandata claudus, caecus, mutus, mancus, debilis.
Promittebas te os sublinere meo patri. egomet credidi

Homini docto rem mandare, is lapidi mando maxumo.
E. Quid ego facerem? C. quid tu
faceres? men' rogas? requireres,
Rogitares, quis esset, aut unde esset, quâ prosapiâ,
Civisne esset, an peregrinus. E. civem esse ajebant Atticum.
C. Ubi habitaret, invenires saltem, si nomen nequis.
E. Nemo ajebat scire. C. at saltem hominis faciem exquireres.
E. Feci. C. quâ formâ esse ajebant? E. ego dicam tibi:
Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum,
Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.
C. Non hominem mihi, sed thesaurum
nescio quem memoras mali.
Nunquid est, quod dicas aliud de illo? E. tantum, quod sciam.
C. Edepol nae ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.
Non possum durare, certum est exulatum hinc ire me.
Sed quam capiam civitatem, cogito potissumum:
Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum,
Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Boeotiam.
E. Cur istuc coeptas consilium? C. quia
enim me afflictat amor.
E. Quid tu ais? quid, cum illuc, quo nunc ire paritas, veneris?
Si ibi amare forte occipias, atque item ejus sit inopia,
Jam inde porro aufugies? deinde item illinc, si item evenerit:
Quis modus tibi exilio tandem eveniet? qui finis fugae?
Quae patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.
Cedo, si hac urbe abis, amorem te hic relicturum putas?
Si id forte ita, sat animo acceptum est: id pro certo si habes:
Quanto te satiu'st rus aliquo abire, ibi esse, ibi vivere:
Adeo dum illius te cupiditas atque amor missum facit?
C. Jam dixisti. E. dixi. C. frustra
dixti. hoc mihi certissumum est.
Eo domum, patrem atque matrem ut meos salutem: postea
Clam patrem patriâ hâc effugiam, aut aliquid capiam consilii.
E. Ut corripuit se repente, atque abiit? heu misero mihi!

Si ille abierit, meâ factum omnes dicent esse ignaviâ.
Certum est praeconum jubere jam quantum est conducier,
Qui illam investigent, qui inveniant. post ad Praetorem ilico
Ibo, orabo ut conquisitores det mihi in vicis omnibus:
Nam mihi nihil relicti quicquam aliud jam esse intellego.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

DORIPPA. SYRA.

Quoniam a viro ad me rus advenit nuncius,
Rus non iturum, feci ego ingenium meum,
Reveni, ut illum persequar, qui me fugit.
Sed anum non video consequi nostram Syram,
Atque eccam incedit tandem. quin is ocius?
S. Nequeo mecastor, tantum hoc oneris est, quod fero.
D. Quid oneris? S. annos octoginta et quatuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul haec, quae porto, deprimunt. D. aliquid cedo
Quî hanc vicini nostri aram augeam, Syra.
S. Da sane hanc virgam lauri. D. abi jam tu intro. S. eo.
D. Apollo, quaeso te, ut des pacem propitius;
Salutem et sanitatem nostrae familiae,
Meoque ut parcas gnato pace propitius.
S. Disperii, perii, misera, vae miserae mihi!
D. Satin' tu sana es obsecro? quid ejulas?
S. Dorripa mea, Dorripa! D. quid clamas, obsecro?
S. Nescio quae est mulier intus hic in aedibus.
D. Quid mulier? S. mulier meretrix. D. verea' serio?
S. Nimium scis sapere, ruri quae non manseris:
Quamvis insipiens poterat persentiscere
Illam esse amicam tui viri bellissumi.
D. Credo mecastor. S. i hâc mecum, ut videas simul
Tuam Alcumenam pellicem, Juno mea.

castor vero istuc eo quantum potest.

SCENA SECUNDA.

LYSIMACHUS.

n ne est malae rei, quod amat Demiphò,
mptuosus insuper etiam siet?
m vocasset si ad coenam summos viros,
ium obsonavit, sed coquos, quasi in mari
hortator remiges hortarier,
ortabatur. egomet conduxi coquom.
um demiror non venire ut jusseram.
ui hinc nam a nobis exit? aperitur foris.

SCENA TERTIA.

DORIPPA. LYSIMACHUS.

rior mulier, me nec fiet, nec fuit,
viro quae nupserim. heu miserae mihi!
, quoi te, et tu quae habeas, commendas viro?
, quoi decem talenta dotis detuli,
ut viderem, ut ferrem has contumelias!
erii hercle! rure jam rediit uxor mea:
se eam credo mulierem in aedibus.
uae loquatur, exaudire hinc non queo.
dam propius. D. vae miserae mihi! L. immo mihi.
isperii! L. ego quidem hercle oppido perii miser!
ut. omnes te Demipho Di perduint.
ol hoc est, ire quod rus meus vir noluit.
uid nunc ego faciam nisi ut adeam, atque alloquar?
t salvere suus vir uxorem suam.
ni fiunt rustici. D. pudicius
unt illi quam qui non fiunt rustici.
um quid delinquunt rustici? D. ecastor minus
m urbani, et multo minus mali quaerunt sibi.
uid autem urbani deliquerunt? dic mihi.

D. Quoia illa mulier intus est. L. vidistine eam?
D. Vidi. L. quoia ea sit, rogitas? D. resciscam tamen:
Cupio hercle scire: sed tu me tentas sciens.
L. Vin' dicam quoia est? illa, illa. edepol! vae mihi,
Nescio quid dicam. D. haeres? L. haud vidi magis.
D. Quin dicis? L. quin, si liceat. D. dictum oportuit.
L. Non possum, ita instas: urges quasi pro noxio.
D. Scio, innoxius. L. audacter quamvis dicito.
D. Dic igitur. L. ego dicam. D. atqui dicundum est tamen.
L. Illa est. num etiam vis nomen dicam? D. nihil agis.
Manifesto teneo, in noxiâ es. L. qua noxiâ?
Ista quidem illa est. D. quae illa est? L. illa. D. johia!
L. Jam si nihil usus esset, jam non dicerem.
D. Non tu scis quae sit illa? L. immo etiam scio:
De istâc sum judex captus. D. judex? jam scio:
Huc tu in consilium istam advocavisti tibi.
L. Immo sic sequestro mihi data est. D intellego.
L. Nihil hercle istius quicquam est. D. numero purgitas.
L. Nimium negotii reperi, enimvero haereo.

SCENA QUARTA.

COCUS. LYSIMACHUS. DORIPPA. SYRA.

Agite, ite actutum. nam mihi amatori seni
Coquenda'st coena: atque *equidem* cum recogito,
Nobis coquenda est, non *quoi conducti* sumus.
Nam qui amat, quod amat, si id habet, id habet pro cibo:
Videre, amplecti, osculari, alloqui.
Sed nos confido onustos redituros domum.
Ite hac. sed eccum qui nos conduxit, senex.
L. Ecce autem, perii! coquus adest. C. advenimus.
L. Abi. C. quid? abeam? L. st, abi. C. abeamne? L. abi.
C. non estis coenaturi? L. jam saturi sumus.
Sed interii! D. quid ais tu? etiamne haec illi tibi
Jusserunt ferri, quos inter judex datus?

ccine tua est amica, quam dudum mihi
are dixti, cum obsonabas? L. non taces?
; scitum filum mulieris: virum hercle avet.
ı' dierectus? C. haud mala est. L. at tu malus.
ım hercle opinor satis concubinam hanc. L. non abis?
;o sum, qui te dudum conduxi. C. quid est?
hercle tu istuc ipsus. L. vae misero mihi!
ıpe uxor ruri est tua, quam dudum dixeras
sse aeque atque angueis. L. egon' istuc dixi tibi?
i quidem hercle. L. ita me amabit Juppiter,
ıt ego illud nunquam dixi. D. etiam negas?
ı te odisse ajebat, uxorem verum suam.
.m istaec fiunt, te me odisse. L. quin nego.
xorem suam ruri esse ajebat. L. haec ea est.
ıihi molestus? C. quia me non novisse ais.
uis tu istanc. L. sapio: nam mihi unica est.
me experiri? L. nolo. C. mercedem cedo.
; petito, dabitur. nunc abi. D. heu miserae mihi!
ıc ego verum illud verbum esse experior vetus:
mali esse propter vicinum malum.
hic astamus? quin abimus? incommodi
tibi evenit, id non est culpa mea.
ı me eradicas miserum. C. scio jam quid velis,
hinc me abire vis. L. volo, inquam. C. abibitur,
ıam dato. L. dabitur. C. dari ergo sis jube.
test interea dum illi ponunt. L. quin abis?
ıt molestus ne sis? C. agite, apponite
ım istuc ante pedes illi seni.
sa aut mox, aut cras jubebo abs te peti:
ni. L. fortasse te illum mirari coquom,
enit, atque haec attulit. dicam quid est.
miror, si quid damni facis, aut flagitii.
ego patiar, sic me nuptam tam male,
: in aedes sic scorta obductarier.

Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
Ut veniat ad me jam simul tecum. S. eo.
L. Nescis, negotii quid sit, uxor, obsecro?
Conceptis verbis jam jusjurandum dabo,
Me nunquam quicquam cum illa. jamne abiit Syra?
Perii hercle! ecce autem haec abiit. vae misero mihi!
At te vicine, Dii Deaeque perduint,
Tuâ cum amicâ cumque amationibus.
Suspicione implevit me indignissume:
Concivit hostes: domi uxor est acerruma,
Ibo ad forum, atque Demiphoni haec eloquar,
Me istanc capillo protracturum esse in viam,
Nisi hinc abducit, quo volt, ex hisce aedibus.
Uxor, heus uxor, quanquam tu irata es mihi,
Jubeas, si sapias, haec intro *hinc* auferrier:
Eadem licebit mox coenare rectius.

SCENA QUINTA.

SYRA. EUTYCHUS.

Hera quo me misit ad patrem, non est domi:
Rus abiisse ajebant. nunc demum renuncio.
E. Defessus sum urbem totam pervenarier,
Nihil investigo quicquam de illa muliere.
Sed mater rure rediit, nam video Syram
Astare ante aedeis, Syra. S. quis est, qui me vocat?
E. Herus atque alumnus tuus sum. S. salve, alumne.
E. Jam mater rure rediit? responde mihi.
S. Sua quidem salute ac familiae maxuma.
E. Quid istuc negotii est? S. tuus pater bellissumus
Amicam adduxit intro in aedis. E. quomodo?
S. Adveniens mater rure eam offendit domi.
E. Pol haud censebam istarum esse operarum patrem.
Etiam nunc mulier intu'st? S. etiam. E. sequere me.

Hisce vett. Editiones continuo ista attexunt:
? Peristratam hic Demiphonis contuor?
us grandit, emittit oculos,
mfert se, obstipat verticem.
:vabo hinc rerum quid gerat.
ium est, quicquid quaeritat.

Quam Scenam statim excipiunt duae aliae.

SCENA SEXTA.

PERISTRATA. SYRA. LYCISSA.

Astarte hominum deorumque
ita, salus: rursus eadem quae est,
icies, mors, interitus, mare, tellus, coelum, sidera.
quaecunque templa colimus,
lucuntur nutu, illi obtemperant.
spectant: quod illi displicet, facile excludunt caeteri.
quid complacitum, id sequontur,
vivont omnia, atque sentiunt.
enicat, extinguit, alios suo lacte
, atque erigit: sed quos enicat,
vont, et sapiunt: quos properat alere, ac erigere,
iidem confestim pereunt, atque male sapiunt miseri.
it benevolentes, odiosi humum mordent, caput reptant,
iunt, perstrepuntque: cumque
it vivere, tunc ruunt maxume,
c, tunc student persequi, labant
ies, itidem rapiuntur senes.
e amant: quod amant, amatum volunt, atque cognitum,
'ero si amare eâ aetate occoeperunt,
o insaniunt acrius.
m si non amant, oderunt, molesti itidem, atque difficiles;
uli, osores, infensi, iracundi, sibi suisque invidi.
d in se olim admisere turpiter, id si fiat modestius,

Nec tolerant, ut aequom est patres:
sed clamant, indecenter obstrepunt.
S. Quantum intellego, et hanc male
habet Demipho. P. id verum.
Amat filius et perit, id quom
resciscit pater, insanit vehementius.
Quae istaec intemperies? abegit vir meus
olim ipse ad mercatum Rhodum filium:
Nunc ut fert Acanthio, ipse sibimet faciet exilium.
O iniquom patrem, ô infortunatum filium, quo te recipies?
Ubi matrem relinques? sola degam?
filium amittam? non patiar.
Vendidit pater? ubi ubi erit inventa, mater redimet.
Dic tu Lycissa, num in hanc viciniam adductam autumant?
L. In hanc opinor, in amici senis
quojusdam aedeis. P. hìc, praeter Lysimachum,
Nullus quem sciam. S. Lysimachum nominant,
Mirum ni senes vicini in unum nidum conspiraverint.
P. Dorippam ejus uxorem conveniam. L. quid,
convenias? non eam vides?
P. Video equidem: auscultemus. nescio
quid secum iracunda mussitat.

SCENA SEPTIMA.

DORIPPA. SYRA. LYCISSA. PERISTRATA.

Syra non redit, quam accersitum
patrem jamdiu est quod miseram:
Tarda nimium aut lapis obriguit, aut
angue demorsa cessavit turgida.
S. Nulla sum, adest hera, me
quaerit. D. domi manere nequeo:
Bellulam istanc pellicem mei non
patiuntur oculi. exclusissem foras,
At me meus continuit Eutychus.

sed omnino quod fert non creduam.
L. Audin' hera? P. audio: sine
pergat. L. sino. D. amici inquit senis
Gratiâ huc ad nos venisse. habet
venalem, amanti dum detrahat filio.
Haec quidem aut viri aut gnati fallacia: dissident sententiae.
Sequestro vir ait datam: eandem vero venalem dicit filius.
S. Ibo de improviso obviam, ne
cessasse intelligat. D. istaec filio.
Non credam. qui obsequitur patri: huic vero ut mero cuculo,
Id certum est mentiri ampliter: equidem coquo creduam.
Eccam Syram. ut currit venefica. Syra! S. quis me vocat?
D. Malum quod di tibi danunt. S. hera si sapis, hoc potius
Tuae pellici, et marito dato. D. istuc
dictum tibi non amplius irascor.
Sed ubi pater? quid cessat? an hominem podagra impedit?
S. Nec podagricus nec articularius est, quem rus ducunt pedes.
D. Non domi? S. non. D. ubi? S. rure esse autumant.
Atque nunquid redeat incertum hodie:
cum villico rationis satis.
D. Omnia mihi hodie eveniunt praeter
sententiam. non vivam vesperi,
Nisi illanc a me scelestam abigam: eo domum. L. hera abit,
P. Hem, abit? compella. L. Dorippa,
Dorippa. D. quid molestiae
Hoc est? quis me revocat? P. non
sum molesta: sed benevolens,
Et amica te compellat tua Peristrata: mane quaeso.
D. Hem Peristrata, te pol non noram: mala bilis cruciat
Me atque exagitat. P. istuc volo, quaeso, ne neges,
Te audivi modo: dic mihi, quae te nunc habet solicitudo?
D. Peristrata, sic di tibi unicum gnatum
sospitent, da mihi benignius operam,
Nulla dari mihi poterit melius: par est aetas: una crevimus,

Pares aetate habemus viros: nulli colloquor lubentius.
Sollicitor merito quidem, quid tibi animi esse nunc possiet,
Si amicam hâc aetate ante oculos tuus adduxerit Demipho?
P. Adduxit? D. factum. P. domi est? D. domi: immo cogi
Conducti: parabatur convivium, ni
meus disturbasset adventus omnia.
Senem miserum Venus et Cupido alieno satis vexant tempore.
P. Sed ista levia sunt Dorippa.
utinam non ego essem miserior!
D. Levia? P. levia quidem. D. quae pejora tibi tum faceret?
P. Immo pejoribus pejora. D. quae
istaec sunt? quaeso loquere:
Ut tu mihi, ego tibi, quae facto opus sunt demus consilium.
Vetus id dictum est, feliciter is sapit, qui periculo alieno sapit.
P. Unicus mihi, Dorippa, est gnatus:
scis? D. scio. P. hunc pater
Olim a se extrusit Rhodum. D. quare? P. quoniam amaret.
D. Ob id ipsum? P. id quidem nunc
quoque, quom ancillam domum
Adduxisset, hanc resciscens pater produxit, venalem praebuit.
D. Atat novi: verum dixerat filius:
ego mariti amicam putabam mei.
Quoi data est? P. seni quoidam in hâc amico viciniâ.
Credo hic alium, praeter tuum, amicum habere neminem.
D. Ea quidem est. quid filius? P. urbem
hanc se deserturum autumat.
D. In portû res est. quid si invenerit? P. mansurum excolito.
D. Praeter spem salvae sumus, ne dubita: apud me ea est.
P. Apud te? ea erat opinor, de quâ loqui te audivi modo.
D. Ea. P. ô factum bene. merito te amo, restituisti filium.
Fac videam. D. eamus intro. P. eamus. Lycissa ades,
Acanthioni haec nuncia: ego ad Dorippam huc devortam.

SCENA OCTAVA.

SYRA.

Ecastor lege durâ vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miserae, quam viri.
Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro.
Uxor viro si clam domo egressa est foras,
Viro fit caussa, exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quae uxori est, viro!
Nam uxor contenta est, quae bona est, uno viro.
Qui minus vir unâ uxore contentus siet?
Ecastor, faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Ut illae exiguntur, quae in se culpam commerent;
Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

CHARINUS.

Limen superum inferumque salve, simul autem vale.
Hunc hodie postremum extollo mea domo patria pedem.
Usus, fructus, victus, cultus jam mihi hanunc aedium
Interemptu'st, interfectu'st, alienatu'st. occidi!
Dii penates meûm parentum, familiae Lar par,
Vobis mando, meûm parentum rem bene ut tutemini.
Ego mihi alios Deos penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem: ab Atticis abhorreo:
Nam ubi mores deteriores increbescunt indies,
Ubi, qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Ubique id eripiatur, animo tuo quod placeat maxume:
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita civitas.

SCENA SECUNDA.

EUTYCHUS. CHARINUS.

Divûm atque hominum quae Spectatrix
atque Hera eadem es hominibus,
Spem speratam quoniam obtulisti hanc mihi, grates ago.
Ecquis nam Deus est, qui mea nunc laetus laetitia fuat?
Domi erat quod quaeritabam. *ibi* sex sodales repperi,
Vitam, Amicitiam, Civitatem, Laetitiam, Ludum, Jocum.
Eorum inventu res *decem* simitu pessimas pessundedi,
Iram, Inimicitiam, Stultitiam, Exitium, Pertinaciam,
Moerorem, Lacrumas, Exilium, Inopiam, Solitudinem.
Date Dî, quaeso, conveniendi mihi ejus celerem copiam.
C. Apparatus sum, ut videtis: abjicio superbiam.
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger:
Egomet sum mihi imperator, idem egomet mihi obedio:
Egomet mihi fero, quod usu'st. ô cupido quantus es!
Nam tu quemvis confidentem facile tuis factis facis,
Eundem ex confidente actutum diffidentem denuo.
E. Cogito, quonam ego illum
curram quaeritatum. C. certa re'st.
Me usque quaerere illam, quoquo hinc abducta est gentium,
Neque mihi ulla obsistet amnis,
neque mons, neque adeo mare;
Nec calor, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem.
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, Solem, sitim:
Non concedam, neque quiescam
usquam noctu, neque interdius,
Prius profecto, quam aut amicam aut mortem investigavero.
E. Nescio quoia vox ad aurem mihi advolavit. C. invoco
Vos Lares viales, ut me bene juvetis. E. Juppiter!
Estne illic Charinus? C. cives bene valete. E. ilico
Sta, Charine. C. qui me revocat? E. Spes, Salus, Victoria.
C. Quid me voltis? E. ire tecum. C. alium comitem quaerite.

Non amittunt hi me comites, qui tenent. E. qui sunt ei?
C. Cura, Miseria, Aegritudo, Lacrumae, Lamentatio.
E. Repudia istos comites, atque hoc respice, et revortere.
C. Si quidem mecum fabulari vis, subsequere. E. sta ilico.
C. Male facis, properantem qui me commorare. Sol abit.
E. Si huc item properes, ut istuc properas, facias rectius,
Huc secundus ventus nunc est, cape modo vorsoriam:
Hìc favonius serenu' st, istîc auster imbricus:
Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.
Recipe te ad terram, Charine, huc. non ex advorso vides?
Nubis ater imberque instat, aspice nunc ad sinistram,
Coelum ut est splendore plenum, ex advorso vides.
C. Religionem illîc objecit: recipiam me illuc. E. sapis
O Charine, contra pariter fer gradum, et confer pedem,
Porrige brachium, prehende. jam tenes? C. teneo. E. tene.
Quo nunc ibas? C. exulatum. E. quid
ibi facere vis? C. quod miser.
E. Ne pave, restituam jam ego te in gaudia, antequam is. C. eo.
E. Maxume quod vis audire, id audies quod gaudeas.
Sta ilico, amicus advenio multum benevolens. C. *quid est?*
E. Tuam amicam. C. quid eam? E. ubi
sit ego scio. C. tun' obsecro?
E. Sanam et salvam. C. ubi eam
salvam? E. quo ego scio. C. ego me mavelim.
E. Potin' ut animo sis tranquillo? C. quid si animus fluctuat?
E. Ego istum in tranquillo et tuto sistam, ne time.
C. Obsecro te, loquere ubi sit, ubi eam videris.
Quid taces? dic. enicas me miserum tua reticentia.
E. Non longe hinc abest a nobis. C. quin
ergo commonstras, si tu vides?
E. Non video hercle nunc, sed vidi
modo. C. quin ego videam, facis?
E. Faciam. C. longinquom istuc
amanti est. E. etiam metuis? omnia

Commonstrabo. amicior mihi nullus vivit, atque is est,
Qui illam habet: neque est quoi magis
me velle melius aequom siet.
C. Non curo istuc, illam quaero. E. de illa ergo ego dico tibi.
Sane hoc non in mentem venit dudum, uti tibi.
C. Dic igitur, ubi illa est? E. in
nostris aedibus. C. aedis probas,
Si tu vera dicis, pulchre aedificatas arbitror.
Sed quid ego istuc credam? vidistin? an de audito nuncias?
E. Egomet vidi. C. quis eam adduxit ad vos? E. inique rogas.
C. Vera dicis. E. nihil, Charine, te quidem quicquam pudet.
Quid tua refert, qui cum istac venerit? C. dum istuc siet.
E. Est profecto. C. opta ergo ob istunc nuncium, quid vis tibi.
E. Quid, si optabo? C Deos orato, ut ejus faciatit copiam.
E. Derides. C. servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc rejicio.
heus aliquis, heus actutum huc foras
Exite, illinc pallium mihi huc
ferte. E. hem nunc tu mihi ut places!
C. Optume adveniens puere, cape
chlamydem atque haec. istinc sta illico:
Ut, si haec non sint vera, inceptum
hoc itiner perficere exsequar.
E. Non mihi credis? C. omnia equidem credo, quae dicis mihi.
Sed quin introducis me ad eam, ut videam? E. paulisper mane.
C. Quid manebo? E. tempus non est intro eundi. C enicas.
E. Non opus est, inquam, nunc intro te ire. C. responde mihi,
Qua caussa? E. operae non est. C. cur? E. quia
non est illi commodum.
C. Itane commodum illi non est, quae
me amat, quam ego contra amo?
Omnibus hic ludificatur me modis. ego stultior,
Qui isti credam. commoratur: chlamydem sumam demum.
E. Mane parumper, atque hoc

tudi. C. cape sis, puer, hoc pallium.
E. Mater irata est patri vehementer, quia scortum sibi
Ob oculos adduxerit in aedis, dum ruri ipsa abest:
Suspicatur illam amicam esse illi. C. Zonam sustuli.
E. Eam rem nunc exquirit intus. C. jam machaera est in manu.
E. Nam si eo te introducam. C. tollo
ampullam, atque hinc eo.
E. Mane, mane Charine. C. erras, me decipere haud potes.
E. Neque edepol volo. C. quin tu
ergo itiner exsequi meum me sinis?
E. Non sino. C. ego me moror, tu puere, abi hinc intro ocius.
Jam in currum escendi, jam lora in manus coepi meas.
E. Sanus non es. C. quin, pedes, vos in curriculum conjicitis
In Cyprum recta? quandoquidem pater mihi exilium parat.
E. Stultus es. noli istuc quaeso dicere. C. certum exsequi 'st,
Operam ut sumam ad pervestigandum
ubi sit illaec. E. quin domi est.
C. Nam hic quod dixit, id mentitu 'st. E. vera
dixi equidem tibi.
C. Jam Cyprum veni. E. quin sequere,
ut illam videas quam expetis.
C. Percontatus non inveni. E. matris jam iram neglego.
C. Porro proficiscor quaesitum. nunc perveni Chalcidem.
Video ibi hospitem Zacyntho: dico quid eo advenerim:
Rogito quis eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudiverit.
E. Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?
C. Hospes respondit, Zacyntho ficos fieri non malas.
E. Nihil mentitus est. C. sed de ami a sese inaudisse autumat,
Hic Athenis esse. E. Chalcas iste quidem Zacynthiu 'st.
C. Navem conscendo, proficiscor ilico, jam sum domi,
Jam redii exilio. salve mi sodalis Eutyche:
Ut valuisti? quid, parentes mei valent? coena dabitur.
Bene vocas, benigne dicis: cras apud te, nunc domi.
Sic decet, sic fieri oportet. E. eho, quae tu somnias!

Hic homo non sanus est. C. medicari amicus quin properas?
E. Sequere sis. C. sequor. E. clementer quaeso, calces deteris.
Audin' tu? C. jamdudum audivi. E. pacem componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata. C. i modo.
E. Propter istanc. C. i modo. E. ergo
cura. C. quin tu ergo i modo.
Tam propitiam reddam, quam cum propitia est Juno Jovi.

SCENA TERTIA.

DEMIPHO. LYSIMACHUS.

Huic Scenae;

Quasi tu nunquam quicquam &c.

Praescripserant Vett. Edd. versus XI. sequentes.

L. Demipho: Sapientum illud dictum te audisse reor saepius:
Voluptas est malorum esca: quod ea non minus homines
Quam hamo capiantur pisces. hanc quando fugiant senes,
Tu tamen senectuti gratiam non habeas: quoniam haec tibi
Non abstulit modo, sed in amorem conjecit fortius.
Quo te consiliumque tuum atque mentem perdit funditus,
Atque oculorum tibi praestringit aciem. me quoque
In magnum conjecisti malum, nec quid faciam scio.
D. Lysimache, deûm hoc arbitrium
est, non hominum: tute hoc tecum
Si cogites, non aequom te facere arbitrabere,
Quom amico homini, tuique conscio, ita succenseas misere.

Quasi tu nunquam quicquam assimile hujus facti feceris.
L. Edepol nunquam, cavi ne quid
facerem. vix vivus sum miser!
Nam mea uxor propter illam tota in fermento jacet.
D. At ego expurgationem habebo, ut ne succenseat.
L. Sequere me. sed exeuntem filium video meum.

SCENA QUARTA.

EUTYCHUS. LYSIMACHUS. DEMIPHO.

Ad patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatam sciat.
Jam redeo. L. placet principium.
quid agis? quid fit, Eutyche?
E. Optuma opportunitate ambo advenistis. L. quid rei est?
E. Uxor tibi placida et placata 'st. certe dextras nunc jam.
L. Dii me servant. E. tibi amicam nullam esse nuncio.
D. Dii te perdant. quid negotii
est nam quaeso istuc? E. eloquar.
Animum advortite igitur ambo. L. quin
tibi ambo operam damus.
E. Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suâpte culpâ genere capiunt genus, ingenium improbant.
D. Verum dicit hic. L. tibi ergo
dicit. E. eo illud verum est magis.
Nam te istâc aetate haud aequom fuerat filio tuo,
Adolescenti amanti amicam emptam argento eripere suo.
D. Quid tu ais? Charini amica 'st illa? E. ut dissimulat malus!
D. Ille quidem illam sese ancillam matri emisse dixerat.
E. Propterea igitur tu mercatus, novos amator, vetus puer?
L. Optume hercle: perge: ego assistam hinc altrinsecus.
Quibus est dictis dignus, usque
oneremus ambo. D. nullus sum.
L. Filio suo qui innocenti fecit tantam injuriam.
E. Quem quidem hercle ego, in
exilium cum iret, reduxi domum:
Nam ibat exulatum. D. an abiit? L. etiam loquere, larva?
Temperare istâc aetate istis decebat artibus.
D. Fateor: deliqui profecto. E. etiam loquere larva?
Vacuom esse istâc ted aetate iis decebat noxiis:
Itidem, ut tempus anni, aetatem aliam aliud factum convenit.
Nam si istuc jus est, senecta aetate scortari senes,

Ubi loci res summa nostra est publica? D. hei, perii miser!
E. Adolescentes rei agendae isti magis solent operam dare.
D. Jam obsecro vobis hercle habete cum porcis, cum fiscina.
E. Redde filio: sibi habeat. D. jam
ut volt, per me sibi habeat licet.
E. Temperi edepol! quoniam, ut aliter facias, non est copiae.
D. Supplicii sibi sumat quid volt ipse ob hanc injuriam.
Modo pacem faciatis, oro ut ne mihi iratus siet.
Si hercle scivissem, sive adeo joculo dixisset mihi,
Se illam amare, nunquam facerem,
ut illam amanti abducerem.
Eutyche, ted oro, sodalis ejus es, serva et subveni.
Hunc senem, para me clientem: memorem dices beneficii.
L. Ora ut ignoscat delictis tuis atque adolescentiae.
D. Pergin' tu autem? eia superbe
invehere! spero ego mihi quoque
Tempus tale eventurum, ut tibi gratiam referam parem.
L. Missas jam ego istas artes feci. D. et
quidem ego dehinc jam. L. nihil.
Consuetudine animus rursus te huc inducet. D. obsecro,
Satis jam ut habeatis. quin loris caedite, etiam, si lubet.
L. Recte dicis. sed istuc uxor faciet, cum hoc resciverit.
D. Nihil opu'st resciscat. E. quid
istuc? non resciscet, ne time.
Eamus intro, non utibilis hìc locus factis tuis,
Dum memoramus, arbitri ut sint, qui praetereant per vias.
D. Hercle quin tu recte dicis: eadem brevior Fabula
Erit. eamus. E. hic est intus filius apud nos tuus.
D. Optume est. illâc per hortum nos domum transibimus.
L. Eutyche, hanc volo prius rem
agi, quam meum intro refero pedem.
E. Quid istuc est? L. suam quisque
homo rem meminit. responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuam matrem? E. scio.

ide. E. me vide. L. satis habeo.
aeso hercle, etiam vide.
on mihi credis? L. immo credo, sed tamen metuo miser.
amus intro. E. immo dicamus senibus leges censeo,
quam abeamus, quas leges teneant, contentique sint.
s natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
naritum seu hercle adeo coelibem scortarier,
eo nos hìc lege agemus: inscitum arbitrabimur.
r nos quidem hercle egebit, qui suum prodegerit.
quisquam posthac prohibeto adolescentem filium
amet, et scortum ducat: quod bono fiat modo.
is prohibuerit, plus perdet
quam si prachibuerit palam.
adeo, ut ex hacce nocte primum lex teneat senes.
valete, atque adolescentes, haec si vobis lex placet,
num hercle industriam, vos aequom est clare plaudere.

FINIS.

MARCI

ACCII PLAUTI

SEUDOLUS.

PERSONAE.

PSEUDOLUS, servos.

CALIDORUS, adolescens.

BALLIO, leno.

LORARII, quatuor.

SIMO, } senes.
CALLIPHO, }

HARPAX, cacula.

CHARINUS, adolescens.

PUER.

COCUS.

SIMIA, sycophanta.

PHOENICIUM, meretrix.

STUDETE hodie mihi: bona in Scenam affero:
Nam bona bonis ferri reor aequom maxume;
Ut mala malis: ut, qui mali sunt, habeant mala:
Qui boni, bona. bonos quod oderint mali,
Sunt mali: malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet. vosque ideo estis boni: quandoquidem
Semper odistis malos; et lege et legionibus
Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date gregi,
Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus, ampliter fient saturi.
In Scenam qui jejunus venerit, aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo:
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.
Nunc si sapitis, cedite jejuni, atque discedite.
Vos saturi state, immo sedete, atque attendite:
Non argumentum, neque hujus nomen Fabulae
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus:
Satis id dictum vobis puto jam atque deputo.
Ubi lepos, joci, risus, vinum, ebrietas decent:
Gratiae, decor, hilaritas, atque delectatio;
Qui QUAERIT alta, is malum videtur quaerere.
Curas malas abjicite jam, ut otiosi hodie.
Expergi meliu' st lumbos, atque exsurgier.
Plautina longa Fabula in Scenam venit.

ACTUS PRIMI

SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS. CALIDORUS.

SI ex te taceente fieri possem certior,
Here, quae miseriae te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.

Nunc, quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. responde mihi:
Quid est, quod tu exanimatus jam hos multos dies
Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis,
Neque tui participem consilii quenquam facis?
Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.
C. Misere miser sum, Pseudole! P. id te Juppiter
Prohibessit. C nihil hoc Jovis ad judicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non sub Jovis.
P. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.
C. Idem animus nunc est. P. fac me certum quid tibi est.
Juvabo aut re, aut operâ, aut consilio bono.
C. Cape has tabellas, tute hinc narrato tibi,
Quae me miseria et cura contabefacit.
P. Mos tibi geretur. sed quid hoc quaeso? C. quid est?
P. Ut opinor, quaerunt litterae hae sibi liberos,
Alia aliam scandit. C. ludis me ludo tuo.
P. Has quidem pol, credo, nisi Sibylla legerit,
Interpretari alium potesse neminem.
C. Cur inclementer dicis lepidis literis,
Lepidis tabellis, lepida conscriptis manu?
P. An obsecro hercle, habent quoque gallinae manus?
Nam has quidem gallina scripsit. C. odiosus mihi es.
Lege, vel tabellas redde. P. immo enim pellegam:
Advortito animum. C. non adest. P. at tu cita.
C. Immo ego tacebo, tu hinc ex cera cita:
Nam istîc meus animus nunc est, non in pectore.
P. Tuam amicam video, Calidore. C. ubi ea est, obsecro?
P. Eccam in tabellis porrectam: in cera cubat.
C. At te dii deaeque quantus es. P. servassint quidem.
C. Quasi solstitialis herba, paulisper fui:
Repente exortus sum, repentino occidi.
P. Tace, dum tabellas pellego. C. ergo quin legis?

P. Phoenicium Calidoro amatori suo
Per ceram et linum literasque interpretes
Salutem mittit, et salutem abs te expetit,
Lacrumans titubanti animo, corde, et pectore.
C. Perii! salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam. P. quam salutem? C. argenteam.
P. Pro ligneân' salute vis argenteam
Remittere illi? vide sis, quam tu rem geras.
C. Recita modo: ex tabellis jam faxo scies,
Quam subito argento mihi usus invento siet.
P. Leno me peregre militi Macedonico
Minis viginti vendidit, voluptas mea:
Et priusquam hinc abiit, quindecim Miles minas
Dederat, nunc unae quinque remorantur minae:
Eâ caussâ Miles hic reliquit symbolum.
Expressam in cera ex annulo suam imaginem,
Ut qui huc afferret ejus similem symbolum,
Cum eo simul me mitteret. ei rei dies
Haec praestituta est, proxuma Dionysia.
C. Cras ea quidem sunt. prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxilii. P. sine pellegam.
C. Sino, nam mihi videor cum ea fabularier,
Lege, dulce amarumque una nunc misces mihi.
P. Nunc nostri amores, mores, consuetudines,
Jocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arctae amantum comparum,
Teneris labellis molles morsiunculae,
Papillarum horridularum oppressiunculae,
Harum voluptatum mihi omnium, atque itidem tibi
Distractio, discidium, vasticies venit,
Nisi quae mihi in te 'st aut tibi est in me salus.
Haec quae ego scivi, ut scires curavi omnia:
Nunc ego te experiar quid ames, quid simules. vale.
C. Est misere scriptum, Pseudole! P. ô miserrume!

C. Quin flés? P. pumiceos oculos habeo: non queo
Lacrumam exorare ut exsiccant unam modo.
C. Quid ita? P. genus nostrum semper siccoculum fuit.
C. Nihilne adjuvare me audes? P. quid faciam tibi? C. heu!
P. Heu? id quidem *tibi* hercle, ne parsis, dabo.
C. Miser sum, argentum nusquam invenio mutuom,
Pseudole. P. heu? C. neque intus nummus ullus est. P. eheu
C. Ille abducturus est mulierem cras. P. eheu!
C. Istoccine pacto me adjutas? P. do id quod mihi est:
Nam is mihi thesaurus jugis in nostra est domo.
C. Actum hodie de me est. sed potes nunc mutuam
Drachmam dare mihi unam, quam cras reddam tibi?
P. Vix hercle opinor, si me opponam pignori.
Sed quid de drachma facere vis? C. restim volo
Mihi emere. P. quamobrem? C. quî me faciam pensilem.
Certum est mihi ante tenebras persequi tenebras.
P. Quis mihi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?
An tu te ea caussa vis sciens suspendere,
Ut me defraudes drachma, si dederim tibi?
C. Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa a me abalienatur atque abducitur.
P. Quid flés, cucule? vives. C. quid ego ni fleam?
Cui nec paratus nummus argenti siet:
Neque *cui* libellae spes sit usquam gentium.
P. Ut literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrumis te probare postulas,
Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras.
Verum ego te amantem, ne pave, non deseram.
Spero, alicunde hodie me bona opera, aut hac mea,
Tibi inventurum esse auxilium argentarium.
Atque id futurum unde, unde dicam nescio,
Nisi quia futurum est: ita supercilium salit.
C. Utinam quae dicis, dictis facta suppetant!

P. Scis tu quidem hercle! mea si commovi sacra,
Quo pacto et quantas soleam turbellas dare!
C. In te nunc sunt omnes spes aetati meae.
P. Satin' est, si hanc hodie mulierem officio tibi,
Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas?
C. Satis, si futurum est. P. roga me viginti minas,
Ut me effecturum tibi, quod promisi, scias:
Roga obsecro hercle; gestio promittere.
C. Dabisne argenti mihi hodie viginti minas?
P. Dabo, molestus nunc jam ne sis mihi.
Atque hoc ne dictum tibi neges, dico prius,
Si neminem alium potero, tuum tangam patrem.
C. Dii te mihi omnes servent. verum si potes
Pietatis caussa vel etiam matrem quoque.
P. De istac re in oculum utrumvis conquiescito.
C. Oculum utrum, anne in aurem? P. at
hoc pervolgatum est minus.
Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omnibus,
Pube praesenti, in concione, omni populo,
Omnibus amicis, notisque edico meis,
In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.
C. St! tace obsecro hercle. P. quid negotii est? C. ostium
Lenonis crepuit. P. crura mavellem modo.
C. Atque ipse egreditur penitus perjurum caput.

SCENA SECUNDA.

LENO. LORARII IV. PSEUDOLUS. CALIDORUS.

Exite, agite, ite ignavi, male habiti, et male conciliati,
Quorum nunquam quicquam quoiquam
venit in mentem, ut recte faciant.
Quibus nisi ad hoc exemplum experior,
non potest usurpari usura.
Neque ego homines magis asinos
unquam vidi, ita plagis costae callent.

Quos dum ferias, tibi plus noceas:
eo enim ingenio hi sunt flagitribae,
Qui haec habent consilia, ubi data
occasio est, rape, clepe, tene, harpaga,
Bibe, es, fuge, hoc est eorum opus.
Ut mavelis lupos apud oves linquere, quam hos domi custodes.
At faciem cum aspicias eorum,
haud mali videntur, opera fallunt.
Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortitis omnes;
Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque amovetis,
Ita ego vostra latera loris faciam, ut valide varia sint:
Ut ne peristromata quidem aeque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.
Atque heri ante dixeram omnibus, dederamque eas provincias:
Verum ita vos estis perditi, negligentes, ingenio improbo,
Officium vostrum ut vos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati estis vos. vincite hoc duritia, ergo atque me.
Hoc vide sis, ut alias res agunt:
hoc agite, hoc animum advortite.
Huc adhibete aures, quae ego loquar,
plagigera genera hominum.
Nunquam edepol vostrum durius tergum
erit, quam terginum hoc meum.
Quî nunc? doletne? hem, sic datur,
si quis herum servos spernit.
Assistite omnes contra me, et quae loquor, advortite animum.
Tu qui urnam habes, aquam ingere,
face plenum aënum sit cito.
Te, cum securi, caudicali praeficio provinciae.
Lo. At haec retunsa est. Le. sine siet:
itidem vos quoque estis plagis omnes.
Num quî minus ea gratia tamen omnium opera utor?
Tibi hoc praecipio, ut niteant aedes.
habes quod facias: propera, abi intro.

Tu esto lectisterniator, tu argentum eluito, idem exstruito.
Haec, cum ego a foro revortor, facite, ut offendam parata,
Vorsa, praesterga, strata, lautaque coctaque omnia uti sint.
Nam mihi hodie natalis dies est,
decet eum omnes vos concelebrare.
Pernam, callum, glandium, sumen,
facito in aqua jáceant. satin' audis?
Magnifice volo enim summos viros
accipere, ut mihi rem esse reantur.
Intro abite, atque haec cito celebrate,
ne mora quae sit, cocus cum veniat,
Mihi. ego eo in macellum, ut piscium
quicquid est pretio praestinem.
I puere prae, ne quisquam pertundat cruminam cautio est.
Vel opperire: est quod domi dicere paene fui oblitus,
Auditin'? vobis mulieres hanc habeo edictionem:
Vos quae in mundiciis, molliciis, deliciisque aetatulam agitis,
Viris cum summis inclitae amicae: nunc
ego scibo, atque hodie experiar,
Quae capiti, quae ventri operam det,
quaeque suae rei, quae somno studeat:
Quam libertam fore mihi credam, et
quam venalem, hodie experiar.
Facite hodie, ut mihi munera multa
huc ab amatoribus conveniant.
Nam nisi penus annuus hodie convenit,
cras populo prostituam vos.
Natalem scitis mihi diem esse hunc.
ubi isti sunt, quibus vos oculi estis?
Quibus vitae? quibus delitiae estis?
quibus savia? mammilla? mellitae?
Manipulatim mihi munerigeruli facite ante aedîs jam hic assint.
Cur ego vestem, aurum, atque ea quibus
est vobis usui, prachibeo? quid mihi

Domi, nisi malum, vostra opera est
hodie, improbae? vino modo cupidae estis;
Eo vos vostros panticesque adeo
madefacitis, cum ego sim hic siccus.
Nunc adeo hoc factum est optumum,
ut nomine quamque appellem sua;
Ne dictum esse actutum sibi quaepiam vostrarum
mihi neget. advortite animum cunctae.
Principio, Hedylium, tecum ago, quae amica es frumentariis,
Quibus cunctis montes maxumi acervi frumenti sunt domi:
Fac sis sit delatum huc mihi frumen-
tum, hunc annum quod satis
Mihi, etiam familiae omni sit meae;
atque adeo ut frumento affluam,
Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut praedicet
Lenone ex Ballione regem Jasonem. C. audin' furcifer
Quae loquitur? satin' magnificus tibi videtur? P. pol iste,
Atque etiam malificus. sed tace, atque hanc rem gere.
Lr. Aeschrodora tu, quae amicos tibi habes lenonum aemulos
Lanios, qui item ut nos jurando jure malo quaerunt rem, audi:
Nisi carnaria tria grandia tergoribus oneri uberi hodie
Mihi erunt, cras te quasi Dircam olim, ut memorant, duo
Gnati Jovis devinxere ad taurum, item,
hodie stringam ad carnarium: id tibi
Profecto taurus fiet. P. nimis sermone hujus ira incendor.
Hunccine hic hominem pati colere juventutem Atticam?
Ubi sunt, ubi latent, quibus aetas
integra est, qui amant a lenone?
Quin conveniunt, quin unâ omnes
peste hâc populum hunc liberant?
Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus, ne illi audeant
Id facere: quibus ut serviant suus amor cogit, simul
Prohibet, faciant advorsum eos quod
volunt. C. vah, tace. P. quid est?

C. Male morigerus male facis mihi,
cum sermone huic obsonas. P. taceo.
C. At taceas malo multo, quem tacere te dicas. LE. tu autem
Xystylis, fac ut animum advortas, quojus amatores olivi
Dynamin domi habent maxumam.
Si mihi non jam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego cras faciam ut deportêre in pergulam.
Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem. tenes
quorsum haec tendant quae loquor?
En excetra tu, quae tibi amicos tot
habes, tam probe oleo onustos,
Num quoipiam est hodie tua tuorum opera conservorum,
Nitidiusculum caput? aut num ipse ego pulmento uter magis
Unctiusculo? sed scio, tu oleum haud magni pendis, vino te
Devincis. sine modo. reprehendam
ego cuncta hercle una opera, nisi
Quidem hodie tu omnia facis, scelesta, haec uti loquor.
Tu autem quae pro capite argentum
mihi jam jamque saepe numeras,
Ea pacisci modo scis: sed quae pacta es, non scis solvere.
Phoenicium, tibi haec ego loquor, deliciae summatum virûm:
Nisi hodie mihi ex fundis tuorum
amicorum omne huc penus affertur:
Cras Phoenicium Phoenicio corio invises pergulam.

SCENA TERTIA.

CALIDORUS. PSEUDOLUS. BALLIO.

Pseudole, non audis quae hic loquitur? P. audio
here equidem atque animum advorto.
C. Quid mihi es auctor, huic ut
mittam, ne amicam hic meam prostituat?
P. Bene curassis. liquido es animo:
ego pro me et pro te curabo.

Jam diu ego huic bene et hic mihi
volumus, et amicitia est antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali
malam rem magnam et maturam.
C. Quid opus est? P. potin' aliam rem ut
cures? C. at. P. bat. C. crucior. P. cor durat.
C. Non possum. P. fac possis. C. quo-
nam pacto possim vincere animum?
P. In rem quod sit praevortaris,
quam re advorsa animo auscultes.
C. Nugae istaec sunt: non jucundum est,
nisi amans facit stulte. P. pergin'?
C. O Pseudole mi, sine sim nihili:
mitte me sis. P. sine, modo ego
Abeam. C. mane, mane: jam ut voles
me esse, ita ero. P. nunc tu sapis.
B. It dies: ego mihi cesso. i prae,
puere. C. heus, abiit. quin revocas?
P. Quid properas? placide. C. at priusquam abeat.
B. Quod hoc malum? tam placide is, puere.
P. Hodie nate heus, hodie nate, tibi
ego dico, heus hodie nate, redi et
Respice ad nos, tametsi occupatus,
moramur, mane: sunt colloqui
Qui volunt te. B. quid hoc est? quis est
qui moram occupato molestam obtulit?
C. Qui tibi sospitalis fuit. B. mortuus
est, qui fuit: qui est, vivos est.
P. Nimis superbe. B. minus
molestus. C. reprehende hominem: assequere.
B. I, puere. P. accedamus hac
obviam. B. Juppiter te perdat, quisquis es.
P. Te volo. B. at vos ego ambos.
vorte hâc te, puere. P. non licet

Colloqui te? B. at mihi non lubet. C. sin
tuam est quippiam in rem? B. licet-
Ne obsecro vivere, an non licet? P. vah,
manta. B. omitte. C. Ballio,
Audi. B. surdus sum, profecto
inanilogus est. C. dedi, dum fuit.
B. Non peto quod dedisti. C. dabo, quando erit. B. ducito,
Quando habebis. C. heu heu, quam ego malis perdidi modis,
Quod tibi detuli et quod dedi! B. mortua re, verba nunc facis.
Stultus es, rem actam agis. P. nosce
saltem hunc quis est. B. jam diu
Scio qui fuit: nunc quis est is, ipsus sciat. ambula tu.
P. Potin' ut semel modo, Ballio, huc cum lucro respicias?
B. Respiciam istoc pretio: nam si sacruficem summo Jovi,
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.
P. Non potest pietate obsisti huic, ut res sunt caeterae!
Deos quidem, quos maxume aequom
est metuere, eos minimi facit.
B. Compellabo. salve multum, serve Athenis pessume.
P. Dî te Deaeque ament vel hujus arbitratu, vel meo:
Vel si dignus alio pacto, neque ament, neque faciant bene.
B. Quid agitur, Calidore? P. amatur, atque egetur acriter.
B. Misereat, si familiam alere possim misericordia.
P. Eia scimus nos quidem te qualis sis; ne praedices.
Sed scin' quid nos volumus? B. pol
ego propemodo: ut male sit mihi.
P. Et id, et hoc quod te revocamus,
quaeso animum advorte. B. audio.
Atque in pauca, ut occupatus nunc sum, confer, quid velis.
P. Hunc pudet quod tibi promisit: quaque id promisit die,
Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.
B. Nimio id quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget:

Non dedisse, istum pudet: me, quia non accepi, piget.
P. At dabit, parabit: aliquot hos dies manta modó.
Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simultatem suam.
B. Fuit occasio, si vellet, jampridem argentum ut daret.
C. Quid, si non habui? B. amabas? invenires mutuom,
Ad Danistam devenires, adderes foenusculum:
Surripuisses patri. P. surriperet hic patri, audacissume?
Non periculum est, ne quid recte
monstres? B. non lenonium est.
C. Egon' patri surripere possim quicquam, tam cauto seni?
Atque adeo, si facere possem, pietas prohibet. B. audio.
Pietatem ergo istam amplexator noctu, pro Phoenicio.
Sed quoniam pietatem amori video tuo praevortere,
Omnes tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges mutuum
Argentum? C. quin nomen quoque jam interiit Mutuum.
B. Heus tu, postquam hercle isti a mensa surgunt saturi, po
Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini,
Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri?
C. Nimis miser sum, nummum
nusquam reperire argenti queo:
Ita miser et amore pereo, et inopiâ argentariâ.
B. Eme die coeca hercle olivom, id vendito oculata die.
Jam hercle vel ducentae fieri possunt praesentes minae.
C. Perii! an non tum Lex me perdit quina vicenaria?
Metuunt credere omnes. B. eadem
est mihi lex, metuo credere.
P. Credere autem? eho. an poenitet te; quanto hic fuerit usu
B. Non est justus quisquam amator, nisi qui perpetuat data,
Datque usque. quando nihil sit, simul amare desinat.
C. Nihilne te mei miseret? B. inanis cedis: dicta non sonan
Atque ego te vivom salvomque
vellem. P. eho, an jam mortuus est?
B. Ut ut est: mihi quidem profecto

istis dictis mortuus est.
› vixit amator, ubi lenoni placet.
per tu ad me cum argentata accedito querimoniâ.
› istoc, quod nunc lamentare, non esse argentum tibi
d novercam querere. P. eho an
ıam tu hujus nupsisti patri?
)ii melius faciant. P. fac hoc, quod te rogamus, Ballio,
ı fide, si isti formidas credere, ego in hoc triduo
terra aut mari alicunde evolvam id argentum tibi.
Tibi ego credam? P. cur non? B. quia
qua opera credam tibi,
opera alligem fugitivam canem agninis lactibus.
iccine mihi abs te bene merenti, male refertur gratia?
Quid nunc vis? C. ut opperiare hos sex dies saltem modo,
illam vendas, neu me perdas
ıinem amantem. B. animo bono es.
sex menses opperibor. C. euge, homo lepidissume.
immo vin' etiam te faciam ex laeto laetantem magis?
Quid jam? B. quia enim non venalem habeo Phoenicium.
Non habes? B. non hercle
›. C. Pseudole, arcesse hostias,
imas, lanios: ut ego huic sacruficem summo Jovi:
n hic mihi nunc est multo potior Juppiter, quam Juppiter.
Volo victimas: agninis me extis placari volo.
'ropera, quid stas? arcesse agnos. audin' quid ait Juppiter?
Jam hic ero: verum extra
ıam Metiam currendum est prius.
Quid eo? P. Lanios inde arcessam duos cum tintinnabulis,
em duo greges virgarum inde ulmearum adegero,
hodie ad litationem huic suppetat satias Jovi.
malam crucem istic ibit Juppiter lenonius.
Ex tua re non est, ut ego
xriar. P. quî dum? B. ego dicam tibi:

Quia aedepol dum ego vivos vivam, nunquam eris frugi bonae
P. Ex tua re non est, ut ego emoriar. B. quî dum? P. sic, quia
Si ego emortuus sim, Athenis te sit nemo nequior.
C. Dic mihi, obsecro, hercle verum serio, hoc quod te rogo.
Non habes venalem amicam tu meam Phoenicium?
B. Non edepol habeo profecto; nam jampridem vendidi.
C. Quomodo? B. sine ornamentis, cum intestinis omnibus.
C. Meam tu amicam vendidisti? B. valde, viginti minis.
C. Viginti minis? B. utrum vis, vel quater quinis minis,
Militi Macedonio. et jam quindecim habeo minas.
C. Quid ego ex te audio? B. amicam
tuam esse factam argenteam.
C. Cur id ausus facere? B. libuit, mea fuit. C. eho, Pseudole.
I, gladium affer. P. quid opus gladio? C. quî
hunc occidam, atque me.
P. Quin tu te occidis potius? nam hunc fames jam occiderit.
C. Quid ais, quantum terra tegit, hominum perjurissume,
Juravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?
B. Fateor. C. Nempe conceptis
verbis. B. etiam consultis quoque.
C. Perjuravisti, sceleste. B. at argentum intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promere possum domo:
Tu, qui pius es istoc genere gnatus, nummum non habes.
C. Pseudole, assiste altrinsecus, atque
onera hunc maledictis. P. licet.
Nunquam ad praetorem aeque cursim
curram, ut emittar manu.
C. Ingere mala multa. P. jam ego te differam dictis meis,
Impudice. B. ita est. P. sceleste. B. dicis vera. P. verbero.
B. Quippini. C. bustirape. B. certe. C. fur-
cifer. B. factum optume.
C. Sociofraude. B. sunt mea haec
ista. P. parricida. B. perge tu.

P. Sacrilege. B. fateor. C. perjure. B. vetera vaticinamini.
C. Legirupa. B. valide. P. pernicies
adolescentum. B. acerrume.
C. Fur. B. babae. P. fugitive. B. bombax. C. fraus
populi. B. planissume.
P. Fraudulente. C. impure leno. P. coe-
num. B. cantores probos!
C. Verberavisti patrem atque matrem. B. atque occidi quoque,
Potius quam cibum praehiberem: num peccavi quippiam?
P. In pertusum ingerimus dicta dolium: operam ludimus.
B. Nunquid alium etiam voltis dicere? C. ecquid te pudet?
B. Ted amatorem inventum esse
inanem, quasi cassam nucem.
Sed quanquam multa, malaque in me dicta dixistis mihi,
Nisi mihi attulerit Miles quinque, quas debet, minas,
Sicut haec est praestituta summa argento dies:
Si is non aderit, posse opinor facere officium *me* meum.
C. Quid id est? B. si tu argentum
attuleris, cum illo perdiderim fidem.
Hoc meum est officium: ego, operae si sit, plus tecum loquar:
Sed sine argento frustra est, quod me tui misereri postulas.
Haec mea est sententia, ut tu hinc porro, quid agas, consulas.
C. Jamne abis? B. negotii nunc sum
plenus. P. paulo post magis.
Illic homo meus est: nisi omnes Dî
me atque homines deserunt,
Exossabo ego illum similiter itidem ut muraenam cocus.
Sed nunc, Calidore, operam te mihi
volo dare. C. ecquid imperas?
P. Hoc ego oppidum admoenire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eam rem usu 'st hominem astutum,
doctum, scitum, et callidum,
Qui imperata effecta reddat, non qui vigilans dormiat.

C. Cedo mihi, quid es facturus? P tempori ego faxo scies
Nolo bis iterare: sat sic longae fiunt Fabulae.
C. Optumum atque aequissumum
oras. P. propera, adduc hominem cito.
Pauci ex multis sunt amici, homini qui certi sient.
C. Ego scio istuc. P. ergo utrimque tibi nunc delectum pa
Ex multis exquire illis unum, qui certus siet.
C. Jam hic faxo aderit. P. potin'
ut abeas? tibi moram dictis creas.

SCENA QUARTA.

PSEUDOLUS.

Postquam illic hinc abiit, tu astas solus, Pseudole:
Quid nunc acturus, postquam herili filio
Largitus dictis dapsilis? ubi sunt ea?
Quoi neque parata gutta certi consilii,
Neque adeo argenti: neque nunc quid faciam scio,
Neque exordiri primum, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.
Sed quasi Poëta tabulas cum cepit sibi,
Quaerit quod nusquam est gentium, reperit tamen.
Facit illud verisimile, quod mendacium est.
Nunc ego Poëta fiam: viginti minae
Quae nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen.
Atque ego huic jam pridem me daturum dixeram,
At volui injicere tragulam in nostrum senem:
Verum is, nescio quo pacto, praesensit prius.
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum video huc, una Simonem simul,
Cum suo vicino Caliphone incedere.
Ex hoc sepulchro vetere viginti minas
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.
Nunc huc concedam, ut horum sermonem legam.

SCENA QUINTA.

SIMO. CALLIPHO. PSEUDOLUS.

e damnosis aut de amatoribus
tator fiat nunc Athenis Atticis,
no antecedat filio, credo, meo:
nunc per urbem solus sermo est omnibus,
n velle amicam liberare, et quaerere
entum ad eam rem. hoc alii mihi renunciant,
ue id jam pridem sensi, et subolet mihi.
Occisa est haec res, haeret hoc negotium.
o in commeatum volui argentarium
ficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.
esensit: nihil est praedae praedatoribus.
Homines qui gestant, quique auscultant crimina,
neo arbitratu liceat, omnes pendeant,
stores linguis, auditores auribus.
m istaec quae tibi renunciantur: filium
velle amantem argento circumducere,
·sitan ea tibi dicta sunt mendacia.
si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxume,
id mirum fecit? quid novum? adolescens home
mat, si amicam liberat? P. lepidum senem!
Vetus nolo faciat. C. at enim nequicquam nevis.
. tu ne faceres tale in adolescentia.
bum patrem esse oportet, qui gnatum suum
e probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.
m tu quod damni, et quod fecisti flagitii,
pulo viritim potuit dispertirier.
ne tu miraris, si patrissat filius?
Ω ζεῦ, quam pauci estis homines commodi!
em, illuc est patrem esse, ut aequum est, filio!
Quis hic loquitur? meus hic est quidem servos Pseudolus.

Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput.
Hic dux, hic ille est paedagogus: hunc ego
Cupio excruciari. C. Jam istaec insipientia est,
Sic iram in promtu gerere. quanto satius est,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, necne sint, quae tibi renunciant?
Bonus animus in mala re dimidium est mali.
S. Tibi auscultabo. P. itur ad te, Pseudole:
Orationem tibi para advorsum senem.
Herum saluto primum, ut aequom est: postea
Si quid supersit, vicinos impertio.
S. Salve. quid agitur? P. statur hic ad hunc modum.
S. Statum vide hominis, Callipho, quam Basilicum!
C. Bene confidenterque astitisse intellego.
P. Decet innocentem, qui sit, atque innoxius,
Servom superbum esse apud herum potissumum.
C. Sunt quae te volumus percontari, quae quasi
Per nebulam nosmet scimus atque audivimus.
S. Conficiet jam te hic verbis: ut tu censeas
Non Pseudolum, sed Socratem tecum loqui.
P. Ita est. jampridem tu me spernis, sentio,
Parvam esse apud te mihi fidem ipse intellego:
Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonae.
S. Fac sis vacivas, Pseudole, aedîs aurium,
Mea ut migrare dicta possint quo volo.
P. Age, loquere quid vis, tametsi tibi succenseo.
S. Mihin' domino servos tu succenses? P. jam tibi
Mirum id videtur? S. hercle quin, ut tu praedicas,
Cavendum est mihi abs te irato: atque alio tu modo
Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.
C. Quid censes? edepol merito esse iratum arbitror,
Cum apud te parum stet fides. S. jam sic sino,
Iratus sit: ego ne quid noceat, cavero.

Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo? P. si quid vis, roga
Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.
S. Advorte ergo animum, et fac sis promissi memor.
Quid ais? ecquam scis filium tibicinam
Meum amare? P. negare meum est. S. liberare quam velit?
P. Καὶ τοῦτο ᾧ τοῦτο nego. S. ecquas viginti minas
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Paritas, ut auferas a me? P. abs te ego auferam?
S. Ita: quas meo gnato des, qui amicam liberet.
P. Fateri δῆ καὶ τοῦτο ναὶ, καὶ τοῦτο ναί.
C. Fatetur. S. dixin', Callipho, dudum tibi?
C. Memini. S. cur haec, ubi tu rescivisti ilico,
Caelata me sunt? cur non rescivi? P. eloquar.
Quia nolebam ex me morem praegigni malum,
Herum ut servos *suum* criminaret apud herum.
S. Juberes hunc praecipitem in pistrinum trahi.
C. Nunquid peccatum est Simo? S. immo maxume.
P. Desiste: recte ego rem meam sapio, Callipho.
Peccata mea sunt. animum advorte nunc jam.
Quapropter te expertem amoris nati habuerim,
Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.
S. Non a me scibas pistrinum in mundo tibi,
Cum ea mussitabas? P. scibam. S. cur non dictum est mihi?
P. Quia illud malum aderat, istuc aberat longius.
Illud erat praesens, huic erant dieculae.
S. Quid nunc agetis? nam hinc quidem a me non potest
Argentum auferri, qui praesertim senserim.
Ne quisquam credat nummum, jam edicam omnibus.
P. Nunquam edepol quoiquam supplicabo, dum quidem
Tu vives: tu mihi hercle argentum dabis:
Abs te equidem sumam. S. tu a me sumes? P. strenue.
S. Excludito mihi hercle oculum, si dedero. P. dabis.
Jam dico, ut a me caveas. C. certe edepol scio:

Si abstuleris, mirum et magnum facinus feceris.
P. Faciam. S. si non abstuleris? P. virgis caedito,
Sed quid, si abstulero? S. do Jovem testem tibi,
Te aetatem impune habiturum. P. facito ut memineris
S. Egon' ut cavere nequeam quoi praedicitur?
P. Praedico, ut caveas: dico, inquam, ut caveas: cave.
Hem, istis mihi tu hodie manibus argentum dabis.
C. Edepol mortalem graphicum, si servat fidem!
P. Servitum tibi me abducito, ni fecero.
S. Bene atque amice dicis: nam nunc jam meus es.
P. Vin' etiam dicam, quod vos magis miremini?
C. Studeo hercle audire, nam ted ausculto libens.
S. Agedum, nam satis libenter te ausculto loqui.
P. Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius
Dabo aliam pugnam claram et commemorabilem.
S. Quam pugnam? P. hem, ab hoc lenone vicino tuo
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,
Eam circumducam lepide lenonem. S. quid est?
P. Effectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.
S. Siquidem istaec opera, ut praedicas, perfeceris,
Virtute regi Agathocli antecesseris.
Sed si non faxis, nunquid caussae est, ilico
Quin te in pistrinum condam? P. non unum quidem
Diem modo, verum hercle in omnîs,
quantum est. sed si effecero,
Dabin' mihi argentum quod dem lenoni ilico
Tua voluntate? C. jus bonum orat Pseudolus:
Dabo, inque. S. at enim scin' quid mihi in mentem venit?
Quid si hice inter se consenserunt, Callipho,
Aut de compacto faciunt consutis dolis,
Quî me argento circumvortant? P. quis me audacior
Sit, si istuc facinus audeam facere? immo sic, Simo,

Si sumus compecti, sive consilium unquam inivimus
De istâc re, aut si de ea re unquam inter nos convenimus:
Quasi in libro cum scribuntur, calamo literae,
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.
S. Indice ludos nunc jam, quando lubet.
P. Da in hunc diem operam, Callipho, quaeso mihi,
Ne quo te ad aliud occupes negotium.
C. Quin rus uti irem, jam heri constitueram.
P. At nunc disturba quas statuisti machinas.
C. Nunc non abire certum est istâc gratiâ.
Lubido est ludos tuos spectare, Pseudole.
Et si hunc videbo non dare argentum tibi,
Quod dixit: potius quam id non fiat, ego dabo.
S. Non demutabo. P. namque edepol, si non dabis,
Clamore magno et multum flagitabere.
Agite, amolimini hinc vos intro nunc jam,
Ac meis vicissim date locum fallaciis.
S. Fiat, geratur mos tibi. P. sed te volo
Domi usque adesse. S. quin tibi hanc operam dico.
C. At ego ad forum ibo. jam hic adero. S. actutum redi.
P. Suspicio est mihi nunc vos suspicarier,
Me iccirco haec tanta facinora promittere,
Quî vos oblectem, hanc Fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram.
Non demutabo, atque etiam certum, quod sciam;
Quo sim facturus pacto, nihil etiam scio,
Nisi quia futurum est. nam qui in Scenam provenit
Novo modo, novom aliquid inventum afferre addecet.
Si id facere nequeat, det locum illi qui queat.
Concedere aliquantisper hinc mihi intro libet,
Dum concenturio in corde sycophantias.
Tibicen vos interea hic delectaverit.

ACTUS SECUNDI
SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS.

Pro Juppiter, ut mihi, quicquid ago,
lepide omnia prospereque eveniunt!
Neque quod dubitem, neque quod tineam,
meo in pectore conditum est consilium.
Nam ea stultitia est, facinus magnum
timido cordi credere. nam omnes
Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias. nam ego in meo
Pectore prius ita paravi copias duplicis, triplicis dolos,
Perfidias: ut ubicunque cum hostibus
congrediar, malorum meorum
Fretus virtute dicam, meâ industriâ et malitiâ, fraudulentiâ,
Facile ut vincam, facile ut spoliem
meos perduelles meis perfidiis.
Nunc inimicum ego hunc communem,
meum atque vostrum omnium
Ballionem, exballistabo lepide; date
operam modo. hoc ego oppidum
Admoenire, ut hoc die capiatur, volo:
atque ad hoc meas legiones
Adducam. si hoc expugno, facilem
ego hanc rem meis civibus faciam.
Post ad oppidum hoc vetus, continuo
mecum exercitum protinus obducam.
Inde me et simul participes omnes
meos praeda onerabo, atque opplebo:
Metum et fugam perduellibus meis
injiciam, me esse ut sciant natum,
Quo sum genere gnatus. magna me facinora decet efficere,
Quae post mihi clara, et diu clueant.

sed hunc quem video, quis hic est,
Qui oculis meis obviam ignorabilis objicitur? libet scire
Quid hic velit, cum machaera: et huic,
quam rem agat, hinc dabo insidias.

SCENA SECUNDA.

HARPAX. PSEUDOLUS.

Hi loci sunt, atque hae regiones, quae
mihi ab hero sunt demonstratae:
Ut ego oculis orationem capio, quam
mihi ita dixit herus meus miles,
Septimas esse aedes a porta, ubi ille habitat leno, cui jussit
Symbolum me ferre, et hoc argen-
tum. nimis velim, certum qui
Mihi faciat, Ballio leno ubi hic habitat. P. st. tace, tace,
Meus hic est homo, ni omnes dî
atque homines deserunt. novo consilio
Nunc mihi opus est: nova res subito mihi haec objecta est:
Hoc praevortar principio: illa omnia
missa habeo quae ante agere occoepi.
Jam pol ego hunc stratioticum
nuncium advenientem, probe percutiam.
H. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquem foras.
P. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo;
Nam ego precator et patronus foribus processi foras.
H. Tune es Ballio? P. immo vero ego ejus sum Subballio.
H. Quid istuc verbi est? P. condus,
promus sum, procurator peni.
H. Quasi te dicas atriensem. P. immo atriensi ego impero.
H. Quid tu, servusne, an liber? P. nunc quidem etiam servio.
H. Ita videre, et non videre dignus qui liber sies.
P. Non soles respicere te, cum dicas injuste alteri?
H. Hunc hominem malum esse
oportet. P. dî me servant atque amant.

Nam haec mihi incus est: procudam
ego hodie hinc multos dolos.
H. Quid illic secum solus loquitur? P. quid
ais tu adolescens? H. quid est?
P. Esne tu, an non es, ab illo Milite Macedonio,
Servos ejus qui hinc a nobis est mercatus mulierem?
Qui argenti hero meo Lenoni quindecim dederat minas,
Quinque debet? H. sum. sed ubi tu me novisti gentium,
Aut vidisti, aut collocutus? nam equidem Athenas antidhac
Nunquam adveni, neque te vidi ante
hunc diem unquam oculis meis.
P. Quia videre inde esse: nam
olim cum abiit, argento haec dies
Praestituta est, quoad referret nobis; neque dum rettulit.
H. Immo adest. P. tun' attulisti? H. egomet. P. quid
dubitas dare?
H. Tibi ego dem? P. mihi hercle vero, qui res rationesque her
Ballionis curo, argentum accepto, expenso, et cui decet dato
H. Siquidem hercle etiam supremi promptas thesauros Jovis
Tibi libellam argenti nunquam credam. P. dum tu strenuus,
Res erit soluta. H. vinctam potius sic servavero.
P. Vae tibi! tu inventus vero, meam qui foreilles fidem!
Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier!
H. Potest ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne credam tibi.
P. Quasi tu dicas me te velle argento circumducere.
H. Immo vero quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.
Sed quid est tibi nomen? P. servos est huic lenoni Syrus,
Eum esse me dicam. Syrus
sum. H. Syrus? P. id est nomen mihi.
H. Verba multa facimus: herus si
tuus domi est, quin provocas:
Ut id agam quod missus huc sum? quicquid est nomen tibi.
P. Si intus esset, evocarem, verum si dare vis mihi,
Magis erit solutum, quam ipsi

dederis. H. at enim scin' quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. nunc certe scio
Hoc, febrim tibi esse, quia non licet hoc injicere ungulas.
Ego, nisi ipsi Ballioni, nummum credam nemini.
P. At illic nunc negotiosus est: res agitur apud judicem.
H. Dî bene vortant. at ego quando eum esse censebo domi,
Rediero. tu epistolam hanc a me accipe, atque illi dato.
Nam istic symbolum est inter
herum meum et tuum de muliere.
P. Scio equidem, ut qui argentum
afferret, atque expressam imaginem
Suam huc ad nos, cum eo ajebat velle mitti mulierem.
Nam hic quoque exemplum reliquit
ejus. H. omnem rem tenes.
P. Quid ego ni teneam? H. dato
ergo istum symbolum illi. P. licet.
Sed quid est tibi nomen? H. Harpax. P. apage
te Harpax, haud places.
Huc quidem hercle haud ibis intro, ne quid Harpax feceris.
H. Hostes vivos rapere soleo ex acie: *ex* hoc nomen mihi est.
P. Pol te multo magis, opinor, vasa ahenea ex aedibus.
H. Non ita est. sed scin' quid te
orem, Syre? P. sciam si dixeris.
H. Ego devortor extra portam huc in tabernam tertiam,
Apud anum illam doliarem, cludam, crassam, Chrysidem.
P. Quid nunc vis? H. inde ut me
arcessas, herus tuus ubi venerit.
P. Tuo arbitratu, maxume. H. nam ut lassus veni de via,
Me volo curare. P. sane sapis, et consilium placet:
Sed vide sis ne in quaestione sis, quando arcessam, mihi.
H. Quin ubi prandero, dabo operam somno. P. sane censeo.
H. Nunc quid vis? P. dormitum ut
abeas. H. abeo. P. atque audin' Harpage:
Jube sis te opperiri: beatus eris si consudaveris.

SCENA TERTIA.

PSEUDOLUS.

Dî immortales! conservavit me illic homo adventu suo,
Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.
Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportunius
Advenire, quam haecc'allata est mihi opportune epistola:
Nam haec allata cornucopiae est, ubi inest quicquid volo.
Hìc doli, hìc fallaciae omnes sunt: hìc sunt sycophantiae,
Hic argentum, hìc amica amanti herili filio.
Atque ego nunc me ut gloriosum faciam, ut copi pectore,
Quo modo quicque agerem, ut
Lenoni surriperem mulierculam,
Jam instituta, ornata, cuncta in ordine animo ut volueram,
Certa, deformata habebam: sed profecto hoc sic erit.
Centum doctum hominum consilia sola haec divincit Dea
Fortuna. atque hoc verum est:
proinde ut quisque fortunâ utitur,
Ita praecellet; atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem illum, quoi vortit male.
Stulti haud scimus, frustra ut simus, cum quod cupienter dari
Petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.
Sed jam satis est philosophatum, nimis diu et longum loquor.
Dî immortales, avrichalcho contra non carum fuit
Meum mendacium! hìc modo quod subito commentus fui,
Quia Lenonis me esse dixi. nunc ego hâc epistolâ
Tres deludam; herum et Lenonem,
et qui hanc mihi dedit epistolam.
Euge par pari! aliud autem quod cupiebam contigit.
Venit eccum Calidorus, ducit nescio quem secum simul.

SCENA QUARTA.

CALIDORUS. CHARINUS. PSEUDOLUS.

Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia.
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.
CH. Commemini omnia: id tu modo
Quid me vis facere, fac sciam.
CA. Cum haec tibi alia sum elocutus,
Ut scires, si scis de symbolo.
CH. Omnia, inquam, tu modo quid me facere vis, fac ut sciam.
CA. Pseudolus mihi ita imperavit,
Ut aliquem hominem strenuum,
Benevolentem adducerem ad se. CH. servas imperium probe;
Nam et amicum et benevolentem ducis. sed istic Pseudolus
Novos mihi est. CA. nimium est
Mortalis graphicus: heuretes mihi est:
Is mihi haec esse effecturum dixit, quae dixi tibi.
P. Magnifice hominem compellabo. CA. cuja
Vox sonat? P. io, io, *io:*
Te te te tyranne, te rogo, qui imperitas Pseudolo,
Quaero: quoi ter, trina, triplicia, tribus modis, tria gaudia,
Artibus tribus, ter demeritas dem laetitias; de tribus
Fraude partas; per malitiam, et per dolum et fallaciam,
In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.
CA. Illic homo est. CH. ut parattagoedat
Carnufex! CA. confer gradum
Contra pariter. P. porrige audaciter ad salutem brachium.
CH. Dic, utrum Spemne an Matrem te salutem, Pseudole?
P. Immo utrumque. CH. utrumque salve.
Sed quid actutum est? P. quid times?
CA. Attuli hunc. P. quid, attulisti? CA. adduxi, volui dicere;
P. Quis istic est? CA. Charinus. P. euge!
Iam χαρῖνον οἰωνὸν ποιῶ.
CH. Quin tu quicquid opu'st, audacter

imperas. P. tam gratia est.
Bene sit, Charine: nolo tibi molestos esse nos.
C. Vos molestos mihi? molestum est
id quidem. P. tum tu igitur mane.
CH. Quid istuc est? P. epistolam
modo hanc intercepi, et symbolum.
CH. Symbolum? quem symbolum? P. qui
a milite allatu'st modo,
Ejus servo, qui hunc ferebat cum quinque argenti minis,
Tuam qui amicam hinc arcessebat; ei os sublevi modo.
CA. Quomodo? P. horum caussa
haec agitur spectatorum Fabula.
Hi sciunt, qui hic affuerunt, vobis post narravero.
CA. Quid nunc agimus? P. liberam
hodie tuam amicam amplexabere.
CA. Egone? P. tute. CA. ego? P. ipsus,
inquam: siquidem hoc vivet caput.
Si modo mihi hominem invenietis
propere. CH. qua facie? P. malum,
Callidum, doctum, qui quando principium prehenderit,
Porro suâ virtute teneat, quid se facere oporteat.
Atque eum qui non hic usitatus saepe sit. CH. si servos es
Nunquid refert? P. immo multo mavolo quam liberum.
CH. Posse opinor me dare hominem
tibi malum et doctum, modo.
Qui a patre advenit Carysto: nec dum exiit ex aedibus
Quoquam, neque Athenas advenit,
unquam ante hesternum diem.
P. Bene juvas. sed quinque inventis opus est argenti minis
Mutuis, quas hodie reddam: nam
unam hujus mihi debet pater.
CH. Ego dabo, ne quaere aliunde. P. ô
hominem opportunum mihi!
Etiam opu'st chlamyde et machaera,

et petaso. CH. possum a me dare.
P. Dì immortales, non Charinus
mihi hic quidem est, sed copia!
Sed istic servos, ex Carysto huc qui advenit, quid sapit?
CH. Hircum ab alis. P. manuleatam
tunicam habere hominem decet.
Ecquid habet is homo aceti in pectore? CH. atque acidissumi.
P. Quid, si opus sit, ut dulce promat
indidem, ecquid habet? CH. rogas?
Murrhinam, passum, defrutum, melinam, mel quojusmodi.
Quin in corde instruere quondam coepit thermopolium.
P. Eugepae! lepide, Charine, me meo ludo lamberas.
Sed quid nomen esse dicam ego isti servo? CH. Simiae.
P. Scitne in re advorsâ vorsari? CH. turbo non aeque citus est.
P. Ecquid argutus est? CH. malorum facinorum saepissume.
P. Quid, cum manifesto tenetur? CH. anguilla 'st, elabitur.
P. Ecquid is homo scitus est? CH. plebiscitum non est scitius.
P. Probus homo est, ut praedicare te audio. CH. immo si scias,
Ubi te aspexerit, narrabit ultro quid sese velis.
Sed quid es acturus? P. dicam: ubi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servom volo:
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti minis:
Mulierem ab lenone abducat. hem tibi omnem fabulam.
Caeterum quo quicque pacto faciat, ipsi dixero.
CA. Quid nunc igitur stamus? P. hominem
cum ornamentis omnibus
Exornatum adducite ad me, jam ad trapezitam Aeschinum.
Sed properate. CH. prius illîc erimus,
quam tu. P. abite ergo ocius.
Quicquid incerti mihi in animo prius, aut ambiguum fuit,
Nunc liquet, nunc defaecatum est: cor mihi nunc pervium 'st.
Omnes ordines sub signis ducam legiones meas,
Avi sinistra, auspicio liquido, atque ex sententia:
Confidentia est inimicos meos me posse perdere.

Nunc ibo ad forum, atque operabo meis praeceptis Simiam
Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc ferat fallaciam.
Jam ego hoc ipsum oppidum expugnatum faxo erit lenonium

ACTUS TERTII

SCENA PRIMA.

PUER.

Cui servitutem dî danunt lenoniam
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Nae illi, quantum ego nunc corde conspicio meo,
Malam rem magnam, multasque aerumnas danunt.
Velut haec mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque miseriis praefulcior:
Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo:
Qui amet me, ut curet tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies,
Interminatus est a minimo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio hercle rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi qui possunt, solent,
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.
Eheu! quam illae rei ego etiam nunc sum parvulus!
Atque edepol ut nunc male eum metuo miser!
Si quispiam det, quoi manus gravior siet,
Quanquam illud ajunt magno gemitu fieri,
Comprimere dentes videor posse aliquo modo:
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio,
Herus eccum recipit se domum, et ducit coquom.

SCENA SECUNDA.

BALLIO. COCUS. PUER.

Forum coquinum qui vocant, stulte vocant,
Nam non coquinum est, verum furinum est forum:
Nam si ego juratus pejorem hominem quaererem,
Coquum non potui, quam hunc quem duco, ducere,
Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem:
Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit,
Ut esset hic, qui mortuis coenam coquat.
Nam hic solus illis coquere, quod placeat, potest.
C. Si me arbitrabare isto pacto, ut praedicas,
Cur conducebas? B. inopiâ: alius non erat.
Sed cur sedebas in foro, si eras coquus
Tu solus praeter alios? C. ego dicam tibi:
Hominum avaritiâ ego sum factus improbior coquus,
Non meopte ingenio. B. qua istuc ratione? C. eloquar:
Quia enim cum extemplo veniunt conductum coquom,
Nemo illum quaerit qui optumus, et carissumu'st:
Illum conducunt potius, qui vilissumu'st.
Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.
Illi drachmis issent miseri: me nemo potest
Minoris quisquam nummo ut surgam, subigere.
Non ego item coenam condio, ut alii coqui,
Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
Boves qui convivas faciunt, herbasque oggerunt,
Eas herbas herbis aliis porro condiunt,
Indunt coriandrum, feniculum, allium, atrum olus:
Apponunt rumicem, brassicam, betam, blitum,
Eo laserpicii libram pondo diluunt:
Teritur sinapis scelerata cum illis: qui terunt,
Priusquam triverunt, oculi ut exstillent, facit.
Ei homines coenas sibi coquint. cum condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,

Vivis convivis intestina quae exedint.
Hoc hìc quidem homines tam brevem vitam colunt.
Cum hasce herbas hujusmodi in suum alvom congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modo:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
B. Quid tu? divinis condimentis utere,
Qui prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta? C. audacter dicito:
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,
Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,
Aut sipolindrum, aut macidem, aut sancaptidem,
Eae ipsae sese patinae fervefaciunt ilico.
Haec ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
Terrestres pecudes cicimandro condio,
Aut happalopside, aut cataractria. B. at te Juppiter
Diique omnes perdant, cum condimentis tuis,
Cumque tuis omnibus mendaciis.
C. Sine sis loqui me. B. loquere, atque i in malam crucem
C. Ubi omnes patinae fervent, omnîs aperio,
Is odos demissis pedibus in coelum volat:
Eum in odorem coenat Juppiter cotidie.
B. Odor demissis pedibus? C. peccavi insciens.
B. Quid est? C. quia enim demissis manibus volui dicere.
B. Si nusquam is coctum, quidnam coenat Juppiter?
C. It incoenatus cubitum. B. i in malam crucem.
Istaccine caussâ tibi hodie nummum dabo?
C. Fateor equidem esse me coquom carissumum:
Verum pro pretio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni. B. ad furandum quidem.
C. An invenire postulas quemquam coquum,
Nisi milvinis aut aquilinis ungulis?
B. An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis coenam coquas?

Nunc adeo tu qui meus es, jam edico tibi,
Uti nostra properes amoliri omnia:
Tum ut hujus oculos in oculis habeas tuis:
Quoquo hic spectabit, eo tu spectato simul:
Si quo hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.
Suum si quid sumet, id tu sinito sumere:
Si nostrum sumet, tu teneto altrinsecus.
Si iste ibit, ito; stabit, astato simul.
Si conquiescet istic, ceveto simul.
Item his discipulis privos custodes dabo.
C. Habe modo bonum animum. B. quaeso, quî possim, doce;
Animum *bonum* habere, qui te ad me adducam domum?
C. Quia sorbitione faciam ego te hodie meâ,
Item ut Medea Peliam concoxit senem:
Quem medicamento, et suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum:
Item ego te faciam. B. eho, an *tu* etiam veneficus?
C. Immo edepol vero hominum servator magis.
B. Hem mane. quanti istuc unum me coquinare perdoces?
C. Quid? B. ut te servem, ne quid surripias mihi.
C. Si credis, nummo; si non, ne mina quidem.
Sed utrum amicis hodie, an inimicis tuis
Daturus coenam? B. pol ego amicis, scilicet.
C. Quin tu illos inimicos potius, quam amicos vocas:
Nam ego ita convivis coenam conditam dabo
Hodie, atque ita suavitate condiam,
Ut quisque quicque conditum gustaverit,
Ipsos sibi faciam ut digitos praerodat suos.
B. Quaeso hercle priusquam quicquam convivis dabis,
Gustato tute prius, et discipulis dato,
Ut praerodatis vostras furtificas manus.
C. Fortasse haec tu nunc mihi non credas quae loquor.
B. Molestus ne sis, nimium jam tinnis, non places.

Hem, illîc ego habito. intro huc abi, et coenam coque
Propere. C. quin is accubitum, et convivas cedo.
Corrumpitur jam coena. B. hem, subolem sis vide!
Jam hic quoque scelestus, est coqui sublingio.
Profecto quid nunc primum caveam nescio,
Ita in aedibus sunt fures: praedo in proxumo est.
Jam a me hic vicinus apud forum paulo prius
Pater Calidori opere petivit maxumo,
Ut mihi caverem a Pseudolo servo suo,
Neu fidem ei haberem. nam eum circumire in hunc dien
Ut me si posset muliere intervorteret,
Eum promisisse firmiter, dixit sibi,
Sese abducturum a me dolis Phoenicium.
Nunc ibo intro, atque edicam familiaribus,
Profecto ne quis quicquam credat Pseudolo.

ACTUS QUARTI

SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS. SIMIA.

Si unquam quenquam Dî immortales
voluere esse auxilio adjutum,
Tum me et Calidorum servatum
volunt esse, et lenonem extinctum.
Cum te adjutorem genuere mihi,
tam doctum hominem atque astutum.
Sed ubi illic est? sumne ego homo insipiens,
qui haec mecum egomet loquor solus?
Dedit verba mihi hercle, ut opinor,
malus cum malo stulte cavi.
Tum pol ego interii, homo si ille abiit:
neque hoc opus quod volui, ego hodie efficiam.
Sed eccum video verberam statuam: ut magnifice infert
Hem, te hercle ego circumspectabam:

nimis metuebam male, ne abiisses.
S. Fuit meum officium ut facerem, fateor. P. ubi
restiteras? S. ubi mihi libitum est.
P. Istuc ego jam satis scio. S. cur ergo quod
scis, me rogas? P. at hoc volo monere te.
S. Monendus ne me moneat. P. nimis
tandem ego abs te contemnor.
S. Quippe ego te ni contemnam,
stratioticus homo qui cluear? P. jam
Hoc volo quod occeptum 'st,
agi. S. nunquid agere aliud me vides?
P. Ambula ergo cito. S. immo otiose
volo. P. haec ea occasio est, dum ille dormit,
Volo tu prior ut occupes adire. S. quid properas? placide.
Ne time. ita ille faxit Juppiter, ut ille palam ibidem assiet.
Quisquis ille est, qui adest a Milite.
nunquam edepol erit ille potior
Harpax, quam ego. habe animum bonum:
pulchre ego hanc explicatam tibi rem dabo.
Sic ego illum dolis atque mendaciis in timorem dabo
Militarem advenam, ipse sese ut neget eum esse qui siet,
Meque ut esse autumet, qui ipsus
est. P. quî potest? S. occidis me
Cum istuc rogitas. P. ô hominem
lepidum! te quoque etiam dolis
Atque etiam mendaciis, Juppiter te mihi servet.
S. Immo mihi. sed vide, ornatus hic, satis me condecet?
P. Optume habet. S. esto. P. tantum
tibi boni Dî immortales duint,
Quantum tu tibi optes. nam si exoptem
quantum dignus, tantum dent,
Minus nihilo est. neque ego hoc
homine quenquam vidi magis malum,
Et maleficum. S. tun' id mihi? P. taceo. sed ego quae tibi dona

Dabo et faciam, si hanc rem sobrie
accurassis! S. potin' ut taceas?
Memorem immemorem facit, qui monet
quod memor meminit. teneo omnia.
In pectore condita sunt, meditati
sunt doli docte. P. probus hic est
Homo. S. neque hic est, neque ego. P. at
vide ne titubes. S. potin' ut taceas?
P. Ita me Dii ament. S. ita non
facient, mera jam mendacia fundes.
P. Ut ego ob tuam, Simia, perfidiam
te amo et metuo, et magnifico!
S. Ego istuc aliis dare condidici.
mihi obtrudere non potes palpum.
P. Ut ego te hodie acciplam lepide,
ubi effeceris hoc opus! S. ha ha he!
P. Lepido victu, vino, unguentis, et inter pocula pulpamentis,
Ibidem una aderit mulier lepida,
tibi savia super savia quae det.
S. Lepide accipis me. P. immo si efficis, tum faxo magis dicas.
S. Nisi effecero, cruciabiliter carnufex me accipito.
Sed propera mihi monstrare ubi ostium lenonis aedium.
P. Tertium hoc est. S. st! tace,
aedes hiscunt. P. credo animo male'st
Aedibus. S. quid jam? P. quia
edepol ipsum Lenonem evomunt.
S. Illicéine est? P. illic est. S. mala merx est. P. illuc sis vide:
Non prorsus, verum ex transvorso cedit, quasi cancer solet.

SCENA SECUNDA.

BALLIO. PSEUDOLUS. SYCOPHANTA.

Minus malum hunc hominem esse
opinor, quam esse censebam coquum:
Nam nihil etiam dum harpagavit,

praeter cyathum et cantharum.
P. Heus tu, nunc occasio est et tempus. S. tecum sentio.
P. Ingrédere in viam doloso. et ego hic in insidiis ero.
S. Habui numerum sedulo, hoc est sextum a porta proximum
Angiportum, in id angiportum me devorti jusserat;
Quotumas aedes dixerit, id ego admodum incerto scio.
B. Quis hic homo chlamydatus est,
aut unde est, aut quem quaeritat?
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.
S. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quaero certius.
B. Ad me adit recta: unde ego
hominem hunc esse dicam gentium!
S. Heus tu, qui cum hirquinâ astas barbâ, responde quod rogo.
B. Eho, an non prius salutas? S. nulla est mihi salus dataria.
B. Nam pol hinc tantundem accipies. P. jam
inde a principio probi.
S. Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.
B. Egomet me. S. pauci istuc
faciunt homines, quod tu praedicas.
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.
P. Salvos sum: jam philosophatur. S. hominem
ego hic quaero malum,
Legirupam, impium, perjurum, atque
improbum. B. me quaeritat:
Nam illa sunt cognomenta, nomen si memoret modo.
Quid est ei homini nomen? S. Leno Ballio. B. scivin' ego?
Ipse ego is sum adolescens, quem
tu quaeritas. S. tune es Ballio?
B. Ego enimvero is sum. S. ut vestitus est perfossor parietum!
B. Credo in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.
S. Herus meus tibi me salutem multam voluit dicere.
Hanc epistolam accipe a me, hanc me tibi jussit dare.
B. Quis is homo 'st qui jussit? P. perii,
nunc homo in medio luto est,

Nomen nescit. haeret haec res. B. quem
hanc misisse ad me autumas?
S. Nosce imaginem, tute ejus nomen memorato mihi,
Ut sciam te Ballionem esse ipsum. B. cedo mihi epistolam.
S. Accipe: cognosce signum. B. oho! Polymachaeroplacides,
Purus putus est ipsus: novi: heus! S. Polymachaeroplacides
Nomen est. scio jam tibi me recte dedisse epistolam:
Postquam Polymachaeroplacidae elocutus nomen es.
B. Sed quid agit is? S. quod homo
edepol fortis, atque bellator probus.
Sed propere hanc pellegere quaeso epistolam, ita negotium est,
Atque accipere argentum actutum,
mulieremque mihi emittere.
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exequi,
Ita herus meus est imperiosus. B. novi, notis praedicas.
S. Propera pellegere epistolam ergo. B. id ago, si taceas modo.
Miles lenoni Ballioni epistolam
Conscriptam mittit Polymachaeroplacides,
Imaginem obsignatam: quae inter nos duo
Convenit olim. S. symbolum est in epistolâ.
B. Video, et cognosco signum. sed in epistola
Nullam salutem mittere ne scriptam solet?
S. Ita militaris disciplina est, Ballio:
Manu salutem mittunt benevolentibus;
Eâdem malam rem mittunt malevolentibus.
Sed ut occepisti, perge operam experirier,
Quid epistola ista narret. B. ausculta modo.
Harpax calator meus est, ad te qui venit.
Tune is es Harpax? S. ego sum, atque ipse Harpax quidem.
B. Qui epistolam istam fert, ab eo argentum accipe,
Et cum eo simitu mulierem mitti volo.
Salutem scriptam dignum est dignis mittere:
Te si arbitrarem dignum, misissem tibi.
S. Quid nunc? B. argentum des; abducas mulierem.

S. Uter remoratur? B. quin sequere ergo intro. S. sequor.

SCENA TERTIA.

PSEUDOLUS.

Pejorem ego hominem magisque vorsute malum
Nunquam edepol quenquam vidi, quam hic est Simia.
Nimisque ego illum hominem metuo et formido male,
Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit,
Ne in re secunda nunc mihi obvortat cornua,
Si occasionem capsit, qui siet malus.
Atque edepol equidem nolo: nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maxumo, triplici modo.
Primum omnium jam hunc comparem metuo meum,
Ne deserat me, atque ad hostîs transeat.
Metuo autem ne herus redeat etiam dum a foro,
Ne capta praeda capti praedones fuant.
Cum haec metuo, metuo ne ille huc Harpax adveniat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii hercle! nimium tarde egrediuntur foras.
Cor colligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Ut exulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum: vici cautos custodes meos.

SCENA QUARTA.

SYCOPHANTA. PSEUDOLUS.

Ne plora: nescis ut res sit Phoenicium,
Verum haud multo post faxo scibis accubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Quojam esse te vis maxume, ad eum duco te.
Calidorum haud multo post faxo amplexabere.
P. Quid tu intus quaeso desedisti? quamdiu
Mihi cor retunsum 'st oppugnando pectore!

S. Occasionem repperisti, verbero,
Ubi perconteris me insidiis hostilibus:
Quin hinc metimur gradibus militaris.
P. Atque edepol, quanquam nequam homo es, recte mones.
Ite hâc triumphi ad cantharum recta via.

SCENA QUINTA.

BALLIO.

Ha hae! nunc demum mihi animus in tuto est loco,
Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem.
Mihi libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Et abducere a me mulierem fallaciis.
Conceptis hercle verbis satis certo scio.
Ego perjurare mavellem me millies,
Quam mihi illum verba per deridiculum dare.
Nunc deridebo hercle hominem, si convenero.
Verum in pistrinum, credo, ut convenit, fore.
Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,
Ut mea laetitia laetus promiscam siet.

SCENA SEXTA.

SIMO. BALLIO.

Viso quid rerum meus Ulysses egerit,
Jamne habeat signum ex arce Ballionia.
B. O fortunate, cedo fortunatam manum,
Simo! S. quid est? B. jam. S. quid jam? B. nihil
est quod metuas. S. quid est.
Venitne homo ad te? B. non. S. quid est igitur boni?
B. Minae viginti sanae ac salvae sunt tibi,
Hodie quas abs te inde est instipulatus Pseudolus.
S. Velim quidem hercle. B. roga me viginti minas.
Si ille hodie illa sit potitus muliere,
Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit:
Rogato hercle obsecro: gestio promittere.

Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias,
Atque etiam habeto mulierem dono tibi.
S. Nullum periculum est, quod sciam, stipularier.
Ut concepisti verba, Viginti minas
Dabin? B. dabuntur. S. hoc quidem actum 'st haud male.
Sed hominem convenistin'? B. immo ambos simul.
S. Quid ait? quid narrat? quaeso, quid dicit tibi?
B. Nugas theatri, verba quae in Comoediis
Solent lenoni dici, quae pueri sciunt:
Malum et scelestum et perjurum ajebat esse me.
S. Pol haud mentitu 'st. B. ergo haud iratus fui,
Nam quanti refert te nec recte dicere,
Qui nihili faciat, quique inficias non eat?
S. Quid est quod non metuas ab eo? id audire expeto.
B. Quia nunquam ab me abducet mulierem jam, nec potest.
Miministine tibi me dudum dicere,
Eam venisse militi Macedonio?
S. Memini. B. hem, illius servos huc ad me argentum attulit;
Et obsignatum symbolum. S. quid postea?
B. Qui inter me atque illum militem convenerat:
Is secum abduxit mulierem haud multo prius.
S. Bonan' fide istuc dicis? B. unde ea sit mihi?
S. Vide modo ne illic sit contechnatus quippiam.
B. Epistola atque imago me certum facit.
Quin jam quidem illam in Sicyonem ex urbe adduxit modo.
S. Bene hercle factum. quid ego cesso Pseudolum
Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?
Sed quis hic homo est chlamydatus? B. non edepol scio,
Nisi ut observemus quo eat, aut quam rem gerat.

SCENA SEPTIMA.

HARPAX. SIMIO. BALLIO.

Malus et nequam est homo, qui nihili imperium heri
Sui servos facit. nihili est autem, suum

Qui officium facere immemor est, nisi adeo monitus.
Nam qui liberos esse ilico se arbitrantur,
Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrantur comedunt quod
Habent, ii nomen diu servitutis ferunt:
Nec boni ingenii quicquam in his inest, nisi ut im-
Probis se artibus teneant. cum his mihi nec locus, nec serm
Convenit, neque his unquam nobilis fui.
Ego ut mihi imperatum est, etsi abest, hic adesse herum
Arbitror. nunc ego illum metuo, cum hic non adest;
Ne cum assiet, metuam, ei rei operam dabo.
Nam *me* in taberna usque adhuc sineret Syrus,
Quoi dedi symbolum: mansi ut jusserat:
Leno ubi esset domi, me ajebat arcessere.
Verum ubi is non venit, nec vocat, venio huc ultro,
Ut sciam quid rei siet: ne illic homo me ludificetur.
Neque quicquam est melius, quam
ut hoc pultem, atque aliquem
Evocem huc intus. Leno argentum hoc volo a me accipiat,
Atque amittat mulierem mecum simul.
B. Heus tu? S. quid vis? B. hic
homo meu'st. S. quî dum. B. quia
Praeda haec mea est: scortum quaerit, habet argentum.
Jam admordere hunc mihi lubet.
S. Jamne illum comesurus es? B. dum recens est,
Dum datur, dum calet, devorari decet: nam
Boni viri me pauperant, improbi alunt.
Augent rem meam mali: populi strenui
Damno mihi, improbi usui sunt. S. malum,
Quod tibi dei dabunt, qui sic scelestus.
H. Me nunc commoror, cum has fores non ferio,
Ut sciam sitne Ballio domi. B. Venus mihi haec
Bona dat, cum hos huc adigit lucrifugas, damni
Cupidos, qui se suamque aetatem bene curant;

Edunt, bibunt, scortantur. illi sunt alio ingenio atque tu,
Qui neque tibi bene esse patere, et illis, quibus est, invides.
H. Heus, ubi estis vos? B. hic quidem
ad me recta habet rectam viam.
H. Heus, ubi estis vos? B heus,
adolescens, quid istic debetur tibi?
Bene ego ab hoc praedatus ibo: novi; bona scaeva est mihi.
H. Ecquis hoc aperit? B. heus
chlamydate, quid istîc debetur tibi?
H. Aedium dominum lenonem Ballionem quaerito.
B. Quisquis es, adolescens, operam fac compendi quaerere.
H. Quid jam? B. quia te ipsus
coram praesens praesentem videt.
H. Tun' is es? S. chlamydate, cave sis tibi a curio infortunio,
Atque in hunc intende digitum:
hic Leno est. B. at hic est vir probus.
Sed tu, bone vir, flagitare saepe clamore in foro,
Cum libella nusquam est, nisi quid Leno hic subvenit tibi.
H. Quin tu mecum fabulare? B. fabulor. quid vis tibi?
H. Argentum accipias. B. jamdudum, si des, porrexi manum.
H. Accipe: hìc sunt quinque argenti lectae numeratae minae.
Hoc tibi herus me jussit ferre Polymachaeroplacides,
Quod deberet, atque ut mecum mitteres Phoenicium.
B. Herus tuus? H. ita dico. B. miles? H. ita
loquor. B. Macedonius?
H. Admodum, inquam. B. te ad me misit Polymachaeroplacides?
H. Vera memoras. B. hoc argentum
ut mihi dares? H. si tu quidem es,
Leno Ballio. B. atque ut a me mulierem abduceres? H. ita.
B. Phoeniciumne esse dixit? H. recte meministi. B. mane:
Jam redeo ad te. H. at maturate propera. nam propero: vides
Jam die multum esse? B. video: hunc advocare etiam volo.
Mane modo istuc: jam revortar ad te, quid nunc fiet, Simo?
Quid agimus? manifesto hunc hominem

teneo, qui argentum attulit.
S. Quid jam? B. an neseis quae sit
haec res? S. juxta cum ignarissumis.
B. Edepol hominem verberonem Pseudolum: ut doete dolum
Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit,
mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset. S. habesne argentum
ab homine? B. rogitas, quod vides?
S. Heus, memento ergo dimidum isthinc mihi de praeda dare:
Commune istuc esse oportet. B. quid,
malum? id totum tuum est.
H. Quam mox mihi operam das? B. tibi do
equidem. quid nunc mihi es auctor, Simo?
S. Exploratorem hunc faciamus ludo suppositicium.
B. Adeo, donicum ipsus sese ludos fieri senserit:
Sequere. quid ais? nempe tu illius servos es? H. planissume.
B. Quanti te emit? H. suarum in pugna virium victoria.
Nam ego eram domi imperator summus in patria mea.
B. An etiam ille unquam expugnavit carcerem patriam tuam?
H. Contumeliam si dices, audies. B. quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti? H. altero ad meridiem.
B. Strenue me hercle isti. quamvis pernix hic est homo!
Ubi suram aspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.
Quid ais? tune etiam cubitare solitus es in cunis puer?
S. Scilicet? B. etiamne facere solitus es. scin' quid loquar?
S. Scilicet solitum esse. H. sanine
estis? B. quid hoc, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?
Conveniebatne in vaginam tuam machaera militis?
H. I in malam crucem. B. ire licebit tibi tamen hodie tem
H. Quin tu mulierem mihi emittis,
aut reddis argentum? B. mane.

H. Quid, maneam? B. chlamydem hanc
commemores quanti conducta'st. H. quid est?
B. Quid meret machaera? H. helleborum
hisce hominibus est opus.
B. Eho! H. mitte. B. quid mercedis
petasus hodie domino demeret?
H. Quid, domino? quid somniatis?
mea quidem haec habeo omnia,
Meo peculio empta. B. nempe quod foemina summa sustinet.
H. Uncti hi sunt senes, fricari sese ex antiquo volunt.
B. Responde obsecro hercle hoc vero serio, quod te rogo:
Quid meres? Quantillo argento te conduxit Pseudolus?
H. Qui istic Pseudolu'st? B. praeceptor
tuus, qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.
H. Quem tu Pseudolum, quas tu mihi praedicas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi. B. non tu istinc abis?
Nihil est hodie hìc Sycophantis quaestus: proin' tu Pseudolo
Nuncies, abduxisse alium praedam, qui occurrit prior
Harpax. H. is quidem edepol Harpax
ego sum. B. immo edepol esse vis.
Purus putus hic sycophanta est. H. ego tibi argentum dedi,
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam hìc ante ostium.
B. Meo tu epistolam dedisti servo? cui servo? H. Syro.
B. Non confidit. sycophanta hic nequam
est: nugis meditatur male.
Edepol hominem verberonem Pseudolum, ut docte dolum
Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui abduceret.
Nam illam epistolam ipsus verus Harpax huc ad me attulit.
H. Harpax ego vocor: ego servos sum Macedonis militis:
Ego nec sycophantiose quicquam ago, nec malefice,
Neque istum Pseudolum mortalis qui sit novi, neque scio,

S. Tu, nisi mirum 'st, Leno, plane perdidisti mulierem.
B. Edepol nae istuc magis magisque metuo, cum verba audio.
S. Mihi quoque edepol jamdudum ille Syrus cor perfrigefacit,
Symbolum qui hoc accepit: mira sunt! Pseudolus est. eho
Tu! qua facie fuit dudum, cui dedisti symbolum?
H. Rufus quidam, ventriosus, crassis suris, subniger,
Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum
Magnis pedibus. S. perdidisti, postquam dixisti pedes.
Pseudolus fuit ipsus. B. actum est de me. jam morior Simo.
H. Hercle haud te sinam emoriri,
nisi argentum mihi redditur,
Viginti minae. S. atque etiam mihi aliae viginti minae.
B. Auferetur id praemium a me, quod promisi per jocum?
S. De improbis viris auferri praemium et praedam decet.
B. Saltem Pseudolum mihi dedas. S. Pseudolum
ego dedam tibi?
Quid deliquit? dixin' ab eo tibi ut caveres centies?
B. Perdidit me. S. at me viginti modicis mulctavit minis.
B. Quid nunc faciam? H. si mihi
argentum dederis, te suspendito.
B. Dî te perdant. sequere sis me ergo
hac ad forum, ut solvam. H. sequor.
B. Hodie ego peregrinos absolvam, cras agam cum civibus.
Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,
Qui illum ad me hodie allegavit, mulierem qui abduceret.
Sequere tu nunc, ne exspectetis dum hac domum redeam via.
Ita res gesta est: angiporta haec certum est consectarier.
H. Si graderere tantum, quantum loquere, jam esses ad forum.
B. Certum 'st mihi emortualem facere ex natali die.

SCENA OCTAVA.

SIMO.

Bene ego illum tetigi, bene autem servos inimicum suum.
Nunc mihi certum est, alio pacto Pseudolo insidias dare,

Quam in aliis Comoediis fit, ubi cum stimulis aut flagris
Insidiantur: at ego jam multus promam viginti minas,
Quas promisi, si effecisset, obviam ei ultro deferam.
Nimis illic mortalis doctus, nimis vorsutus, nimis malus.
Superavit Dolum Trojanum atque Ulyssem Pseudolus.
Nunc ibo intro, argentum promam: Pseudolo insidias dabo.

ACTUS QUINTI

SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS.

Quid hoc? siccine hoc fit? pedes, statin' an non?
An id voltis ut me hic jacentem aliquis tollat?
Nam hercle si cecidero, vostrum erit flagitium,
Pergitin' pergere? ah, saeviendum mihi
Hodie est. magnum hoc vitium vino est,
Pedes captat primum. luctator dolosu 'st.
Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa:
Ita victu excurato, ita mundiciis digne ah!
Itaque in loco festivo sumus festive accepti.
Quid opus me multas agere ambages? hoc
Est homini quamobrem vitam amet. hìc omnes
Voluptates; in hoc omnes venustates sunt:
Deis proxumum esse arbitror. nam ubi amans complexu 'st
Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
Ubi alter alterum bilingui manifesto
Inter se prehendunt: ubi mamma manicula
Opprimitur alia; aut si lubet, corpora
Conduplicant; manu candida cantharum dulciferum
Propinare amicissumam amicitiam: neque ibi esse alium alii
Odio, ibi nec molestum, nec sermonibus morologis uti:
Unguenta, atque odores lemniscos, corollas dari dapsiles.
Non enim parcipromi victu caetero, ne quis me roget
Hoc ego modo, atque herus minor

hanc diem sumpsimus prothyme,
Postquam opus meum, ut volui,
omne perpetravi, hostibus fugatis:
Illos accubantis, potantis, amantis, cum scortis
Reliqui, et meum scortum ibidem, cordi atque animo suo
Obsequentes. sed postquam exsurrexi, orant med uti saltem.
Ad hunc me modum intuli, ut illis
satisfacerem ex disciplina: quippe ego
Qui probe Ionica perdidici. sed palliolatim amictus
Sic hâc incessiludibundus. plaudunt
partim: clamitant me ut revortar.
Occepi denuo hoc modo volvi. idem amicae dabam me meae,
Ut me amaret: ubi circumvortor, cado: id fuit nenia ludo.
Itaque dum enitor, pax! jam paene
inquinavi pallium. nimiae tum
Voluptati edepol fui, ob casum datur cantharus, bibi. commuto
Ilico pallium, illud possivi: inde huc
exii, crapulam dum amoverem.
Nunc ab hero ad herum meum
majorem venio foedus commemoratum.
Aperite, aperite, heus Simoni me adesse, quis nunciate.

SCENA SECUNDA.

SIMO. PSEUDOLUS. BALLIO.

Vox viri pessumi me exciet foras. sed quid
hoc? quo modo? quid tu video ego?
P. Cum corona ebrium Pseudolum tuum. S. libere
hercle hoc quidem. sed vide statum!
Num mea gratia pertimescit? magis
cogito, saeviter blanditerne alloquar.
Sed hoc me vetat vim facere nunc, quod
fero, si qua in hoc spes sita 'st mihi.
P. Vir malus viro optumo obviam it. S. di
te ament, Pseudole. phui! in malam crucem.

P. Cur ergo me afflictor? S. quid tu,
malum, ergo in os mihi ebrius irructas?
P. Molliter siste nunc me, cave ne
cadam: non vides me ut madide madeam?
S. Quae istahaec audacia est, te sic interdius
cum corolla ebrium incedere? P. lubet.
S. Quid, lubet? pergin' ructare in os
mihi? P. suavis ructus mihi est, sic sine modo.
S. Credo equidem potesse te, scelus,
Massici montis uberrumos quattuor
Fructus ebibere in hora una. P. hiberna,
addito. S. haud male mones:
Sed dic tamen, unde onustam celocem
agere te praedicem? P. cum tuo filio
Perpotavi modo. sed, Simo, ut probe
tactus Ballio est! quae tibi dixi, ut
Effecta reddidi! S. derides? pessumus
homo est. P. mulier haec
Feci cum tuo filio libera accubet. S. omnia,
ut quidque egisti ordine,
Scio. P. quid ergo dubitas dare mihi
argentum? S. jus petis, fateor.
Tene. P. at negabas daturum esse te mihi,
tamen das. onera hunc hominem, atque me
Consequere hac. S. ego istum onerem? P. onerabis,
scio. S. quid ego huic homini faciam?
Satin' ultro et argentum aufert, et me
irridet? P. vae victis! vorte ergo humerum.
Hem! B. hoc ego nunquam ratus
sum fore, me ut tibi fierem supplex.
Heu heu heu! P. desine. B. doleo. P. ni
doleres tu, ego dolerem.
B. Quid hoc? auferrene, Pseudole, abs tuo
hero? P. lubentissumo corde atque animo.

B. Non audes, quaeso, aliquam partem
mihi gratiam facere hinc argenti?
P. Novi, me dices avidum esse. nam
hinc nunquam eris nummo divitior.
Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem.
B. Erit ubi te ulciscar, si vivo. P. quid
minitare? habeo tergum.
B. Age sane. P. igitur redi. B. quid
redeam? P. redi modo, non eris deceptus.
B. Redeo. P. simul mecum potatum. B. egone
eam? P. fac quod te jubeo.
Si is, aut dimidium, aut plus etiam faxo hinc
feres. B. eo, duc me quo vis. P. quid nunc?
Nunquid iratus es aut mihi, aut filio,
propter has res, Simo? S. nihil profecto.
P. I hac. B. te sequor. quin vocas
spectatores simul? P. hercle me isti
Haud solent vocare, neque ergo ego
istos. verum si voltis applaudere
Atque approbare hunc gregem et
Fabulam, in crastinum vos vocabo.

FINIS.

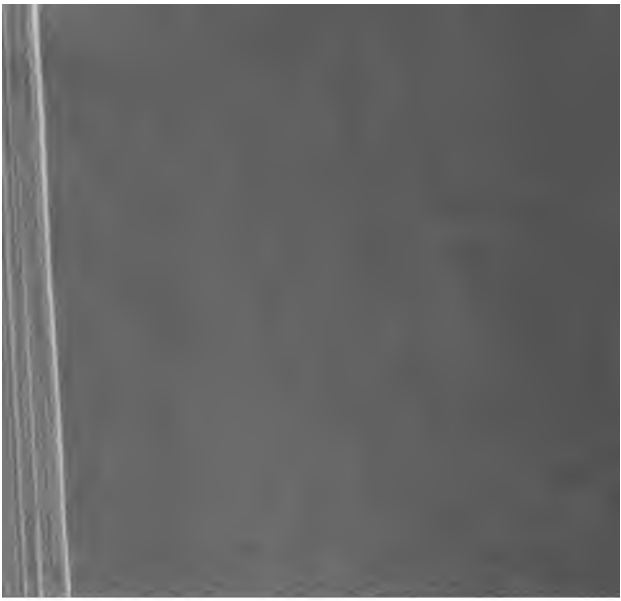

MAR 22 1951